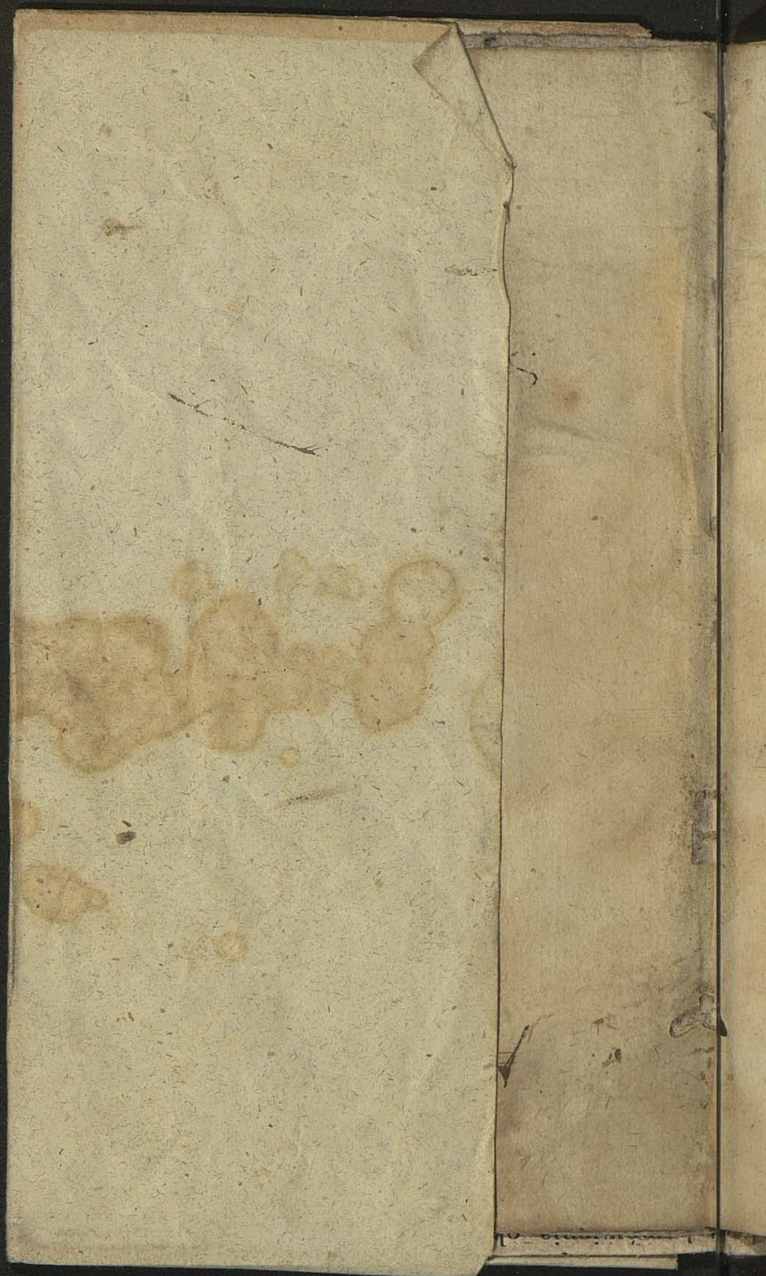
wdących,
ga takim
za, do w
cze mo
zot ws
de teg
yuszc
bobor
zwin

Gr
zdr
zyyn
co
bgot
modo
Tś b
Gr

dn
den

Noctu



JOANNIS BARCLAJI PARÆNESIS

AD

SECTARIOS

ROMÆ OLIM EDITA;

Dein verò,

Cùm ipsa plùs quàm sæculari vetustate intercidisset,

in lucem Budæ asserta;

Nunc denuò

Ob præstantiam operis excusa

Cum Licentia Superiorum.



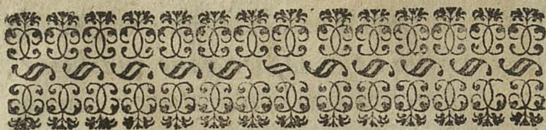
PRAGÆ,
Typis Universit. Carolo-Ferdin. in Colleg. Soc. JESU ad S. Clem. Annô 1734.

ferentem ; vim divinam ingenii ; vultus denique animo dignos, gravissimâ modestiâ, simplicissima majestate. Addant quietem imperii ; Virtutibus præmia esse ; hoc potissimùm cives optare, ut hìc quàm maximè longævus sis. Inter omnia nihil præstabilius mihi videtur ad Sanctitatis Tuæ laudem, quàm ut Tuum in Sectarios animum omnes intelligant ; & quantum Tuæ Sanctitati sit gravius, eos ab æternis honoribus excidere, quàm Tibi ab illis hos negari, qui debentur. Dum sæviunt maledictis, dum Sanctitatem Tuam, dum Sedem, dum Fidem lacerant, Tu votis, lachrymis, curis, remedia illis quæris. Nec tam eximia solicitudo destituta successu ; quà oriens, quà occidens patet, multis ad Domini gregem redire amantibus.

 bus.

bus. Ego ne à Sanctiſſimi Ducis mei veſtigiis abeam, refugi ab aſpera in illos & contumelioſa militia. Malui ægrotantium miſereri, quàm iraſci morbum amantibus. Moneri volui, non offendi. Anteſignanos tamen & duces errorum, excipi ea moderatione non decuit, per quos iſta mala, aut naſcuntur, aut durant, quíque non una vel ſimplici pernicie, funera populorum funeri ſuo addunt. Qualemcunque hunc impetum Beatiſſimis pedibus Tuis advolvo, ut illi ad deſtinata prælia auſpicium faciat Sanctitas Tua; quam Dominus, qui terram mitibus, & cælum mundis corde promiſit, & hìc diutiſſimè eſſe felicem, & illic denique ſemper velit.

LE-



LECTORI
BENEVOLO
JOANNES BARCLAJUS
SALUTEM.

Et Aula Britannica, quam reliqui, & Roma, ad quam veni, ſuſpicionem fecerint, edita de ſeculi more hæc ſcripta, ut probarem, bona me fide ab Anglia ſeceßiſſe. Sed omnino mihi alia cauſa eſt, Lector, qui non fictis, aut novis ſtudiis in hæc ſtudia exarſi. Nec quia ab Anglia abii, iſta nunc ſcribo; ſed ut hæc ſcriberem, abire conſilium fuit. Primùm enim hoc te abſolvo, me in fide Catholica à puero educatum; neque unquam demutâſſe. In hæreſes ago perpetuò mihi hoſtes; quarum caſtra non ſubii, teſſeram non agnovi. Nam non moror aliquorum ſive maledicta; ſive

errorem, quibus me in Anglia vivere, in Regis familia esse, idonea ratio videbatur, ut pro hæretico haberent. Longè alius de me sensus eorum, quibus propiùs crebriúsve innotui: cùm nec secreta illic essem conscientiæ pace contentus; sed externis meæ fidei indiciis caverem oculos Catholicorum offendere. Itaque non furtivo, non timido more, obibam Catholici viri munera; familiam eâdem disciplinâ imbuebam. Nec aberam modò à Sectariorum templis, sed & Orthodoxorum cætibus aßiduo consortio misceri solebam. Hæc non ego causâ jactandi, sed amoliendæ suspicionis. Testes mihi non obscuri, non suspecta fide viri, qui iis temporibus in Angliam Legati, à Gallia, atque Hispania: testes, quos à Confeßionibus habuere; quibus & ego Patribus usus sum. Dices: Unde hæc tibi in hæretica regione audacia, unde libertas? Non ero ingratus Sereni§simo Regi, cujus me favor, ac benignitas provexit. Cùm me ille inter domesticos legisset, cùm aßiduum accessum ad se daret, noluit religionis nomine inquietari. Nec omnino insolens hæc venia erat. Quippe & ego extra Britannicas insulas natus sum; & externos non eadem, quæ indigenas

genas, de religionibus leges in Anglia tenent.

Eo vitæ instituto exacti mihi aliquot anni; cùm in dies novi interim domicilii amor increſceret. Tandem adulto deſiderio impar, quia illum impetum à ratione eſſe videbam, à Britanniis movi, mihique alia Patria, ad quam venirem, fuit, Urbs Urbium Roma. Quæ illæ tam acres ad diſcedendum cauſæ, quæ prudentia ſuaſerit, ut faventem Principem, mihique jam decennali mora perſpectum ſponte relinquerem, aperire eſt animus: ne ſalubriter deſtinata famæ iniquitas corrumpat.

Omnibus animantibus eorum, quæ genuêre, cura eſt, quam, niſi immania, & ultra ferarum ſævitiem ingenia, non ponunt. Sed in hominibus ea vis major eſt, quia ad naturam ratio accedit. Si igitur inſito ſtudio aut liberis quærimus opes, aut eorum vitam periculis eripimus, brevem iſtam, & mox alia morte reddendam; quæ digna ſolicitudo parentibus unquam erit, ut chariſſima pignora à Numinis ira, & æternitatis ſuppliciis tentent arcere? Ego verò jam liberorum aliquot pater, hos ſecurus aſpexiſſem, inter hæreſeos, quæ animorum peſtis eſt,

 quo-

quotidiana contagia? tot præsertim exemplis admonitus, adolescentiam quantumcunque gravibus vitiis usu placari, si ea publica, & familiaria populo, cernere ac pati assuescit. In Anglia præterea erant nati, ut nec eo privilegio, quo externus fruebar, niterentur. Itaque, si quis me illis casus, aut mihi Regem eripuisset, restabat, ut repudiatâ Ecclesiâ legi illius regionis paruissent; vel non quotidiana virtute, fortes simul & calamitosi extitissent. Quidnî autem metuissem juventutis flexibiles annos; quandoquidem, quotquot illic hæretici insaniunt, Catholicorum stirps est, & eorum plerumque progenies, qui haud seciùs, quàm nunc ego, perire suum nomen maluissent, quàm familiam ad hodierna flagitia servari? Tanto periculo remedium non erat, si in Britannia perseverarem, nec prodere salutem liberorum sustinebam. Antevertenda igitur eorum pernicies fuit, eóque pretio nota tot annis regio novis sedibus permutanda.

Sed nec liberis modò cavebam. Meâ quoque interfuit demigrare: eâdem & parentis Optimi memoriam expurgari posse videbam apud ignaros suæ vitæ. Nam & ille Catholico Patre natus, non unus è multis

Catho-

Catholicus fuit. Eximia illa pietas, sincerus animus, & religionis studio flagrans: quæ bona cum eo consenuere, & nunc spero, vitam quoque meliorem pepererunt. Cæterùm inter elati scripta repertus est liber, sed ille imperfectus, de Summi Pontificis potestate temporali in Principes. Opus hoc posthumum me tradente Anglia emisit, cùm fortè eadem tempestate Rex in illius disceptationis argumentum vehementer incumberet. Cúmque mox Illustrißimus Cardinalis Bellarminus ei refellendo se dedisset, strinxi & ego stylum, arbitratus inhumanum, si Patrem indefensum relinquerem. Sed illo opere edito (dicam liberè) peßimè me habuit, placere hæreticis, quicquid hoc erat, & Catholicorum plurimis ægrè esse. Phocion, cùm ipsius sententiam populus plausu sanciret, vereri se dixit, ne quid secius de Republica censuisset. Nisi enim ad errores, plausum sequi non solere. Mihi quoque suspectus hæreticorum favor. Nunquam, nisi ad Ecclesiæ incommoda erigitur. Quin & in iis scriptis multa adverti, quæ vel tacentibus cunctis ipse damnarem. Quale illud, quòd Respublicas Ecclesiasticam & civilem, ità distingui voluimus, ut non in unum corpus

mista,

mistæ, sed sociæ tantùm essent, nec unicam Rempublicam Christianam facerent, in qua illa spiritum referret, hæc corpus: illud quoque, vim Conciliorum aliquot à me ità elusam, ut dicerem parvi facienda illa suffragia. Neque enim liberas fuisse illic voces; sed aut viribus Pontificiis ductas, aut earum partium amore cœcatas. Indè quippe fenestram agnosco, qua sibi favere hæreses omnes possint, & de suis judicibus ferre sententiam. Neque paucos disputatio nostra offendit de exemptione Clericorum. *Et verò exactis diligentiùs argumentis omnino displicuit in tanta re novam sententiam à nobis allatam. Clericos à secularibus fascibus esse exemptos, cùm tot Concilia dicant, usus ostendat, ipsi Principes Regésque fateantur; nunquam licitum credam de tanto jure ambigere; sed omnium minimè isto ævo, quo ejusmodi semper rixas ad Ecclesiæ perniciem hæretici trahunt. Et hæc strictim annotata, aliquando fusiùs prosequi mihi animus, tempore & otio meliore. Neque enim mihi satis, quæ fusè disserui, hic paucis castigâsse.*

Dolui igitur, &, quod unum tunc licebat, nolim factum, *sæpe mecum repetii.*

Nec

Nec aliter acquiescere animus potuit, quàm si pedibus Sanctiss. Patris affusus, irámque deprecatus, ei totum me dedissem; ut nec felix aut sospes, nisì ejus arbitrio essem. Me Ecclesiæ filium memineram; primam illi pietatem deberi; & , antiqui Patris verbis, errare me posse, hæreticum esse non posse. Sic apud me mediatam rem exequutus sum; & successit. Ità quippe exceptus sum ab Optimo Christianorum Patre, ut scires illius esse Vicarium, cujus eximia lenitas & liberalitas, super omnia opera ejus. *Illud quoque in præcipuæ felicitatis partem visum, quòd Illustriss. Cardin. Bellarmino mihi placatissimo frui licuerit. Tanto Christi athletæ, tot virtutum, tanti ingenii viro, quem præsentes miramur, posteri colent, quis aversus esse possit, aut aversum quis habere, nec sibi indignari, qui ejusmodi inimicitias aut susceperit, aut certè meruerit?*

Præter hæc ad discessum incitamenta, erant & alia, nec multo leviora. Quippe audire assiduè ac videre cogebar, quæ luctu & indignatione gravem animum premebant; ut nimirum quoque esset hæreticis ad tantas mearum partium contumelias meam patien-

patientiam durare. Et venit ad me Minister frequens in Aula, nescio, an à Pseudo-Episcoporum aliquo subornatus, qui diceret sibi pro monstro esse, quòd homo Romanus ad conspectum ludibrio habitæ religionis meæ vivere possem. Pressi ego dolorem, & quod tutissimum videbatur, deflexis ad alia sermonibus percunctatorem delusi. Sed ingentibus interim doloribus lancinatus, sæpe ægro animo, & per mæstitiam torpente, domum redibam. Sciunt illi, quorum fidei id secretum credebatur. At dolere nîl juvabat; & ad auxilium respicienti, erat una libertas, quà voce, quà scriptis susciperem causam Ecclesiæ, & Serenissimo Regi fideliùs quàm multi, liberiùs quàm ullus, rem efferem. Verùm hæc intempestiva Philosophia erat in Insula degenti. Primam vocem opprimerent hostes. Scriptis nulla venia esset. Quid facerem? nec cessare poteram, nec agere concedebatur. Inter hos æstus nihil satius visum, quàm discessum adornare, interimque adhuc calido impetu ea argumenta cogere, quæ hoc libro publicum sibi quærũt. Neque enim existimes aut mihi hujus operis studium recens, aut Romæ imperatum. Ità illi successus fuit, ut cogitatum in

ipsa

ipsa Anglia erat, & jam aliqua parte provectum.

Subduxi me igitur à spectaculo rerum, quarum ipsa memoria ingrata est; & locum inveni, unde ad Serenissimum Regem ferrem, quæ in hac re sub ejus nomine peccantur. Neque furtum mei feci: impetrata Regis pace publicè cum familia à Britanniæ ora solvi.

Ecce autem, vix in adversum litus excurreram, cùm libellus, nescio, quis in populum spargitur, atrox in Regem; statímque ego audio, ùt scripti illius vel author, vel saltèm procurator. Ità sub meo nomine Religioni invidia fiebat, ut crederentur Catholici nullis posse beneficiis mitigari, perfidis animis, ingratis, & ferocibus. Et ea vis atque injuria famæ fuit, ut in vicinas regiones spargeretur. Publicum igitur maledictum hic publicè refello. Testis mihi, per quem vivimus, DEUS, nihil ejusmodi à me factum; librum, librique authorem adeò ignorare, ut nec illud hactenus, qualecunque est scriptum, meis oculis usurpârim. Aliam mihi legem reverentia Principis, beneficiorum memoria, mea etiam indoles, dixêre. Sed hoc homines commentos existimem, vel

male-

malevolos mihi, vel qui arbitrarentur, Romæ commendari non posse à Britannia venientem, nisi in Regem maledictis; scilicet Catholici candoris ignari, quem & religio, & Clementissimi Pontificis mores humanissima Sanctitate præscribunt. In errores, in hæresim, strenuè incumbere mihi decretum. At Regis Majestatem nunquam sanus violaba. Imò & illius potissimùm causâ hæreses odi, quòd tanto Principi, & si absque his esset, seculi penè summo, tristissima nocte offiiciant. Sed de his suo loco commodiùs.

Habes, Lector, quis in Anglia fuerim; cur ab ea discesserim; quæ me causæ ad scribendum impulerint. Tu, Benevole Lector, causæ ac scripto humaniter fave, & Vale. Romæ. Idib. August.

M. DC. XVII.



INDEX

INDEX CAPITUM
LIBRI PRIMI.

B ullos

INDEX CAPITUM
LIBRI SECUNDI.



JOANNIS BARCLAJI Paræneſis ad Sectarios.

LIBER I.

CAP. I.

Scriptionis iſtius ratio. Agi de rebus ad ſalutem neceſſariis. Sectarios ità inter ſe diſſidere, ut alii ſint aliis hæretici. Neceſſariò vel eos damnandos, vel damnatos majores illorum, qui vixerunt in fide Romanæ Eccleſiæ.

PHALANGIORUM virus, quas vulgò Tarantulas vocant, quanquam Muſicæ ope ſanabile, ab omnium corporibus non eodem concentu exigitur. Stupent enim illa tabe perculſi; nec fidibus, quas moris eſt adhiberi, antè moventur, quàm præcentor in tonum inciderit, qui arcana vi cum eorum animis conſentit. Tunc æger exultare, tunc in pedes attolli, longóque tripudio ac ſudore, emolliri ſanguinis tabem.

Diceres, haud diſpari malo læſos, quos hæreſis infecit. Icti enim à ſerpente, qui *calcaneum*

caneum nostrum observat, & ultimo sopore marcentes, non eodem auxilio levari omnes possunt. Hos in nostram vitam contemplatio sanat; illos, in suam. Hi manus dant authoritati antiquitatis, illi argumentis, isti miraculis. Quidnî igitur in manus sumam fides, experturus, an forsitan possint cum alicujus ex illis malè sanis ingenio convenire? Nam nec semper à Phalangiis vindicat, qui meliùs canit, aut pulsat; sed qui accommodatiùs ad affectus laborantis. Ingratus verò sim, si qualicunque auxilio cessem ipsis adesse. Ut omittam homines hominum causâ natos, nec quid prius in vita Christiani, quàm agere Christi causam. Me ad hoc officium necessitudines cum illis olim initæ privato jure cogunt; cùm inter hos diu versato, multos amare, & salutem amicorum eo studio optare contigerit, ut nec sinè aliqua mei parte perire illi possint. Quoties dolore diductus sum, cùm viderem magnas indoles, & debita meliori disciplinæ ingenia, in hanc ruinam ferri! ùt ad eorum cæcitatem, ùt ad securitatem, attremui! Quibus ergo vel meo sanguine medicinam fieri optem, hos quid cesso saltèm gemitu, & officiosæ sedulitatis jurgio, ad salutem invitare?

Sed monendi, medendíque ratio, ideo jam magìs in arduo, quòd ipsa consuetudine morbum amant; & remedia, vel quia suis aver-

ſa ingeniis, odêre; vel quia jam toties ſibi fruſtrà applicita, contempſere. Nam ſi ad *Scholaſticas diſputationes* reſpexeris, hæ adeò illorum auribus increbuerunt, adeò in familiare commercium litigando venerunt, ut ex ſuæ contumaciæ vitio illarum virtutem metiti, tanquam quotidianas deſpiciant, vel pertinaciæ quoque, & reſiſtendi dulcedini, indè pejùs aſſueſcant. Si verò authoritate priſcæ Eccleſiæ, & priſcorum Conciliorum, Patrúmve conſenſu, verberes contumaciam errorum, qui illos deceperunt; primò verba elicies, plena honoris in Patres, atque illam Eccleſiam; mox ubi preſſiùs egeris, ità ſe tuebuntur, ut & eandem priſcam Eccleſiam, quam venerari videbantur, & eadem priſca Concilia, & Patres eosdem, quorum ſanctionibus, & exemplis ſe credere, ac vivere fingebant, damnare non dubitent. Quippe, ubi eorum ſententiis ſuas hæreſes premi vident, ore mutato, ab illius antiquitatis reverentia fœdè diſcedunt. Recuſant, ambigunt, damnant. mala fraude ſeſe fingunt ad Scripturas recipere, negántque vel Patres, vel Concilia, locum habere, niſi cum verbo DEI ſcripto conſentiant; mala, inquam, & ridicula fraude; cùm neque Patres, neque Concilia, à Scripturis abire voluerint; nec quæramus, Patribúsne ſit atque Conciliis, an Scripturis, major authoritas. (Nam quis ſanus id quærat?) ſed hoc tantùm; quoties-

tiescunque isti à Patribus, Conciliísque dissentiunt, in declaranda fidei norma, & sensu Scripturarum, utris potiùs sit credendum; priscis illis & Sanctis, an istis modò natis. Nam de ea quæstione, proh pudor! hoc seculo, vel maximè, vel sola litigamus. Et mox plura de hac illorum fraude. Tantùm hic moneo, minùs efficacia esse in illos ab Ecclesia, Conciliis, Patribus, tela; quòd fraudulenta ejusmodi rixa, à tantorum Judicum justo consessu provocant ad Scripturas. Neque dein utilior in illos machina à Scripturis, quas nullius interpretationi addicti ipsi exponunt ad suæ disciplinæ libidinem.

Igitur mihi visum his armis, quibus toties icti, tamen vulnus dissimulant, argumenta admiscere, quibus percipiendis non tam scientiâ opus, aut assuetô ad subtilitatem contentionis animô, quàm purô, & à natura rectè formatô. Ea enim quia liquida, nec perplexa disceptatione agentia, capi ab omnibus possunt, qui bona fide agent. Et pro conclamatis jam habeo cæteras mentes, quibus placet per fas ac nefas erroribus semel à se laudatis incumbere.

Sed priusquam disputatione committimur, paucis intelligant, quàm necessaria lite certemus. Illinc enim solutiores videas multos eorum, quòd contentiones nostras existiment, plùs subtilitate disputandi crevisse, quàm necessitate

 salutis.

ſalutis. DEUM eundem eſſe ajunt, quem utrique veneramur: nos ab eodem Redemptore criminum veniam, vitámque in cælis expectare; magnis his fidei apicibus conjunctos, quamquam aliis in partibus diſſociamur, in eandem felicitatem recipi poſſe. Hinc ex illis haud pauci, tanquam tralatitia pugna eſſet, reconciliare religiones, præſertímque eos Euchariſtiæ ritus concipere ſunt aggreſſi, in quibus Calviniſtæ cum Catholicis conſentirent. Ipſi Sereniſſimo Britanniarum Regi (in Orat. ad Ordines Regni Anglicani An. MDCV.) magnopere diſplicet Puritanorum illorum crudelitas, qui omnes Catholicos à cælo proſcribunt. Non dico hanc omniumSectariorum eſſe ſententiam, ſed certè multorum; eorúmque potiſſimùm, qui Catholicorum pietatem contemplati, tot eleemoſynarum, jejuniorum, orationum homines, credere horrent in æternum occidere: vel qui Patrum lectione comperiunt, primitivam Eccleſiam in aliquot ſaltèm rebus ſtare à nobis, & ab ipſis diſſentire. (Tunc enim licèt ad nos non prorſus accedant, tamen & de ſe frigidiùs, & mitiùs de nobis ſentire incipiunt.) Vel denique qui non mala de nobis opinione imbuti, ab hæreticis Principibus, Urbibúsve ſic pendent, ut non videatur fides Catholica cum eorum fortunis convenire. Hi enim rem omittunt ad amuſſim exigere, & ut conſcientiæ interdum

terdum latranti pastum objiciant, tam sibi, quàm nobis, propitium DEUM fingunt. Sagenam scilicet omnis generis piscibus plenam non ad litus explorari, sed ùt farta est, recipi totam in cælum, ridiculo suî favore existimant.

Nos verò cum Sanctissima Ecclesia proclamamus, jubemúsque cum Moyse hæc cælum audire, hæc terras; nullam DEO communionem esse cum Belial; illos ità à nobis dissentire in fidei rebus, ut has frustrà, quæ nos manent felicitatis, sedes expectent. In tam grandi discrimine excitentur illi præsertim, qui aut in sua fide aliquid desiderant, timéntve, aut boni aliquid de nostra augurantur. Seriò cogitent, quid de hæreticis senserit semper Ecclesia; & quàm hoc ipsum hæreticum duxerit, credere ad cælum pervenire hæreticos. Si verò Aerius antiquis hæreticus fuit, quòd inter cætera pro mortuis nollet orari, ùt nec hi volunt; si Eunomius, qui ajebat sola fide nos justificari, ùt hi docent; si Basilides, & Jovinianus, qui dignitati virginitatis conjugium æquabant, ùt & isti; si Vigilantium, eò quòd Sanctorum Reliquias illo loco haberet, quo isti Novitii, adeò Antiqui duxere hæreticum, ut & Gennadius (Lib. de Eccles. Dogmat. Cap. LXXIII.) de Christianorum numero illius Sectatores amoveat, & Vigilantianum opponat Christiano, quis hæreticos esse

non sentiat, qui eosdem, & plures, & graviores errores coëgerunt?

Sed quò hìc vetustatis authoritas? aut quid opus Catholicorum voce? Interrogare liceat Lutheranos, quid de Sacramentariis sentiant, id est, hæreticis, qui hodie potissimùm vigent, quos in Anglia, Scotiáque Protestantes, & Puritanos dicimus; Hugonottos in Gallia: Germani Zvinglianos, aut Calvinistas dicunt. Nónne hi omnes calculo Lutheranorum hæretici? quod atrocitatis, aut odii verbum in eos non profundunt? quibus armis, quibus stylis non inter se deſæviunt? Non refero Lutheranorum verba, quæ in Calvinistas passim, & reliquas Sacramentariorum Sectas acerba, immania; major in ista re sit authoritas ipsa Lutheri. Is igitur, in Thesibus quas edidit contra Lovanienses, Thesi XXXII. dicit: *hæreticos à se censeri omnes Sacramentarios, qui negant corpus, & sanguinem Christi ore carnali sumi in venerabili Eucharistia.* Et in postrema sua *Confessione de Cœna Domini*, disertis verbis ait: Sacramentarios, eorúmque discipulos, *hæreticos esse, Sacramentorum hostes, æternùm damnatos.* Cùm nuper ex duobus Germaniæ Lutheranis Principibus, unus ad Catholicos transiîsset, ad Calvinistas alter, matérque illius, qui Catholicos erat sequutus, & ipsa Lutherana, audiret Lutheranos de hac filii mutatione querentes: At nónne saltèm, inquit,

quit, conſultiùs egit, quàm ille, qui Calviniſtarum ſectam inter ſuos invehi paſſus? neque ſola ſic ſentit: in Lutheranis eſt rarus (& hoc ſumus experti) qui non ad Papiſticam fidem, ùt vocant, quàm Calvinianam malit accedere. Adeò denique certum eſt Lutheranis Calviniſtas eſſe hæreticos, ac nobis hos ipſos Lutheranos. Rumpebar animo, cùm viderem perſuaſum Principi viro, magno illi, ſed primæ inſtitutionis vitio, & ipſa deinde conſuetudine, à Catholica fide averſo, Proteſtantes, ac Puritanos poſſe, etiam ex Catholicorum ſententia, ad ſalutem pervenire. Hoc illius animo, verſuta ſuorum adulatio, & pudenda aliquot noſtrorum inſevit. Et faventem ſibi ſententiam ultrò amplexus eſt. Sed ô ſciat, & fallor, aut utiliter ſciet (neque peribunt pro illius ſalute tot vota, tot fletus.) eum, qui credere auſit pertinacem Proteſtantem poſſe ſalvari, hoc ipſo à Catholica fide excidere. Neque hanc Eccleſiæ ſententiam eſſe obſcuram. Omnes in ea eſſe Catholicos: eorum neminem hoc neſcire, diſſimulare neminem poſſe, nisì qui vel Theologiæ expers, vel timidiè, aut ambitioſè illius gratiam veritati prævertit.

En igitur aleam grandem, dignúmque diſcrimen, quod non incurioſi prætereant: ſcilicet Catholicos omnes errare: imò & Eccleſiam Græcam, imò & omnes Chriſtianorum Eccleſias,

ſias, mille & ampliùs ante Lutherum annis, erâſſe; vel nunc ipſos exitiali peſte infectos. Saltèm advertant, quòd ex iſtis certiſſima ratione conficitur; vel perituros ſcilicet illos, vel periiſſe illorum Majores, ac Noſtros, quos nec ipſi negaverint, mille ùt minimùm annis in eadem fide vixiſſe, quam hodie Romana docet Eccleſia. Utrum velint, ſolerter recogitent: quippe alterutrum neceſſaria veritate concluditur. Nam quis neget contradictoria iſta eſſe, aut ad fidem ſpectare, in qua labi eſt hæreticum? *Imaginum cultus, qualem Romana docet Eccleſia, pius eſt, Deóque acceptus.* Et: *Imaginum cultus, qualem Romana docet Eccleſia, impius eſt, & idololatriæ infamis.* Itèm: *Pontifex Romanus eſt Chriſti Vicarius, Petríque ſucceſſor.* Et: *Pontifex Romanus eſt ille Joannis in Apocalypſi, & ille Pauli ad Theſſalonicenſes Antichriſtus.* Etiam: *in Euchariſtia verè ac realiter Chriſti corpus eſt.* Et: *in Euchariſtia Chriſti corpus verè, ac realiter non eſt; ſed in ea ſubſtantia panis manet: neque illic eſt, ſed duntaxat ad dextram Patris in cælo, humanitas Chriſti.*

Cùm ex his alterum aſſeruerint noſtri majores, alterum iſti; certúmque ſit alterutrum hæreticum eſſe; vel hos conſtat eſſe hæreticos, vel majores utique noſtros in hæreſi eſſe defunctos. Nam faceſſat vana ratio, qua illos excuſant; tunc ejuſmodi fuiſſe caliginem, ut ipſis impunè errare licuerit. Videte, quid ſequatur

ex

B

ex hac absurda clementia. Idololatras vocant, quòd Eucharistiam adoramus cultu latriæ, quòd Crucis, Sanctorum & Angelorum imagines veneramur, & colimus, eo modo, qui in Romana docetur Ecclesia. Certum autem (neque hoc negant) idem olim factitâsse nostros hos Patres. Itaque si nos Idololatræ, ergo & illi. Si verò illi Idololatræ, quid auribus, mentibúsve Christianis indignius, quàm eos excusare, ac rudibus seculis hoc ipsorum crimen adscribere? aut omnino censere, dilui hoc infandum Idololatriæ crimen posse, vel temporis conditione, vel loci? & impunè licere interdum à naturæ lege recedere? Scio *invincibilem ignorantiam* (ùt Theologi vocant) *à lege positiva excusare*; rectè utrumque jus statuit, *impossibilium obligationem nullam esse*. Scio sanctissimum Jobum non fuisse Judæum; & quà religio Christiana non pervasit, satìs hos declinare inferum ignem, qui Naturæ legem observant, quam in omnium cordibus DEUS sculpsit. *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. Sed hanc saltèm observare, necessarium omnibus ad salutem; Idololatriam autem prohiberi in primis ipsa hac lege, quis ambigit? quis in Catholicis, inquam, quis in hæreticis, negavit, hoc lumine, quam legem naturalem dicimus, quæque mortales ubique omnes tenet, idololatriam esse proscriptam? excusatur tamen hoc crimen,

aut non excuſantur noſtri Majores, ſi idololatria eſt Euchariſtiam eo modo adorare, quo adorat Romana Eccleſia; ſi idololatria eſt ante Crucem, imaginéſque procumbere, eo adorationis genere, quod Romana præſcribit Eccleſia. Evigilent homines Sectarum illarum. De cælo agitur, de DEO, de ſalute: quicquid comminiſcantur, quicquid ludant; non poſſunt eorum Majores Chriſtiani non eſſe damnati, aut ipſi non damnari.

Ex illis quoque multi, non adeò de ſua religione ſecuri ſunt, quin in ea multa deſiderent, maximè eruditi, vel inter nos fortè verſati; quò jam faciliùs me audiant de viæ periculis admonentem, quam in æterni ſuplicii pignus exorſi ſunt. Nam & ſi cum lenioris indolis Sectario ages, ùt plurimum fatentem habebis, quædam in ſua ſecta eſſe præter ſenſum antiquorum, & receptam in veteri Eccleſia mentem: hæc in ſuis mutata ſe cupere; neutiquam adhærere. Ità loquentem primæ inter hos notæ virum, cùm ſecreti ageremus, ſæpe audivi; illiúſque ſum miſertus, quòd inter tot ſacrorum varietatem, tot ſectarum diſcrimina, nondum homines toto Orbe inveniſſet, quorum tandem religionem bona fide laudaret. Cum alio agens, & ipſo erudito, monebam, ut ab hæreſi ad nos ſecederet: ſine verò, inquit ille, adventare Judicii diem; videbis, quàm à recta fidei norma cul-

cultores utriusque religionis abfuerint. Adeò illos vel ſuperbia corrupit, ubi projecêre parendi, credendíque in Eccleſia diſciplinam, vel in incerto ſunt, poſtquam ab regula, & fidei portu ſolverunt. Næ ſalutem flocci faciunt, quibus placet in tanta tempeſtate fucata ſecuritas. Quippe vel Romani damnamur, damnantur & Græci, damnati ſunt & noſtri Majores innumeri, qui in noſtra fide vixerunt; vel iſti Proteſtantes, Hugonotti, Puritani, & id genus novæ ſectæ, ùt de Arianis Athanaſius dixit, *procul dubio in æternum peribunt.*

CAPUT II.

Omnibus iſtius ævi Sectariis à Luthero eſſe originem. Quis vir fuerit? Quàm impiè vixerit, ſcripſerit? In cauſa Lutheri verti cauſam cæterorum Sectariorum. Eos vel impiè deſciviſſe à Luthero, vel Lutherum à DEO non miſſum, aut inſtructum.

IGitur exploraturi ſuas ſectas, ab ovo incipiant. *Mala arbor non facit fructus bonos.* Ex quo autem ſurculo prodierunt? non ago maledictis, nec factionum odia exerceo; ſed veluti ſequeſter rem contemplor. Agebat in otio Eccleſia, & fortaſſe ob nimiam pacem: *neceſſe erat, ut ſcandalum veniret. Verumtamen væ homini illi, per quem ſcandalum venit.* Cùm ecce Lutherus, juſtis, ùt initio videbatur, argumentis, in quorundam avaritiam invectus eſt. Sed cùm

modum

modum non teneret, statim in illum ira bonorum, indignatio Ecclesiæ, censura Pontificis: statim & ille factionem solicitat, ac facilè cogit. Neque enim defuêre, qui ad eum accederent lenocinio novitatis, & odio Sacerdotum, quorum multos ignavia in ea regione corruperat; inclinatione quoque mortalium à severiori disciplina, quæ in sancta Ecclesia est, ad infinitam libertatem tendentium, ad quam iste proclamabat, deletis jejuniis, exterminato pœnitentiæ Sacramento, abrogatis castitatis & obedientiæ votis, sublato denique peccatorum discrimine, Purgatorii metu, cæterísque, per quæ jure à peccando deterremur. Erant & alia, quæ ipsi favorem conciliarent; nempe doctrinæ opinio, quæ in minùs erudito seculo non illi difficilis; & licentia, cujus ipse exemplum superbis, aut curiosis animis fecit, ex proprii ingenii libidine de scripturis, déque Ecclesia judicandi. Major omnibus istis causa, Domini ira, qui destinatis sibi temporibus velut obdormit, dum *inimicus homo zizania bono semini superseminat.* Quicquid sit, isti Sectarii negare non possunt, sibi à Luthero originem. Una antea in his Europæ populis (si aliquid in Bohemis excipias) navis erat, quæ Petri remigio omnes veheret: desiluit ille è scapha, multíque eum sequuti, *qui non erant ad vitam æternam præordinati.* Et vel confessione suorum, sæva mox ira, & Ecclesiastico-

rum odio ferox, multò longiùs recessit à nobis, quàm sub primæ defectionis initia ab eo agitatum.

Neque putes, Sectarie, sive Calvinista es, sive eos quoque prægressus, in te nîl agi, cùm quæritur de Luthero. Frustrà dices non pro tanto authore vobis hunc esse, ut ab ipso divertere nefas sit; fidem vestram eo non niti. Frustrà hæc, inquam, cùm & omnes de illius stirpe vos sitis; atque aut eximium DEO fuisse necesse sit, si restaurandæ Ecclesiæ delectus; aut vos longè deceptos, si ad hoc primæ reformationis officium, quod omnes illi tribuitis, missus non est.

Erraverit enim, vestrâ sententiâ, mille & ampliùs annis Latina Ecclesia, Abyssina, Græca, & quotquot aliis nominibus appellantur, erraverit, inquam, in fide. Jam non dico, quàm hæc immanis assertio, qua Christi ad Ecclesiam promissum evertitur: *ecce vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*; quæ deteriorem Judaicâ Synagogâ faciat Ecclesiam, cui inter corruptos mores integra fides mansit, Domino teste, eámque jubente, (Matth. 23.) ex Pharisæorum, Scribarúmque doctrina vitam instituere. Nihil hìc, inquam, de assertionis illius amentia. Sed fingamus, ùt somniatis, esse; Judaicam nempe fidem inter tot populi temeritates, semper puram in Sacerdotibus, & corpore Synagogæ con-

 stitis-

ſtitiſſe; at poſteaquam velo ſublato rerum veritas umbræ ſucceſſit, & Pontificem Chriſtum habuimus pro nobis aſſiduè orantem, Chriſtianos vix quadringentis annis in officio duraviſſe, adeóque peſſundatam fidem, ut deinceps nullibi publicè ſincera coleretur; orbem ea caligine fuiſſe ſepultum mille ùt minimùm annis; voluiſſe tandem DEUM in ſplendorem Evangelium reddere. Hìc judicia invoco veſtra, omniúmque mortalium, an tanto deſtinatus officio credi poſſit, niſì *potens verbo & opere*, non Eliam modò, ſed Moyſen, quàm magnitudine muneris, tam ſignis æquaret, uni Chriſto ſecundus? quippe Moyſes legem duntaxat cæremonialem à DEO acceptam tradidit uni genti: Elias continendis fidelium animis in flagrante idololatria Jezabelæ delectus eſt. At iſtam gratiæ legem à Chriſto conditam, & temporum vitio ab omnibus publicè Eccleſiis abdicatam, tandem Orbi reddere oportebat. Quis porrò ille vir tantus? par Eliæ, par Moyſi, provinciæ deſtinatus, qua majorem nemo hominum ante Chriſtum, aut poſt Chriſtum ſortitus eſt? ſcilicet judicio veſtro Lutherus, quem hoc ſeculo primùm conſtat hanc, quam vocatis, *reformationem* aggreſſum.

Age ergo; quorum miraculorum, quarum virtutum homo fuit? Miraculum ab eo editum necdum ullus commentus eſt, modò pro mira-

culo non sit, tot mortalium ad illum defectio, quo miraculo & Arius, & Pelagius clarus fuit, & longè clarissimus Mahometes. Quî igitur scias à Numine eum missum, & quidem ad tantam rem, támque insuetam; nempe ut ipsi magìs, quàm Pastoribus nostris de fide, de moribus, de Scripturis crederemus, & pro lupa nobis esset ea Ecclesia, cui antea honos erat tanquam Domini sponsæ, DEI hæreditati, matri fidelium? *Ordinaria jurisdictio* illa non fuit: Monachus erat, homo privatus, homo religiosis votis astrictus. *Extraordinariam* verò fuisse quo argumento probes? Nihil præter miracula, quibus ejusmodi missiones aut asseri possint, aut credi. Unde (Exodi 4.) DEUS miraculorum edendorum potestatem Moysi facit, *ut credant*, inquit, *quòd apparuerit tibi Dominus DEUS Patrum tuorum.* Ipse JESUS, ut se Christum esse probaret, miraculorum, quæ multa patrabat, authoritate usus est apud Joannis discipulos (Matth. 11.) *Cæci vident, claudi ambulant, &c.* Imò apertè (Joan. 5.) *Ipsa opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me.* Sequuti Christum Apostoli, Christi virtute, non rem segniùs miraculis promovêre, quàm verbis. *Neque enim* (inquit Hieronymus in cap. 65. Isaiæ) *potuissent omnes gentes in tam brevi tempore credere, nisi signorum miraculis fides eorum quodammodo esset extorta. Loquentibus enim, & clamantibus Apostolis,*

& Apostolicis viris, Dominus signorum magnitudine respondebat. Quod verò miraculum Lutheri Apostoli, vel Calvini? quod Apostolicorum virorum Lutheranorum, Calvinistarum, Anabaptistarum? nullum omnium. At hæc tamen, quam afferebant, novitas, prorsus insignis, prorsus insolens erat; si ulla denique à condito Orbe digna, quæ probaretur miraculis: omnes scilicet Orbis Ecclesias, plùs decem seculis defecisse publicè à vera Christi fide, insanire Latinos, insanire & Græcos: Scripturas ab illis non probè intelligi, aut exponi; Orbi illos suis artibus, suis figmentis imponere.

Magna res, & ex divinæ institutionis clementi prudentia: noluisse unquam DEUM, ut sibi temere crederetur. Hæreses autem omnes ipsâ hominum pertinaciâ, studiisque crevisse, non miraculis, non certa ratione, sed animi impetu, & ambitiosa dulcedine, quæ ad proprii judicii commenta humanam superbiam invitat. Hinc & factum hæreseos, id est, electionis nomen. At lex Mosaica, & postea Christiana, quot miraculis instituta, ac deinde firmata? quàm augustus Elias miraculorum majestate, cùm populus videretur *claudicare*, ac nescire, *si Dominus esset DEUS, aut si Baal*? quanto miraculo Paulus adactus desiit *contra stimulum calcitrare*? quot miraculis olim insignis Ecclesia, dum inter gentiles exurgeret, & nunc quoque (ad hoc

rideant

rideant licèt digniſſimi fletu Sectarii) dum in India propagatur, ac etiam ſæpenumero in Europa?

Deſtitutus ergo Lutherus miraculis. At num ſaltèm pro miraculo illius vita fuit? res loquetur. Presbyter, ac Monachus erat, devinctus ſpontaneis votis, diu in religioſis ædibus educatus, cælebs, in templo aſſiduus. Ejusmodi fuit, qnamdiu in noſtra Eccleſia hæſit: quam corruptam, babylonicam, adulteram vocat. Ubi verò caſtigare ſcilicet noſtros errores exorſus eſt, séque *vir reformatus* ab Eccleſia noſtra duxit, voto neglecto, & veſte projecta, quam coram DEO & Angelis in perpetuæ integritatis ſymbolum ſpontè aſſumpſerat, ſe polluto ac illegitimo toro immergit: & ne aliquid impietati deeſſet, in ſocietatem libidinis, quam conjugium appellabat, puellam DEO ſacram, DEO nuptam, accerſit ac violat, deſunt in hoc facinus verba, dicam veriùs, cruces. Omnino & paſſim & publicè Orbi imponitis, Novatores; aut creditis, quod olim publicè Eccleſia ad quadringenteſimum Chriſti annum. Intrà hæc tempora vixit Tertullianus, Ambroſius, Hieronymus, Baſilius, Auguſtinus, Chryſoſtomus; ne in pluribus morer. Atqui ex Tertulliano paſſim habes jam eo tempore fuiſſe ſolemne, ut ſe aliquæ virgines, DEO ſacræ, perpetuæ virginitati obſtringerent. *Quæ* (inquit, lib. I. ad uxor.) *nul-*

la formæ, vel ætatis occasione pressa maritis sanctitatem anteponunt. Malunt enim DEO nubere. DEO speciosæ, DEO sunt puellæ. Et lib. de veland. Virg. cap. 13. *Nupsisti enim Christo; illi tradidisti carnem tuam; illi sponsâsti maturitatem tuam.* Neque res ad libitum rescindenda, sed vota sancita, cui se omnis sexûs multi dabant. Indè ait (de veland. Virg. cap. 13.) qui ad illam professionem accederent, *ipsam naturam consecrare.* Atqui DEO *consecratum*, cui fas sit ad alios usus avertere. & & quidem omnino illi consecrationi contrarios? Ambrosius porrò adeò multus de velandis ab Episcopo, consecrandísque virginibus, ut plurimi Sectariorum, jam ab eo tempore, Virginitatis vota non negent in Ecclesia fuisse solemnia. Inter cætera, de Instit. Virg. cap. 17. orationem concipit, super velanda jam virgine. *Egredere itaque tu Domine JESU in die sponsalium tuorum: suscipe jam dudum devotam tibi spiritu, nunc etiam professione.* Quæ autem illa professio? *Votum* omnino. Unde ad ejusmodi Virginem (Tract. ad Virg. Devot. cap. 2.) *Melius*, inquit, *fuerat te non vovisse facere: quàm vovere, & non facere.* Audite verò Hieronymum (lib. 1. adversùs Jovinianum) *Et si nupserit virgo, non peccavit: non illa virgo, quæ semet DEI cultui dedicavit: harum enim, siqua nupserit, habebit damnationem, quia primam fidem irritam fecit.* Et paulò

lò poſt: *Virgines enim, quæ poſt conſecrationem nupſerint, non tam adulteræ ſunt, quàm inceſtæ.*

Coivit igitur cum illa Lutherus, renaſcentis Evangelii Lucifer, cum qua potuit eſſe adulterium, potuit eſſe inceſtus; conjugium eſſe non potuit. Quis autem ipſe erat? nónne Monachus? nónne Sacerdos? nónne conceptis verbis abdicârat ſe libertate conjugii? Auguſtini auctoritatem recipitis, Sectarii, fingitis ſaltèm. Ecce, quid ille (lib. I. de Adult. conjug. cap. 24) *Quod cuiquam, antequam voviſſet, licebat, cùm id ſe nunquam facturum voverit, non licebit; ſi tamen id voverit, quod vovendum fuit, ſicut eſt perpetua virginitas.* Quid quòd (lib. de bono viduit. cap. II.) *pejora adulteriis* conjugia vocat, quæ quis emiſſo caſtitatis voto contraxerit? in eandem ſententiam Joan. Chryſoſt. Epiſt. 6. cuidam Theodoro ſic loquitur, qui monaſterii voto deſerto mulierem duxerat domum. *Quamvìs frequenter hoc ipſum nuptias voces, ego tamen adulterio illud pejus exiſtimo.* S. Baſilius Procem. Monaſt. Conſtit. *Itaque qui à mundi curis liber eſſe cupit, nuptias veluti pedicas quaſdam fugit: his autem relictis, vitam ſuam DEO conſecrat, & caſtitatem profitetur, ut neque facultas ipſi ſit converſionis ad nuptias.* Fuit igitur ille maritus, illa materſamilias. Imò ſi Auguſtino credimus, ille *adultero pejor.* Et in pari negotio Baſilius ait, lib. de Virginit. *horrendo ſacrilegio Chriſti ſponſæ adulter efficitur.* Et illa,

la, ut loquitur antiquiſſimus Scriptor, *corruptio Satanæ, ſcortum execrabile, fanum immunditiæ, tugurium Diaboli.*

Nec dixerint Proteſtantes, Puritani, Hugonotti, nihil ſibi cum illo Lutheri facinore; quanquam enim in multis ab eo diverſi, in his tamen ſordibus, in iſtis ſacrilegiis, fœdè conſentiunt. Plerique earum ſectarum authores, plerique præcones, per idem flagitium genio indulſere; cùm vel ipſi Sacerdotes ac Monachi eſſent, vel ſacris jungerentur virginibus; vel hi ſacri, & hæ etiam ſacræ; & ſic ad Lutheri exemplum vota utrinque ſolverentur. Quid dico, indulſere? imò hodie paſſim indulgent. Res nota, res frequens, & quam (horribile dictu!) Sectariorum hodie nemo ex ſuæ religionis norma non ferat ac laudet. Crebra quoque apud illos, & infanda in eam rem exempla. Secedat Sacerdos ad illos, ſecedat Monachus omnibus votis aſtrictus, ſtatim in pignus abjuratæ fidei noſtræ, oblatam à novis fratribus uxorem accipiet. Secedat ad illos virgo Numini ſacra, virgo velata, confeſtim ex illis reformatis maritum inveniet. Neque illis flagitiis annuunt tantùm; ſed id laudant, ſed in pretio habent; & in adulteriis, inceſtibus infamis triumphat Eccleſia. Jactare tamen auſint, ſe in ea fide eſſe, in qua Chriſtianus olim Orbis, Hieronymi, Auguſtini, Ambro-

Ambrosii ævo? O! misere cæcos, vel qui unâ jacturâ famæ curam, salutísque perdiderint.

Dirum hoc nefas, sed interdum & ludicro mixtum: quippe capti eâ illecebrâ nonnulli ex Clero, pergunt ad illos, fidei mutationem simulant, sub conjugii nomine libidinem explent; indè rursus iis elusis, se ad pœnitentiam in claustra, aut templa recipiunt. Adeò ut has sectas, tanquam lenocinium exercentes, non injuriâ impurorum Sacerdotum lupanar appelles. Et hæc est scilicet Ecclesia nova, pura, candida, DEO unicè sua fide consecrata.

Hæc Lutheri miracula; illa vitæ integritas. Sed nec puriùs hunc scripsisse, quàm vixisse existimes. Omitto, quæ prodidit in sui cum diabolo commercii fidem: *se probè cognitum habere diabolum, plus, quàm unum frustum salis, se cum diabolo comedisse, sibi sæpiùs condormire diabolum, quàm suam Catharinam.* Pleni ejus libri, fœdis, & vinum, vomitúmque redolentibus verbis; ut (pudet dicere) *stercus, merda, sus, porcus,* Gemmæ sint, quibus paginas suas notet. Quid non autem in Principes infamis tenebrio? quos (lib. de secul. potest. Et contra duo Cæsaris mandata) ait, *ùt plurimum esse, vel præcipuos moriones, vel deterrimos nebulones, stolidos, fàtuos, insanos;* addit *Turcam decies his meliorem & prudentiorem.* Jam verò, ùt passim insaniit petulanti superbia. *Divina Majestas* (inquit, in libro contra Angliæ Regem)

gem) *mecum facit, ut nihil curem, si mille August. mille Cypr. mille Ecclesiæ Henricianæ contra me starent.* Et in defensione suæ versionis novi Testamenti: *si Papista tuus*, inquit, *multa vult garrire de hac voce sola, confestim responde: Doctor Martinus Lutherus vult sic habere, aitque Papistam & Asinum esse unum. Sic volo, sic jubeo, sit pro ratione voluntas. Nolumus enim esse Pontificiorum discipuli, sed magistri, ac judices.* O fatuum caput! ac, ut effusæ libidinis authorem agnoscas, dicit (lib. de vita conjugali) *omnino necessarium esse omnibus rei venereæ usum, magis etiam, quàm cibum, potum, somnum.* Ausus est ulteriùs progredi vir impurus, & inter Christianos ad Mahometicam licentiam proclamare Serm. de conjug. *Si*, inquit, *non vult uxor, veniat ancilla.* sed abeamus à sententia infamis Apostatæ.

En verò mortalem, cui corrigendæ Ecclesiæ totos mille & ducentos annos errantis cura commissa est. A Luthero veniamus ad Zvinglium, Calvinúmque, & cæteros sectarum authores. Miracula petimus, miracula nulla habent; authoritatem petimus, cur ipsis potiùs, quàm aliis sit credendum; authoritatem nullam habent, nullam, inquam, potiorem, quàm olim Arius, aut Ario pares: solas nempe Scripturas ad illorum arbitrium sensu donatas, quæ omnibus hæreticis pro prætextu, gladióque fuere, quo se & alios mactarent. Ne diabolus quidem

dem (ut rectè Hieronymus adverſ. Lucifer.) à Scripturis abſtinuit, Chriſto inſidiaturus: *ſcriptum eſt, quia Angelis ſuis mandavit, &c.*

Jam autem à Gallis, à Batavis, à Britannis hæreticis peto, cur nec Lutheri veſtigiis, nec præceptis inſiſtant; cùm hunc ferant eruendis Eccleſiæ erroribus à Numine deſtinatum. Reſpondent, inchoâſſe Lutherum & multa vidiſſe, ſed hôc plura, qui ipſi ſucceſſerunt. At repono: ergo hoc totum, quod Lutherus, cæteríque poſt illum, ad expurgandam contulere Eccleſiam, non divinum, ſed humanum opus eſſe: quandoquidem, ùt humana artificia ſolent, illa *reformatio* initio rudis, ſucceſſu temporum, & ingeniorum polita eſt. In rebus, quæ humanâ prudentiâ conſtant, videas ortum, & deinde incrementum, ac propemodum omnes ætates. Inceperit aliquis rem publicam componere, aut indagare ſiderum motus; ſuccedent, qui illius errores deprehendant, qui rectè inventis dent ultimam manum; adeò ut alicujus ſive artis, ſive ſcientiæ, vel author, vel peritus aliquis dici poſſit, & tamen in illa non parum erraviſſe. Sed ratio in fide diverſa. Fides unica virtus eſt; & quæ, nisì tota habeatur, omnino non habetur. Non dividi, inquam, poteſt; vel eſt tota, vel nulla. Neque enim dixeris, Arianos, Manichæos, Pelagianos, aut ullos omnino hæreticos veram fidem habuiſſe, quanquam in ali-

quo

quat rebus rectè senserint de Christo, de fide. Si non veram; ergo falsam; ergo non à DEO, qui unius fidei unus est author. *Unus Dominus, una fides, unum baptisma.* Unde rectè & universè Ambrosius in Symbolum Apostolorum: *Quidquid hæretici in synagogis suis, hoc est, in conventiculis Satanæ loquuntur, non est doctrina Domini, sed blasphemiæ, & dæmonum præstigiæ sunt.* Nec tamen ignorabat nullos fuisse hæreticos, qui in omnibus fidei rebus errâssent.

Si Lutherus est igitur restaurandæ fidei delegatus, non, opinor, negabitis eum vera fide instructum: quòd si huic vera fides, cur vobis aliæ sectæ placent, cur ab eo divertistis? si unica fides, inquam, si in fide Lutherus, vos, qui extra Lutheri fidem, estis hæretici. Forsitan vobis ista excusatione placebitis; quòd hoc veluti crepusculum fuerit, superveniente mox sole, id est, ampliori lumine in Calvini, & symmistarum ingeniis illustratum. Nugæ. Sapientia DEI longè aliam viam insistit. Neque Moyses legem tradere DEI nomine est exorsus, quam deinde Judæi suo judicio castigarent, aut augerent: & vos ipsi adeò proclamatis Christi legem initiis suis fuisse perfectam, ut fingatis ex his primordiis vos omnia velle metiri. Unde igitur Numini novi hi mores, ut hominem, quem revocandis in viam errantibus destinabat, non meliùs, quàm fumida & incerta face instruxerit?

xerit? ſed & hæc excuſatio ferri utcunque poſſet, ſi non aliter à Luthero diſcreparetis, quàm quòd ille pauciora notâſſet, & plura Calvinus, cæteríque, qui inter vos ab illo diſſentiunt. At verò Calvinus non modò pauciora, vel plura Luthero aſtruxit in fidei rebus, ſed Luthero adverſa atque contraria, adeò ut, ſi Lutherus rectè de fide ſenſit, Calviniani ſint manifeſtò hæretici; ſin Calvinus in religione bonus author, Lutherani hæretici. Nisì fortè harum ſententiarum utraque poteſt eſſe Catholica: *In Euchariſtia* (aſſerit Lutherus) *vera corporis Chriſti ſubſtantia realiter adeſt cum ſubſtantia panis*; at Calvinus: *In Euchariſtia nulla alia ſubſtantia eſt præter ſubſtantiam panis*. Videant igitur in Anglia Proteſtantes, in Gallia Hugonotti, & quotquot aliàs à Luthero hæreſes colunt, an credere malint, Lutherũ accepto à DEO lumine invexiſſe *reformationẽ Eccleſiæ*; ſe autem hæreticos eſſe; an ſe potiùs Orthodoxos, & Lutherum (quem ſciunt, ac jactant iſtius mutationis authorem) fuiſſe hæreticum. Næ utrique hæretici eſſe poſſunt; & revera ſunt; utrique Orthodoxi eſſe non poſſunt. Arianis & Eunomianis (inquit Sozomenus, Lib. VIII. Cap. I.) cùm inter ſe diſſentirent, non pauci diſcipuli exciderunt. *Multi enim ex mutua inter ipſos diſcordia, eos de DEO non rectè ſentire judicabant*.Ità erit de hac hydra, quæ ab una ſtirpe luxurians, incerta, multiplex, plerumque ſui hoſtis.

Nunc

Nunc paucis explorandum, quænam causæ propagârint istius sæculi sectas, & quid illa, ùt vocant, reformatione effectum sit?

CAPUT III.

Hæresis, qua ratione in Germania invaluerit, in Anglia, in Scotia; & Galliam tetigerit. Quibus nunc imposturis à suis Ministris decipiantur Sectarii?

LUtherus in Germania huic pesti initium dedit, priscorum hæreticorum vestigia ingressus, & per Principum aliquot amicitiam fidentiùs scelera ausus. Populus autem non Lutheri primùm amore, sed suorum Principum, qui Luthero favebant, illam causam amplexus; mox deinde in hæreseos partes sua sponte efferbuit, non in Germania tantùm, sed, ubicunque illa pestis insinuata est, legum amore ac studio, quas in effrænem licentiam iste ferebat. Nam ùt olim Montanus, Manichæus & alii plures, inter severos Christianorum mores, ex nimia severitate hæreses instituerunt, ità iste ad desidis seculi genium, multáque, ac plerumque indocta quiete marcentis, licentiæ sectam efformans, multorum votis, atque plausu exceptus est. Nihil mirum veterno corruptos in diversis regionibus homines, tam consonam suo genio legem amplexos. Et verò *confessionem auricularem* non damnâsset, nisi in Quadra-

gesimale

gesimale jejunium esset invectus, solvisset continentiæ vota, opera meritoria derisisset, certam salutem promisisset inter peccata viventibus, nunquam tanto successu, & propè torrente funestæ victoriæ, tot terras inundâsset.

Pauci indè anni effluxerant, cùm pervasit in Angliam lues, & aditus illi ex Regis Henrici VIII. libidine. Non hìc lugubrem, vulgatámque historiam superflua narratione recenseam. Sed illinc tamen intelligas, quàm rectis initiis hæc se novitas insinuaverit, sub furiosæ libidinis Rege, & ex profanis, superbísque cupiditatibus cuncta merito. Neque tamen Henricus rejecta authoritate Pontificis Luthero assensus est. Tunc enim in Anglia ùt Pontificis *Primatum* asserere in Majestatis criminibus numerabant; ità dicere *in Confessionem auricularem, in Transubstantiationem, Missásve privatas*, hæreseos flagitium erat, & flammis piabatur. Non probavit ergo Henricus novitiam Sectariorum fidem, sed veterem Catholicorum projecit, utriusque particeps, & utrique infestus; cùm novam animæ suæ, & veterem carni sciret adversam, fingerétque sibi Ecclesiam ex voluptatum licentia, & securitate regnandi. Ac tum, siquidem, veluti in crepusculo, desierat esse dies in Anglia, sed nondum planè nox erat.

At Henrico defuncto, cum Eduardus filius regnaret, Ordines regni, qui Henricianam religionem

gionem publico ſcito firmaverant, aliam ſtatim fidem novo iterum conſilio finxerunt, ſibíque adſcivere Proteſtantium nomen; longè tamen à Germanicorum Proteſtantium ſecta. Eduardo quoque defuncto ſub Maria Regina ſententiam iidem Ordines mutaverunt, Catholica fide poſtliminio revocata. Reginâ Mariâ morte ſublatâ, cùm Eliſabetha in regnum ſucceſſiſſet, ecce & novum Ordinum ſcitum, quo iterum exularet Catholicæ ſanctitatis profeſſio.

Ità Anglicana religio plùs decreto Ordinum, quàm Conciliis, Scripturíſque ſancita eſt, ad temporum mutationes flexibilis, ex Principum libidine pendens, humanáque, ne dicam, ridicula viciſſitudine in regnum inducta; non legitima ratione, non divini cultûs causâ, ſed ut tempori, rebus politicis illa larva ſerviret. Et his artibus quamquàm afflicta eſt, non tamen exciſa Religio. Plurimi reſtant, *quorum genua non ſunt incurvata ante Baal*, & qui *abſcondunt de Prophetis Domini, & paſcunt eos pane & aquâ*; plures quoque, ſi liceret, ad nos ſtatim tranſituri, quos metu & mulctâ divulſos à nobis, quotidiana mentis ſupplicia exercent. Vincet Chriſtus, vincet Eccleſia. Ea vetus eſt Catholicorum hæreditas. Poteſt Britannia cum gemitu præſentium, cum ſpe futuri, Michææ verbis uti (Cap. 7.) *Conſurgam, cùm ſedero in tenebris. Dominus lux mea eſt. Iram Domini portabo, quoniam peccavi*

cavi ei, donec causam meam judicet, & faciat judicium meum: educet me in lucem, videbo justitiam ejus.

De Scotiæ verò casu, ne satis quidem dissimulant Sectariorum historiæ. Qui everterunt Catholicam illic fidem, constat ùt plurimum nefarios extitisse, seditionis igne succensos, quem tunc erecta in Reginam factio, & à factiosis præmia alebant. Ut de cæteris sileam, Knoxium (quem Beza Apostolum Scotiæ vocat) non impium modò fuisse, sed Magum, Serenissimus Britanniarum Rex sæpè magnis argumentis asseruit. Fuit autem furiosus is turbo (neque hæretici negant) qui in divinam, humanámque Majestatem desæviit, templis fœdo incendio corruptis, & æde, qua Reges humari moris erat, non diruta modò, sed fato, etiam barbaris pudendo, in stabuli usus versa. Regina quoque Maria, inclyta fœmina, dejecta, fugatáque, donec ad carcerem deveniret, ex quo, ô nefas! ad tortorem producta est. Hæc fuêre miracula; hæc beata mutatio, quæ in summum renascentis in Scotia Euangelii, non ùt Aurora, sed ùt Cometes emicuit.

Galliam autem, quis nescit, quàm funestæ rationes isti malo implicuerint? ad paucos & invalidos illa tabes pertinebat, cùm nonnulli Principum ad eos secessêre, tristi ambitione, ut factionem, virésque pararent in æmulos, quos

in aula, ſub Franciſco II. & Carolo IX. pleraque poſſe ægrè ferebant. Quis tunc autem propagandi illius Euangelii modus? bella, tumultus, Galliæ vaſtitas, in ſua viſcera regnum armatum: barbara in Sacerdotes ſævitia, Sanctorum, ac Regum ſolicitata monumenta, & cineres ſparſi, data ad terram pulcherrima templa, & omnino deformata beneficia antiquorum.

Hæ ſunt hæreſeos cunæ, quas in variis provinciis Principes viri aſſerendæ dignitati, aut libidini provexerunt. Nec plùs tamen illorum authoritas diffudit has ſectas, quàm quorundam hominum ſuperba ſcientia, qui curioſiùs, atque audaciùs, quàm preſſiùs, ſanctiúsve Muſis omnibus miſcuerunt Theologiæ aliquam umbram, ſibi illi præter cæteros ſapere viſi. Sacerdotes tanquam rudis ineptiæ viros nunc ridere, nunc ſpernere; ingenii quoque famam quærere rati, ſi cum faſtu incuſarent ſuperiorum ætatum caliginem, ſi recepta à majoribus ſacra, vanitatis, ineptiæ, impietatis inſimularent. Quid multa? in plerisque tunc locis pro rudi, aut hebeti erat, qui non aliquid ſeu publicè, ſeu clàm, in veteres ritus mutiret. Et hinc probatum eſt, hæreſim meretrici ſimilem eſſe. Recenti, primáque ſpecie, amatores multos habet; ubi rugas ætate contraxit, ſi vi conſuetudinis veteres fortè tenet; at novos non invitat. Ità Provincias, quæ primo incendio ſuperſtites fuerunt,

ſtare

stare in Catholica fide videas, nec in exoletam nunc insaniam rapi.

Jam illis extinctis, tam qui primi decepere, quàm qui primi sunt capti, in pertinaciæ hæreditatem propago successit, cui pro lenocinio, quod jam abolevit, adhuc juvenculæ & meretricantis hæreseos; est non levior ad hanc insaniam stimulus: educatio, & inveteratum in Ecclesiam odium; tùm opinio sapientiæ eorum, qui à nobis defecerunt; & partium amor, qui eorum parentes implicuit; timor denique disciplinæ, quæ apud nos viget, abstinentiâ, jejuniis, Pœnitentiæ Sacramento, & omnino humilitate parendi. Accessere Dæmonis fraudes, Ministrorúmque, quos vocant, seu versuta seu ignara nequitia, qui infandis plerumque calumniis imponunt Ecclesiæ. Quæ non illi mendacia de Pœnitentiæ Sacramento? non aliud ad *absolutionem* requiri, quàm ut tua peccata apud Sacerdotem pronuncies; absolutionem futurorum scelerum dari, & quæ cætera aut credunt temere, aut impiè fingunt. Quàm immania de *meritoriis operibus*, quàm falsò jactata? non arbitrari nos per merita Christi, sed per nostra, patere nobis cælum. Quid de veneratione imaginum, de cultu Sanctorum? fanda illi, & nefanda de nobis: & vix unquam, quid credamus, scire populum suum sinunt. Sed hæc mox omnia, ubi de hæresibus sigillatim.

Nunc ut ſcias, quàm de his calumniis juſtè queramur; ecce rem ſub ampliſſimis teſtibus certam. Sereniſſimus Magnæ Britanniæ Rex quendam ex Epiſcopis ſuis rogabat, ecquid Catholici dè fornicatione ſentirent? veniale, an mortale peccatum id ducerent? retulit ille, inter Scriptores Catholicos eſſe, qui fornicationem in venialibus numerarent. Hìc ego, cùm indignationem non tenerem, negavi probatum inter nos authorem extare, qui ſe hoc modo libidini patronum præbuerit. Ecce autem, dum inter nos litigamus, intrat cubiculum Epiſcopus alter, haud mediocris inter Sectarios famæ, ad quem Rex verſus: hìc, inquit, diſceptatur, utrùm Romani Catholici fornicationem venialem exiſtiment, an mortalem? Barbam ille demulſit, cervicémque faſtidiosè concutiens, tanquam de re certa ratus judex pronunciaret: venialem (inquit) Rex Sereniſſime. O hominem, ut clementiſſimè dicam, noſtrî odio cæcum! & ille, cogitabam, aut probus cenſeatur aut doctus? ex ore illius, ex verbis, ex fide, populus diſcat, quid priſca Eccleſia docuerit, quid Patres antiqui; qui noſtram hujus ſeculi religionem ignorat, in quam tamen ô pudor! quotidiana lite invehitur? quod eſt obvium neſcit; quod neſcit impugnat; ſcrutatur antiqua, & in re clariſſima, in re quotidiana, tam fœdè mentitur, aut errat?

Quid

Quid his mortalibus facias, qui criminibus apud populum, nostram Ecclesiam onerant, à quibus longiùs ipsa abest, quàm eorum synagoga? facilè & leviora retulerim, sed in quibus eandem sortem agnoscas delusi per fabellas, seséque ultro in nos acerbantis ingenii. Fertur S. Bruno, miraculo motus hominis, qui cum sanctitatis opinione floruisset, post obitum tamen reddita voce, se *justo DEI judicio damnatum* asseruerit; confugisse ad eremum, & Carthusianorum disciplinam condidisse. Detorquent rem ad invidiam nostram ex Sectariis aliqui; ajunt fateri nos, ipsum Brunonem esse, qui pronuntiaverit se in inferis esse sepultum; & sic Carthusianorum Ordinem, qui tantopere nobis placet, à perdito & *damnato* homine ortum. In S. Francisci vita scriptum est, Judaicæ perfidiæ virum, voluisse Francisco invidiam movere; statuisse igitur media concione ostentare carnium frustrum, mentirique, eo cibo Franciscum jejunii die vesci; sed has carnes orante Francisco, ne scandalo locus esset, in piscium speciem & naturam deflexisse. Quid & hìc Sectarii quidam? ajunt ità nos referre historiam, ut Franciscus his carnibus verè sit usus; illiúsque peccatum hac carnium in pisces metamorphosi tectum. Ità levia, ità seria, fingunt, versant, ut per omnia crescat in nos contemptus ac odium. Hæc de multis pauca sufficiant, sæpè

ab iis me gemente jactata, quos redire ad animi sanitatem publicè Ecclesiæ interest; & privatim illorum.

Quid porrò mireris aversos à nobis eorum animos, quos hæ ineptiæ pascunt, qui assiduo in Pontificem odio imbuuntur, qui credunt nos Antichristi cultores, nos idololatriâ infames, nos patronos libidinum? illi sunt laquei, quibus captæ miserè mentes sibi veriùs, quàm nobis ereptæ sunt. Sed hos facilè nodos excussérint. Velint modò sinè præjudicio, nostræ causæ æquitatem agnoscere. Jam facesset æmuli odii furor, & cum Augustino dicent (Confess. Lib. 6. cap. 9.) *non docet Catholica fides, quod putabamus, & vani accusabamus.* Cùm hæc enim animorum aversio non alio magis, quàm consuetudine constet, quid aliud dici possit, nisi eorum prudentiæ esse imperare sibi ipsis, nec affectum spontè ferventem sinè ratione audire? alioquin non sanari magis queant, quàm qui fluminis torrente direptus nolit in fluctus luctari, & aliquo sudore ad ripam pervenire.

De hæreseos Parentibus, de cunabulis, de pastu, jam diximus. Priusquam pressiùs accingamur in illius errores, dicendum de effectu, déque publicis signis, quibus possit deprehendi, an à DEI Numine, an à Satana sit hæc tanta in religione mutatio?

CAPUT

CAPUT IV.

Ex moribus, disciplina, pietate constare, apud nos esse Christi Ecclesiam. De publica Sectarum impietate.

DEUM semper in illis, quos sibi segregavit, hominibus pietatem illustriùs, quàm in cæteris voluisse clarescere, quàm humanis argumentis conjicias, tam divina lectione compereris. Nam & Noë solicito cultu, ultra cæteros tunc mortales, DEUM propitiavit. Et Abraham in idem studium successit, sanctissimis cæremoniis à Cananæis distinctus: deinde Moyses & ipse cum commissa sibi gente quot ritibus, quótque votis Numini consecratur? cùm postea lege impleta *Dominus noster* nova omnia faceret, non plus de cæremoniis sublatum est, quàm additum veræ ac sinceræ pietati fidelium, qui orationi, jejuniis, omníque pœnitentiæ generi addicti, sibi, & aliis, DEUM placabant. Hinc illa Christianæ pietatis miracula, quæ illuxerunt omni ævo Ecclesiæ: opes, voluptates spernere, in eremum fugere, abstinere licitis etiam rebus, ad subtrahendas corpori vires, addendásque spiritui, pervigilia orationibus transigere, ipsam carnem cum animo consecrare, & quæ cætera amor DEI, & gehennæ timor facit. Itaque ùt simulata sæpè religio in Dæmonis cultoribus vano fulgore emicuit, ità sem-

ſemper in familia DEI, id eſt, in Synagoga primùm, deinde in Eccleſia, viguit celebris & publica pietas, continuo animi flexu in DEUM erecta. Hanc ſui amoris teſſeram nunquam DEUS à ſuis amovit. Nunc porrò videamus, quàm omnia in melius Lutherus, Calvinúsque, & iſtiusmodi Authores retulerint, & Provinciis, quæ ad ipſos ſeceſſerunt, quantum pietatis accreverit.

Liceat indè ordiri, unde ipſi reformationem, ùt vocant, penè ubique aggreſſi ſunt; nempe à Monachorum cauſa, cæteríſque profeſſionis religioſæ familiis.

Monachorum & Religioſorum plerisque in more eſt, media nocte *ſurgere ad confitendum tibi Domine*, in cilicio pœnitentiam agere, macerari jejuniis, victimâ quotidie incruentâ DEUM Patrem propitiare mortalibus. Quo hæc oculo aſpexiſtis Sectarii? omnino quo veſtri parentes, id eſt, priſci hæretici, quibus inſigne odium in Monachorum pietatem, inſignis crudelitas. (vide in Hiſtoria Eccleſiaſt. Socratem Lib. IV. Cap. XVII. & XIX. Sozomenum Lib. VI. Cap. XX.) Non tulit tam ſeveram ſanctitatem novitia veſtra libertas. Quàm latè potuiſtis, excisa ſunt à vobis pietatis hæc pignora. Tot vota, tot preces DEI gloriæ ſubtractæ, tot monitis fraudatus populus, tot erepta egentibus bona. At verò, Novatores, ſi Monachi veſtro ju-

judicio in moribus, aut fide errabant, cur non iis ejectis mortales alios substituistis, qui his sanctis officiis, purioribus moribus, & restituta fide, sed eadem etiam pietatis sedulitate incumberent? cur non saltèm erogata hæc in pauperes bona, pauperibus olim data, & divino cultui à vestris majoribus mancipata? accîdere hæreditatem DEI placuit, spoliare Hierusalem, corruptísque testamentis, legatis, beneficiis antiquorum, qui hæc DEO sacraverant, diri sacrilegii vestras Provincias, vestras domos astringere. Hoc ut DEI opus putem, ut renascentis Euangelii fructum? nusquam erit, Sectarii: præsertim cùm non alicubi tantùm, sed ubicunque invaluistis, eo more in Ecclesiasticas opes sævitum sit. Germaniæ Principes, sive Lutheri, sive Calvini Religionem sequuti, redactis in fiscum Monasteriis, suos censis heu! miserabili, & forsan Tolosanâ denique prædâ, auxerunt. In Anglia distributæ ab Henrico VIII. Ecclesiæ possessiones inter nobiles viros: ut eos communione facinoris teneret, & ad scelus, quod commodum ipsis erat, fideliùs conjurarent. Ità Episcopatus tristi avaritia discissi, direpta funditus, & privatis usibus attributa Monasteria, Prioratus, Eremiticæ domus. Quid Archi-Episcopatus Cantuariensis? quid Episcopatus Wintoniensis? quid Eliensis? Umbræ, si ad pristinas opes spectes. Certè Abbatiam

Westmonasteriensem, Regum sepulchris destinatam, quam quibusdam Canonicis attribuerunt (ùt ille dicebat) Herculem fecere, *decumam partem ei dedêre, sibi novem abstulerunt.* Jam ubi in Scotia, in Batavis, in Dania, in Svecia, illa bona? rapta ùt plurimum, & à Clericis translata in Laicos. Atqui hæc DEO donata sciebatis. Si divino peculio (ùt nugamini) abutebantur, & vos Charitas DEI agebat; decuit castigare utentium mores, non auferre à DEO peculium.

Sed esto. Dejecta à tot templis pietas saltèm in cæteris, quæ vestris usibus reliquistis, an supra nos viget? agebam cum perito Lutherano, & eodem argumento pugnabam: vi veritatis perculsus, de hoc, inquit, non disputo: scio refriguisse in urbibus nostris pœnitentiam, orationes, jejunia, ex quo à vobis recessimus. Ad tam ingenuam hominis confessionem illachrymatus sum, quòd sic posset sentire de suis, & à nobis dissentire; id est, *quòd videns non videret, & audiens non intelligeret.* Exuamus partium studia, rémque spectemus. In utra parte credas diligentiùs observari, quod docuit Christus (Lucæ 18.) *quoniam oportet semper orare, & non deficere?* plus quadringentis Monachorum, ac Religiosorum millibus apud nos est, quorum hi ex præscripto Ordinis sui quaternas, hi senas & ampliùs horas, *orando & meditando*

tando quotidie impendant; qui pompis, qui faſtui, qui ſeculi curis unum Chriſtum prætulerint. Non novo nunc exemplo, hæreticis Monachorum pietatem objicio. Et hoc ipſum Auguſtinus Manichæis objecit, ingenti ſtudio, plurimis verbis Lib. 1. de Morib. Eccleſ. Cathol. Cap. 31. Quæ non ille præconia, quas non de Monachis laudes? & hæc pluribus à nobis deinde commodiùs. Jam verò quis quotidie Laicorum ad publicas orationes eſt numerus? ut omittam dies feſtos, quibus ex præcepto adſumus ſacroſanctæ Oblationi, quanta profeſtis diebus multitudo ad templa, ad altaria, ad Euchariſtiam? veſpertinæ mox preces, ùt pomeridianis horis multos exercent! de jejuniis autem nec nobiſcum illi certaverint. In plerique monaſteriis perpetua pene jejunia, Chriſtianorum more, quorum nobis pietatem priſci Patres deſcripſere. Quadrageſimali porrò jejunio omnes obſtringimur. Feriâ ſextâ, & ſabbato abſtinemus à carnibus; ut omittam Sanctorum vigilias, & tempora Ordinandis Sacerdotibus deſtinata. Quid de Eleemoſynis, Xenodochiis, Orphanotrophiis dicam? quid de ſalubribus ſuppliciis, quibus apud nos *caſtigatur caro rebellis, & in ſervitutem redigitur?* quid de temporibus, quibus religioſiùs redimus ad DEUM, ac præcipuè ſeptimana, quam ſanctam appellamus, memoriæ Paſſionis Dominicæ conſecrata?

crata? quot tunc Eleemosynæ, quot vota, quot preces? quàm indè multorum in meliùs sancta mutatio?

Nec reponas; publica hæc apud nos, & in ostentationis vicinia esse. Illis verò placere, privatæ, & sese tegentis pietatis officia. Quasi enim & nos quoque non multa secretò, nec sinistram plerumque celemus, quod à dextera misericorditer peragitur. Sed jam de publicis indiciis agimus, quibus colligi possit, an collapsam Ecclesiam reparâsse dicendi sint, an in eam potiùs esse grassati? In indiciis vix aliud luculentius publica pietate? quæ ab ipsis passim excisa est. Ingemuimus, an horruimus, dicam, ad cujusdam Batavi verba, qui socium preces fortè fundentem stolidè objurgans: quid tu sedulò, inquit, cum hoc precandi more? agè, agè sis sincero modò corde, & desine ab hac orandi meticulosa ineptia. Et hoc forsitan ille ex patriæ suæ ritu, ubi his horis, quæ stante Catholica fide solemnes vespertinis precibus erant, audiuntur nunc organa ad solam hominum temere in templis obambulantium voluptatem, nulla Domini mentione, nullius orationis vestigiis.

Equidem dixerim fidem ac pietatem, nulli ampliùs regioni, quàm Galliæ debere. Ut vetera omittam, hodie innumeri illic vivunt, non fucata, aut libata sanctitate eximii. Sed abo-

minor

minor nævos, quos hæreseos impia, & luctuosa ambitio regioni sanctissimæ suffundit. Quippe multi in gente subtili, & sæpè curiosa inter has contentiones sibi credere assuescunt, fideique momenta proprii judicii lance librare. Quosdam illic, cùm se Catholicos jactent, in hæreticis ambitiosè laudare ingenia, aspicias, ac etiam, quas hi amant, propugnare sententias; eorum amicitias non modò ad civile commercium, sed & plusquam probè deposcere. Nec ex hæreticis desunt, qui in multis suos damnent, & ad nos accedant. Sic utrique se decernunt arbitros rerum, nescio, qua animi vana fiducia. Alia deinde pernicies, ex hac judicandi licentia; ut cùm diu se super religionis rebus in utrumque versaverint, quærant tandem, an omnino sit ulla religio, an vita cœlestis, an anima immortalis? Quos deinde ad infanda hæc studia mens infelix deduxerit, hi paulatim vix DEUM ullum esse, aut vix præterea aliquid credunt. Pudet dicere; vereor, ut hæc sensim se publicè hæresis prodat. Nam & ingenti contemptu sacrorum ab unis partibus ad alias transilire jam quibusdam pro ludo est. Spes lucri, spes dignitatis, ultionis dulcedo arriserit, non deerunt, qui hæc credant vili emi, si non ampliùs, quàm Religionis mutatione constiterint. Nec dubium ejusmodi mentes hæresis vitio ad tropica illa actas. Sciunt me vera dicere illi etiam,

in quos dico ; hæc & deflent innumeri ex Gallica gente viri incorrupti, antiquæ fidei, morúmque illorum, quos ô DEUS, extincta hæresi, cæteris quoque, qui ab iis defecerunt, restituat.

In Anglia dum insinuaretur hæc pestis, objecere aliquem fucum hæretici, quo penè nesciret miserum vulgus ab avorum religione se dejici. Illic igitur, quanquam in Calviniana secta, abrogare non visum vesperarum, cæterarúmque, quas vocamus, Horarum solemnia, aut potiùs umbram illarum (Hoc quippe duntaxat in Episcopalibus templis & in uno præterea, aut altero fortè, quod attribuêre Canonicis) Sed & in ipsis languida omnia ; & pro monstro fit, luce profesta, de populo illic plures ad orationem procumbere. Sæpe nec unum invenias. Qui populi autem mores ? nullus adeò festus dies, quo, si à templo abfuerint, in leges Ecclesiæ necessitate salutis observandas peccâsse se credant. Jam cogita, quos effectus pariat illa libertas in rudioribus animis, aut otio, vel voluptate marcentibus. Servi autem, ancillæque, quas apud nos nefas est die Dominico, aut ob aliam causam festo, à sacro officio abfuisse, ùt raro & incuriosè adeunt sua templa, ùt licenter ab illis abesse consuescunt. Hæc nos scimus, hæc toto decennio sumus experti.

Jam de licentia addam, quam ubique sibi fecc-

fecere Sectarii, violandi Quadrageſimam; diebus promiſcuè omnibus, cibis utendi, quoscunque gula optaverit? ac plerumque nec laborant excuſare, vel tegère, belluinos hos mores, & qui rudiorum animos, tanquam exleges, paulatim efferaverunt. Imò ultrò hæc rident Eccleſiaſticæ diſciplinæ præcepta; ac etiam ſuperſtitionis accuſant; nihil reveriti *primitivam* ſaltèm Eccleſiam, & Martyrum ſanguine purpuratam, quæ docuit hæc eadem, quæ nos hodie obervamus jejunia, non conſilii modò eſſe, ſed omnino præcepti. Sed hæc paulò pòſt ſuo loco; ubi & Miniſtri Angliæ refutandi, qui obſervari apud ſe quadrageſimale jejunium, cæteróſque abſtinentiæ dies, aſſerere audent, impudenti, ludicróque mendacio.

At Sectariorum aliquos orationibus, & eleemoſynis deditos dices? haud negem. Non enim de unoquoque nobis hìc ſermo, ſed in genere, apud utros Pietas (quam vulgò *devotionem*, & Domini timorem, appellamus) in pretio magìs ſit; & num illam iſti reſtauratores Eccleſiæ auxerint, an verò perdiderint? Nec quid mirum eorum aliquos exerceri ejuſmodi pietatis officiis, Natura eſt, quæ ad ea hominem propellat: & quàm multi in hæreticis bona indole, rectíſque, quantum fert Natura, ingeniis? ne in Ethnicis quidem deſunt, aut Turcis, qui hæc ultro faciant, & quidem Numinis

causâ.

causâ. Sed si cœtuum omnium veluti corpus spectes, videbis hæc propria Ecclesiæ Catholicæ bona esse; in illis autem sectis, ea esse in privatis aliquot dona Naturæ, non religionis in genere. Sed quò ego argumenta? ipsi Luthero, Calvinóque fidem habete de vestrorum hominum impietate Sectarii. Lutherus in Postilla domestica Jenæ impressa, Conc. 11. Primæ Dominicæ Adventûs, de doctrina sua loquens; *Mundus*, inquit, *ex hac doctrina quotidie redditur deterior; jam homines singuli septenis diabolis obsidentur, cùm antea* (in Papatu) *unico tantum diabolo obsessi fuissent; diabolus jam catervatim in homines ingreditur, ut nunc in tam splendida Evangelii luce, sint avariores, callidiores, injustiores, crudeliores, proterviores, multò denique deteriores, quàm priùs in Papatu fuerant.* Calvinus in Cap. 11. Daniel. vers. 34. *In Exiguo illorum numero, qui sese ab idololatriis Papatûs subduxerunt, major pars plena est perfidiâ & dolis. Præclarum quidem zelum simulant; si tamen intus excutias, reperies plenos esse fraudibus.* En vel Confessione hostium enormes Sectarios, tunc etiam, cùm ipsa Sectarum exordia, recenti ac præcipuo zelo flagrare deberent. Quid nunc de iis credas, exhausto impetu novitatis, studiísque vetustate tepentibus?

Unde hoc autem Sectariis frigus, & à pietate divortium; ratio est non vel una vel abdita. Omitto, quòd hæreseos vitio à gratia DEI seclusi

seclusi sunt, sinè qua quid superba, & sapere quidem credens, sed revera enervis, & cœca mortalitas possit? tum etiam quòd multi has sectas ipsius licentiæ causâ subiverint, aut de suæ religionis integritate incerti, & certi tamen in ea hærere, plus fraudandæ conscientiæ laborant, quàm colendæ pietati. Aliæ præterea causæ sunt, eæque liquidò ex ipsarum hæreseon vitio natæ. Nempe, quòd doceantur, *Fidem ad Salutem sufficere; opera meritoria lusoriam esse rem, & commentum Papistarum; certos esse se de salute; peccata omnia Electorum venialia esse.* Næ sapiunt, si, dum hæc credunt, indulgent liberiùs genio, nec animum cogunt in arctam disciplinam, quæ voluptates secludit, & corporis pondus assidua pietate cogit ad cælum. Nam si certò crediderim me esse *electum, & prædestinatum ad vitam*, ideóque, quidquid deliquerim, mihi à Deo certissimâ veniâ esse donandum, cur impetum animi ullum frangam, qui divitias, dignitates, aut delicias promittit? Si credo nullum opus *meritorium* esse, cur orando, meditando, cur vigiliis, cur jejuniis, domitum animum exerceam, corpus emacerem? Hi sunt fontes, ex quibus soluta procurandæ salutis incuria in multis hæreticorum profluxit. Neque minùs nocuit sublata disciplina, de qua nos paulò antè; quæ in Ecclesia Catholica prò fræno est fragili naturæ, & semper in terram propen-
 dens

denti; nempe: jejunia, abſtinentia à carnibus, ſtatuta tempora, quibus religioſiùs ad Dominum redeamus. Noſtros enim hos mores pervicaci ſuperbia contemnunt Sectarii, quaſi certis aliquot diebus auſteri, credamus toto deinde anno licere à Deo, ac virtute recedere. Alii negant hæc ardentioris pietatis opera, ſub annuam Dominicæ paſſionis memoriam procuranda, nè nobiſcum, qui tunc maximè Deo vacamus, videantur ulla in re conjuncti. At quis ejuſmodi ſententiarum eſt exitus? nempe, ut delicatuli ſitis, Sectarii, & nec alieno tempore, mollia corpora, & jam ſcilicet de ſalute certa, vexetis. Lutheranus Nobilis (hæc ſecta plùs cæteris de veteri diſciplina retinet) ipſo die Paraſceves cùm viam obiret, fortè Calviniſtarum templum obvium habuit, ratúſque ad memoriam illos Dominicæ paſſionis conveniſſe, equô relictô ſe in illorum cœtum intruſit. Ecce autem longè alia Miniſtri theſis erat; nempe de nuptiis ad Canam Galilææ: nimirum ut nobis in ſalubres lacrymas merſis, illi è contrariò lætiori concione à triſtitia ſenſum averterent. Excanduit Lutheranus, rémque poſtea amicis ſuis retulit, ut ea riſu & indignatione exciperemus. In Anglia nunquam hilariùs convivia exercent, omni carnium & ferculorum pompa, quàm feriâ ſextâ. Ludus ille magna-
tum

tum est, ac veluti pietas, sese à Papistis scilicet abhorrere testantium.

In pauca rem conferam. *Ex fructibus eorum cognoscetis eos.* Si Lutherum, si Calvinum, cæterósque Sectarios vis numinis sacra ad restituendam Ecclesiam Orbi dedit; omnino & iis, qui ipsis sunt assensi, addenda luculentiùs pietas fuit, quàm aliis, qui in Romana hæserunt Ecclesia. At contrà omnia: Nos corrupti scilicet, nos (ùt ajunt) Romanis poculis ebrii, tamen humiles, timidíque salutem speramus, & de ea, ex Scripturarum, & Ecclesiæ norma timemus; nos castigando corpori, frænandísque animis incumbimus; Eucharistiam ministramus quotidie; jejunia, atque abstinentias sedulò colimus, quas olim pastores Ecclesiæ statuerunt; multa ex nobis millia habemus, quæ diu, noctúque assiduis precibus Deum propitient; multi ex nobis propter regnum Dei castrantur, subeunt paupertatem, voluntatis propriæ dulcedinem abjiciunt; nos denique *propter verba labiorum Domini custodimus vias duras.* Illi autem, qui à nobis recesserunt, illi candidi, atque columbuli, Ecclesiæ & Scripturarum sunt judices; de salute, ùt certa, non laborant; jejunia, pœnitentias, afflictiones carnis, quæ à prisca Ecclesia indictæ sunt, pro nihilo habent, & ad libitum à seipsis volunt indici. Castimoniæ vota passim violant, ac quod magis est, publicè

docent, poſſe impunè violari. Quid cætera enumerem? O! miſeram, pudendámque reſtaurationem Eccleſiæ: *Tu Domine, conſtitue* Sectarios, ùt loquitur Auguſtinus, *ante faciem ſuam, ut videant, quàm turpes ſint, quàm diſtorti, & ſordidi, maculoſi, & ulceroſi. Impingas eos in oculos ipſorum, ut inveniant iniquitatem ſuam.*

CAPUT V.

Ex præcipuis Sectariorum fundamentis neceſſariò ſequi, ut cuilibet ſit licitum ſibi religionem fingere. Illos non alterius generis argumentis inniti, quàm Arianos, cæteróſque priſcos hæreticos.

HAbemus igitur, iſtius ſchiſmatis duces non inſignes fuiſſe miraculis, non inuſitata ſanctitate conſpicuos. Sed nec illi majoribus, aut alterius generis telis uſi, quàm quibus veterum ſeculorum hæretici, quorum in inferis animæ, & in terris damnata memoria. Liceat enim interrogare Sectarium, cujuſcunque ille ſit Sectæ, quis concinnaverit illam credendi formulam, cui adhæret? Calvinus omnino, aut Lutherus, vel homines eâdem, aut ſimili doctrina imbuti; qui ab Eccleſiæ noſtræ corpore, cui antea adhærebant, avulſi, judicia, & opiniones ſuas, id eſt, ùt ipſa hæreſeos ſignificatio indicat, hæreſes ſunt ſequuti, hos tu, Sectarie, ſequi audes? quæ intemperies?

ries: quæ dulcedo novitatis, aut judicii tui superba fiducia, ut illis hominibus credere malis, quàm antiquæ Ecclesiæ, â qua ipsi digressi sunt; quæ per universum Orbem est sparsa, quæ non minùs, quàm isti Novitii, fidem Scripturis vult haberi, quæ tot seculis tuos Patres regeneravit, aluit, sepelevit?

Quòd si hoc jus est, deligendi magistros, quos in fide sequamur, an me possis arguere, si Arium, aut Pelagium sequi volo, eodem prorsus modo in nostram pugnantes Ecclesiam, quo vestræ hæ Sectæ? controversiam nempe moventes de authoritate Ecclesiæ, & de sensu Scripturarum? Certè, si Protestantibus, quales in Saxonia, aut Hassia vigent, adhæres, injuriâ in eos accendêris, qui Protestantibus in Anglia adhærebunt, quamvìs tu Lutherum sequaris, illi Calvinum, & sic de *essentialibus rebus* sit inter vos dissensio. Cur enim ipsis non sit jus arbitrari, rectè Scripturas apud suos exponi, quàm tibi apud tuos? imò, si & novam ego sectam in Orbem invexero, invenerímque discipulos, qui aliquod corpus, seu Ecclesiam constituant, injuriâ eos carpes, qui novæ illi Ecclesiæ fidem habebunt. Nam ùt tu Protestantes, aut Puritanos, ità illi me, meósque discipulos, credent de Scripturis rectè sentire. Non voraginem vides, non audis intonantem auribus tuis Deum? Cur foràs prodiisti? cur à meæ Ecclesiæ

limine te proripuisti? an quòd ibi corruptam fidem crederes, neque rectè Scripturas exponi? Quis hoc autem tibi dixit? tuúmne judicium? ergo tibi, ô superbe! plus quàm Ecclesiæ credidisti. An hoc alii tibi persuaserunt? quinam autem illi alii? num miraculis clari? num indubitato aliquo testimonio à me missi? imò nihil aliud afferentes, quàm animi sui sensa, conjecturas humanas, Scripturas ad suam mentem expositas, ùt jam à meorum Apostolorum ævo omnes hæretici, Nicolaus, Cerinthus, Marcion, cæterique. Isti recentes tibi rectè dicere visi sunt, tu illos es sequutus. Cur his verò es adductus, ut Ecclesiam relinqueres, in quam antea & tu, & tui parentes, divinis & *supernaturalibus* rationibus adducti intraveratis? Quid tunc Deo respondebis, sectarie? nisi quòd respondere etiam possint Manichæi, Ariani? te credidisse Romanam Ecclesiam esse corruptam, nec sincerè Scripturas exponere; & Spiritum Sanctum ad tuæ Sectæ homines transfugisse.

Ampliùs dico, Sectarie, non satìs dici posse, te ex Calvini, Lutherive sententia instituere tuam fidem, ac nè ex sensu quidem illius Ecclesiæ, seu veriùs synagogæ, cui adhæres; sed omnino judicio tuo te credere, ut tibi sis ipse Ecclesia, Ecclesiastes, Pastor, Ovis, & omnia. Insanum quid, sed prô dolor! & certum. Quanquàm enim ex vobis hi Lutherum sequantur, illi

illi Calvinum, vos tamen ejusmodi hominibus obnoxios esse negatis, nisì quatenus Scripturis consensêre, hoc est (ùt modò constabit) quatenùs vobis illi videntur cum Scripturis consentire. Imò nè Ecclesiæ quidem vestræ, nisì eadem cautione subscribitis. Neque enim Anglicanam, ùt vocatis, Ecclesiam, aut Gallicam, aut Batavam, aut Germanam, *infallibilem* esse putatis. Si verò *infallibilis* Ecclesia tua non est, restat omnino, ut, cùm aliquid tibi ab ipsa credendum proponitur, statim explores: ídne cum Scripturæ norma conveniat? si judicas convenire, non ideò credes; quia ità Ecclesiæ tuæ, sed quia tibi sic visum; sîn absonum judicas esse, qua justa ratione poteris ab Ecclesia tua cogi? Dicerétne illa Ecclesia: Audi Ecclesiam, Pastores tuos audi, noli altum sapere, obtempera mihi, non tibi te credere æquum est. At referres, Ecclesiam & Pastores ego audio, quatenus illi, Christum atque Scripturas. Num tu te, ô Ecclesia mea, *infallibilem* dicis? quo jure, aut privilegio errare non possis, quæ contendis & Romanam, & Græcam, potuisse errare, imò errâsse Ecclesiam? Dicis Romanam errare, & ego te. Non hìc monstra, quæ debellem, in vobis Sectariis fingo. Res est exemplis, & effectu notabilis; quippe illa de Ecclesiis & Scripturis judicandi libertas, ab uno Luthero in tot

 hæ-

hæreses, quot hodie Europam infestant, dissecta est.

Vides ergo, Sectarie, te non tam ab Ecclesia tua regi, quàm à sensu, quem à Scripturis colligis ipse, seu ùt vestrûm plerique loquuntur, à spiritu & genio, quem vobis Scripturas legentibus Deus infundit. Non advertis, ad quam perniciem spectent hæc monstra? non cernis confundi omnia, ac everti? Eo privilegio, & exemplo, quot mortales, tot religiones invenias, quisque sibi sapiet; ex cujusque libidine proscindetur misera fides. Neque tu ullum ideo carpere jure possis: diceret enim, cur tu me à jure tuo eximis? tu ex tuo judicio Scripturas exponis; ego ex meo; ille ex suo. Pugna tantùm inter vos hæc forsitan erit, cui puriùs, veriúsque locutus sit Spiritus Sanctus; aut uter feliciori ingenio Scripturas legerit, & inter se contulerit? Quod ad illos internos Spiritûs Sancti sermones, cùm res secreta sit, cùm invisibilis, an alterum alteri concessurum existimas? Quod etiam ad vim ingenii, atque industriam, (qua ambitione nulla pretiosior naturæ mortalium) túne illi te submittes, illéne tibi? Rixæ restabunt, schismata, anarchia; nulla lex, nullus judex.

Patrocinor tamen & tibi; & quidem non excuso, quòd sis hæreticus; sed quòd ad proprios sensus, propriúmque judicium componis

tuam

tuam fidem, cùm sis hæreticus. Nam illud ex vestræ religionis præscripto est, vestræque Ecclesiæ norma, (quam nunc ministrorum aliqui frustrà dissimulant, nè ab eorum imperio, eodem, quo venistis, itinere possitis elabi.) Hi enim à quibus hoc seculo vestræ sectæ institutæ, ut discessionis suæ à fide Romana fingerent causas, acriter contenderunt, nullos esse Pastores, nullum cœtum fidelium, id est, visibilem nullam Ecclesiam, quæ non possit errare. Si omnis ejusmodi Ecclesia potest errare, ergo & vestra: si vestra, omnino tibi parco, qui salutis solicitus, ubicunque eam credis errare, divertis in alios sensus. Nam eadem tibi ad hoc ratio, eadem authoritas, quæ Luthero antè fuit, quæ Bucero, Carolostadio, Calvino, Petro Martyri, & id genus hominibus, ut auderent ab Ecclesia Romana secedere. Si hoc, inquam, ipsis licuit, licebit & tibi; si tibi, quidnî & aliis? Hinc verò, quàm insana libertas, quàm publicè signum novis, antiquis, vesanis, damnatis, impiis, omnis generis erroribus datur? Serenissimus Magnæ Britanniæ Rex, quo judicio pollet, advertit, sæpéque asseruit, ad omnem impietatem viam sterni Puritanismo, quippe facilè Puritanos extremis patere hæresibus: hos ad Brunistas, hos ad Anabaptistas, hos ad Arianos non semel defecisse; hinc brevem omnino ad Atheismum viam esse. Solerter Serenissimus

Rex; at utinam ordiatur non à media scala, sed ab infimo gradu. Certè enim Athei sæpè ab Anabaptistis, & Brunistis; à Puritanis autem Anabaptistæ multi, omnésque Brunistæ. At unde hi ipsi Puritani? nónne à Protestantibus, Lutheranis, & ejusmodi Sectis? Adeò ut vocari ritè possint hæ Sectæ, quæ ab una deflectunt in aliam novam (quod de Eunomianis, qui Arianæ arboris surculus erant, dicit Ambrosius 2. Hexam. cap. 5.) *radicis degeneris fructus deterior.* Nec alio jure dissentiunt à Lutheranis Anglici Protestantes, quàm quo ab Anglicis Protestantibus Puritani, à Puritanis Brunistæ, à Brunistis Anabaptistæ. Par jus omnibus, aut veriùs par omnino injuria. *Abyssus abyssum invocat.* Ubi semel ab Ecclesia est descitum, levioribus primùm erroribus mens infelix imbuitur (velut, qui prima adhuc nocte extremum aliquod Occidentis Solis lumen advertunt.) Hinc paulatim ad pejora prodigia; *& peccator, postquam in profundum venerit, contemnit.*

Non igitur exhorres, Sectarie? qui videas ex tua disciplina necessariò licentiam sequi, quæ credulitatem mortalium in innumeras distribuat sectas omnes hæreses licitas faciat, singulis hominibus etiam *bardis, blennis, buconibus*, mulierculis quoque, eam tribuat Scripturarum exponendarum potestatem, quam nos cum sanctissimis Patribus profitemur unicæ, & Ortho-

doxæ

doxæ Eccleſiæ eſſe conceſſam ? Dicis, ô erro, erráſſe Eccleſiam; interímque ipsâ relictâ, velut miſſus ex arca Noës corvus, cadaveribus, quæ diluvii procellâ feruntur, incertus ac vagus, non dicam, inſiſtis, ſed fluctuas. Iterum dicam; non exhorres, qui non poſſis grandioribus argumentis commendare tuam Sectam, quàm alii Sectarii ſuas poſſint, quæ hodie multæ tibi adverſæ, in te pugnantes? imò, quàm olim ſuas Ariani, Manichæi, Marcioniſtæ? Finge enim me ab Eccleſia Catholica velle recedere; quónam abibo? quò me recipiam? calles ubique, ubique ſemitas videas, eáſque diverſas, ac ſæpe contrarias, eorum, qui ab noſtra Eccleſia diverterunt. Porrò unica eſt Eccleſia: non ſcinditur tunica Chriſti, non ſpiritus ſibi repugnat. *Unam congregationem Domini, unam Eccleſiam noverimus* (inquit Ambroſ. 3. Hexam. cap. 1) Ex tot veſtris ſemitis, ex tot ſectis (etiamſi daremus aliquam probam eſſe) tantùm unica eſſe poſſet, quæ ducat ad cælum; reliquæ neceſſariò ad inferam gehennam declives ſunt. Quænam autem eſt illa beata? quo ſidere illuſtrata, ut dignoſci ab errantibus poſſit? Peto à vobis Lutherani, ubi eſt domus Chriſti? apud nos, inquiunt. Itáne eſt, Calviniſtæ? imò apud nos, referunt. Eadem Anabaptiſtarum vox, eadem Arianorum. *Tunc, ſi quis vobis dixerit, ecce, hìc eſt Chriſtus, aut illic,*

illic, nolite credere. Adeò liquida hæc res, ut nec Sectariorum quisquam neget, omnes sectas sibi sapientiam imputare, & ab unaqnaque despici cæteras, tanquam errantes.

Quò me igitur vertam, si à Romanæ Ecclesiæ gremio abeo? aut veriùs, cur abibo? Quæ causa, ut ad Protestantes potiùs, quàm ad Arianos secedam? Paria utrorumque argumenta, prætextus idem est, una authoritas. Nam quid olim Ariani? Errant Homousii, ajebant, in Scripturis exponendis, injuriam Deo faciunt, nostra nos salus ab iis dividit, nos cum Apostolis sentimus, hi ab illis abierunt. Quid vos magìs Protestantes? Ecclesia Papistica erronea est, non rite Scripturas exponit, nos ab ea tanquam à Babylone exivimus, Catholici suis somniis implicantur, quibus excussis nos jam subitò lumine ac sapientiâ refecti in Apostolorum fide consistimus. Peto à te, ô quisquis es istius ævi hæreticus, sed sanari cupiens, nec monentes exosus, ut vocem utramque perpendas. Num quid à me falsi dictum? nónne hæc fuit Arianorum vox? nónne illa hodie vestra? Vide autem, an vos hæc verba meliori jure, quàm isti. Scripturæ non rite exponuntur ab Homousiis, inquiunt Ariani; Scripturæ non rite exponuntur à Papistis, sive Catholicis, inquiunt nunc hæretici. Unde autem hoc probant Ariani? unde hujus ævi hæretici? una eadémque

que ratione. Afferunt verba Scripturæ, ea examinant, de iis disceptant, de iis judicant; quod ipsorum judicio est consonum, audaci majestate pronuntiant. Tum hæc verba intonant Ariani: *Pater major me est*, &, *non quæro voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me*, &c. Alia in errorum suorum fundamentum Protestantes assumunt, Anabaptistæ alia, alia molles, alia rigidi Lutherani. Quòd si ab Arianis petieris, cur in illos suos sensus Scripturas exponant? referent, faciles legentibus esse Scripturas, sibíque liquidò tam ex primæ antiquitatis studio, quàm ex ipsarum lectione, & collatione constare ità esse exponendas. Jam interroga Protestantes Lutheranos, & Protestantes Calvinistas, cur eum Scripturarum sensum teneant, quem sequuntur? non responsum aliud feres, quàm illud Arianorum; imò non aliud dedêre ulli hæretici, non aliud unquam dabunt.

At verò, nos ad disputationem jam provocant isti, scilicet probaturi se ex mente Scripturarum & sentire, & loqui. Quid mirum? nónne & olim acres ad disputandum Ariani? nónne in disceptando Scripturas, argumenta, Philosophiam, pertinaciam, attulêre? quæ illorum in Concilio Nicæno certamina? qui tribus, & ampliùs seculis, libri, clamores? Nihil est, quòd non possit aliquo prætextu defendi, ab

iis præcipuè, qui judices vivos, loquentésque defugiunt. Omnino Scripturæ ſunt certæ, divinæ, colendæ; quis negat? ſed ſunt eo lumine, quod ſuperbos oculos fallat. Iis tacentibus poteſt imponi; eas facilè torqueas; ejus denique tales tibi ſententiæ videantur, quales in animo ipſe habes, ut ob oculos colorati vitri interpoſitu domos, homines, campos, eo colore cenſeas, quo tinctum eſt vitrum. In Philoſophorum ſcholis invaluit, nè quis in Ariſtotelem pugnet. Num ideo non diverſæ in illis ſententiæ? hi aliud aſſerunt, & à ſe utrique Ariſtotelem ſtare contendunt. Interpretes juris pro oraculis habent Authores Digeſtorum: pax tamen inter illos utique rara. In Ulpiani, in Papinii verba conſentiunt: de Ulpiani, de Papinii mente diſſentiunt. In omni diſciplina eadem ratio erit; quæ interpretatione conſtant, ſemper dubia, ac perplexa ſunt, ſemper diſſertationis in varios ſenſus, & arguendi ſubtilitate, pleniſſima. Et hinc omnibus ſemper hæreticis materia, ut Scripturas ex ſui animi ſententia loqui credant, aut credere fingant. Hinc etiam cauſa, ut Eccleſiam ſemper accuſent, quaſi non ſit illa legitima, atque Catholica, cujus judicio acquieſcendum. Neque quid plus iſtius ſæculi hæretici, quàm olim Ariani. Imò qui non ex hæreticis extorto ex Scripturis velo tecti? Ethnici prorſus ſint, neque

que ullos Christianorum alliciant, qui non profiteantur ex mente Scripturarum sapere velle.

Igitur cum sectariis disceptatio nulla utilior, quàm ut doceantur non fidere disputationis æstui, quo toti incalescunt; aut argumentis, quæ incitato ingenio in ipsis nascuntur; non denique dulcedini, qua suas partes, suásque sententias, tanquam charissima pignora, amant. Hæc enim omnia adfuêre singulis hæreseon sectis; neque illæ ideo meliores. Imò his olim armis instructi in Judaismum Ethnici, Judæi etiam, atque gentes in nascentem Christi fidem. Nec jam istis animus magìs ardet tutandis partibus suis, quàm antiquis olim hæreticis. Testis Macharius Monothelita, Episcopus Antiochenus, qui coram Oecumenica Synodo 6. loqui sic ausus, (action. 8.) *Non dico duas naturales voluntates, aut duas operationes naturales, in Incarnationis dispositione Domini nostri JEsu Christi; nec si membratim incidar, & mittar in mare.* Rectè de ejusmodi disceptatoribus Jeremias cap. 10. *Stultus factus est omnis homo à scientia*, id est, (ùt exponit Ambrosius lib. 1. Hexam. c. 3.) *infatuatus est versutæ disputationis astutiâ.* Audi præmonentem Apostolum ad Ephes. 4. *nè circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia, ad circumventionem erroris.*

Neque hìc tamen disputandi subtilitatem excludo. Quò nobis à Deo ingenium, nisì ut

illius

illius lumine in perplexis utamur? Nè nos quiquidem absque rationis auxilio, *unam ſanctam Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam credimus.* Sed illa vis diſputandi nî ſobria, prudénsque ſit, exerrat in gentilium Philoſophorum mores, & ſuperbiâ, incredulitate, contumaciâ laborat. Eadem penè ſunt ad Angelum Gabrielem verba Zachariæ, Mariæque; & illa tamen linguæ pœnam, hæc præmium meruerunt; quia diverſus erat ſub eodem ſermone interrogantium, ac propemodum diſputantium ſenſus. *Hoc igitur dico* (inquit Apoſtolus, ad Epheſ. 4.) *& teſtificor in Domino, ut jam non ambuletis, ſicut & gentes ambulant, in vanitate ſensûs ſui.* Audi Auguſtini ad Hæreticos verba de morib. Eccl. Cathol. *Quamobrem adeſtote animis*, inquit, *ſi fortè illa ſuperſtitione ità tenemini, ut evadere aliquando poſſitis. Adeſtote, inquam, ſinè pertinacia, ſinè ſtudio reſiſtendi, nam aliter vobis pernicioſiſſimum eſt judicare.* Et ſerm. 51. in Joan. *Fides debet præcedere intellectum, ut ſit intellectus fidei præmium. Propheta enim apertiſſimè dixit: Niſi enim credideritis, non intelligetis.* Ità eſt in his rebus diſputandum, ut ſciamus agi de fide, non de Matheſi aliqua, quam ſcire oportet, non credere. Ità eſt diſputandum, ut illa inveſtigatione veritatis paratus ſit ſibi imperare animus, nec ad pertinaciam contentio ſuccedat, & poſt ſobriam diligentiam lis componatur utique ſemper eorum authoritate

ritate legitima, quorum est de fide, ac moribus judicare.

Atqui ostendimus, Sectariis omnibus longè alios mores esse; quippe illos, vel pertinaci superbia credere sibi ipsis, vel ejusmodi viris, qui propria temeritate sibi finxerunt Ecclesias. Denique in disputando parem esse Sectarum omnium rationem (quanquàm illæ inter se contrariæ) pari, inquam, ratione, & authoritate agere Pelagianos, Arianos, Lutheranos, Calvinistas, cæterósque hæreticos; adeò, ut vel omnes hæ Sectæ, vel nullæ probandæ sint; & homini sinceri judicii sit multò faciliùs omnium misereri, quàm ad ullam accedere.

Nunc porrò exequendum, quàm nos in sancta Ecclesia, quæ à Conditoribus Apostolica appellatur; à magnitudine Catholica; à sede Romana; alterius sortis simus. Quàm de nostra fide certi; quàm denique solis nobis Christianorum nomen, & cœtui nostro soli Ecclesiæ signa conveniant.

CAPUT VI.

Esse unicam veram Ecclesiam. Non posse fieri, ut divisi Sectarii sint in Ecclesia, quæ non dividitur. Sectarios nullam habere à prisca Ecclesia successionem. Nullo antea seculo ullos homines ità de fide sensisse, ùt hac ætate Sectarii.

 Eccle-

EEclesiam Græci dixerunt, quod Latini concionem. Sed profano vocabulo sanctitas & veneratio accessit, ex usu maximè Christianorum, qui ut suos à Judæis cætus distinguerent, pro Synagoga dixêre Ecclesiam; sive verbi arcanam vim sequuti sunt, quod *evocationem* significat (cùm nemo Ecclesiam intret, nisi quem suo spiritu Deus impulerit) *Nemo potest venire ad me, nisì Pater, qui misit me, traxerit eum*, Joan. 6. sive de Græciæ more collectam multitudinem ità dixerunt, cùm in Ecclesiam Christiani convenirent, percipiendo Dei verbo, peragendísque mysteriis. Εκκλησιαςής (inquit Hieronymus initio Comment. in Ecclesiasten) *Græco sermone appellatur, qui cœtum, id est, Ecclesiam congregat.* Quidquid sit, illud invaluit, ut Ecclesia sit congregatio sancta fidelium, (congregatio, inquam, seu adunatio consentientium in fidei rebus) quæ generalis est, & omnium una, ab antiquis Orthodoxa & Catholica dicta; cujus omnes Christiani sunt membra, quos neque hæresis, neque schisma, neque anathema à tanti corporis communione submoverit. Ubicunque, inquam sint, & quoquo nomine appellentur veri fideles, sunt illius Ecclesiæ partes. Tributum est & Ecclesiæ nomen fidelium cœtui; qui in eadem Provincia, aut etiam urbe vivunt. Hinc illæ in Asia septem Ecclesiæ, de quibus in Apocalypsi Joannes

nes Apostolus : sed ejusmodi Ecclesiæ, nisi membra sint universalis istius, id est, nisi sint in ipsius communione, ac fide, jam non sunt Christi Ecclesia, sed Antichristi Synagoga. Nam cùm Catholica, sive Orthodoxa Ecclesia sit rectè de Christo & fide sentientium cœtus, necesse est omnes, qui ab illius Ecclesiæ sensu divertunt, malè sentire, veram fidem non habere. *Ecclesia*, inquit Hieronymus in Psalm. 23. *ex pluribus personis congregatur, & tamen una dicitur propter unitatem fidei.*

Ea quanquàm clarissima, turbari Sectarii volunt & unitatem Ecclesiæ in diversarum religionum disciplinas extendi. Isaacus Casaubonus in Respon. ad Epist. Illustriss. Card. Peronii, quam jussu Serenissimi Britanniarum Regis scripsit, *Observatione prima*, in Catholicæ Ecclesiæ gremium pene omnes eorum, qui se vocant Christianos, sectas admittit. Ait, vigente Romanorum imperio fuisse duntaxat *unum Ecclesiæ Catholicæ corpus*: sed inquit, *distractionem Imperii distractio Ecclesiæ Catholicæ est sequuta &c. Romana igitur Ecclesia, Græca, Antiochena, Ægyptia, Abyssina, Moscovitica, & plures aliæ, membra sunt doctrinâ quidem & fidei sinceritate multùm præstantia alia aliis, sed tamen membra Ecclesiæ Catholicæ; cujus compages quo ad formam exteriorem, dudum est soluta.* Paucis hæc expendamus.

Si sentit Casaubonus has omnes, quas recenset, Ecclesias fuisse quidem olim membra Orthodoxæ Ecclesiæ, jam verò ab illa, ob schisma, vel hæresim, esse recisas, nihil dixerit novum, nec quid pro se effecerit. Nam & Marcionistas, & Manichæos, & Arianos, scimus eadem ratione membra Ecclesiæ Catholicæ posse vocari: siquidem in ea fuerunt, & ab ea per hæresim discesserunt. Sîn (ùt revera vult, & loquendi ratione conficitur) intelligit Orthodoxam Ecclesiam, quæ sub Romano erat imperio, ità in has, quas recenset, Ecclesias esse divisam, ut unaquæque earum Ecclesiarum, maneat adhuc pars, atque membrum illius Ecclesiæ, non puto, vel ipsi, qui hoc scripsit, tam alienam à judicio, rerúmque natura, probari potuisse sententiam.

Nam si nihil est, quo effici possit, ut Ecclesiæ aliquæ *particulares* desinant esse Ecclesiæ Catholicæ membra, sequitur, Manichæorum, Arianorum, Donatistarum, Pelagianorum Ecclesias, nunquam à corpore veræ Ecclesiæ discessisse, cui omnino ante susceptam hæresim erant insertæ. Sîn re ullâ hæc scissura fieri potest, certè schismate, aut hæresi fiet. Qua ergo ratione Ecclesias, quæ schismate atroci dissentiunt, imò quæ de maximis fidei partibus aliter, atque aliter statuunt, ac proinde quarum aliquæ necessariò hæreticæ dicendæ sunt, ad unius

Ec-

Eccleſiæ Catholicæ corpus revocat, quæ ideo Catholica dicitur, quia hæreſi patere non poteſt? ut cæteras nunc omittam; nónne Romana, atque Græca Eccleſia, de iis diſſentiunt, in quibus errare ſit hæreſis? Romana Eccleſia docet, totius Eccleſiæ curam Petro Apoſtolo, & per hoc ſucceſſoribus demandatam; negant Græci. Romana Eccleſia ſentit Spiritum Sanctum à Patre, Filióque procedere; Græci à ſolo Patre volunt. *Antiochena* autem Eccleſia, nónne Jacobitarum eſt, id eſt, Eutychiana hæreſi infectorum? De aliis Eccleſiis ſileo, quæ, & à Latinis, & Græcis receſſerunt. An Eccleſiæ igitur, quæ contraria ſentiunt de fidei tantis rebus, verè ſentire omnes poſſunt? an illæ non eſſe à Catholico corpore ſeparatæ, quæ ſchiſmate, ac hæreſibus ſe ipſas corruperunt?

Peto deinde, num credat Cauſabonus, nullam hæreſim Romanæ Eccleſiæ inſidere? ſi ſic credit; cur tam ſævi ab ea Eccleſia abíêre hoc ævo Sectarii? quid tot contumeliis, tam tumultuario odio opus? Sin exiſtimat eam ulla hæreſi eſſe pollutam; quare illam Eccleſiæ Catholicæ membris annumerat, cùm hæc duo nulla ratione conveniant, eſſe Catholicam, & eſſe hæreticam?

Sed eſt ſcilicet Lydius lapis, quo produntur hæretici, *de Eccleſia diſputare, aut illam deſigna-*

signare: Adeò ut anxii, turbatíque, non inania modò, vel falsa effutiant, sed inter se pugnantia; & tunc quidem ità vulgarem cum Casaubono Ecclesiam fingant, ut vix ab ea Christianorum ullos excludant; quò laxatis adeò septis possint & ipsi in illa contineri; nunc è contrariò invisibilem faciant, in deserto fugitivam, oculis mortalium subductam, seculis ùt minimùm decem; ut excusationem audaciæ suæ parent, qua Ecclesiam carpunt; quæ illis seculis viguit; & aliam fingunt, quæ tunc nulli bi visa. Calvinus in istis est, qui in eam rem multa & maximè præfatione institutionum. Ubi & ait, *Deum interdum Ecclesiæ suæ exteriorem notitiam ab hominum aspectu auferre.* Ut igitur modò ostendimus, has omnes, quas recenset Casaubonus, Ecclesias esse non posse Ecclesiæ Catholicæ membra, cùm *essentialiter* inter se de fide dissentiant. Ità jam & carpendus Calvini fœdus error; qui Ecclesiam Catholicam per multas ætates à luce *ab exteriori notitia, ab hominum aspectu* sublatam asseruit. Nam è contrariò sentimus Catholici; nunquam desiisse Christi Ecclesiam, nunquam ità delituisse, ut non cognosci potuerit.

Cùm igitur disceptamus, utrùm Ecclesia ad hanc ætatem à Christo duraverit, nihil aliud quærimus, quàm utrùm in aliquot semper hominibus voluerit Christus suam fidem incolumem

mem esse. Et verò voluisse, quis sanus dubitabit? Jam non semel protulimus Scripturarum oracula, Matth. 16. *Portæ inferi non prævalebunt adversùs eam* Ecclesiam. Matth. 28. *Et ecce, ego vobiscum sum usq; ad consummationem sæculi.* His adde Apostolum 1. ad Corinth. 11. *Mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.* & 1. ad Timoth. 3. *Ecclesia Dei vivi columna, & firmamentum veritatis.* Nam quæ illa columna, aut quod genus firmamenti, si visibilium & marmorearũ columnarum saltèm ætatem ferre non potuit? Quot enim à Christi ævo columnæ in nostra tempora duraverunt, superstites seculis, bellis, incendiis? At spiritualis hæc columna, erecta Deo artifice, & Deum, id est, veritatem sustinens, columna Christi sanguine empta, sola Christi hæreditas, solum Christi cum hominibus tabernaculum, impar ætati, tyrannis & hæreticis impar, miserabili ruina perierit? Quid pluris? adeò absurdum cogitare *veram fidem* ullo tempore prorsus extinctam, adeò Scripturis adversum, ut liberalis ingenii hominem in tanta prodigia non iturum existimem, præsertim cùm vel ipso tempore Antichristi (quo nomine isti scilicet Papam intelligunt) fore fideles, atque electos, Christus pronuntiet Matth. 24. *& nisì breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro; sed propter electos breviabuntur dies illi.*

Est unica ergo Ecclesia, quia veritas una est, & unica unius Christi sponsa. *Non debetis existimare* (inquit Hieronymus in Psal. 67.) *plures esse Ecclesias, quæ habeant ubera doctrinarum, & possint credentes scientiæ lacte nutrire. Una est Ecclesia, & unus Christus Sponsus Ecclesiæ.* Durabit & illa Ecclesia ad extremum seculorum, quandoquidem duraturam Spiritus Sanctus in Scripturis asseruit. Videamus nunc, quæ sit illa Ecclesia, quæ nempe & exorta à Christo, & ad nos continua serie sit producta. Negas, Sectarie, esse Latinam, negas & Græcam esse, ais denique illam esse, quam sequeris. Atqui jam antè ostendimus non fieri posse, ut veræ Ecclesiæ nomen conveniat omnibus sectis, quæ hoc sæculo sunt exortæ, cùm sint inter se contrariæ. Demus igitur, unam illarum esse veram Ecclesiam; at cæteræ saltèm erunt in hæresibus numerandæ. Nec, quæ sit illa candida, ullo argumento satìs eviceris: Omnes enim uno ore provocant ad Scripturas. Putésne itaque in incerto vivendum, Sectarie, donec linguam Dominus Scripturæ tribuerit, quæ viva & publica voce sententiam de tanta re ferat, non literis, ùt nunc, mutis, quas in suos semper sensus corrupêre hæretici?

Sed ut nunc gratiam fecerim illius inter vos discordiæ. Peto à te, Sectarie, cujuscunque sis Sectæ, saltèm ut probes omni ævo extitisse, qui

qui idem senserint, quod tu modò, quibus in fide successeris, quorum Ecclesiam jam impleas. Nihil hac postulatione est æquius. Cùm enim conveneritis derepentè in novam credendi rationem, & hunc vestrum cœtum dixeritis veram esse, & perennem à Christo Ecclesiam, quid justius, quàm à vobis exigi, ut probetis hanc vestram Ecclesiam semper à Christo, saltèm in quibusdam mortalibus constitisse? Voluêre Jurisconsulti, (& ità natura fert) ut onus probationis in petitorem incumberet. Nos autem, ùt vel ipsi fatemini, in possessione eramus, longa, antiqua, multorum seculorum, cùm vos vindicias scilicet pro veritate postulavistis. De possessione nos vultis extrudi; quid cessatis ergo probare, vos legitimos hæredes Ecclesiæ? indicate successionis jus, majorum seriem, à quibus accepistis hanc, quam colitis, fidem. Non malignè vobiscum, non scrupulosè agam; neque jam quæram; utrùm multi omni ævo adhæserint Ecclesiæ vestræ, sed utrùm pauci aliqui, imò vel unus saltem? ut, quod de Collegio Jurisconsulti dixerunt, ad Ecclesiam referamus, *Collegio constituendo plures esse oportere, conservando unicum satis esse.* Date, inquam, vel omnibus seculis unum, qui vestrarum partium fuerit; neque quæram, hæreticus, Orthodoxus, Philosophus, Atheus

fuerit; ſed omnino manus dabo, vos ſequar, vobis applaudam.

Pudebit vos antiquorum *hæreticorum* authoritate uti, quorum tamen hæreſibus uti non pudet. Sed nec pudeat. Ipſos omnino conſulite. Aërius orationes pro mortuis vobiſcum exploſit. At ubi ille in Euchariſtiam, in pium cultum imaginum, in Sanctorum ſuffragia? Nusquam gentium. Non igitur ab illo veſtra fides. Vigilantius in Sanctorum reliquias invectus eſt: Jovinianus virginitati detraxit. Utrique in his rebus conſentitis. Sed non illi vobiſcum in cæteris; neque enim evertebant liberum arbitrium, non erant à Miſſæ ſacrificio alieni. Docuit vobiſcum Eunomius, homini fidem habenti peccata non obeſſe; ſed & ille malè de Chriſti divinitate ſenſit. Non vos igitur, ô Calviniſtæ, Lutheraníque, Eunomianos dici feretis. Proclus, concupiſcentiam ipſam in homine peccatum eſſe dixit; idem dicitis. Sed in Proclo cætera, quæ in vobis, nunquam invenit, aut damnavit Eccleſia. Deniq; (quo quid ampliùs ad veſtrarum ſectarum infamiam?) plenè ſingula, in quibus erratis, authores habuerunt aliquos ex veteri ætate hæreticos; qui autem ſimul omnia, quæ vos hodie, in unum coëgerit, nec primis ſeculis extitit, nec omnino ante vos ullus.

Non igitur ab *hæreticorum* aliquo veſtra religione

ligio: ut iterum efflagitare liceat vestræ sectæ parentes, seriem, ævum. Græcósne profe-retis? illi enim à Romana Ecclesia descivê-re, & diu est, quòd Romano Pontifici male-dicunt. Ità est: & vos hac parte (fateor) simi-les Græcis: sed num & in cætera fide? nihil minùs. Græci de transubstantiatione, de in-vocatione Sanctorum, de imaginum cultu, ni-hil à nobis dissentiunt. Vobis denique adeò non junguntur, ut nihil dissimulato nomine, vos hæreticos palàm inclament. Nam soli-citatus à vobis Jeremias Constantinopolitanus Patriarcha, inter cætera in hæc verba rescripsit (in sua *διδασκαλίᾳ αὐθεντικῇ omnino tacere nobis pro-positam fuit ad ista vestra, nec respondere vobis quic-quam: qui adeò apertè tum Scripturarum, tum Doctorum sanctorum interpretationes ad vestram vo-luntatem transferatis, cùm Paulum habeamus, nos sic hortantem: Hæreticum hominem post unam, atque alteram admonitionem rejice. Verùm, quia silentio nostro futurum fuisset, ut vobis assentiri vi-deremur, &c.* Ergo Græci (ùt vel hinc constat) diversi à vobis, nec exemplo esse possunt, fu-isse omni ævo aliquos, qui vobiscum in fide sen-tirent: ipsi enim neque semper in ea, quam profitentur, secta, neque ullo tempore in ve-stra fuêre.

Qui igitur vestri authores? qui parentes? Bertramum, nescio, quem habetis, & deinde

Be-

Berengarium, qui de Eucharistia senserint, quod sentitis. Quid tum? an legitur ille Berengarius, ille Bertramus, controversiam de Purgatorio, de invocatione Sanctorum, de veneratione imaginum, de Pontificis potestate, movisse? Fides itaque vestra non eadem, quæ illorum. Ad Waldenses, & Albigenses respicitis? oppidò seri hi vestri parentes; scilicet illi anno Domini 1170. hi verò post annum 1200. nati. Vacavit igitur tot sæculis ante illos Christi fides? Sed demus vacavisse. Libet enim indulgere plùs justo. Num cum Waldensibus creditis, *judicium sanguinis omnibus interdictum; laicos à peccatis posse absolvere, Eucharistiam conficere; semel in anno, idque in Domini cœna, Eucharistiam consecrandam; non quidem prolatione verborum, quæ in cœna Christus instituit; sed recitatione orationis Dominicæ*? Num verò cum Albigensibus creditis duo principia: unum bonum, alterum malum? dicitis Christum nec verum Deum extitisse, nec hominem verum? Fortè negabitis has fuisse Waldensium, aut Albigensium voces: quia non extant eorum volumina, & quid senserint, ex Orthodoxis tantùm habemus. At eâdem operâ & de Ario, & de Manichæo subdubites, & penè de omnibus, quotquot olim vixerunt, hæreticis, quid docuerint, quid errârint: quandoquidem diligentiâ Ecclesiæ factum, ut eorum scripta non ferrent

ferrent ætatem, abominata fidelibus, & passim flammis data. Sed ex Catholicorum Patrum fide tenemus, quid illi sentirent, in quos scripsêre hæretici. De Waldensibus porrò, seu pauperibus de Lugduno, & Albigensibus ea, quæ retulimus, tradunt, S. Antoninus, Guido Carmelita, Bernardus Lutzemburgensis, & alii plures. Date paris ætatis, paris fidei viros, qui, quod isti, de his hæreticis prodidêre, aut negent, aut refellant. Nec abnuo vester esse, modò probetis, Waldenses, aut Albigenses in ea fide vixisse, quam hoc ævo laudatis; aut vestram istam continua ab illis serie ad vos esse perductam.

Num denique Jo. Wicleffum, Hussiúmque, tanquam vestros majores, laudabitis? Quinam illi? nónne Novitii? cùm Wicleffus circa annum 1370. scripserit; perieritque Hussius anno demum 1415. In confesso apud vos est, plùs mille jam annis nostram fidem viguisse; ut verò vestræ quoque vetustatem commendetis, ad ducentos supra hoc ævum annos duntaxat suspicitis. Vos à Wicleffo, aut Hussio? At, à quibus Wicleffus, Hussiúsque? Successionem enim quærimus ab Apostolis ad Lutherum, aut Calvinum. Sed duri non erimus. Vide modò, Sectarie, ut Wicleffi, Husiique sententias rite sequaris. Ecce autem inter cætera, Wicleffi doctrinam. *Nullus est dominus*

civi-

civilis, nullus est Prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali. Universitates, studia, collegia, graduationes, & magisterium in eisdem; sunt vana gentilitate introducta, & tantùm prosunt Ecclesiæ, sicut Diabolus. Ditare Clerum est contra regulam Christi. Juramenta illicita sunt, quæ fiunt ad corroborandum humanos contractus, & commercia civilia. En, ùt in multis Wicleffi hæreses diversæ à vestris sunt. Quid, quòd nominatim S. Augustinum esse damnatum audaculus ille pronuntiat, *nisi pœnituerit de hoc, quòd habuerit possessiones, & instituerit religionem*? Quid, quòd dicit, *populares posse ad suum arbitrium dominos delinquentes corrigere*? quam infelicem anarchiam, etiamsi placeat multis vestrûm, (ùt editi libri testantur, ùt mores, ùt Ministrorum de sua suæque Ecclesiæ potestate, confusa & superba jactantia) tamen nondum publicè audes laudare, Sectarie.

Sed negare jam Sectarii volunt, ità habere Wicleffi doctrinam. Quidam in illis ingenio, non causæ innixus, nuper hoc ausus est; Et ratio illius, quia hæc, inquit, *nusquam in operibus ejus reperta, quæ manu scripta apud nos* Anglos *sunt, edenda meritò in lucem, ut hæc, & alia non paucæ calumniæ diluantur.* Wicleffi opera manuscripta apud vos sunt? num liquidius argumentum non stare Wicleffum à vobis, quàm quòd tot editis in nos libris, acquisitis undi-

undique argumentis, hæc Wicleffi opera delitescere voluiſtis? Quòd ſi nunc poſt ſeptuageſimum Anglicanæ hæreſeos annum, placebit tandem fortè aliqua ſub Wicleffi nomine ſcripta emittere; cui ſincerum judicium, qui non illa vel conficta, vel ad veſtram libidinem, aucta, exciſa, mutata exiſtimet? Quam autem Conſtantienſis Concilii Patribus frontem effingitis, qui auderent in re recenti, in pleriſque nota, adeò impudenter de Wicleffo mentiri? Nulline præter illos Wicleffi ſcripta viderant, doctrinam audiverant; ut tutò imponere Orbi poſſent, & tanquam in re arcana quidlibet diſſimulare, vel fingere? Nónne denique hos ipſos articulos, quos Wicleffo tribuimus, tribuit & Joannes Huſs Wicleffi diſcipulus? Certè enim in Concilio Conſtantienſi damnatus eſt, quòd aſſereret, iniquè damnatos quadraginta quinque Joan. Wicleffi articulos; ex quibus ea ipſa deprompta, quæ modò retulimus. Nónne porrò reclamâſſet Joannes Huſs, cui tunc copia publicæ defenſionis facta; ſi non verum, & ea à Wicleffo concepta, & à ſe etiam eſſe probata? Imò res adeò publica extitit, ut omnibus de illa conſtaret. Habes enim, Concil. Conſtan. Seſſ. 8. *Idem Joannes Wicleffi libros dialogum, & trialogum per ipſum nominatos, & plures alios tractatus, volumina, & opuſcula compoſuit, in quibus*

præ-

præscriptos, & alios damnabiles inseruit, & dogmatizavit articulos: quos libros ad sui perversi dogmatis publicationem publicè legendos exposuit. Ausíne Patres hoc scribere, nisi publicè verum; cùm publicè libri extarent, quibus argui potuissent, & venire in justam pudendámque infamiam? Quin & ante Constantiense Concilium, Oxoniensis Academia hos 45. articulos, aliósque præterea multos in Wicleffo deprehenderat, atque damnaverat. Num tunc illi scripta Wicleffi non habebant, vos demum habetis? Num tunc omnes non modò cæci, sed impii, ac mendaces, qui innocenti calumniam struerent; vos tandem oculati, religiosi, innocentes?

Ad Joannem Huss venio, cui, si consentitis, cur ipsius discipulos, cur, inquam, Hussitas in Bohemia pro fratribus non habetis? cur hi à vobis, vos ab illis tam atrocibus rixis abitis? Sed & præterea de Hussii doctrina hoc fuit, illas Wicleffi sententias, quas modò retulimus, magnâ injuriâ à Catholicis Doctoribus esse damnatas. *Condemnatio*, inquit, *quadraginta quinq; articulorum Joan. Wicleffi per Doctores facta, est irrationabilis, & iniqua, & malè facta.* Repetit etiam nominatim, ac probat hanc perditam Wicleffi insaniam (art. 30.) *Nullus est Dominus civilis, nullus est Prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali.* Si non admitti-

mittitis ergo Wicleffum, certè nec Hussium. At vos longè à Wicleffo dissentire, Sectarii, ex ipsius stylo prodidimus; igitur ab Hussio dissentitis, neque is vobis pater, nec patronus.

Unde ergo vestra origo? Quis hanc Apostolicam fidem, quam profitemini, per manus tradidit vobis? quis eam ab Apostolis accepit? quis acceptam continuavit? non erimus iniqui censores; non ad vivum omnia exigimus. Date aliquas antiquorum historias, aut si scriptas traditiones non habetis, alias date. Quàm indignum, Sectarii, nec imaginario quidem jure vos niti: iterum in os dicam. Si vel unum singulis ætatibus fuisse monstretis, qui vestram fidem coluerit; non quæram, pius fuerit, necne, eruditus, an scientiæ expers, nec cum illo, nec vobiscum disputabo; sed, quod ad me est, totâ causâ viceritis; nos tunc hæretici, nos pleni mendaciorum; vos à Deo eruditi, vos veri cultores. Sed ô pudendam rem! destitui partes vestras tantillo momento, tantillo successionis vestigio. Et quos tandem sani ingenii viros, hæc ratio diligenter expensa ab vestræ hæresis cœno non eruat?

Diceríſne in occulto rem fuisse? tunc regnâsse Antichristum, tunc tenebris mersum Orbem: nec defuisse tunc fideles, sed non ausos aperire, quid vellent, aut sentirent? Quid hoc

monſtri? abſtruſa, latens, ignota Eccleſia? non ſic viſum Auguſtino l. 3. contra Epiſt. Parmeniani cap. 5. *Nulla eſt ſecuritas unionis, niſi ex promiſſis Dei Eccleſia declarata; quæ ſupra montem, ùt dictum eſt, conſtituta, abſcondi non poteſt.* Sed eſto: latuerit tunc lux mundi; latuerint illi veſtri fideles. At quàm multùm latuêre? Si adeò in occulto fuerunt, ut nullam ſui memoriam, nullum monimentum reliquerint, quonam modo vobis innotuêre? quo referente id ſcitis, quod nemo retulit, nemo cognoſcit? quòd ſi aliquid reſtat, quo doceri idoneè poſſit extitiſſe ejuſmodi viros, quid cunctamini rem efferre? quid vos indefenſos hactenus reliquíſtis tam longo, turpíque ſilentio? Id enim eſt, quod vehementer expoſcimus, is veſtræ hæreſeos pudor, veſtræ ſectæ infamia. Nam faceſſat, quòd vetuſtatis ſpeciem hæreſi veſtræ facturi, hos cum cura, ac ſupercilio numeratis, qui in noſtram pugnaverunt Eccleſiam. Illic victoriam incondita fraude ſtatuitis, illic canitis, Jo! triumphe. Quid hoc autem, niſì faſcinum inexpertis objicere? an ſequitur ex eo, quòd hoſtes tunc fuerint nobis, vos patrònos, vos amicos habuiſſe; aut tunc etiam omnino vos extitiſſe, qui coli vel defendi poſſetis? Pugnavêre in nos Judæi, pugnavêre gentiles, pugnatis vos; an ſequitur, vos ex Judæorum, aut gentilium caſtris? Quò diverſi

abitis;

abitis? Jam non quæritur, qui à nobis dissenserint, sed, qui vobiscum consenserint? & consensisse tot seculis ullos, omnino negamus, nec vos hactenus probavistis. Nam quò nomen illorum, quò memoria evanuit? cùm nec veritas adeò unquam premi, imò nec hæresis possit, ut in totum illam fama deficiat. Christianis interdictum olim foro, Senatu, jure communi; quærebantur ad necem, latebant in antris. Num ideo fama interiit? non dicam Christiani nominis, sed etiam multorum ex ipsis, qui ità latebant? imò clari in Ecclesiæ ore vivunt, imò eorum secreta, atque cubilia, apud nos sunt in pretio, in honore. Quot hæreticorum insania gladio principum pressa, nihilominus sibi nomen à suorum pertinacia quæsivit? quid, quòd illis seculis, de quibus disputamus, plùs viginti sectæ exortæ sunt, quæ in Romanam pugnare Ecclesiam palàm auderent? cur & vestri igitur illi parentes, illi vestræ religionis antiqui cultores, non ausi promere, quid sentirent? adeóne omnibus illis defuit animus, ardórque *coram hominibus confitendi Christum suum*, ut soli timerent, soli tacerent, suæ gloriæ, & sibi creditæ veritatis proditores? illi, inquam, quos vultis solos pios tunc fuisse, solos cæli candidatos? nam occasio, ùt constat, non his minor, quàm cæteris sectis, quæ tunc in Romanam Ecclesiam & acres, & crebræ.

Quæro etiam, ubi vixerint hi vestri decessores? an in urbibus, regnísve Catholicis? ergo & se Catholicos simulabant (alioqui de illis quæsîsset magistratus,) id est, & Missæ nobiscum intererant, sumebántque Eucharistiam nostram, ùt minimùm semel in anno, cæterísque ritibus miscebantur, quos in nobis ùt flagitiosos damnavistis. Hoc pacto, quos vultis Ecclesiæ dignitatem tunc solos sustinuisse, illi Christum coram hominibus non erubescebant modò, sed fœdè negabant: fingebant se idololatriæ consentire, peccatorum Babylonis participes erant, & nè unus quidem ex illis *ad exemplum virtutis, & fortitudinis*, instar Eleazari, aut Machabæorum erectus est, quo quid in fabellis absurdius? Sîn vos vultis, extra Catholicorum regna vixisse; quid tunc faciliùs erat, quàm mentem aperire, & religionem vestram sua voce sancire? nec multa nugamini. Vel seculis decem, & ampliùs, (quod monstrum est) omnino intercidit Christi Ecclesia, Spiritus Dei ab ea ablatus; qui Christianorum nomine censebantur, Pseudochristiani, & idololatræ erant, quòd ea crederent, quæ hodie Catholici credimus; vel nunc vos non in vera, veterique Ecclesia, sed in nova hæresi estis. Quæ hæc autem fungorum natio est? quæ sinè majorum serie ignobilis turba? quæ soporem tot ætatum, oblivionémque officii adscribat Paracleto, & hunc

hunc demum glorietur post tot secula excitatum in se florere? quæ exigere de Ecclesiæ agro veteres colonos mediteur; nec longævæ Ecclesiæ, sed sibi credi velit de sensu Scripturarum? Pudeat, Deus bone, & illos certaminis, & fugæ hos ex nostris, qui imbecilli animo ad eas larvas perculsi sunt.

CAPUT VII.

Fidem Romanæ Ecclesiæ, quæ hodie viget, esse ab Apostolis. Ejus exordium non posse à Sectariis designari; nec quando inceperint ea credi, quæ nunc carpunt. Ex Sectariorum sententia nunquam Francos, aut Anglos verè fuisse Christianos. Ecclesiam nunquam fidem mutavisse; sed tantùm definiisse, quid de fide sit, aut non sit.

SAtìs jam nos de illa colluvie. At ut scias, Sectarie, tam unde exeundum, quàm etiam, quò eundum; ubi illas Synagogas despexeris falso Ecclesiæ titulo sese jactantes, respice ad sanctam Catholicam Ecclesiam, ex qua omnes omni ævo exiêre hæretici, in qua omnes omni ævo fideles vixerunt. Ingens istud, & penè non unius voluminis argumentum: non quòd obscura res, vel perplexa; sed quia tot in eam rationes à Scripturis, Patribus, atque historiis, ut e multis pauca eligere sit arduum, & omnia in pauca conferri non possint. In hac messe satìs

nobis præcipua aliqua annotare, quæ tibi, si judicio uti voles, ostendant, Sectarie, *ab ipsis Apostolis nostræ Ecclesiæ originem esse : eam semper publica, semper eadem fide fuisse; in ea vixisse Doctores sanctißimos, qui vulgò Ecclesiæ Patres dicti; in illius denique sinu plures sanctimoniâ vitæ insignes omni seculo extitisse.* Cæteris indiciis parco, quæ plura supersunt probandæ sinceritati Ecclesiæ. Nam hæc, quæ posuimus, satìs erunt animo bona fide sanari cupienti. Apud malignas autem mentes, supervacua est disceptatio omnis: quippe illis ad ambitiosam potiùs voluptatem; quàm animi curam hæc quæsita de religione contentio.

Ajo ab ipsis Apostolis originem esse Romanæ illius Ecclesiæ, Romanæ illius doctrinæ, quæ hodie viget. Hoc si negant Sectarii, indicent certum tempus, quo demum hæc nostra incepit Ecclesia, & illa Apostolorum extincta est. Liquidò enim ex historiis, & ipsa confessione hostium constat, fidem Romanæ Ecclesiæ primis seculis fuisse purissimam. Annos ac menses, ac propemodum dies, possumus recensere, quo quælibet hæreseon secta exorta est. Si igitur & nos à Christo perennes non fuimus, quid cessant in lucem eruere nostræ religionis cunabula? quidam ex illis sub quarti à Christo seculi finem volunt excidisse legitima sacra; liberaliores sunt alii, & ea viguisse

uno ſeculo ampliùs volunt, id eſt, demum extincta ſub quingenteſimum annum. Sunt, qui dicere auſint, Sanctum Gregorium Magnum bonorum Pontificum ultimum extitiſſe, primúmque malorum. Non argumentis, non Philoſophiâ opus eſt, ſuapte vitio hæ machinæ cadunt. Ecce, ambigitur, quo tempore in tam horrendos lapſus, quales in Romana fide ſomniant, Eccleſia ſeſe demiſerit. Neſcitur, quando de Eccleſia Spiritus Sanctus exceſſerit; neſcitur, quo tempore cœperint Chriſtiani, Apoſtatæ atque hæretici eſſe. Num in anilibus ſomniis quicquam inſanius? Scitur, quo tempore Iconomachi cœperint; quo Ariani, Manichæi, Eutychiani. Scitur, inquam, expreſsè, neque tantùm de ſeculo non ambigitur, ſed propemodum nec de anno. Quando autem celebris illa Romanorum Eccleſia, illámque ſecutus Chriſtianorum Orbis, à ſincera fide defecerit, adeò ſit ignotum, ut hic unum ſeculum, alius aliud tradat, nec de ipſo tempore certo pronuntient? Adeóne res vana, aut obſcura, ut lateat? nugæ, deliria.

Sed & cogitent iſti Sectarii, ùt ſubſtantiam apud Philoſophos, ità fidem apud verè Chriſtianos non recipere plus, vel minus. Ubi fides in aliqua ſui parte corrupta eſt, non eſt ampliùs fides. Non eſt ergo, ut referant, ideo non ſatìs definiri tempus poſſe, quo Romana

Ecclesia desiit esse Christi Ecclesia; quia errores in illâ variis temporibus, ac veluti non unico æstu, allapsi sunt. Vanus, inquam, hic fucus; quandoquidem desiit esse Christi Ecclesia, non tunc demum, cùm diversis erroribus obsolevit, sed statim ac primo errori in fide apud se locum fecit. Qualis autem primus hic error? Quo tempore infecit Ecclesiam? sub quo Pontifice? Quo teste? Quo Authore? Et quod caput est; quis veterum reluctatus? Nam sit prorsus insignis amentiæ, si reclamâsse neminem putes; sed omnes omnino Ecclesias statim cum Romana in hæresi convenisse; præsertim, si, ùt vultis, Romana erat cæterarum omnium caput. Hæc explorare debuistis Sectarii, hæc ostendere: quæ prima hæresis, quæ secunda; & Ecclesiæ fidem, quæ præcessit hæresim illam primam, in omnibus sequi. Sed nihil horum factum. Turbulento odio proclamatis, Romanam Ecclesiam *Apostaticam & adulteram* factam; nec quando hoc nefas admiserit, tot adhuc studiis, & tam diligenti odio à vobis repertum est. *Inceptus clamor frustratur hiantes.*

Volunt igitur præcipuè vestri duces, exerrâsse Ecclesiam, circa quingentesimū Christi annum. Vide porrò, quid indè sequatur, Sectarie; & sive Gallus es, sive Germanus, aut Anglus, quàm pudendo flagitio oneres tuam gentem?

tem? Indè enim sequi necesse est, sinceram Christi fidem nunquam Francis illuxisse: sed à *paganismo* ipsos non tam ad fidei Solem, quàm ad aliam noctem, & hæresim esse prolapsos. Quippe Rex Clodovæus demum in fidem Christianam receptus est Anno Christi quadringentesimo nonagesimo nono. Falsò igitur Christianissimi Reges dicti, qui nunquam verè ac propriè Christiani. Necesse & Saxones, qui hodie Angliam colunt, nunquam verè fuisse Christianos; quippe qui fidem circa annum Domini sexcentesimum susceperunt. Quid de Germanis dicam, maximéque Saxonibus, qui circa annum septingentesimum octogesimum à Carolo Magno domiti, Christi fidem amplexi sunt. Ubi illorum populorum ingenium, ubi contumeliæ impatiens animus, & ad minores injurias sæpe exæstuans? Negant isti Sectarii Majores unquam vestros in legitima Christi fide vixisse: & vos hoc auditis: hoc fertis? nec in ora involatis, per tam fœda convitia vestras gentes calcantium? Nihil hic nimis; nihil ad Sectariorum invidiam fictum. Nam si admittis, Sectarie, imbutum vera fide Clodovæum, si Anglos, si Germanos; concedere prorsus debes, veram ergo Christi fidem adhuc illis seculis viguisse; nempe quingentesimo, sexcentesimo, septingentesimo, & ampliùs anno: cui consequens erit, ut (quod præcipuè

horres) quæcunque vera illa Ecclesia publico consensu probavit, & te quoque probare oporteat, nempe Sacrificium Missæ, potestatem Pontificis, Purgatorium, implorata Sanctorum suffragia, &c. quæ omnia nec ipsi negare audetis, jam illis seculis in Ecclesia fuisse solemnia. Sîn illas gentes negas ad Ecclesiam accessisse adhuc integram, adhuc veram; non te in indignam invidiam, sed in justum odium apud hos voco, quorum patres ùt profanos, ac miseros, vis nunquam à Christi Spiritu didicisse, quo ritu propitiari voluerit.

Referetis forsitan, Ecclesiam non fuisse ampliùs puram (quippe admistis ex traditione hominum ritibus multis) sed necdum impuram, instar vini in acetum degenerantis, aut aquæ, quam limpidam miscere tempestas cœpit. At jam antè ineptissimæ objectioni respondimus. Nescit in ejusmodi medio stare Ecclesia: vel errat in fide, vel non errat. Statim ac errat, desinit esse vera & una Ecclesia: quamdiu verò non errat, sinè sacrilegio non ab illa discedi-tur. Accedit non minimos, vestro judicio, jam errores, his, de quibus agimus, seculis, illapsos Ecclesiæ: nempe Missam, Pontificem, Purgatorium, liberum arbitrium, Monachorum vota, invocationem Sanctorum, &c. Si cum illis, ùt vocatis, erroribus consistere potest legitima, pura, vera Ecclesia; quid nostram Ecclesiam ob res

easdem

easdem tam sæviter proscripsistis, toties *apostáticam* inclamâstis ? si non potest consistere; at ergo, nec pudeat confiteri, Francos, Anglos, Germanósque, qui in hos ritus initiati sunt, nunquam prorsus extitisse in legitima, vera, pura Ecclesia.

Sed cur hæc monstra fingitis vobis ? quid res extra historiarum fidem ? Dicitis varios errores sigillatim, eósque horrendos in Ecclesiam irrepsisse. Unde autem Christianorum illa patientia ? unde consensus ? ut errores singulos adhuc novos, recentésque, sinè motu, sinè disceptatione reciperent ? Longè alius mos ævi illius. In lucem nova sententia ùt prodibat, Pastorum animi in Occidente, in Oriente erigebantur; de ea quæri placebat. Si hæreticam censuissent, statim acerrimis decretis arcebatur, sectatores habebat, schisma fiebat. In hunc modum hæreses omnes ortæ: in hunc modum ab hæresibus pura semper Ecclesia. Jam autem, verbi causâ, quando Purgatorii doctrina invecta est (vultis enim invectam; non ab Apostolis manavisse) quis tandem repugnavit ? Quis secessit in partes ? Idem de adoratione Eucharistiæ dixerim, de veneratione Reliquiarum, déque cæteris, in quæ pugnatis. Quid, quòd Hæresiarcharum nomina neutiquam latent ? nec tantùm eorum, qui gravissima fidei capita, sed & eorum, qui leviora, ut sic dicam,

dicam, corruperunt ? At verò Purgatorii Author: quo nomine fuit ? quis author Martyres, Sanctósque invocandi ? imò, quando hi primùm ritus in Christianis invaluerunt ? Vetustissimos authores proferetis, & qui in scriptis forsitan primi de illis meminerint; non tamen ùt de rebus suo tempore demum natis, sed in Ecclesia jam certis, jam antiquis. Denique in his ipsis, quæ nunc estis adorsi evertere, accidit, quod & in illis, quæ jam olim oppugnârunt hæretici, ut nimirum invenirentur, qui ista dogmata improbarent, sed ista jam antiqua, jam vetusta fide recepta. Veluti nîl inter se Christiani dissenserunt, cùm cœptum est credi, Christum Dominum esse Patri æqualem; Christum Dominum veram carnem assumpsisse; Christum Deum ex Virgine natum; unum Deum esse omnium rerum principium; hominem vi liberi arbitrii, sinè Dei gratia non posse ad salutem pervenire, &c. Postea exortus est Arius, qui Christi divinitatem sugillaret; Valentinus & Marcion, qui negarent verum, & humanum Corpus Christi fuisse; Nestorius, qui sanctissimam Virginem nollet dici Deiparam; Manichæus, & Apelles, qui duo rerum principia esse docerent; Pelagius, qui liberi arbitrii dignitate Dei gratiam vellet excludi. Sic cùm primùm credidêre Christiani, Missam esse Sacrificium propitiatorium, verum Domini corpus in Eu-

Eucharistia succedere substantiæ panis, Purgatorii igne leviores maculas abstergi, beatorum spiritus precibus compellandos, nemo Christianorum intercessit; ex tot Ecclesiis sparsis ubique, nec vel una repugnavit. Temporum deinde successu reperti sunt, qui in hunc Ecclesiæ consensum attollerentur; quibus non satìs fuit Christiani Orbis Authoritas, non decreta Pastorum, quin in contrarium argumenta torquerent. Ubi eratis, Sectarii, cùm ea cœpimus credere, quæ modò negatis? quid facitis, nisì, quod jam olim hæretici? solicitare Ecclesiæ pacem, in ejus consensum erigi, neque quid credat Ecclesia, sed cur credat, superbè, & tanquam pro imperio explorare.

Sed negatis scilicet nostram Ecclesiam esse illam Orthodoxam, illam ab Apostolis conditam, in quam olim pugnavêre hæretici, à qua abire, flagitium: quia (inquitis) Christi præceptis non contenta hæc nostra, ubicunque illi visum, aut commodum, condit articulos novos, fidémque Christianam ad libitum auget, scindit, immutat. Id scilicet, apud populum Ministri vestri jactant, hìc inani verborum pompâ luxuriant, oriri quotidie, in Romana Ecclesia novas fidei partes, antiquas everti; & hoc jus à Pontifice usurpatum, quid aliud significare, quàm eum esse *filium perditionis, qui extollitur supra omne, quod dicitur Deus*? Bona verba, Sectarii. Si à Petro A-

posto-

postolo ad Paulum, qui hodie feliciter sedet, probetis aliquid ab Ecclesia inter fidei partes ullo ævo esse receptum, ac deinde pro dubio vel falso rejectum; ad vos ego transibo, Ecclesiam adulterii damnare non verebor. Sed hæc sunt inverecunda Ministrorum mendacia, quæ inulta superbè ferociunt; deprehensa sordidè torpent.

Quid? (inquies) An omnia, quæ jam de fide esse, Romana docet Ecclesia, ac initio Christianæ fidei decreta fuerint? Audi Sectarie; primum asserimus, nihil, quod olim *de fide* fuerit, jam non esse *de fide*; deinde, nihil, quod jam *de fide* est, vetitum olim, proscriptúmque fuisse. Sed est præterea omnibus seculis à Christo ad nos frequens ut de quæstionibus, de quibus sive fideles, sive hæreticos, novis litibus disceptare contigerit, pro imperio judicet sancta Ecclesia; & quodcunque illi Spiritus Dei suggerit, ità sanciat, ità declaret; ùtùt hoc ipsũ de fide forsitan nobis antè non erat. Persæpe hoc factum: nec absurdum, ut deinceps etiam, de variis rebus more eodem decernat Ecclesia, quas hodie pro arbitrio impugnamus, aut probamus. Quippe jus suum semper tenuit, semper agnovit constituendi, quæ probanda, quæque improbanda fidelibus; non quidem, ùt fingunt hæretici, immutando aut abolendo, quæ antè receperit. (Nam hoc esset vel jus sibi in Deum

ven-

vendicare, si acceptam ab eo fidem everteret; vel seipsam erroris arguere, quæ pro fidei articulo coluisset, quod revera de fide non fuit.) Sed audiendo JEsum Christum, & Spiritum sanctum, & ex voce illorum decernendo de sensu Scripturarum; qui mos (ùt diximus) cum Ecclesia natus, in Ecclesia frequens. Ità Apostoli (Act. 15.) *visum est Spiritui Sancto & nobis.* Ità Patres Ephesini in Nestorium, *Dominus noster JEsus Christus, &c. per sacram hanc Synodum decernit, &c.*

Nec mirere, posse Ecclesiam hæc ad fidem revocare, quæ dubia antea erant. Vis exemplum? in ipso Christianorum ortu, *de fide* non erat, eos, qui ex gentibus ad Christum accesserant, circumcisioni subjici non debere, id est, non ità decretum, ac publicatum erat, ut hoc credere omnes fideles tenerentur. Factum est porrò *de fide*, posteaquã in Concilio Hierosolymitano statuerunt cum Spiritu Sancto Apostoli, nec circumcisionem, nec cæteras Judaicæ legis partes necessarias esse fidelibus. Quòd ab illius Concilii tempore *de fide* hoc fuerit, Christianis omnibus certum. Nam quis possit ambigere, an necessarium sit ad salutem circumcîdi, cùm solenne Apostolorum Concilium Deo authore statuerit, id necessarium neutiquam esse: quòd verò antea fuerit res perplexa, ex Scripturis liquidò constat. Verba sunt: *conve-*

ne-

nerunt Apostoli, & seniores videre de verbo hoc. Cùm autem magna conquisitio fieret, surgens Petrus, &c. Nisì antea incerta res fuisset, non *convenissent videre de verbo hoc*, sed *convenissent damnare*, nec *magna conquisitio* extitisset, quæ omnino disceptationem in utrumque significat, sed aperta uno ore damnatio. Cùm de Christi morte actum, de resurrectione, de ascensu ad cœlum, vides nihil deliberare Apostolos, sed ùt tubas omnia sua voce complere. Hìc verò conveniunt, hìc anxiè quærunt. Anceps ergo res mortalibus erat, & quæ Spiritûs Sancti voce eguerit.

Sunt & alia in eam rem exempla. S. Cyprianus Carthaginensis Episcopus, & cum illo 80. Episcopi, censuerunt baptisma hæreticorum irritum esse, & à Catholicis iterandum. Nec hæreticos tamen dixeris. Nondum enim Ecclesia rem omnino statuerat. At si quis nunc post Nicænum Concilium, post primum Carthaginense, post aliquot alia, quæ de ea re decrevêre, post consensum denique, judiciúmque Ecclesiæ, Cypriani sententiam laudet, sit ille prorsus hæreticus. Chiliastæ priscis temporibus tolerabantur, (nam & in iis sancti aliquot viri) commenti Christi regnum, post supremi judicii diem, mille annorum in terris. At post Ecclesiæ de eo commento judicium, quod opinio olim fuit, nunc hæresim dicas. Tres in
Deo

DEO Hypoſtaſes dicere abnuebat Hieronymus, donec vocis novitatem probaviſſet Eccleſia. Orat igitur Damaſum Papam, ut de tanta re ſententiam ferat. Non, quòd ſit in Eccleſia vel Pontificis poteſtate facere, ut tres ſint in DEO Hypoſtaſes, vel ut non ſint; ſed quòd ſit de jure illius, decernere, nobiſque oſtendere, utrùm ſint, an non ſint illæ Hypoſtaſes.

Deſinant igitur turbellas excitare Sectarii; neque fidei noſtræ partes inverti, mutari, corrigi, à Pontifice & Conciliis jactent. Nîl correctum, nîl inverſum, nîl mutatum invenient. Quod ſemel decretum eſt, ut *de fide* habeatur, omnes, & ſemper tenent. Sed quid mirum, ſi Epiſcopi, ſi Apoſtolorum ſucceſſores, Apoſtolorum exempla ſequuntur, ſi de dubiis quærunt, ſi quid Spiritu duce credendum invenerint, ſuo gregi proponunt? cur enim jam non poſſit, quod potuit olim Eccleſia? quo jure decernere Damaſi fuit, utrùm tres in DEO Hypoſtaſes ſint dicendæ, (potuiſſe verò Hieronymus probat, longa ad illum ſeriáque Epiſtola) niſì quo in ſimilibus rebus, id eſt, dubiis, necdum in Eccleſia definitis, potitur hodie Paulus V.? experire, Sectarie, explora; invenies fidem noſtram ſibi conſtare, cui ſi quid accedit, id neque in receptas jam fidei partes pugnat; ſed eſſe de fide declaratur, exemplo omnibus ſeculis repetito.

At dices, in Scholis quantæ lites? quanta argumentorum pugna? ùt Scotistæ à Thomistis, ùt hi ab illis dissentiunt? quot deinde eruditi, quibus firmare suas sententias placeat, exagitare alienas? an hoc autem cum Ecclesiæ pace conveniat, quam unam, & unius judicii esse jactamus? omnino, Sectarie. Quæ in Scholis eo modo Theologi versant, res sunt dubiæ, res adiaphoræ, quibus credendis nulla necessitas, rejiciendis hæresis nulla. Unusquisque in suo sensu abundat. Non ex imperio fidei, sed ingenii arbitrio, quæ in ejusmodi controversias cadunt, rejicimus, vel laudamus. Cave ergo, Ecclesiam, (cui inconsutilis tunica est) ob ejusmodi licitas lites tibi ipse effinxeris divisam, laceram, in lunæ *modum* instabilem; cùm è contrario sit sola, quæ non sibi adversetur, & in Sponsi sui modum, *quod semel assumit, non dimittat.* Longè aliter hæreses, & ipse Lutherus; qui initio Missæ patronus, mox hostis illius; nunc Purgatorii assertor, mox in illud violentus: cujus denique scripta inter se contraria cùm in conventu publico, à Catholico proderentur, patronum invenere nobilissimum Lutheranum, qui tanquam risum Catholicorum captavisset. *Fortè*, inquit, *plus decennio est, ex quo hæc à Luthero sunt edita.* Quasi apud hæreticos veritas ad omnia lustra mutetur. Forsitan Erasmo plus quàm mihi credetis, Sectatii.

Audite

Audite caſtigantem veſtræ levitatis ineptias lib. 3. de Liber. Arbitrio. *Quid hìc commemorem, inquit, quanta inter Evangeliſtas, ſic enim ipſi ſe vocant, diſſenſio, quam atrox odium, quàm amarulenta contentio, imò quanta inconſtantia, cùm ipſe Lutherus toties mutârit ſua placita, & ſubinde nova paradoxa ſuppullulent.*

CAPUT VIII.

Miris modis, & rationibus, DEUM poteſtatem Eccleſiæ extuliſſe. Quòd Romana Eccleſia ſit Eccleſia Orthodoxa, conſtare ex fide, quam Antiqui Patres ſuis ſcriptis profeſſi ſunt, & Sanctorum pietate, qui omni ſeculo in ea floruerunt.

AUdi, Sectarie, & inclina aurem tuam ad concupiſcendum decorem Eccleſiæ. Noli faſtidioſo nutu illius imperium aſpernari. Sancta ipſi poteſtas, ac penè immenſa, à Chriſto commiſſa eſt. Nam quid auguſtiùs, quàm ſolvere in terris, quæ in cœlo ſint ſoluta, & quæ hìc vincula injecerit, ne in cœlo quidem ſolvi? quicunque non habuerit illam matrem, fruſtrà ſperat DEUM Patrem. Importuna ſuperbia eſt, in illam extolli, cui credere jubemur, à qua regi, à qua doceri.

Vide porrò, quàm ſemper ac multum, Chriſtus Dominus illi credi voluerit. Poſteaquam reſurrexit, *DEUS dedit eum manifeſtum fieri* (Actor.

ctor. 10.) *non omni populo, sed testibus prćordinatis à DEO*; id est, Apostolis, & discipulis, qui tunc Ecclesiam constituebant. Si publicè Judæis convixisset, si docuisset in media templi luce, si, ùt Thomæ dubitanti, ità omnibus seipsum præbuisset, quis in gentibus, quis in Judæis non crederet? sed ô vias Domini longè à nostris! voluit, ut Judæi ac gentes non oculis ipsi suis, sed docenti Ecclesiæ fidem haberent. Ac ùt pauculos olim panes, sed in fœcunda, & aliquot hominum millibus suffectura alimenta laxatos, Apostolorum manu distribuit; ità per illos vitæ æterna verba misit, quibus ad salutem pasceremur, credendo, parendo, exuendo proprii judicii sensus.

Intuere deinde, qua ratione, quo stylo, voluerit Evangelia scribi, Apostolorum Actus, Epistolas, (ut Apocalypsim prætersam, in qua penè præter nomen retectum nihil habes,) alta omnia, recondita, plena sanctiori caligine. Cur id verò, nisì ut fideles in humilitatem demissi, ab Ecclesiæ authoritate penderent, cui exponenti Scripturas idem Spiritus adest, qui adfuit conscribendis? omnino præviderat Christus orituros Arianos, Pelagianos, Donatistas, & cætera hæreticorum castra, & ab ipsis Scripturis capturos occasionem errandi: cur non in Evangelio loquutus expressiùs? cur non eo sermone, qui nec ambiguus esset, nec perple-

xus,

xus, nec obscurus, tot furores antevenit? præscivit hæc scandala DEUS, an occurrere non potuit tantillo remedio? imò hoc ipsum ad Ecclesiæ decus. Voluit illinc suæ Sponsæ Majestatem accrescere, quæ sola de ejusmodi controversiis disceptaret; suos autem electos *fieri parvulos* (ùt ad subeundum cœlum necesse,) & proprii ingenii sensu despecto, exponenti Ecclesiæ adhærere.

Non vult quidem peccatoris interitum; sed quo sensu cor Pharaonis dicitur induràsse, isthic quoque & plagas hæreticis ponit, qui nolunt contra proprii judicii *phantasmata* edoceri; sed suæ scientiæ fidere, erigíque in superbiam, quod est primogenitum peccatorum. Nam non primùm hoc seculo grave fuit hæreticis, quòd in nostra Ecclesia, credere homines juberentur, & suis sensibus, suis judiciis imperare. Augustinus lib. I. Retract. 13. *Scripsi librum, de utilitate credendi, ad amicum meum, quem deceptum à Manichæis, adhuc eo errore noveram detineri, & irridere in Catholicæ fidei disciplina, quòd juberentur homines credere, non autem, quid esset verum, certissima ratione docerentur.*

Neque neges Ecclesiam nostram illam esse Ecclesiam, cui data hæc sancta potestas est, cui Authores à Christo fuere Apostoli, cui omnibus seculis Orthodoxæ, & Catholicæ nomen fuit. Jam in eam rem multa nos suprà, non

incertis, aut perplexis indiciis, multa & alii sæpè dedere. Sed est præterea, quo hic oculis tuis lumen, modò non invitis, spargamus. Cujus enim Ecclesiæ membra fuisse existimas Sanctissimos Patres Irenæum, Dionysium, Ambrosium, Hieronymum, Augustinum, Gregorium Nazianzenum, Cyrillum Hierosolymitanum, Justinum Martyrem, Joannem Chrysostomum? plures protulerim; sed testium nubem nolo. Haud dubiè Orthodoxos, & Catholicos fuisse fateberis. Nemo enim illorum in hæreseos suspicionem venit, nemo non litteris, & sanctitate notissimus, nemo non iis seculis vixit, quæ ùt incorrupta extollitis. Conferamus igitur veluti in tabulam, ex scriptis eorum, lineamenta fidei, in qua vixerunt; ut tu procul dubio veram Ecclesiam esse scias, in qua unica fides illa servatur.

Irenæus Lib. 3. c. 3. *Ad hanc enim Romanam Ecclesiam propter potentiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt undique fideles; in qua semper ab his, qui sunt undique, conservata est ea, quæ ab Apostolis est, traditio.* Dionysius, cap. 1. Eccl. Hierarch. *Primi illi Sacerdotali munere duces, summa illa, & supersubstantialia, partim scriptis, partim non scriptis institutionibus suis, nobis tradiderunt.* Ambrosius Oratione in Satyrum: *Percunctatus Episcopum est, si cum Episcopis Catholicis, hoc est, si cum Roma-*

na

na Ecclesia conveniret. Hieronymus Epistolâ 57. ad Damasum Papam : *Ego nullum primum, nisi Christum, sequens, beatitudini tuæ, id est, cathedræ Petri communione consocior. Super illam Petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in arca Noë non fuerit, peribit regnante diluvio.* Idem in Epistolam ad Philemonem : *Meritò Apostoli voce laudatur* Philemon, *quòd mandata ejus opere prævertat, & possit dicere: voluntaria oris mei complaceant tibi, Domine; plúsque faciens, quàm præceptum est, vincat eos, qui tantummodo imperata fecerunt, & jubentur dicere: servi inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. Virginitas quoque majori præmio coronatur, quia præceptum Domini non habet, & ultra imperata se tendit.* Augustinus lib. 9. Confess. 12. *In eis precibus, quas tibi fudimus, cùm offerretur pro ea* matre mea mortua, *sacrificium pretii nostri, jam juxta sepulchrum posito cadavere, &c.* Et lib. 11. de Genesi, contra Manichæos, cap. 20. *Sed qui fortè agrum non coluerit, & spinis eum opprimi permiserit, habet in hac vita maledictionem terræ suæ in omnibus operibus suis, & post hanc vitam habebit, vel ignem purgationis, vel pœnam æternam.* Gegorius Nazianzenus Orat. 14. ubi de obitu patris sui Gregorii; *Nunc magìs proficit nobis precibus, quàm antea doctrinâ.* Ambrosius lib. de viduis : *Obsecrandi sunt Angeli pro nobis, qui nobis ad præsidium dati sunt: Martyres obsecran-*

di, quorum videmur nobis, quoddam corporis pignore patrocinium vendicare. Possunt pro peccatis rogare nostris, qui proprio sanguine, etiamsi, quæ habuerunt peccata, laverunt. Isti enim sunt DEI Martyres, nostri Præsules, speculatores vitæ, actuúmque nostrorum. Non erubescamus eos intercessores nostræ infirmitatis adhibere. Cyrillus Hierosolymitanus in Catechesi: *Aquam aliquando mutavit in vinum, quod est sanguini propinquum, in Cana Galilææ sola voluntate, & non erit dignus, cui credamus, quòd vinum in sanguinem rransmutavit? quare omni certitudine corpus, & sanguinem Christi sumamus; nam sub specie vini datur sanguis, &c.* Ne ergo *consideres tanquam nudum panem, & nudum vinum; corpus enim est, & sanguis Christi, secundùm ipsius Domini verba. Quamvìs enim sensus hoc tibi suggerit, tamen fides te confirmet, ne ex gustu rem judices.* Deinde: *Hoc sciens, & pro certissimo habens, panem hunc, qui videtur à nobis, non esse panem, etiamsi gustus panem esse sentiat; sed esse corpus Christi; & vinum, quod à nobis conspicitur, tametsi ipsi sensui gustûs vinum esse videatur, non tamen vinum, sed sanguinem Christi esse.* Justinus Martyr in Apolog. ad Antoninum: *Nisì libero arbitrio genus humanum, & res turpes fugere potest, & pulchras, ac bonas sequi; extra causam, culpâmque est eorum, quæ quoquo modo aguntur. Sed ipsum libero arbitrio, lìberáque voluntate, & rectè facere, & peccare docemus.* Joan. Chrysostomus, Homil. 87. in Joannem

nem, sic Petrum loqui facit tristem, quòd JESUS tertiò quæsiisset, Petre amas me? *propterea contristatus sum, ne fortè me amare arbitratus, non amem, ùt antè, cùm me fortem, & constantem putarem, imbecillis inventus sum*; & Homil. 11, in primam ad Corinth. *Multis de causis incertum est nostrum judicium; una, quòd multa opera nostra nos lateant.*

Jungamus hæc, si lubet, symbola sanctissimorum Patrum, dispensatorum domûs DEI. Animadverte porrò, Sectarie, cujus Ecclesiæ faciem hæc tantorum artificum pictura constituat. *Necesse est omnes fideles convenire ad Romanam Ecclesiam. Non tantummodo scriptis, sed & traditionibus, Christi discipuli nobis, quod crederemus, reliquere. Ex eo, quòd quis cum Romana Ecclesia convenit, scitur illum convenire cum Episcopis Catholicis. Episcopus Romanus est Petri successor, neque ulla salus est, nisì in communione illius, quam regit, Ecclesiæ. Multa sunt, eáque DEO gratissima, supererogationis opera, quæ nempe præceptum Domini non habent, & ultra imperata se extendunt. Ecclesia pro mortuis orat. Eucharistia est sacrificium, & ab Ecclesia DEO offertur pro mortuis. Sunt duo pœnarum genera post hanc vitam, ignis purgatorius, & æterna supplicia. Sancti orant pro nobis in cœlo, & ipsi à nobis orandi sunt, ut nos precibus suis juvent. Christus in Eucharistia verè transmutavit vinum in sanguinem suum, ùt in nuptiis ad Canam Galilææ mutaverat a-*

quam in vinum. Pro certissimo habent Christiani, panem, qui videtur in Eucharistia, non esse panem, etiamsi gustus panem esse sentiat; sed esse corpus Christi; itèm vinum, etiamsi gustus vinum esse putet, non esse vinum, sed sanguinem Christi. Liberum arbitrium est in nobis ad bene vel secus agendum. Christiani de salute incerti sunt.

Ecce tibi, Sectarie, sanctissimorum, vetustissimorúmque Doctorum, sinè fuco, sinè fraude sententias; quos certum est in unius Catholicæ Ecclesiæ communione vixisse, charitatis inter se, & fidei vinculis, nexos. Certum hoc, inquam. Nam si dixeris hos fuisse diversarum Ecclesiarum viros, & unum alteri hæreticum visum; in te pugnabunt omnes historiæ; téque inscitiæ, aut pugnantis in verum audaciæ conscientia ipsa damnaverit. A quo enim docto, ac probo ullus eorum hæreseos arcessitus? aut quæ suorum temporum Ecclesia in illos est invecta? quis ab eorum communione refugit? denique quis eorum non alterum laudat? & his porrò seculis floruerunt, quibus impunè non erat, vestro quoque judicio, vel minimùm de fide deliberare. Ità Is. Casaubonus in Epistola jussu Serenissimi Britanniarum Regis scripta ad Illustriss. Card. Petronium, Observ. I. cùm de illo ævo ageret: *Ausus erat aliquis fidem toto Orbe approbatam, quamvìs leviter incrustare? facile erat vel puero Τὸν ἑτεροδοξῶντα in sua novitate deprehendere.*

bendere. Fure autem veritatis deprehenso, omnes Pastores totius Orbis, si opus erat, commovebantur: nec semel commoti priùs quiescebant, quàm de medio malum sustulissent, & securitati ovium Christi consuluissent. Ergo ex vestra quoque sententia, fidem nec minimùm hi Patres violabant, quorum apertissimas in vos sententias modò protulimus, imò nec novi aliquid afferebant; sed receptam jam antea fidem. Quippe nec à sui seculi ullis *accusati novitatis*: neque *Pastores Orbis* in eos commoti: neque quicquam ab Ecclesia decretum in illos est. Quid plura? etiam soletis triumphare, si ex eorum scriptis exsculpi quid possit, quo putetis vestros errores adornari.

Cùm igitur in Ecclesia Catholica vixerint isti Patres, cùm ab illa sint edocti, & in illa Doctores extiterint, sequitur, & nunc illam Ecclesiam esse Catholicam, quæ jam sentiat, quod tunc illos sensisse liquidò constat. Nemo, nisi ex insanis, hoc neget. Nunquam enim veritas, id est, nunquam Ecclesiæ doctrina mutabilis.

Restat itaque, ut sanctè quæramus, quæ sit Ecclesia, quæ hodie sentiat, quod hos olim sensisse ostendimus. Nullam omnino præter Romanam Catholicam. Vides enim de illis fidei partibus, de quibus nobiscum litigatis, eorum calculos, qui vos damnent, qui nobis consentiant,

tiant, adeò multos, publicos, certos, ut sit facilius dubitare, an omnino scripserint, vixerintque isti Patres, quàm de hæresibus vestris, quid uno, ac veluti præsago consensu crediderint.

Nec dicatis nævos esse, quos in illis collegimus; & nos illorum sordium, non integritatis, successores. Frigida, & inepta responsio. Eáne adeò levia, ut sint nævi, non hæreses? si panis, quem in Eucharistia videmus, panis est: si Papa non est illius Ecclesiæ Rector, extra quam non est salus; si Electi sunt certi de salute; si Ecclesia non offerebat pro mortuis Eucharistiæ sacramentum, &c. nævos putes, an hæreses, in contrarium sentire ac docere? cur hæc igitur ipsa jam in nobis damnatis, ùt hæreses? cur adeò turbulento divortio eorum gratiâ Rempublicam, & Ecclesiam evertistis hoc seculo? si hos inquam (ùt dicitis) nævos, in sanctis & Orthodoxis viris, sinè rixa, sinè tumultu olim tulit Orthodoxa Ecclesia; unde nova ferocitas, ut, qui idem sentiunt, jam sint vobis idololatræ, impii proditores Scripturarum?

Sed ò vos pro tribunali scilicet, de Ecclesia, de Patribus judicantes! nævi sunt? quis probatæ doctrinæ id antehac illis objecit? quis veterum Christianorum has in ipsis, quas modò laudavimus, sententias reprehendit? & ne dicas omissas, contemptásve, quòd de exiguis agerent, ad quæ non se demittat in majoribus

occupata Ecclesiæ cura : sunt de gravissimis rebus, sunt publicæ, sunt ùt plurimùm ab Episcopis ad instruendos populos scriptæ. Num enim non fuêre Episcopi Irenæus, Ambrosius, Nazianzenus, Cyrillus, Augustinus? nec omiserim, quòd hi plerumque non ex suo tantùm sensu loqui se ajunt, sed ex communi Ecclesiæ ritu. Nec tam enim Augustinus hic docet sacrificium pro mortuis offerendum, quàm enarrat, quid egerit ipse, dum Christiano more sacrificium Eucharistiæ, pro ipsius matre defuncta, fideles offerrent. Et Cyrilius *de fide* Christiana esse docet hanc suam, imò nostram, de Eucharistiæ Sacramento sententiã. Justinus quoque Martyr ait, *Christianos docere*, liberum arbitrium ad peccandum, aut rectè vivendum, in homine esse.

An illi ignorarent, quid de istis suo seculo sentiret Ecclesia? an imprudenter, atque impunè, de doctrina Ecclesiæ mentitos existimes? igitur si hi nævi; non sunt nævi Patrum istorum, sed ipsius Ecclesiæ nævi. Cujus autem Ecclesiæ? sanctæ illius, Apostolicæ, Primitivæ, illorum denique seculorum, cujus fidem damnare Lutherus Calvinúsque erubuit. Accusamur igitur damnamúrque à vobis, quòd simus in Ecclesiæ fide, quæ fuit Martyrum ævo: crimen est ea sentire, quæ tunc docebant Christiani; & vos misera fraude illam quidem Eccle-

siam

si-m colore simulatis (nam quo aliter apud populum vobis authoritas?) nos autem, quòd cum illa sentiamus, ultimæ impietatis viros esse contenditis. An ullis stellionibus in diversum tam facilis color? vidi in Sectariis multos, litterarum quidem amantes, sed quos alia studia, curæque diversæ, ab eruendæ veritatis cura arcuerant, qui ignari, vel ætatum, quibus Patres Antiqui vixêre, vel sententiarum, quas nobis reliquerunt, ubi quid ejusmodi prodebatur, confusis animis ad rem insperatam stupescerent. Sciant illi neminem horum Patrum, quorum hic verba protulimus, Augustino & Chrysostomo recentiorem esse; quorum tamen & doctrinam, & seculum Sectariorum sæpè præcipui laudare, ac sequi se fingunt.

Ex his Sectarie, liquidò scias, Ecclesiam nostram Ecclesiam esse Catholicam. Nam in Ecclesiæ Catholicæ sinu vixere illi Patres, & de fide Christiana cum ea sensere: quæ autem jam sentiat idem, quod illi, nulla est in Orbe terrarum præter Romanam Ecclesiam. Est ergo procul dubio illa Catholica. Agnosce nunc sanctissimam speciem sponsæ DEI, & illi te dede. Pretiosa est servitus in tantæ Matronæ familia esse. Scias denique non Ministris tuis, aut tibi; sed illi, scientiæ claves datas: quòd si quid doceat sensui tuo adversum, adeò ut dicere possis, *durus hic sermo est*, noli cum Capharnaitis

naitis averti; ſed intellige te humano, & imbecilli ingenio niti, illam porrò divino: quæſiturum etiam aliquando à te DEUM, quàm illi fueris obſequens, quàm ad credendum pronus, cui credere juſſus eras; non quàm anxiè, aut ingeniosè, de rebus diſputâris, quæ non tibi privato homini, ſed Eccleſiæ creditæ erant.

Prolixior jam non ero in probanda tibi Eccleſia, à diffuſione doctrinæ, quæ omnes Orbis partes ſua ſanctitate pervaſit; ab unitate fidei, quam tot locorum divortia non corrumpunt; à nomine Catholicæ, quod extorquet ab invitis hæreticis: nam ſi apud Lutheranum Catholicos nomines, non eo nomine Calviniſtas, ſed nos ille deſignatos intelliget. Sîn loquaris Calviniſtæ, & de Catholicis agas, nos etiam eo nomine, non Lutheranos, cenſuerit. Hæc, inquam, omitto. Illis ſcribo, qui ſanari non graventur, nec qui diſſentire, aut diſputare malint, quàm ex diſputatione vera colligere. Liquidiſſimas rationes, quas antè poſuimus, libet non ampliùs, quàm uno argumento, tanquam gemmâ, cælare; noſtram eſſe Eccleſiam, quæ omni tempore homines aluit ſanctitate ad miraculum claros; eruditionis etiam tantæ, ut ſcias non ineptiâ eos, ſed maturo, egregióque judicio, ad ſeveram pietatem divertiſſe. Quid Bernardus? quid Thomas Aquinas? uterque ſtirpe clariſſima, & in divitias editus; uterque ſummo in-

ingenio; in Scripturis uterque versatus. Divitias abdicant, fiunt Monachi, Sacerdotes; (dira vobis jam nomina) in nostra fide vivunt, pro nostra fide scribunt. Quod ad mores, eximia illis integritas; Scripta, DEUM auspicem spirant, sublimia, pia, cœlestia. Nec abfuere miracula; nisi vultis omnibus, qui tunc vixere, authoribus fidem abesse. Denique & Thomæ doctrinam ipsi miramini, quem vir nuper in litteris summus Jac. Cuiacius, primum ab Aristotele Philosophum meritò dixit. Et Bernardus, ipsius Calvini judicio, sanctus ac doctus fuit.

Cœcos illos fuisse existimes, ut errores non viderent, quos in nobis jam carpitis! cœcos, inquam, tantæ eruditionis, tanti acuminis viros? an timidos, & qui pro DEI cultu, pro sua salute, pro communi fidelium bono, non auderent errores Ecclesiæ judicare, vitam quoque, si necesse, projicere, quam perpetua abdicatione voluptatum in longam veluti mortem spontè mutaverant?

Nè in his solis morer, quid uterque Anselmus? quid Hugo? quid subtilis ille Scotus? quid innumeri alii, quos omnes nec referre memoriæ nostræ est; nec capere tantilli voluminis? Non pii fuêre? non docti? non ingentis ingenii? Atqui nostræ Ecclesiæ erant alumni, & omnia, quæ in nobis damnatis, laudaverunt.

Liber

Liber exiguus,ſed inſignis eſt, & ſua mole, ſi ſpiritum ſpectes, major, ſeu Gerſonis ſit, ſeu Thomæ de Kempis, ſeu Abbatis à Gerſen: titulus eſt: *de imitatione Chriſti.* Audacter aſſeverem, tam conjunctam Deo mentem, tam prudenti pietati perfuſam, propemodum in abdita Dei raptam, non potuiſſe placitos illi cultus, & ſinceræ fidei regulam ignorare. Fuit autem ille ex noſtris, ùt conſtat; & ſi erramus, nobiscum erravit. Jam Franciſcus de Aſſiſio, jam alter ille de Paula. Vitam ſpecta, mores, miracula; Angelos dixeris carne contectos. Uterque ſanctiſſimæ familiæ Pater; uterque penè ſupra hominum vires, hominum opera deſeruit, Deo adhæſit. Etiam miracula, quæ per eos divina vis edidit, tantis authoribus, tot indiciis, teſtibúſque firmata, non aliter damnavêre veſtri Miniſtri, quàm infidelis ſupercilii contumaci audacia. Philippus Cominæus quanti judicii vir fuerit, imperitus, qui neſciat. Atqui laudibus, quibus addi nîl poſſit, S. Franciſcum de Paula adhuc vivum exornavit. *Denique*, inquit, *neminem unquam vidi, ex cujus magis ore videretur Spiritus Sanctus loqui.*

Unicum addam, ſanctiſſimæ memoriæ Carolum Borromæum. Is enim adhuc ſpirantium hominum teſtimoniis clarus, & certiſſimis miraculis apud probos inſignis eſt. Nemo ſat dixerit, quanta viro integritas; quàm crebris,

verisque jejuniis, cilicio, cæterísque ad domandam carnem suppliciis, sibi severus; quàm assiduis precibus sæpe noctem diei conjunxerit, quàm non modò frugali, sed inopi mensa contentus, quàm profusi animi in egenos, quantus pudicitiæ assertor, scandali hostis, commissum sibi gregem quàm vigili labore curaverit. Omitto B. Xaverium, è Societate JESU, Indiarum Apostolum, omitto hujus ævi innumeros, quorum odor coram Deo & hominibus fragrantissimus spirat. *Nunquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus?* Hi sunt palmites, qui manent in Patre, qui ab eo purgati fructum afferunt in patientia, alius tricesimum, alius centesimum. Fatebor Christianam simplicitatem mentis meæ. Amo ego in illorum Ecclesia esse. Ex scriptis eorum scio ipsos capacissimæ indolis extitisse, & maximè cultos, ex moribus, integerrimos video; plerosque eorum testatissimis miraculis Deo probatos. Apage post hæc profanam sapiendi, disceptandi, judicandi ambitionem. Eorum vestigia mihi placent. Non possunt tales viri, & quibus Deus noster tantopere charus fuit, non etiam Deo chari fuisse. Non peribit, qui eorum fidem sequitur, qui eorum operibus æmulus erit. Et illo quoque nomine mihi invisa, Sectarie, & detestabilis vestra Ecclesia, quòd hos videam non modò in nostra floruisse, sed & *perfecto odio* incensos hanc vestram

haud

haud secus, ac diaboli domicilium scriptis, operâ, voce damnâsse.

Vides ergo non modò, Sectarie, tuam Ecclesiam non esse Ecclesiam; sed & nostram esse illam, quæ à Christo inter tot turbines non defecit; in qua Patres Antiqui vixerunt, quæ omnibus seculis multorum sanctitate *bene Deo complacuit*, quæ jam ab Apostolica ætate accepit illam fidem, ac tenuit, quam in ea nunc demum vos carpitis. Sentis denique, si cor tibi, aut animus, vel in ea vivendum, vel extra hanc pereundum.

CAPUT IX.

Cur Sectariis in Pontificem odium? Convenientissimum fuisse, ut toti Ecclesiæ summus Pastor relinqueretur. Ejusmodi fuisse Sanctum Petrum probatur ex Scripturis. De nominibus Petrus, & Petra.

Ecclesiam autem istam, delicias Christi, cœlum Angelico casu orbem novis coloniis implentem, noluit Deus instar destituti navigii carere rectore. Curã Petro demandavit, & per hoc successoribus Petri, quos à Petro Romana Ecclesia habet Episcopos. Sed hæreditarium odiũ hæreticis inest in illum Christianorum Patrem. Nihil furibus invisius Magistratu; Maritos Mœchi non ferunt; adulteros numos index lapis offendit. Quid mirum? cùm hære-

ſis omnis in Eccleſiam pugnet, ſi earum nulla poſſit cum Eccleſiæ capite convenire? neceſſe hæreticis, aut fateri juſto ſe judicio de Chriſtianis expunctos, aut in ipſum Judicem erigi, qui expunxit. Sciunt, ſtante illo ſe ſtare non poſſe, ſe hæreticos iis fore, quibus Pontifex ille erit.

Sed maximè iſtius ſeculi hæreſis in hanc Apoſtolicam Sedem invecta eſt. Putes Satanam imperâſſe, quod in Pharſalica acie Cæſar, *Miles faciem feri*: adeò acerbum intulêre Capiti noſtro bellum. Nunc itaque per tantas injurias graſſantibus eſt obſtandum. Pugnandum in illos, aut veriùs, pro ipſis eſt. Demulcenda aſperitas, quam in hac fidei noſtræ parte ſibi finxerunt. Velint modò non inimicitiis ſuis credere, non obruere odio judicium ſuum. Rationi ſe permittant, Scripturíſque moderantibus rationem: Patres denique de Scripturarum ſenſu arbitros eſſe ſinant, qui magnis inſignes ingeniis, Deo & Scripturis addicti conſtituerunt priſcis temporibus illam ipſam Eccleſiam, ſuo conſenſu, numero, & doctrinâ, quam inviolatam fuiſſe hæretici ipſi non negant.

Fuit igitur divinæ prudentiæ, dare Eccleſiæ Caput in terris; ne ſemper aut opus Chriſto eſſet ad omnem controverſiam de cœlo loquente, aut pertinacibus locus fieret divertendi ad proprios ſenſus. (proprios ſenſus dico, quos quique ex Scripturis proprio judicio, propria autho-

authoritate eliciunt.) Nam non satis, Spiritum Sanctum adesse Ecclesiæ; nisi sit aliquis, qui *viva voce* nos doceat, quæ sit illa Ecclesia, quam Spiritus sanctus regit, inter tot sectas, quæ singulæ sibi unis adesse illum Spiritum gloriantur. Habet quidem in cælis Ecclesia Principem, Dominum, Caput, Christum, qui eam *acquisivit sanguine suo* Act. 20. Sed modò sunt dies, quibus nos jejunamus, *quia ablatus est sponsus à nobis.* Scripturas & Traditiones reliquit, quibus utiq; regeremur: sed in Scripturis, & Traditionibus, comminisci homines multa possunt, multa quærere, de multis ambigere. Nec jam ipse eo modo nobiscum est, ut in dubiis ab ejus ore pendentes dicamus: *edissere nobis parabolam istam.* Reliquit ergo Vicarium, cujus cor atque fidem in sua manu teneret, *constituit fidelem servum, & prudentem super familiam suam, ut det illis cibum in tempore.* Ità sumus Christiani, ut simus & homines. Non habemus sanctiorem Apostolis Clerum. *Facta est autem & contentio inter eos, quis eorum videretur esse major.* An putas, non omnia insolentia ambitionis in Ecclesia transversim rapienda, nisì (ùt ait Hieronymus, lib. 1. in Jovin.) unus electus esset, *ut capite constituto schismatis tollatur occasio*? ubi ordo, devenitur ad aliquem primum; ubi non ordo, ibi confusio. Disceptent ex Episcopis aliqui, ex Metropolitanis, ex Patriarchis; quæ in Ecclesia turbæ, ni-

sì alicujus potestate & judicio componantur.

At inquies: Concilii generalis judicio stabunt. Quasi ad omnia momenta ùt lites accendi, ità Concilia cogi possint, & ad jurgantium libidinem toto Orbe Christiano Præsules de suis sedibus exciendi; cùm etiam nec de fide utique semper Metropolitani, aut Patriarchæ certent, sed de levioribus causis, quæ ad odium quidem inter illos idoneæ, tamen advocando Concilio leves sint, aut indignæ. Sed num præterea credis, aut Concilium perpetuò posse consistere, aut nunquam, nisì Concilii tempore orituras de fide, vel moribus turbas? Quem porrò in dubiis illis, quæ extra Concilii tempus erunt, Episcopi consulant? in cujus sententiam Ecclesiæ membra consentiant? Sibi ipsis credant Episcopi? ex suo sensu Scripturas exponant? Atqui vel fatendum est Episcopos ejusmodi non posse etiam errare, vel in ejusmodi controversiis posse etiã errare Christianos, qui ipsis adhæserint. Quòd Episcopi non possint errare, experientiæ veritate refellitur. Hæresiarchæ aliquot, plurimíque Hæretici fuêre Episcopi. Euzoium Antiochenum memorem, Lucium Alexandrinum, Auxentium Mediolanensem? quid Nestorium? quid Conciliabula aliquot ex hæreticis Episcopis tota? Restat, ut cum Episcopis, id est, Pastoribus errare possint greges, si extra Concilii tempus ali-

aliquid dubium in fidei rebus inciderit; & divisa à se ipsa Ecclesia ex variorum Episcoporum sensu, varia quoque huc illuc pronunciet. *Omne regnum in se divisum desolabitur.* Cùm tanto fundamentorum vitio non staret Ecclesia. Et nè in hæc mala incideremus, electus est Pastor à Domino, ad quem ascenderemus, quandocunque difficile, & ambiguum apud nos judicium esset.

Accedit, nec Conciliorum quoque decreta, nisì illo vindice, satìs in tuto esse. Quidnî enim ùt Scripturarum sensui, ità & Conciliorum possit imponi? Sciebat Hieronymus non communicandum hæreticis; sciebat nullo modo violandam Nicæni Concilii fidem. Sed quanquam immensæ doctrinæ vir, metuebat in discernendis hæreticis, & doctrina Nicæna, exerrare, quia multi se fingebant Concilii sensui adhærere; nec apertè, sed per circuitum peccabant. Quid ille inter hos fluctus? sciscitatur Pontificis sententiam, *qui tunc præerat loco, quem elegit Dominus*, scribit ad Damasum Papam, orat, ut significet nominatim, quibus Episcopis in Oriente communicandum sit, à quibus fugiendum. Ità ille, ità cæteri Patres se demum in Ecclesia Christi esse putârunt, si essent in Ecclesia, quam Petri Successores gubernarent.

Longum esset enumerare incommoda Christianam rem pressura, nisì à Pontifice, tanquam

ſpiritu, tantum corpus regeretur. Continuo miraculo opus ſit, ut charitatis & fidei nexu jungamur, nî in Præſulem omnes reſpiciant, qui unus unius gregis Paſtor, totum gregem contineat. Et hoc vinculo deſtitutæ hæreſes, ùt per quandam ambitioſæ libertatis ſpeciem creverunt, ità mox in multiplices ſenſus effuſæ, & jam ſe non ferentes, ceciderunt, & cadent. Sic Eunomius Arianus ſeceſſit ab Ario, & Eunomianos inſtituit, & hinc utrique ſectæ (ùt ait Sozomenus) pernicies. Fac miniſtros hæreticorum hoc ſeculo in diverſis provinciis, ùt ſæpe fit, diſſidere, quis ſchiſma componet? cujus authoritati cedent? Imò, cur non hodie inter ſe conſentiunt? cur tot in illis certamina? Finge Lutheranorum, Calviniſtarum, Anabaptiſtarum aliarúmq; Sectarum convenire Concilium. Quis ſperet indè concordiam? quis Spiritûs Sancti pacem? Fungus ſit, & in hujus ipſius ſeculi rebus expers, in quo toties inter illos fruſtrà tentata pax, ſcriptis, ſequeſtris, colloquiis. Scripturas tamen laudant, loquuntur Spiritum Sanctum; ſed quia in commune nemini credunt, cujus ſit convocare Concilium, illíque præſidere, ùt defectæ vinculis ratas, ſe temere allidunt: in diverſa diſſipantur. Indè fervent indies nova ſectarum examina, detrahúntque illæ parentibus mox per ſuam progeniem

niem perituræ. Lutherani molles, ac rigidi, Calvinistæ Protestantes, Calvinistæ Puritani, Brunistæ, Zwingliani, Trinitarii, Schwenckfeldiani, *trecentis versibus tot impuritates prologui nemo potest.* Ut solutæ igitur fasces latiori quidem igne, sed mox defecturo luxuriant; colligatæ diutiùs, & validiùs inardescunt: ità hæreseon licentia post populatas subito incendio terras vix unum aut alterum seculum ferre potest. Ecclesia intrà castra, & sub duce castigata, ità lucet, nè tamen consumatur; ità sacro fermento tumescit, nè rumpatur.

Utilitatis itaque præcipuæ fuit, ut constitueretur Ecclesiæ visibilis Rector. Quibus autem argumentis probamus constitutum? Prima nobis authoritas ex Scripturis, quæ in recensendis Apostolis non tantùm primo loco Petrum ponunt, sed signatè *primum* vocant Matth. 10. *Duodecim autem Apostolorum nomina sunt hæc: Primus Simon, qui dicitur Petrus.* Cur primus? an à vocatione? nè hoc putes. Andreas eo modo primus fuit. Nam & prior Christum sequutus est (Joan. 1.) & Petro deinde nuntiavit, *invenimus Messiam, & adduxit eum ad JEsum.* Cur igitur *primus*? nisì quia altiorem cæteris potentiam nactus? *primus*, inquam, dignitate, potestate. Et is Apostolorum ordo non ab hominibus constitutus, non ab Evangelista, sed à Christo. Ità in hunc Matthæi locum Hiero-

nymus: *Ordinem Apostolorum, & meritum uniuscujusque, illius fuit distribuere, qui cordis arcana rimatur.* Idem lib. 1. adversus Jovin. *Propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto schismatis tollatur occasio.* Ergo illa electio, ille Primatus, non honoris tantùm erat, ut primus sederet, primus nominaretur; sed etiam potestatis, ut schisma tolleretur. Neque enim schisma sublatum sit, si sciant, quo ordine debeant sedere Episcopi, sed si sciant, ex cujus debeant authoritate pendere. Et hoc utinam satìs expendat Novatorum curiosa temeritas.

Sequitur apud Matthæum locus omni exceptione major cap. 16. *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam. Et tibi dabo claves regni cælorum. Et quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis; & quodcunque solveris super terram, erit solutum & in cœlis.* En, fundatam super Petrum Ecclesiam, & tu ausis, Sectarie, ab eo fundamento recedere? At inquies, *fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id, quod positum est, quod est Christus JEsus.* 1. Cor. 3. Imò & Apostolum audi de alio fundamento loquentem, Ephes. 2. *Estis cives sanctorum, & Domestici Dei, superædificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum.* Vides diversa ratione diversa Ecclesiæ fundamenta constitui. Fundamentum

er-

ergo est Christus non ab alio positum, sed à seipso, verum, summum & sinè quo non modò non est Ecclesia, sed esse non potuit. Sed ipse, qui ità est fundumentum, ut sit etiam Architectus, fundamenta tantæ ædis veluti secundaria stabilivit: Prophetas, Apostolos, & nominatim Petrum, cui si nihil ampliùs, quàm cæteris concessisset Apostolis, quàm frustrà hæc nominis mutatio, Simonis in Petrum, quàm frustrà hìc promissæ speciatim illi claves, & potestas vinculorum! Dic, quod censes, Sectarie, sed confessione ingenua, cur hæc ad Petrum, nisì quòd ipse excellentiori ratione, quàm cæteri, in fundamentum statuendus Ecclesiæ, cæterorum (ùt antea diximus) Princeps, & *Petra* appellatus, ut scires degeneraturos nonnunquam Episcopos, qui cæteris Apostolis successissent, illisque commissas Ecclesias: at nec Petri successores, cùm sint *Petræ*, nec Ecclesiam *fundatam* supra illos, hæreseon aut perfidiæ vento casuram.

Sed, inquies, Petrus, & Petra, generibus differunt, neque Latinè Petrus significat Petram; cur igitur Petrum & Petram, pro eodem acceperis? Linguæ Hebraicæ atque Syriacæ idioma sibi difficultatem hanc imputat, apud quas, Cephas, quo nomine Christus Petrum appellat, Petram quoque significat. Non sunt scilicet duæ voces, quorum altera hominis nomini conveniat, altera saxo, seu Petræ. Sed veluti in La-

tinis

tinis *Lapis* masculini est generis, ità Cephas ejusmodi generis apud Syros est, ut, cùm propriè Petram significet, tamen & possit appellationi alicujus hominis convenire. Disce rem ex linguarum scientissimo Hieronymo, in Epist. ad Galat. cap. 2. *In Evangelio, & in aliis Pauli epistolis, & in hac quoque ipsa, modò Cephas, modò Petrus scribitur. Non quòd aliud significet Petrus, aliud Cephas, sed quòd, quam nos Latinè & Græcè Petram vocamus, hanc Hebræi, & Syri propter linguæ inter se viciniam Cephan nuncupent.*

Eant nunc novitii Sectariorum Grammatici, eant inanes Magistelli, & se meliùs ex Syriaca lingua Christi verba capere jactent, quàm ille Hieronymus, quocum nemo Patrum æqualium, aut qui indè vixerunt, de Syri, Hebraicíve sermonis peritia certavit. In contextu autem Græco ideo terminatio variatur, quòd πέτρος & πέτρα ejusdem significationis in Græcis sit. πέτρος igitur virilis generis nomen datur Apostolo, & Ecclesia super πέτραν dicitur ædificanda, ut amphibologia declinetur, nec simpliciter super hominem illum, qui πέτρος dicebatur, sed super illum tanquam πέτραν, sive ea ratione, qua erat constitutus à Domino Petra & fundamentum Ecclesiæ, sciretur statuenda Ecclesia. Et secutus Græca verba, Latinus interpres, reddidit, *Tu es Petrus, & super hanc Petram*, &c. Satìs præterea scias, ex articulo *hanc*, jam

de

de eo Cepha,ſeu ſaxo, ſeu homine,locutumDominum eſſe: *Super hanc Petram ædificabo Eccleſiam*, *&c.* nec de ullo locutum illic invenias, niſì de Petro: *Tu es Petrus*, *& ſuper hanc Petram &c.*

At,inquies, Petrus vir erat, cur illi tributus non virilis articulus *hanc Petram*? Expedita res. Fuêre Romani, qui Faculæ dicerentur, quis autem reprehenderit ità loquentem? O! optimè Facula,tu es Facula,& illa Facula toti reipublicæ allucet. Cuidam cognomen Beſtia fuit; nec reprehendas dicentem, tu es Beſtia, & te Beſtiam præbuiſti. Fuêre Furii dicti. Num ab uſu loquendi ſit, tu es Furius, & per tuas Furias oppugnatur reſpublica? Denique ſive aliquod nomen & homini, & alteri rei,quæ virilis generis non ſit, omnino aptatum eſt, ut, quæ modò poſuimus,Facula,Beſtia,& Hebraicè Cephas, ſive deflexione aliqua utrique convenirent, ùt Furia,Furius, Cicera, Cicero, Petrus, Petra, &c. nihil mirum, ſi cùm innui placet,hominem aliquid de virtute, efficacia, aut natura habere rei illius,cum qua nomine ipſo vel ex parte convenit; ſæpe genus, & articulus ille ponatur, non qui homini, ſed qui rei conſentit, cui homo confertur, tanquam oſtendi placeat,jam hominem in illius rei naturã quodammodo transîſſe. Et hoc vulgarius in uſu loquendi,quàm ut anxiè doceri debeat,poſsitve à perito, & qui frontem habeat, reprehendi,

CAPUT

CAPUT X.

Sententia Patrum de Petra, supra quam est ædificata Ecclesia; & omnino de potestate Summi Pontificis.

NOn sum ego, Sectarie, sed Patres antiqui, qui per hanc Petram, Petrum ipsum intelligunt; quorum varia loca, in commodum, si uti velis, tuum, eximiorum aliquot hominum diligentia collegit. Plures enim sunt, in quibus nec seculum carpas, nec aut scientiam, aut pietatem desideres. Ex omnibus, nè actum agamus, tres non ampliùs Græcos, totidem Latinos satìs erit exscribere. Nam qui illos contempserit, nec pluribus credet. Gregorius Nazianzenus in Orat. de moderat. serv. in disp. *Petrus Petra vocatur, atque Ecclesiæ fundamenta fidei suæ credita habet.* Athanasius in Epist. ad Felicem. *Tu es Petrus, & super fundamentum tuum Ecclesiæ columnæ, id est, Episcopi, sunt confirmatæ.* Chrysostomus Homil. 55. in Matth. *Dominus ait, Tu es Petrus, & ego super te ædificabo Ecclesiam meam.* Cyprianus Epist. ad Jubanum. *Ecclesia, quæ una est, super unum, qui claves ejus accepit, voce Domini fundata est.* Hieronymus ad Damas. Epist. 57. *Ego nullum primum, nisì Christum sequens, beatitudini tuæ, id est, Cathedræ Petri communione consocior: super illam Petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicunque extra hanc domum agnum comede-*

derit, profanus est. Augustinus in Psalm. contra partem Donati. *Numerate Sacerdotes ab ipsa Petri sede: ipsa est Petra, quam non vincunt superbæ inferorum portæ.* At hìc denique audaciam sumitis, nec in nostris Augustinum vultis haberi. Illum enim abdicatâ nostrâ sententiâ in vestram ivisse, *per petram* intellexisse Christum. Qui Patrum in vos consensum negligitis, ubi ex ipsis aliquid ad vestros errores videtur averti, toti in acclamando estis. Audiendus igitur Augustinus eo loco, quem nobis objicitis. Is est Lib. I. Retract. c. 21. *In hoc libro dixi in quodam loco de Apostolo Petro, quòd in illo tanquam in Petra fundata sit Ecclesia: qui sensus etiam cantatur ore multorum in versibus Beatißimi Ambrosii, ubi de gallo gallinaceo ait, hoc ipsa Petra Ecclesiæ canente, culpam diluit. Sed scio me postea sæpißimè sic exposuisse, quod à Domino dictum est: Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, ut super hunc intelligeretur, quem confessus est Petrus, dicens: Tu es Christus Filius Dei vivi; ac si Petrus ab hac Petra appellatus personam Ecclesiæ figuraret, quæ super hanc Petram ædificatur, & accepit claves regni cælorum. Non enim dictum est illi: Tu es Petra, sed tu es Petrus. Petra autem erat Christus, quem confessus Simon, sicut eum tota Ecclesia confitetur, dictus est Petrus. Harum autem duarum sententiarum, quæ sit probabilior, eligat Lector.*

Hæc vos ab Augustino, Sectarii; sed malo

omine hæreſeos veſtræ. Iſthinc enim evidentiſſima ratione conficitur, Auguſtinum de Petri poteſtate ſenſiſſe eadem, quæ nos modò. Primum enim ſententiam noſtram firmat authoritate S. Ambroſii, quem ubique ſuſpicit ùt ſummè Orthodoxum, à quo ipſe baptiſmatis donũ, & quid in fide rectum eſſet, acceperat. Ità deinde exſcribit, quid ſentiat, ut videas illi neutram diſplicere ſententiam, id eſt, neque illam, quam cum Ambroſio antè laudaverat, neque illam, quam recèns exponit. Deſinit deinde in hæc verba: *Harum autem duarum ſententiarum quæ ſit probabilior, eligat Lector.* Dic tu porrò, Sectarie, quæ ſit illa ſententia, quam in arbitrio Lectoris conſtituit. Eáne eſt, utrùm Petrus, & ipſius Succeſſores ſint ità Eccleſiæ Principes, Capita, Chriſti Vicarii, ut ſedes eorum (velut antea dixerat) poſſit dici illa *Petra, quam non vincunt ſuperbæ inferorum portæ?* An verò, utrùm poteſtas illorum, his verbis ſignificetur, & de illis dicatur ad literam, *ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam;* nam alterutrum neceſſe eſt, quòd Auguſtinus judicio Lectoris permiſerit, tanquam rem, quæ ſalva fide Catholica, aut negari poſſit, aut aſſeri. Si primùm; nempe utrùm & Petrus & ipſius Succeſſores ſint ejuſmodi in Eccleſia poteſtatis, ut eorum Sedes dici poſſit hæc Petra, ſuper quam Eccleſia fundamentum accepit; facis omnino Auguſtinum hæ-

hæreticum, imò absurdum, qui tanti ponderis dogma, & omnino Ecclesiasticæ dispensationis compendium, tanquam exigui momenti rem, author sit negari, asserive posse impunè, ex legentis libidine. Quis hoc Augustino affinxerit, prudentiæ tantæ viro? num hoc ullus ex nostris dixerit, Sectarie? num ullus ex vestris? an nos credimus, an vos creditis, ùt rem aut adiaphoram aut incertam, posse sinè discrimine fidei, aut dici, aut negari, Papam esse fundamentum Ecclesiæ? sîn secundum; id est, si putas reliquisse Augustinum in legentis arbitrio, utrùm hæ prærogativæ Pontificis ritè ex illa sententia deducantur, *super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam*; necessariò consequetur, credidisse haud dubiè Augustinum, has Petro prærogativas bono jure competere; & sic illum in Ecclesia tenere Principatum, ut sinè errore credi possit Petra illa, super quam Ecclesia est fundata. Nisì enim ità sensisset de authoritate Pontificis, nisì ex scripturis aliis, & Ecclesiæ fide, scivisset hoc astrui, jámque revera in Ecclesiæ usu hoc regimen esse, nunquam ex loco, quem dubiæ interpretationis existimat, fas diceret tantam in Ecclesiæ Catholicæ disciplina, ac fide, novitatem, tantam unius in omnes potestatem, invehere.

Liberam itaque ait esse Lectoris sententiam, non de Petri potestate, aut Sacerdotum, qui ei

ſucceſſerunt, ſed de interpretatione loci iſtius. Ac ut ſcias, quàm ſit alibi multus pro poteſtate Romani Pontificis, audi ipſum in Epiſt. 162. *In Romana Eccleſia ſemper Apoſtolicæ Cathedræ viguit principatus.* Et Epiſt. 92. ad Innocentium Papam: *Quia te Dominus gratiæ ſuæ præcipuo munere in Sede Apoſtolica collocavit, talémque noſtris temporibus præſtitit, ut nobis potiùs ad culpam negligentiæ valeat, ſi apud tuam Venerationem, quæ pro Eccleſia ſuggerenda ſunt, tacuerimus, quàm ea tu poſſes vel faſtidiosè, vel negligenter accipere; magnis periculis infirmorum membrorum Chriſti, paſtoralem diligentiam, quæſumus, adhibere digneris.* O quàm iſta à vocibus veſtris diverſa, Sectarii! quid parcitis? quid veſtris coloribus reluctantem aſpergitis? aliam rationem inite. Audiat à vobis anathema Papiſta Auguſtinus. Supercilio grandi, quo de Eccleſia ſententiam fertis, à vobis damnari is poterit; ulla arte, vel fraude conciliari non poterit.

Promiſſum hìc igitur Petro, ſuper illum ædificandam Eccleſiam; promiſſæ cœli claves, promiſſa ſolvendi, ligandíque poteſtas eſt. Promiſſa hæc, inquam, ſed poſt reſurrectionem Domini denique data. Unde non mirum, ſi adhuc imbecillis, ſi ignorantiæ obnoxius, ſi interdum à Chriſto reprehenſus, imò, ùt apud Matthæum eſt, penè ſtatim à tantæ pollicitationis honore, hæc verba audiverit, *vade retro me Satana,*

tana. Adſcribam in hanc rem Hieronymi verba, ut & ſenſum tanti Patris, de Petra, de Petri erroribus, de Pontificis poteſtate intelligas: ità igitur in 16. Cap. Matth. *Prudens Lector,* inquit, *inquirat, quomodo poſt tantam Beatitudinem: Beatus es Simon Bariona; & : tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam; & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam.* Et: *tibi dabo claves regni cœlorum, & quod ligaveris vel ſolveris ſuper terram, erit ligatum vel ſolutum in cœlo; nunc audiat: vade retro me Satana, ſcandalum mihi es. Aut quæ ſit tam repentina converſio, ut poſt tanta præmia Satanas appelletur. Sed ſi conſideret, qui hoc quærit, Petro illam benedictionem, & beatitudinem, ac poteſtatem, ac ædificationem ſuper eum Eccleſiæ, in futuro promiſſam, non in præſenti datam, intelliget: ædificabo,* inquit, *ſuper te Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam, & dabo tibi claves regni cælorum: omnia de futuro. Quæ ſi ſtatim dediſſet ei, nunquam in eo pravæ confeſſionis error inveniſſet locum.*

Promiſſa hic igitur Petro poteſtas, & conceſſa, Joan. ult trina illa juſſione, jam à mortuis excitati Domini noſtri: *Paſce agnos meos. Paſce oviculas meas. Paſce oves meas.* Unde Chryſoſtomus in eum locum dicit, Dominum *Petro demandáſſe Orbis terrarum curam.* Et Ambroſius in Cap. Lucæ 24. dicit, quòd tertia interrogatione Chriſti: *Petre amas me; jam non*

agnos ùt primò, quodam lacte pascendos; nec oviculas, ùt secundò; sed oves pascere jubetur, perfectiores ut perfectior gubernaret. Idem tamen Ambrosius claves cœli Petro vult datas, etiam ante Christi passionem. *Denique idem Petrus* (inquit in idem Cap.) *sinè metu advenit ad Christi sepulchrum, & constanter, qui posterior venerat, primus ingreditur, quasi qui claves regni, ut aliis aperiret, acceperat.* Ut scias priscos Patres, quod ad potestatem Petri, interdum de tempore, nunquam de re dubitâsse.

Non patitur libelli angustia omnia Scripturæ loca scrutari, quibus hæc Pontificum potestas asseritur. Satis hæc insigniora notâsse, nec exposuisse ex meo, aut recentiorum hominum sensu, sed ex penetralibus vetustatis. Possim paginas latè implere plurimorum Patrum verbis, quæ etiam nolentibus vobis ostendunt, quo loco Christiani Romanos Pontifices à Christo in hanc ætatem habuerint.

Sed & hoc ante me summi viri fecerunt; & vereor, ne ægrotantibus animis optimi cibi fastidium creem. Neque ergo hìc omnia, sed nec nulla proferenda; ne videar oblitus Apostoli, qui jubet opportunè, importunè, moneri, increpari, peccatores.

Irenæus Lugdunensis Episcopus, secundo post Christum seculo vixit. Non suspectus, opinor, vobis erit. Illum ergo audite non judican-

dicantium supercilio (nam qui estis vos ?) sed humilitate discentium. Is lib. 3. cap. 3. Romanam Ecclesiam vocat, *maximam, & antiquissimam, & omnibus cognitam, à gloriosissimis Apostolis Petro & Paulo fundatam Ecclesiam.* Addit: *ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorem principalitatem, necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos omnes, qui sunt undique fideles, in qua semper ab his, qui sunt undique, conservata est ea, quæ ab Apostolis est, traditio.* Audi verò, Sectarie; & vel hæresi tuæ, vel Irenæi seculo, id est, ab Apostolis primo, abroga fidem. *Necesse est,* inquit, *convenire omnem Ecclesiam ad Romanam.* Cur necesse? *propter potentiorem principalitatem.* Dic verò, quæ principalitas illa? an quòd Roma tunc caput Imperii? ità enim detorquetis aliquot Conciliorum verba; vultísque, ideo primam Ecclesiam Romæ fuisse; quia prima Urbs, Roma. Atqui hoc neutiquam stabit cum Irenæi sententia. Nam Romanæ Ecclesiæ *principalitas* illa (ut vocat) vel erat ab homine, vel à DEO. Si ab homine, vel erat à Jure Civili, seu constitutionibus Imperatorum, vel à Jure Canonico, decretísque universalis Ecclesiæ. Non fuisse à Jure Civili liquidò constat; non, inquam, ex præcepto Imperatorum eo tempore factum, ut Romana Ecclesia teneret Principem in Christianis locum. Neque tunc enim de ordinanda Ecclesia, sed de evertenda certabant: tem-

pus erat suppliciis Martyrum sævum; Christianis coire in cœtum pro crimine erat; neque actum, ut Romam frequentes convenirent, sed ut de Imperii finibus, de vita dejicerentur. Non igitur ea ætate *necesse* Christianis necessitate civili, id est, ex legibus Imperatorum, conveniri ad Romanam Ecclesiam. Num verò *principalitatem* tunc nacta Romana Ecclesia, ex Ecclesiastica aliqua lege? proferte hanc legem, proferte decretum: magnum enim ac solemne illud esse oportuit, quod omnes Christianos teneret, & *necessitatem* cæteris Ecclesiis faceret coëundi ad Romanam, ut Principem ac Magistram. *Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.* Atqui ab Apostolis ad illam ætatem, nondum Ecclesia in Concilium generale coiverat, ubi hæc sanctio ferri posset; neque extat ejusmodi sanctionis vestigium. Quid ergo censendum? si non humano jure, id est, nec Ecclesiastico, nec Imperiali, hæc *principalitas* Romanæ Ecclesiæ; an poterit non esse divino?

Memorémne deinde, delatas ad Romanum Pontificem lites, tanquam legitimum Judicem, ab Orientis, Occidentísque Episcopis? quoties ipse de Episcopis, de Patriarchis judicârit? *Ursacius & Valens,* (inquit Epiphanius Hæres. 68.) *pœnitentiam agentes, unà cum libellis profecti sunt ad B. Julium Romanæ Urbis Episcopum, pro ratione reddenda de suo errore ac delicto.* Atqui erant ipsi

Episco-

Episcopi, erant & magno terrarum divortio ab Urbe discreti. Cur ad Julium ergo, & quidem *pro ratione reddenda de suo errore*, nisi quia Julius Episcoporum Episcopus? nec dixeris corrupta tunc tempora. Sedit enim ille Julius Papa Anno Christi 335.

Etiam interrogamus Chrysostomum. Nam cui in ea re fidem habeas, si non habes Chrysostomo? ejus scripta laudatis, excuditis. Erat in Oriente, ne dicas Occidentis solam curam Romano Pontifici datam. Erat Constantinopolitanus Patriarcha; quæ urbs Principis sedes facta etiam Præsuli primum honorem detulisset, si illa dignitas humanas vicissitudines sequeretur. Nihilominus cùm in eum plures ab Oriente Episcopi convenissent, coactóque Concilio jussissent abire de sede, levat oculos ad cœlum, & Romam, *unde veniat auxilium ei.* Scribit ad Innocentium Papam, orat, ut irrita esse decernat, quæ in eum acta erant. At quàm ridiculè, nisi in Ecclesia invaluisset, ut summus omnium Ecclesiarum Judex crederetur Romanus Episcopus, & ex ejus sententia componerentur Orientis Occidentísque negotia? verba sunt Chrysostomi, in Epist. 1. ad Innoc. Pap. *Obsecro, ut scribas, quòd hæc tam iniquè facta non habeant robur; illi autem, qui iniquè egerunt, pœnæ Ecclesiasticarum legum subjaceant.* Qui illi autem, *qui iniquè* egerunt? Theophilus Alexan-

lexandrinus Episcopus, multique à Thracia, Asia & reliquo Oriente Episcopi. Hos omnes sanctus Pater Chrysostomus Ecclesiasticis pœnis perRomanum Episcopum posse plecti significat; neque anxiè illud docet, sed ùt rem certam affert, ùt assuetum communis juris remedium implorat. Neque te moveat tanta authoritas? en doctissimum Patrem, in re gravissima, in Orientis negotio, potestatem Romani Pontificis invocantem, illique jus in Episcopos tribuentem, ut, quæcunque statuerint, ipse vel rata, vel irrita esse decernat.

Nec singuli modò Patres, sed & simul Orientis Episcopi (nam de Occidente nîl dico, cujus causas ad Romanum judicium perpetuo usu delatas, nec præcipui Sectarii negant) hanc in Papa potestatem agnoscunt. Unde & cum Damaso Papa agunt, ut anathema Apollinari Antiocheno, & Timotheo dicat. Extat Damasi ad eos responsio apud Theodorum Lib. 5. Eccl. Hist. cap. 10. In qua præter cætera, ingens authoritatis signum, quòd *filios* eos vocet. *Quòd vestra charitas*, inquit, *debitam Sedi Apostolicæ reverentiam tribuit, filii honoratissimi vobis quoque maximo honori est: & sciatis velim, fratres, nos Timotheum illum profanum Apollinaris hæretici discipulum, cum impio suo dogmate, jam pridem abdicâsse: & ob eam causam credimus reliquias ejus nihil in posterum momenti habituras, &c. Jam enim semel*

mel formulam edidimus, ut, qui se Christianum profiteatur, illud teneat, quod ab Apostolis traditum est, &c. Itaque quid est, cur abdicationem Timothei à me rursus requiratis, qui etiam hìc judicio Sedis Apostolicæ Petro quoque Episcopo Alexandriæ præsente abdicatus est, &c. DEUS vos, filii honoratissimi, servet incolumes. Quæ non hìc summæ potestatis vestigia? num aliter hodie Paulus, quàm ante tot secula Damasus scribat?

Finiam; sed in bono omine, & maximi Concilii voce. Ephesinum Concilium primum, dico, Oecumenicum illud, & ex quatuor iis unum, quibus repugnare antiqua lex Angliæ (necdum, saltèm nomine, abrogata) capitale esse jussit. Igitur in sententia in Nestorium hæreticum, Patriarcham Constantinopolitanum, ità Patres Ephesini. *Edocti itaque partim ex literis, commentariisque illius* Nestorii *hìc publicè lectis, partim rursum ex concionibus, quas in hac Ephesiorum Metropoli habuit, partim denique ex testibus fide dignis illum impiè docere ac sapere: per sacros Canones, Sanctissimique Romanæ Ecclesiæ Episcopi Cælestini Patris nostri literas lacrymis suffusi, & pene inviti, ad lugubrem hanc sententiam urgemur, &c.* Quid liquidius? quid certius? sacri Canones, & Romani Episcopi literæ, tanquam res unius authoritatis, conjunguntur. Romanum Episcopum sibi Patrem esse dicunt omnes Episcopi in Oecumenico Concilio, in celeberrimo Conci-

lii actu. Oecumenicum Concilium, inquam, Orthodoxum Concilium, in Oriente constitutum, pro Romano Pontifice pugnat, ejus literas veneratur, illis obtemperat. Et vos obdurata fronte, Sectarii, mori in peccato vestro mavultis, quàm peccatum vestrum mori!

Præter hæc autem intactæ vetustatis monimenta, non parum cordato homini erit, illam ipsam Ecclesiam, quam unam & Catholicam esse, paulò antè probavimus, quæ Francis, Hispanísque, Germanis, & Anglis, baptisma, fidémque largita est, quæ ad hos nostros dies illustris sanctitate atque scientiâ summorum hominum fuit, Romanum Pontificem, semper in Patrem, in Pastorem, in Caput coluisse. Illi Bernardo, illi Thomæ, cæteris illis, de quorum sanctitate, ingenióque jam egimus, eadem reverentia in Apostolicam sedem fuit, quæ hac ætate nobis. Eorum vestigia prosequimur, ut ad eundem exitum nos fides, charitas, humilitas, sed maximè gratia Domini, qui superbis & curiosis resistit, clementi manu ducat.

CAPUT XI.

Hæreticos frustrà jactare, majorem apud se, quàm in Ecclesia Catholica honorem Scripturis haberi. Asseritur Sanctorum Librorum authoritas, quos ipsi à Canone rejiciunt.

Ex

EX his quidem lis statui possit, quam movêre Sectarii. Nam si Catholica Ecclesia Christi sponsa est, & vera Ecclesia, si Papa Christianorum Pastor; frustrà est ea expendere, quæ rebelles in eam Ecclesiam, in Pastorem illum jactant. Hæreticos dixeris, quotquot extra illam sunt; fugitivos & errones, qui ab eo Pastore declinant. Videre tamen juvat, quàm in omnibus peccent. Ecclesiam lacerant, Pontifici maledicunt. Audi etiam, quanta fide Scripturas attigerint.

Libri divini sunt è Spiritu Sancto concepti, illóque suggerente selectorum aliquot hominum manu descripti. Hos Canonicos appellamus, sive quòd ità instituendus Christianus, ne illorum Canoni, id est, præceptis ac regulis adversetur: sive quòd eo Canone, seu regulâ, ac catalogo sint recepti, quo illos annumeravit, ac conclusit Ecclesia, cujus est judicare, quid sacrum, quid profanum. Scripturas illas omnes nemo ex Catholicis negat, authore Spiritu Sancto traditas esse, ut illis repugnare non possit, qui statim DEUM hostem non habeat. Sanctiones quippe sunt latæ à DEO, & quem authorem, vindicem quoque habent. Ut lectissimi tamen flores, vespis aut serpentibus venenorum materia sunt, ità ex DEI verbo semper invenerunt Sectarii, quo se & alios mactarent. Omitto, quæ olim hæretici indè in

Eccle-

Ecclesiæ ruinam, quæsivere. Satìs cum nostra ætate depugnare, quæ & seipsam hoc ense confodit, hæreticorum superbiá eam speciem pietatis nunc quærente, ut videatur Scripturas propugnare.

Ajunt itaque cætera frustrà esse. Vitæ præscriptum, normámque salutis, in illis haberi. Solas esse, quibus hærere, quas audire debeamus. Tum in nos contumeliosissimè debacchantur. DEO nos hoc ipso detraxisse, quòd Scripturis Traditiones addidimus: ritus à nobis invectos, humanos, inutiles; quibus occupati negligamus, aut etiam corrumpamus, quæ sunt cœlestis disciplinæ. Quid illis vocibus præclarius, aut ad suggerandas vulgi animis flammas instructius? Patrocinari Scripturis, & per hoc DEO; eruere de Ecclesiæ campo mores, præcepta solemnia, quæ humana curiositas insevit. Nihil pulchrius. Sed jam vide, Sectarie, quanto scelere & nobis imponatis, & illis, quos per hæc maledicta ab Ecclesiæ sinu avertitis.

Non pietatis, non Scripturæ, non Numinis, sed vestræ superbiæ causam egistis. Sciant enim illi, quos fallitis, sciant omnes, qui Christi nomen colunt, nullibi loco majori, quàm apud Catholicos esse Scripturas: credere eos, quæ in Scripturis sunt, à DEO omnia esse; summo flagitio devinci, qui his addi, aut detrahi velit.

Denique tanquam Spiritus Sanctus loquatur, ità Catholicos Scripruras audire ac vereri. Quem igitur præter nos honoremScripturis habetis? nullum omnino. Quæstio est, non de earum authoritate, sed sensu; nempe utri peritiùs illas exponant. Hinc pugnatis, non pro illis (quas partes & Patres coluerunt, & sanctè nos colimus) sed pro ambitu vestro, & interpretatione, quam ipsis affingitis; ut à vestro scilicet sensu Orbis pendeat, pendeant & Scripturæ. Tria tantùm sunt, quæ in controversiam cadere possunt: quinam libri sint in Scripturis Canonicis numerandi? tum quorum sit Scripturas exponere? (cui annecti potest, an ejus, sinè legentium discrimine, lectio utilis passim?) utrùm denique lex omnis Christiana, & omnia Christi præcepta, Apostolorúmque instituta, ità in Scripturis sint, ut Traditionibus non sit fides habenda? de his tribus differendum.

Plures libros deletis ex Canone Scripturarum, sive quòd vobis officiant, sive ea novitate quæsituri ingenii famam: fortè etiam, ut per omnia in nos pugnetis. Libri illi sunt, Tobiæ, Judith, Sapientiæ, Ecclesiastici, Baruch, Machabæorum. Etiam Jacobi Epistola adeò Parenti vestro Luthero non placuit, ut stramineam appellaret. Nec majoris illi momenti Judæ Epistola, Paulíque ad Hebræos. Petri secundam, Joannis secundam, & tertiam, recipere

pere dubitat. Apocalypsi verò non parcit. Nobis igitur hic pro Scripturis pugnandum est, in vos scilicet, qui Scripturarum assertores vultis audire.

Ac priusquam de singulis libris: peto à te, Sectarie, cujus existimes judicare, qui sint libri Canonici, quíve Apocryphi. An hoc à judicio singulorum, an à consensu Ecclesiæ? iterum peto, an omnes hi libri, quos vel ipsi recipitis, primæ Ecclesiæ temporibus pro Canonicis publico consensu sint habiti? imperitus, qui hoc dicat. Certè de Epistola Jacobi, & Judæ, & de secunda Petri, quas omnes Calvinistæ recipiunt, Orthodoxis olim omnibus non conveniebat. Latini etiam de Epistola ad Hebræos ambigebant; Græci de Apocalypsi. Potest ergo Ecclesia libris authoritatem tribuere, & Canonicos declarare, qui antea illius authoritatis haud erant; vel certè erratis vos, Galli, Britanníque hæretici, qui scripta, quæ constat apud multos, magnósque Catholicos publicè olim impunè, liberè à Sacrorum Canone fuisse rejecta, jam sacra, jam Canonica esse fatemini. Unde enim habetis libros ejusmodi esse Canonicos? à judicio vestro? ergo & meo judicio ipse decernam; quid sacrum, quid profanum; quid certum, quid incertum; ab Ecclesiæ consensu & decreto? ergo in ea re Ecclesiæ judicium valet. Si valet, cur Sapientiam,

tiam, Eccleſiaſticum &c. repudiatis? ſi ad initium reſpicitis, tam de duabus poſtremis Joannis Epiſtolis, de Petri ſecunda, de Pauli ad Hebræos, dubitabatur, quàm de Sapientia, cæteríſque, quæ vobis jam non placent; ſi ad ſequentes ætates, tam hi, quàm iſti ab Eccleſia ſunt probati.

Quid dicetis? priúsne ab Eccleſia ſecundam Epiſtolam Petri & alia, quæ recipitis, eſſe laudata, quàm Sapientiam, & cæteros libros, de quibus diſceptatis? o mirifici roboris argumentum! quidnî & dicam, quatuor Evangelia priùs Eccleſia agnovit, quàm Epiſtolam ad Hebræos, & Petri ſecundam: ergo nec admittenda Epiſtola ad Hebræos, nec Petri ſecunda.

At (inquies) Scripturarum libros admittimus, quos S. Hieronymus author eſt ſuo ævo admiſſos. Fruſtrà ergo culpamur. Vana ratio. Primùm enim Pauli Epiſtolam ad Hebræos in Sacris numeratis: at is docet non indubiè in Sacris ſuo ævo numeratam, epiſtola ad Paulinum: *Paulus Apoſtolus*, inquit, *ad ſeptem ſcribit Eccleſias: octava enim ad Hebræos, à pleriſque extra numerum ponitur.* Et planiùs ad Dardanum, de terra repromiſſionis: *Eam Epiſtolam Latinorum conſuetudo non recipit inter Scripturas Canonicas.* Præterea an putatis ad Hieronymi tempora potuiſſe Eccleſiam ſtatuere, qui ſint Canonici libri; nec poſtea potuiſſe? valuerat

ejus authoritas in asserendis Epistolis Jacobi, & Judæ, Petríque secunda, quibusdam præterea aliis. Tum subitò hoc posse desierit? quod monstrum? quis exitus potestatis Ecclesiæ?

Sed est tamen reverentia seculis: & res plerumque vetustate conciliantur. Petes itaque, quàm antiqua de libris Canonicis nostra sententia? antiquissima illa, Sectarie. Libri enim, de quibus disceptamus, omnibus ætatibus habuere eximios viros, imò Ecclesias semper totas, eásque Catholicas, qui eos pro Canonicis celebrarent, qui iis tribuerent SpiritumSanctum authorem: & id quidem publicè, liberè, sinè offensione universalis Ecclesiæ, quæ profanis, & humanâ scientiâ editis libris, hunc honorem haberi non ferret. Testis nobis Augustinus (Lib. 2. de Doctr. Christ. Cap. 8.) qui & omnes hos libros, quos hodie Canonicos Romana vocat Ecclesia, ipse nominatim Canonicos vocat, & docet ex iis nullum esse, quem pro sacro atque Canonico alicubi terrarum Ecclesia Catholica non admittat. Et ne dubites, quid per scripturam Canonicam velit; liquidò ait, Lib. 2, de Civit. DEI Cap. 3. Christum esse, qui *Scripturam condidit, quæ Canonica appellatur, eminentissimæ authoritatis, cui fidem habeamus, &c.*

Discrimen tamen (dices) inter libros Canonicos constituit, de Doctr. Christ. Ibid. Ità enim

nim erudit Scripturarum indagatorem. *Tenebit igitur hunc modum in Scripturis Canonicis, ut eas, quæ ab omnibus accipiuntur Ecclesiis Catholicis, præponat eis, quas quædam non accipiunt. In eis verò, quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures, graviorésque accipiunt, eis, quas pauciores, minorísque authoritatis Ecclesiæ tenent. Si autem alias invenerit à gravioribus haberi, quanquam hoc facilè inveniri non possit, æqualis tamen authoritatis eas habendas puto.* Imò vides, Sectarie, illa prælationis, & authoritatis discrimina, respectu temporum, locorúmque, ab Augustino statui; non librorum. In ipsis nempe libris discrimen haud ponit; sed in usu Ecclesiarum: adeò, ut, si tunc Epistola ad Hebræos in pluribus recepta esset Ecclesiis, quàm Apocalypsis, eam illi Augustinus præferri juberet; sin contrarium, etiam valere morem vellet. Neque enim libros numerat, designátve nominatim, qui sint aliis præferendi: cùm & hoc tamen maximè ex re, nec homini, qualis is erat, in divina scientia summè perito, difficile; si qui re vera ex Canonicis libris suâ naturâ extitissent ejusmodi, ut uni aliis præferri debuerint. Usui id reliquit Augustinus, & Ecclesiarum arbitrio: ratus ipse à Spiritu Sancto omnibus esse originem; ùt vel hinc constat, quod è numeratis, qui ex nostra sententia Vetus Testamentum constituunt, addat: *His quadraginta quatuor Libris Veteris Testamenti terminatur*

authoritas. An verò, Sectarie, *Veteris Testamenti authoritas*, nisì in sanctis, veris, & Canonicis libris? de Sapientia etiam & Ecclesiastico, de quibus hoc seculo litigatis, ibidem pronuntiat: *quoniam in authoritatem recipi meruerunt, inter propheticos numerandi sunt.* Ostendit denique non fuisse ex iis libris ullum, quem Ecclesiæ aliquot Catholicæ non omnino reciperent, ùt verè Canonicum, & à Deo profectum. Nec Ecclesias culpat, nec abdicandam à librorum illorum aliquo authoritatem putat, quam hæ illis tribuebant. Nónne ergo ex Augustini mente libri hi omnes certi, atque divini?

Repones iterum: quò igitur inter libros Canonicos prælatio, de qua hìc Augustinus? Facilis ad intelligere volentem responsio. Non refertur illa prælatio ad aliquam inter hos libros pugnam: quasi unus eorum scilicet dicat, quod alius neget, & præferenda sit unius authoritas, ut alter condemnetur. Scivit omnes Augustinus unius ductu scriptos. Ex his tamen præferendos, ad discendum, & legendum, ostendit, qui eo tempore in pluribus Ecclesiis Catholicis locum haberent. Eo enim seculo nondum Ecclesiæ universo consensu omnes insimul erant in certum Catalogum, albúmque repositi, quo omnium Christianorum varia de iis opinio certa lege teneretur, sed Græci Apocalypsim nolebant, Latini Epistolam ad Hebræos. Hæc deni-

denique, aut illa Ecclesia, de his aut aliis libris, ex antiqua, necdum satìs refutata consuetudine, dubitabat. Unde Eusebius de Canonicis aliquot Epistolis agens, Lib. 11. Hist. cap. 22. ait, eas, non ab omnibus quidem, sed à plurimis tamen Ecclesiis esse receptas. Sed jam in eo tamen consenserant omnes, solos quadraginta quatuor libros esse, qui in Veteri Testamento possent admitti (ùt ante ex verbis Augustini retulimus) quos & nos hodie solos admittimus: nec in novo Testamento alios numerabant, quàm quos modò Catholici. Non ergo licebat Ecclesiis spurium librum his veris, & legitimis admiscere; sed aliquos tantùm, pro regionum & provinciarum more, ex his ipsis veris libris atque legitimis omittere, eò, quòd nondum his robur ex generali consensu, aut sanctione Ecclesiæ accessisset. Prudens ergo Augustini consilium fuit, ut illæ ex Scripturis præferrentur, quarum vis nota, recepta, ipso usu declarata, his, quas Ecclesiæ quidem, illæque Catholicæ, sed non omnes receperant. Et illius prælationis utilitas, quòd, quantum ad doctrinam, sit omnium una; quantum ad usum verò, multò illarum tunc, quàm istarum prolixior; cùm earum authoritas apud nullos, aut paucos, in controversiam caderet; istarum apud plures. Sed & regula illa, quam tradit, an non jugulat vestrã causam? Nónne, inquam, illi libri, a quibus di-

vinam vim abjudicatis, *ab omnibus Ecclesiis* in seriem Scripturarum recepti tunc erant, cùm vos tanquam omnibus majores Ecclesiis, de unoquoque esse judices voluistis?

Cæterùm illa Ecclesiarum diversitas in legendis, probandísque Scripturis, penè sub ipsa Augustini tempora cœpit majori consensu coërceri: & librorum omnium, qui etiam hodie sunt Canonici nobis, publicè Concilio Carthaginensi authoritas est sancita; quod Bonifacii primi temporibus celebratum est circa annnm Domini 420. adhuc superstite Aurelio Cathaginensi Episcopo, qui Augustino paulò antè defuncto summè amicus, & in Christi Domini bello sodalis exciterat. Verba sunt: *Itèm placuit, ut præter Scripturas Canonicas nihil in Ecclesia legatur suo nomine divinarum Scripturarum*; tum libri nominatim numerantur, quos hodie pro Canonicis Romana observat Ecclesia, nè unico quidem excepto. Refertur hic Canon Concilio 3. Carthaginensi, cui Augustinus interfuit, sed ex verbis ipsis constat; posterioris Concilii esse, quod paulò pòst sub Bonifacio convocatũ ea ætate, qua diximus; sub Bonifacio, inquam, primo: post quem, & ipsius Successorem Cælestinum Concilium Carthagine habitum non habemus, occupatâ à Vandalis Africâ, bellísque, & mox barbarie fœdâ. Nec ab illo ævo reperias, Ecclesiam isti Sanctorum Librorum Catalogo, aut

aut addi aliquid, aut detrahi passam. Baruch enim sub Jeremiæ Prophetia Veteres comprehendunt; ut non mirum, si hìc nihil de eo nominatim. Nam & passim, Baruch verba Jeremiæ nomine referunt Patres. Ità & S. Prosper Lib. 1. de vocat. gentium cap. 9. Ità Clemens Alexandrinus Lib. 1. Pædag. cap. 10. ità alii sæpè. Sic ab annis mille ducentis Libri pro Sacrosanctis sunt habiti, quorum fidem hoc seculo solicitavistis. Hæc quidem in commune pro omnibus; nunc de illis sigillatim.

Tobiam Canonicum non vultis. At volebat Cyprianus, qui sermone de Eleemos. ait, quæ in Tobiæ libro sunt, *à Spiritu Sancto* esse. At volebat Ambrosius, qui cap. 1. de Tobiæ libro. *Lecto*, inquit, *Prophetico libro, qui inscribitur Tobias, quamvìs plenè vobis virtutes Sancti Prophetæ Scriptura insinuaverit, tamen compendiario mihi sermone de ejus meritis, &c.* nisì fortè Prophetarum Prophetici Libri Canonici non sunt.

Judith Librum ex Canone rejicitis. At non rejecit Nicænum Concilium, magnum illud, & primum. Audite Hieronymum, Præfation. in Judith. *Apud Hebræos Liber Judith inter hagiographa legitur: cujus authoritas ad roboranda illa, quæ in contentionem veniunt, minùs idonea judicatur. Chaldæo tamen sermone conscriptus inter historias computatur. Sed quia hunc librum Synodus Nicæna in numero sanctarum Scripturarum legitur computâsse,*

acquievi postulationi vestræ. &c. nihil disertius. Et, inquit, ille liber tanquam sanctus apud Hebræos, non sic tamen, ut ad fidei controversias satis valeat ejus authoritas. Sed Nicæna Synodus eum sacris Scripturis annumeravit. Quid hoc est, nisi Judæis non Canonicum esse, sed ex authoritate Nicæn. Concilii Christianis esse Canonicum, & *ad roboranda illa, quæ in contentionem veniunt, idoneum judicari*? Ambrosius quoque (lib. de viduis) Judith Librum *Scripturarum Librum vocat*; eodem prorsus modo, quo & paulò pôst, ubi de Debora, Librum Judicum *Scripturam* appellat.

Scio Hieronymum (Præfat. in Proverb.) censere hunc Librum inter Scripturas Canonicas non referri. Sed, ût vides, ab ea opinione recessit, authoritate Nicæni Concilii, quam fortasse minùs antè adverterat. Priùs, inquam, hunc Librum rejecit à Canone, posteáque admisit. Nam si è contrario antè Canonicum censuisset, ac deinde Apocryphum, nónne hunc putas tam grande argumentum, quod ipse protulerat (nempe sententiam Nicæni Concilii) inter aliis argumentis soluturum? Nónne vel interpretatus Concilii mentem esset, vel omnino dixisset, nihil ejusmodi, quale antè crediderat, in favorem Libri istius à Concilio cogitatum? nec interest, quòd in Scriptis Hieronymi, præfatio in Judith, qua huic libro favet, præcedat illam in

in Proverbia, qua detrahit, quasi ea in re dicendum sit, *prioribus posteriora derogare.* Nam non sequitur posteriùs ab Hieronymo scriptum, quia posteriùs collocatur. Neque enim Librorum Sanctorum Præfationes, ex ratione temporis, quo sunt ab Hieronymo editæ, locum habere in ejus scriptis existimes: sed ex serie, qua in Scripturis Libri sacri ponuntur, quibus illæ conveniunt, quo ordine Liber Judith præcedit Proverbia. Idoneum ad eam rem argumentum, quòd Hieronymus non continuato labore sibi destinârit hoc pensum, ut universam Scripturam latinè transferret, & præfatione augeret; sed modò hunc, modò alium Librum, prout amici flagitabant, quippe Pentateuchum, Desiderii; Paralipomena, Chromatii; Esdram, Dominionis; Tobiam, Heliodori precibus vertit; alios aliorum studiis dedit. At quis putet hoc fuisse Hieronymi fatum, ut nunquam rogaretur in Latinum vertere libros, nisì qui proximè sequerentur, quos antè vertisset? Quid quòd ipse testatur se, prout ferebat animus, interdum ab ultimis Libris ad priores commentario illustrandos revolâsse? Ità enim proëmio Comentarii in Epist. ad Galat. *Pauci admodum dies sunt, ex quo Epistolam Pauli ad Philemonem interpretatus, ad Galatas transcenderam multis retrorsum in medio prætermissis; & ecce, subito &c.*

Ad extremum, hìc potiùs ex Nicæni authori-

ritate Concilii asserimus Librum Judith, quàm ex Hieronymi; quem de illius seculi licentia scimus libros aliquot à Canone rejecisse, quos & tunc quædam Ecclesiæ Catholicæ, ùt modò ex Augustino probavimus, pro canonicis colebant, & tota deinde summo consensu Ecclesia, (ùt constat; nec Sectarii negant) esse Canonicos, & inviolabilis sanctitatis professa est.

Venio ad *Sapientiam*, quam nec agnoscitis. At agnovit Ambrosius, qui lib. de Parab. asserit *Salomonis* esse hunc librum; & lib. 1. de Virgin. sententiam indè daturus. *Neque meam ullam sententiam affero*, inquit, *sed eam repeto, quam edidit Spiritus Sanctus per Prophetam*. Agnovit Augustinus Ambrosii fœtus in Domino, lib. 11. de Libero Arbitrio, cap. 11. qui aliqua prolaturus ex Sapientiæ Libro: *Verumtamen*, inquit, *quoniam nihilominus in divinis libris de Sapientia dicitur, quòd attingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter.* In divinis igitur libris, si Augustino fides, *Sapientia est*: ex cujus 8. capite, illa deprompsit. Nec interest, quòd alii Salomonem, alii Jesum filium Sirach huic libro authorem esse putent. Nam magnopere non pugnamus, quis mortalium illi scribendo destinatus à Numine. Satìs est, Spiritu Sancto suggerente conceptum. Nec omiserim fieri posse, ut sparsas Salomonis sententias in hunc librum ille Jesus coëgerit.

Jam

Jam de Ecclesiastico. Nam & illi in Canone locum negatis. Sed non negat Augustinus; qui, quòd Donatum credidisset quædam verba subtraxisse, ab illa Ecclesiastici sententia, *qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit illum, quid proficit lavatio ejus?* aut (lib. 1. Retract. cap. 21.) se in eum gravi contentione invectum, *tanquam*, inquit, *in furem divini eloquii vel violatorem.* Ambrosius in Psalm. 118. testimonium ab Ecclesiastico sumptum, vocat *Testimonium Scripturarum*, & serm. 1. super 3. Ecclesiastici, quædam Ecclesiastici verba daturus: *Dicit*, inquit, *Scriptura divina ignem ardentem, &c.*

Abigitis denique Machabæos: sed hoc longè ab Augustini mente, cujus verba sunt, lib. 18. de Civ. Dei cap. 36. *In quibus sunt Machabæorum Libri, quos non Judæi, sed Ecclesia pro Canonicis habet.* Objicit tamen pessima fraude Petrus Martyr, censere Augustinum, Scripturas Machabæorum non esse *sicut Legem & Prophetas, & Psalmos.* Lib. 1. contra Gaudentium, cap. 23. apud Judæos quidem, Petre Martyr verba sunt Augustini, *Scripturam, quæ appellatur Machabæorum, non habent Judæi sicut Legem, & Prophetas, & Psalmos.* Addit porrò: *Sed recepta est ab Ecclesia non inutiliter, si sobriè legatur, vel audiatur.* Quid illud: *recepta est*, nisi, recepta, ut habeatur sicut lex, & Prophetæ? Nam si *receptam* simpliciter velis, instar librorum aliorum, quos legimus vulgò, nec

tamen eo loco habemus, ut ex illis quid credendum, damnandúmve colligamus, nulla in hac re inter Judæos, Ecclesiámque dissensio. Nam & recepti hi libri à Judæis itá erant, ut passim legerentur. Et tamen Augustinus ostendit, alia ratione ab Ecclesia, quàm à Synagoga esse receptos, ùt latinè intelligenti patet: *Scripturam hanc non habent Judæi, sicut legem, &c. Sed recepta est ab Ecclesia.* Sobriè porrò legenda, ùt & Canticum Canticorum, & pleraque in Scripturis, in quibus malè feriati animi possunt maximo suo damno versari. Nam & in Machabæis habentur eorum exempla, qui mortem sibimet conscivere: quæ itá sobriè sunt legenda, nè putentur ad imitationem esse trahenda. Nec secius pro ista *Scriptura* Tertullianus Lib. adversùs Judæos.cap. 4. Illic enim librorum eorum authoritatem jactat, in asserenda re fidei, eáque gravissima. Quippe probandum susceperat, legem Mosaicam *non æternam, non immutabilem esse*: sed temporalem, & quæ debuerit aliquando finiri; probat autem ex eo, quòd ipsis eam interdum violare licuerit. *Nec dubium est*, inquit, *opus servile eos* Judæos *operatos, cùm prædas belli agerent ex Dei præscripto. Nam & temporibus Machabæorum Sabbatis pugnando fortiter fecerunt.* Nec dubium est, ait. Hoc ut probet, nónne *indubitata* afferenda probatio? At quæ *indubitata* illa? Ex Machabæorum historia. Ergo ex Tertulliani sen-

ſententia, *& indubitatæ veritatis* hi libri ſunt, nè referri ei poſſet, non ità rem geſtam, ùt illic memoratur; *& indubitatæ authoritatis*, nè quis argumentum poſſet evertere, negando ex eorum Librorum præſcripto Dei legem metiendã. Addit: *unde manifeſtum eſt, ad tempus & præſentis cauſæ neceßitatem convaluiſſe, ut non ad perpetui temporis obſervationem hujuſmodi legem eis Deus antè dediſſet.* Manifeſtum? quis eruditus ſcribat ex Libro aliquo manifeſtum, quomodo intelligenda *Lex Domini*, præſertim in re adeò gravi, nisì ex eo, qui ſit juſtæ& *manifeſtæ* authoritatis ad res fidei explorandas? atqui nullus, Sectarie, etiam veſtro judicio Liber ejuſmodi, nisì, qui ſincerè, & ſinè exceptione, Canonicus. Igitur Tertulliano ſunt Machabæorum Libri eo modo Canonici.

Nec nugentur hæretici, eos humano ingenio, non divina vi ſcriptos; quòd Author extremis Libri 2. verbis veniam deprecetur, ſi quid ſcripſerit ſecus, ac hiſtoricum decet. Conſtat enim non rerum ipſarum errores, ſed ſtyli humilitatem, modeſtum Authorem excuſare. Quia ſemper rerum ipſarum, at non utique & verborum in Scripturis, propriè ac *immediatè* Author Deus. Nec loquendi proprium morem exuêre Prophetæ, cùm induerent Spiritum ſanctum. Iſaias ornatè locutus, qui nobilis, qui frequens in aula. Amos pro generis conditione humiliùs.

Fa-

Fatetur quoque Paulus se *sermone* imperitum, 2, ad Cor. 11. nisì stolidè, & impiè velis, in ea Epistola Paulum ex humilitate mentitum. En autem illa ex Machabæis verba, *Ego quoque in his faciam finem sermonis. Et si quidem bene, & ùt historiæ competit, hoc & ipse velim: sin autem minùs dignè, concedendum est mihi. Sicut enim Vinum semper bibere, aut semper aquam contrarium est; alternis autem uti delectabile: ità legentibus, si semper exactus sit sermo, non erit gratus.* Viden' disertis verbis, *de sermone*, id est, de verbis, & stylo locutùm? sed & aliter inepta fuerit similitudo, quam profert. Nam ùt vino interdum, interdum aquâ uti delectat, ità & varii tenoris in historia stylus placet. At serio homini, in gravi historia, quis nisì nebulo, aut nugator, veris falsa misceri placere existimet?

De novi Testamenti Scriptura leviùs agam, quòd in omnes ejus partes Calvinistæ consentiant, ex quibus hæreticorum pars hodie propemodum major. In reliquos, quo brevis sim, uno authore pugnabo, cujus ingens apud cordatos authoritas. Is erit Augustinus. Ac nè per omnia ejus scripta nunc vager: en, quid in Libris de Civ. Dei primùm Lib. 20. cap. 21. ut exponat illud quarti ad Hebræos, *vivus est enim sermo Dei, & efficax & penetrabilior omni gladio ancipiti*, sic loquitur: *Et sermonem Dei dicit Scriptura gladium bis acutum, propter aciem geminam Te-*

sta-

stamentorum duûm. En, ùt in scripturis, Lutherane, computat Augustinus epistolam ad Hebræos. Jam de Jacobi Epistola, lib. 21. cap. 22. de Civit. *Ergo & ad hoc genus eleemosynarum pertinet, quod ait Apostolus Jacobus; Judicium futurum sinè misericordia ei, qui non fecit misericordiam.* Quæ sententia est Jacobi cap. 11. Epistolæ suæ Catholicæ. Viden' Augustini judicio, Jacobum Apostolum Epistolæ illius authorem? atque disertè de Epistola Judæ Lib. 15. de Civ. cap. 23. *Scripsisse quidem nonnulla divina Enoch illum septimum ab Adam, negare non possumus, cùm hoc in Epistola Canonica Judas Apostolus dicat.* Apocalypsim autem non semel iterat Joannis Apostoli Librum esse. Ità lib. 20. de Civit. cap. 8. ubi de quibusdam Apocalypseos mysteriis, *neque enim frustrà idem Joannes Apostolusq; qui & hanc Apocalypsin scripsit, in Epistola sua de quibusdam dixit, &c.* neq; negat secundam & tertiam Joannis Epistolam, qui de prima sic meminit: *Joannes in Epistola sua de quibusdam dixit, &c.* Numquid enim cæteras Pauli Epistolas negare putandus est, qui dixerit: Paulus in Epistola sua ait, fidem sinè charitate non prodesse. Adde, quòd prolixior illa prima Joannis, pleniórque præceptis est; cæteræ duæ, breves omnino, & de quibus subdubitabant adhuc aliqui, ea ætate, ut non mirum, si eam primam appellârit *per Excellentiam*, ùt loquuntur, *Joannis Epistolam.* Cæterùm ipse & se-

ſecundam, & tertiam quoque agnoſcit Lib. 2. de Doctrin. Chriſt. cap. 8. in Catal. Scripturar. Illic enim Canonicas Epiſtolas *terminari* iſte numero ait, quatuordecim Epiſtolis Pauli Apoſtoli, Petri duabus, tribus Joannis, unâ Judæ, & unâ Jacobi.

Sed abeo ab hac arena. Cum Lutheranis Calviniſtæ diſputent de harum Scripturarum veritate. Operæ pretium erit Andabatarum ille concurſus. Nam repudiata authoritate Eccleſiæ tam hi ſciunt, cur hos Libros admittant, quàm illi, cur contemnant.

CAPUT XII.

Cujus ſit Scripturas exponere? Quàm in eo abſurdè errent Sectarii. De prudentia, & moderatione Eccleſiæ, in permittenda lectione Scripturarum, contra Sectariorum calumnias.

VIdendum nunc, cujus ſit Scripturas exponere, imò an opus aliquo, qui illas exponat. Indè enim facilis tot rixarum ſit exitus, cùm procul dubio ejus ſenſui ſtandum ſit, cujus eſt de ſenſu Scripturarum ferre ſententiam. Ajunt Sectarii, Scripturarum eſſe ipſarum de Scripturis judicare: fatentur & Eccleſiæ eſſe, modò ſit vera atque legitima, modò quoque Scripturas ex ſenſu, & norma Scripturarum exponat. Quæ quàm ſint ludicra, paucis expende, Sectarie.

Scriptu-

Scripturarum est (ais) Scripturas exponere; id est, ex Scripturarum uno loco alius explicandus. At peto, num Scripturarum ille alius locus, quem exponendo alteri sumis, expositione ipse non egeat? Eget omnino. Alioqui nullæ olim hæreses extitissent, nulla hodie lis inter nos; si, inquam, aliqui Scripturarum loci essent, qui ità cæterorum interpretationi servirent, ut ipsimet nec sumi in varios sensus possent, nec interpretatione corrumpi. Cur modò disputamus de sensu Scripturarum, si Scripturæ ità se habent? sin secus; cur enormem hanc regulam de Scripturis exponendis concinnâstis? cur aut vobis, aut vestris imponitis?

Dices: Imò Ecclesiæ potestatem hanc facimus, ut Scripturas exponat. Utinam faceretis. Sed, ut omittam, vos Ecclesiam quærere, qualis in hunc diem haud fuit, nempe, quæ nihil crediderit, præter id, quod vos modò; conditionem præterea additis, quæ judicium illius Ecclesiæ judiciorum vestrorum examini multo fastu subjiciat. Dicitis enim *modò Ecclesia ex præscripto verbi Dei, & mente Scripturarum, Scripturas exponat.* Quis autem judex erit, utrùm hanc in interpretationibus suis legem implêrit Ecclesia? Scripturæ ipsæ, inquis. Dic verò, Sectarie, an in insomniis quicquam absurdiùs? Ecclesiæ est Scripturas exponere, & Scripturarum est de illa interpretatione Ecclesiæ judicare. Quis hic circu-

culus? quæ corona sinè exitu se convolvens? qua denique ratione Scripturæ de illa interpretatione Ecclesiæ sententiam ferent? Suâne, an aliena voce? Alienâ? ergo aliquis erit majoris authoritatis in interpretatione Scripturarum, quàm sit ipsa Ecclesia; aliquis, inquam, cujus voce Scripturæ utantur in arguenda Ecclesia, & cui plùs quàm Ecclesiæ sit credendum. Suâ? at qua ratione loquentur? Quia, inquis, res liquida erit ex contextu ipsarum. Quomodo autem liquida res, si eum contextum Ecclesia non intellexit? si in expositione decepta est? adeóne absurdam fingis Ecclesiam, ut rem, quam omnibus perviam putas, rem omnibus claram; rem, de qua tu, aut ego sat possumus judicare, sola non capiat.

Age autem, cui credes de hujusmodi Ecclesiæ errore referenti? Calvino? Luthero? vicino tuo? tuo Ministro? quàm tu verò humilis, cæcíque ingenii, qui ejusmodi authoribus credere malis, quàm universæ & antiquæ Ecclesiæ? At (inquies) trutino ipse Ecclesiæ sensum, & deinde Calvini, utrumque ad Scripturas exigo: tunc, quia mihi videtur meliùs, magísque ex sensu Scripturarum dixisse Calvinus, accedo ad illum? Romanæ Ecclesiæ repudium mitto. At at, hoc illud est: hinc omne odium in Ecclesiæ disciplinam, superbus nempe animus, & sibi uni credere volens. Quantum enim indè, Sectarie, ju-

judicio tuo privato imperium! quidquid ſit, quisquis Scripturas exponas, niſi ipſe judicas rite expoſitas, in alios ſenſus abis. Ea norma omnes Paſtores ſibi erunt, ſinguli ſe docebunt, alios in conſilium fortè de fidei rebus admittent, ſed de iisdem ipſi ſinguli judices erunt.

Tu verò, qui ex Eccleſiæ judicio judicium tuum regere non vis, víſne alios cogi, ut judicium tuum ipſi ſequantur; id eſt, ità credant exponendas eſſe Scripturas, ùt ipſe exponis? ſi ità vis, quæ tyrannis, ut tibi privato deferri plus poſtules, quàm tantæ Eccleſiæ ipſe detuleris? ſi non vis; ergo & mihi ſenſus alios tua pace licet inire; & vel Arium ſequi, vel Pelagium, quorum uterque non negando Scripturas, ſed ex ſua mente exponendo, peccavit; vel mihi quoque ipſi fas novam ſemitam aperire. Sed de illius immanitate ſententiæ, qua omnis ordo confunditur, ſuprà (Cap. 3.) ſatìs multa.

Tantùm hìc addo, Sectarie, ſi hæc infanda libertas inſediſſet animo meo, ut Scripturas ex meo ingenio vellem audire; non fortaſſe Catholicus, ſed nec veſtrarum ſectarum homo eſſem. Abnuerem in Calvini, in Lutheri, in Eccleſiæ Anglicanæ, in Hugonoticæ leges ire. Author ego mihi eſſem credendi, ſentiendi. Sed quia neceſſe exiſtimo authoritatem alicujus Eccleſiæ ſequi, & ad illam judicium cogere,

quamvis fortè repugnans; malo Catholicæ Ecclesiæ credere, quæ antiqua, quæ una, quæ omnibus seculis sanctitate multorum insignis, à qua denique ipsi vos omnes, non in unum, sed in diversa, ùt cæci & errantes, exîstis, quàm Sectarum vestrarum alicui cervices submittere; quarum omnium unus duntaxat nexus, ut à nobis dissentiant; una sententia, ut Scripturas ad suam mentem intelligant; sed multò deinde graviores, quàm nobiscum, inter se rixæ: quas denique constat ex Ecclesiæ nostræ corpore exivisse, & ab ea, tanquam insana, ac tabentia membra, esse præcisas.

Nos verò sub Christi, & Ecclesiæ jugo, submoti ab ejusmodi fastu, de Scripturis, & earum expositione, ità sentimus; esse illas divina Oracula, Spiritûs Sancti verba, sed omnium oculos non ferre tantam lucem, multa in illis esse obscura, multa ambigua; ut eodem Spiritu, qui his author est, opus sit exponendis. Eum Spiritum Ecclesiæ datum scimus, eum illi *usque ad consummationem seculi adfuturum*. Standum igitur expositioni ipsius: cum ea ajendum, negandúmque. Eximiè Augustinus Lib. de quantit. Animæ: *Authoritati credere magnum compendium est, & nullus labor.* Ecclesiam autem nostram, veram illam & unicam esse Ecclesiam, fusè antè probatum est, Cap. 6. 7. 8.

Sed

Sed hìc quædam arcenda à fama Ecclesiæ maledicta: quidam errores in vobis carpendi sunt. Dicitis, apud Catholicos latere Scripturas; ab hoc pastu arceri Christi oves; vix unis Sacerdotibus eam lectionem concedi. At hæc quanta injuria! imò ex Catholicis viris nemo, nulla ex mulierum grege, prohibetur à probatis Scripturarum codicibus, qui Græcè, qui Latinè sunt editi. Vulgatis autem linguis ut cautio adhiberetur, prudens consilium fuit, & ex plebeculæ malis ortum. Decretum igitur, ne Scripturas in vernaculam linguam versas, aut fœmina legeret, nisi annuente Episcopo. Illum enim judicaturum, cui sit stomachus patiens tanti cibi. Quid hìc autem non prorsus laudabile? certè enim cur vernacula prohiberetur editio, potiùs quàm Latina vel Græca, magna ac celebris causa; quòd, qui Latinè sciunt, saltèm aliquo modo mitigârint literis animum, & aptiores videantur ad legendum, discendúmque. At vulgus (quod hic non ex genere, aut opibus, sed imperitia metior) faciliùs in scandalum possit offendere, & difficiliùs inde emergat: rudi scilicet animo, nec subtilitatum, distinctionúmve capaci, quibus ad hæc studia opus.

Unde enim, nisì à promiscua ista Scripturarum lectione, tot inter hæreticos novi hæretici, in Gallia, Anglia, Belgio, ubicunque deni-

que invaluerunt? vivit adhuc in Anglia non postremæ ſortis anus, quæ & ſuo, & deliro-rum aliquot judicio, ſapit. Hæc non ignobili Sectario, qui vi conſcientiæ victus in multis ad-nos acceſſerat, fortè de Scripturarum difficul-tate differenti, ità obloqui auſa; nullum in Scripturis locum ſibi obſcurum videri; nullum eſſe, cujus ſenſum probiſſimè non calleret. Ob-ſtupuit ille ad tantam amentiam; & ſe verò non tanto lumine à DEO donatum; ſed & multum laborâſſe Patres omnes, ut oculos mitterent in arcana Scripturarum. Eadem autem mulier, triſti prorſus amentia: utinam, inquit, omnium Patrum libri, exceptâ Arcadiâ (ea eſt apud Anglos amantium Paſtorum fabula) igne periſ-ſent.

Neque hæc ſola eo modo inſanit. Legen-di libertas, ſuique fiducia multorum animos ad has furias agit. Nam quæ ſemel ex tenuioribus ingeniis, (ùt ſunt plerumque mulierum, aut vi-rorum indoctorum) ſibi ipſis finxerunt expo-ſitionem Scripturarum, vel ægre, vel nunquam contra ſuum judicium ad Eccleſiæ ſententiam, juſta ac humili devotione accedent. Rectè Ambroſius (Comment. in 2. Cap. Lucæ) ve-rendum eſſe ait, ne Scripturarum Lector igna-rus, *magìs vulnus ex imprudentia, quàm ſalutem ex lectione ſentiat.*

Nam nec negari poteſt, in Scripturis ob-

ſcuriſſima multa eſſe, in quibus & provectæ ſcientiæ homines ſæpè caligent. Summta illa ingenia, Auguſtinus, Chryſoſtomus, & cæteri Patres, quo labore in illas quæſiverunt? quæ invenêre, quot paginis diffuderunt? Nec aliqua modò in Scripturis ſparſim obſcura, ſed & tota Capita, imò Libri. De veteris Teſtamenti Scriptura universè pronuuciat in his ſtudiis ſummè expertus Hieronymus (ad Algaſiam, Epiſt. 151.) quòd *tantis difficultatibus, & futurorum typis obvoluta eſt, ut omnis interpretatione egeat.* Jam in novo Teſtamento; quàm profunda DEI conſilia, quàm arcana majeſtate deſcripta ſunt? laborant Sanctiſſimi Patres, ut Evangeliſtas inter ſe concilient? non quòd illic aliud præter verum; ſed quòd nunc rerum ordo turbatus, nunc res ſtrictim expoſitæ, nunc denique non plenè reſerata myſteria, ab aquilis tantùm poſſint inter tot radios deprehendi. De Epiſtolis autem Pauli, crede ſaltèm Petro Apoſtolo (2. Cap. 3.) in iis ait eſſe, *quædam difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles depravant.* Etiam nominatim de Epiſt. ad Romanos, Hieronymus, (Quæſt. 8 ad Algaſiam.) *Totus hic Apoſtoli locus & in ſuperioribus, & in conſequentibus; imò omnis Epiſtola ejus ad Romanos, nimiis obſcuritatibus involuta eſt.* De Apocalypſi non loquor. Hanc adverſarii ultro fatentur, numero myſte-

riorum, & magnitudine, humani ingenii vires excedere.

Neque obscura modò Scriptura; sed & ab obscuritate illa occasio, & argumentum, hæresiarchis quidem, ut à legitimo sensu deflecterent; simplicibus autem animis, ut illis adhærerent. Num igitur non sapientissimè constitutum, ut imbecillioribus manibus ille mucro non credatur? vides autem, quàm prudenti moderatione usa Ecclesia. Neminem, ùt monuimus, arceri voluit à Latinis, Græcisve codicibus; at à vernaculis hos repellit, qui Sacerdotum judicio tantæ efficaciæ alimentum concoquere non sat possunt. Sed his quoque providit Concionibus, in quibus Evangelia referuntur, libris etiam, in quibus describuntur, tum Psalmorum paraphrasi; scriptis denique piis, in quibus ex divinis literis multa. Quod verò ad historiam Veteris Testamenti, eam fusè, & magìs ex vulgi intellectu, in Josepho inveniunt.

Sed jam & experimento didicimus, licentiam illam (Sectarie) non ejusmodi utilitatis esse, quam sæpè jactatis. Nam quid majoris pietatis populo Angliæ, aut Hugonotis, aut Lutheranis, ex ea lectione? conferantur cum nostris Catholicis. Apud nos pietatem, ac DEI timorem, videbis excellere; apud illos ineptulam quandam superbiam, & opinionem scientiæ, qua disputent, qua trita sophismata ridiculè

culè urgeant, ſupra ingenii, aut ſcientiæ ſuæ ſortem. Ut omittam apud multos illorum jam Scripturas vileſcere, qui anguſto animo, quicquid commune eſt, temnunt; aliis autem etiam ſuorum Miniſtrorum venire faſtidium; cùm tam ſuum, quàm illorum exiſtiment, & Scripturas legere; & ad illarum notitiam pervenire.

Quàm denique multa, vel rudibus animis, vel ſibi credere, aut *altùm ſapere* ſuperbè volentibus in Scripturis ſcandalo erunt? mors ſibi oblata à Samſone, & aliis aliquot Judæorum; DEUS pſeudo-Prophetæ loquens; Jacobi mendacio eluſus genitor, fratérque fraudatus; Agar ſuperinducta Saræ; in matrimonio Jacobi ſimul duæ ſorores, totidémque ancillæ; tot conjuges, tot concubinæ Davidi, plures quoque Salomoni; Propheta unus pro alio ab Evangeliſta prolatus. Quid de Libro Ruth dicam? quid de Cantico Canticorum? ac ne parva exiſtimes; mira hæc facies rerum Manichæis cauſa fuit, cur in totum à reverentia Veteris Teſtamenti recederent, negaréntque vel juſtum eſſe DEUM, vel DEI ſpiritu conſcripta illa eſſe. Nunquam enumerem in hoc divino aſcenſu paratas inexpertis voragines.

Submovet ergo, quantum in ſe eſt, periculum Eccleſia, non fructum avertit. Diſpenſat illa Scripturas, non adimit ulli. Quòd ſi

cæcus Scripturas vitio corporis haud legere potest, &, si ad hoc malum accedat deinde surditas, ne legentes quidem audire, & est tamen Christianus: quantò magis obtusi, aut impotentis judicii homo, animi vitio ab iisdem, utpote nocituris, possit excludi? omnes tamen de illis communicant, in omnes dividuntur, sive ipsi has legant, sive alios legentes percipiant, catechismis, concionibus, libris.

Superest, non accusatio, dicam, sed maledictum in nos. Indices expurgatorios ab Ecclesia esse compositos, quibus ea, quæ Romanæ Religioni officiunt, è Bibliis jubeamur eradere. At hoc unà verum est cum Homeri fabulis, cum Herodoti nugis. Nihil falsiùs, nihil iniquiùs dictum. Sunt indices quidem, qui editiones Bibliorum hæreticas notent, ac in totum prohibeant: sunt indices, quibus suspectæ aliquot ad Bibliorum marginem notæ damnentur; quæ vel omnino scilicet malæ, vel propter ambiguum sensum ab hæreticis in pejus detortæ sunt: sed vel syllabam ex Scripturarum textu truncare, nobis nefas, Sectarie. Non hoc licet, non hoc libet Ecclesiæ. Anathema sacrilegis dicit, qui eò furoris pervaserint.

Diximus, quæ Scripturæ sint; tum à quibus exponendæ. Tertium restat; num traditiones in Ecclesia admittendæ?

CAPUT

CAPUT XIII.

De Traditionibus. Has iniquè à Sectariis exagitari. In ista quæstione Sectarios sibi ipsis repugnare.

QUærimus, utrùm Christi, & Apostolorum, omnia, quæ ad salutem & legem Christianam faciunt, instituta, in Scripturis habeantur; ut nihil nos teneat, nihil sit observandum, nisì quod illis expresse literis continetur. An verò sit aliud præter Scripturas, DEI verbum, quas nos Traditiones appellamus? Scio dici simul hæc posse, omnia in Scripturis haberi, & tamen observandas Traditiones esse, quia earum scilicet cultus in Scripturis imperatus. Disertè hoc habes 2. ad Thessal. 2. Ac cùm Scripturæ nos jubeant parere Ecclesiæ, ubi nos, imperante Ecclesia, Traditiones admittimus, unâ operâ paremus, & Ecclesiæ, quæ Traditiones; & Scripturæ, quæ Ecclesiam jubet audiri. Nec interest unamquamque Traditionem *in individuo* in Scripturis non proponi. Nam qui semel mihi legitimo jure præceperit, Sejo fortè alicui Titióve parere, omnia ac singula uno verbo exequi jubet, quæ ille Sejus Titiúsve præceperit. Ità cùm Scripturæ præcipiunt parere Ecclesiæ, non est opus, ea enumerent, quæ nobis præceptura Ecclesia; sed opus, ut obtemperemus Ecclesiæ. Alioqui

in contemptu Ecclesiæ & Scripturas contemnemus. Rectè igitur dicas, nihil te, cùm Traditiones admittis, præter Scripturas admittere; quandoquidem hæ ab illis commendatæ. Denique mutuam operam sibi hæc præstant. Nam & ex Traditionibus habemus, Scripturas esse Scripturas; & ex Scripturis, Traditiones esse colendas.

Sed quoniam distingui illa solent, Scriptura atque Traditio; videamus expressiùs, an admittenda Traditio, & ipsa verbum DEI dicendum sit. Negant hæretici. Unde Calvinus Lib. 4. Inst. cap 8. §. 8. *Esto igitur* inquit *hoc firmum axioma, non aliud habendum esse DEI verbum, cui detur in Ecclesia locus, quàm quod lege primùm, & Prophetis, deinde Scriptis Apostolicis continetur.* Lutherus autem adhuc acerbior, in cap. 1. ad Galatas, iis omnibus *anathema* dicit, qui ullam doctrinam attulerint, quæ non expressè legatur in Scripturis. Aliter Ecclesia Orthodoxa, & ex illius sententia Augustinus Lib. 5. contra Donatistas, cap. 23. *Quæ universa tenet Ecclesia, ab Apostolis præcepta bene creduntur, quamquàm Scripta non reperiantur.*

Nec quid mirum, Sectarios ità sentire: solemnis iis causa est, ut in Traditiones pugnent, suarum sectarum novitas, ad quam ipsi erubescunt; quæque tum maximè patet, cùm in antiquos Ecclesiæ usus inspicimus; qui, quoniam

non tam verbis, quàm re & praxi constant, non possunt, ùt Scripturæ, torqueri, flecti. Hinc omnino illis audacia, ut vetera destruant, ne ab illis premantur. Dicunt itaque, omnia in Scripturis haberi: Traditionum plurimas vanas, necessarias nullas esse. Vide, qui campus omnibus indè Sectariis. Si illos oppugnes consuetudine Ecclesiæ, Patrum sententiis, veneratione vetustatis, referent, se consuetudines Ecclesiæ haud alias velle respicere, quàm quæ in Scripturis sunt; falli Patres, utpote homines, potuisse; vetustatem non idoneam in omnibus esse authorem, imò illius facilitate errores sæpissime inolevisse. Datis his ad terram machinis quî illos oppugnes? supersunt solæ Scripturæ, quarum authoritate si uteris, ipsi de interpretatione contendent. Ità nîl egeris. Restabit, ut regnent, ut perdant, ac pereant. Sed & tantæ licentiæ vanitatem innato judicio plerique illorum agnoscunt. Itaque si cum Orthodoxo cotendunt, non in prælii fronte assertionem hanc locant; sed abstrudunt, tanquam ultimum ac pudendum auxilium. Nimirum quidquid in disputationem venerit, tueri contendunt veteris Ecclesiæ monimentis; ut, si cum imperito res illis sit, persuadeant nihil se extra Antiquorum consensum afferre? si verò agere se sentiant cum intelligente, qui Traditiones, qui Ecclesiam illis probet adversam;

tum

tum denique ſtringunt hoc ferrum, nihili ſe hæc omnia facere, unis Scripturis adhærere.

Dicis ergo, Sectarie, liquidò in Scripturis omnia contineri, illas ſolas audiendas; ſi ità eſt, da verba Scripturæ, quæ hoc ipſum te doceant. Cùm enim ſolæ Scripturæ ſint ex tua ſententia audiendæ, non audiam ego te, nisì hoc *dogma* ex Scripturis deprompſeris.

Scriptum invenies, obſervandas eſſe Scripturas, expellendum, qui contra has quicquam docere contenderit: ſed nusquam eſt, ſolas Scripturas obſervandas, habendúmve pro impio, qui præter has quicquam attulerit. Dicit Paulus ad Galat. I. *Sed licèt nos, aut Angelus de cœlo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema ſit.* Certè. Sed neutiquam dicit, quæcunque evangelizaverat illis, in ſcriptis haberi: imò aſſerit non haberi. 2. ad Theſſal. 2. *Tenente traditiones, quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per Epiſtolam noſtram.* Deficiunt ergo Scripturæ ipſam hanc legem, qua juberi vis, ne ulla alia lex ſit, quàm quæ expreſsè in Scripturis.

Quid verò tibi videtur? an prima illa Chriſti Eccleſia ſub Apoſtolis, eorúmque diſcipulis, legitima, pura, vera? omnino, inquies. Ergo, Sectarie, quicquid teſtimoniis, quæ omni exceptione majora ſint, evincemus eam Eccleſiam tenuiſſe, id pro ſancto, vero, puro, tenendum

nendum nobis erit, etiamsi non habeatur in Scripturis; quandoquidem pura Ecclesia fidem impuram habere non potest. Hoc autem quid est aliud, quàm Traditiones admittere?

Qua porrò ratione Petrum, ac Paulum cæterósque Apostolos, credis in spargenda, serendáque fide usos? Scriptis, an voce? certè utroque; sed & priùs, & uberiùs & sæpius voce, quàm scripto. Credis verò, Sectarie, aut eos, quæ singula docuerunt, scripto deinde esse complexos, aut ex iis, quæ docuerunt, ea sola vim habere debuisse, quæ postea in scriptis retulerunt? imò, inquies, quæcunque docuêre, ea voluminum suorum angustiis compendio descripsêre. Falsum hoc quidem, ùt mox ex ipsis Scripturis docebimus; sed age, priusquam describerent, nónne æquè observanda Christianis hæc fides? nónne, inquam, ut sic loquar, Canonica æquè erat, ac postea, cùm in scriptis redacta est? ne hoc quidem audeas negare, Sectarie. Ergo traditiones in Christi Ecclesia ipsis quoque Novi Testamenti Scripturis priores sunt.

Nec de nomine controversiam feceris, quasi non Traditiones dicendæ sint illæ Apostolorum conciones, illa præcepta. Quid est enim traditio, nisi res, quam audieris, aut videris, aliorum memoriæ narrando, docendóque commissa? qua ratione Apostoli, quæ verbis à

Christo

Christo acceperant, vel arcana Spiritûs Sancti voce, verbis suis Discipulorũ cœtui referebant. Ità Paulus 1. Corinth. 11. *Accepi à Domino, quod & tradidi vobis.* Et Lucas se Evangelium suum ait ex Traditionibus concepisse; cap. 1. *Sicut Tradiderunt nobis*, inquit, *qui ab initio ipsi viderunt.* Quicquid sit, adeò Christi fides primis initiis à solis Scripturis non pependit, ut plena, ut perfecta diu antè fuerit, quàm omnes Scripturarum libri concepti. Certè Apostolorum Actus, viginti & ampliùs annis Christi morte posteriores sunt. Aliquæ etiam Apostolorum Epistolæ postea editæ, Apocalypsis denique sub Domitiano conscripta est.

Sed quod caput est, nec præcepta omnia, quibus discipulos imbuebant, Scripturis comprehenderunt Apostoli. Hoc ex Scripturis clarum: ut inverecunda sit illorum audacia, qui Traditionum odio in Scripturarum fidem insurgunt. Pauca ex multis colligemus. De celebratione Eucharistiæ ità loquitur Paulus 1. ad Corinth. 11. *Cætera autem, cùm venero, disponam.* Ostendant, ubi scriptum, quid in hac re instituerit Paulus, quid disposuerit: aut fateantur, præcepta, & Traditiones Apostolorum omnes in Scripturis non haberi. Itèm 2. ad Thessal. 2. *Itaque fratres, state: & tenete Traditiones, quas didicistis sive per sermonem, sive per Epistolam nostram.* Audi Sectarie. Ait Paulus non omnia,

omnia, quæ docuit, se scripsisse, sed præcepta litteris partim, partim discipulorum memoriæ commisisse, & hæc quidem non minoris authoritatis esse, quàm illa. Habes hic duo; & Traditiones Apostolicas esse aliquas, quæ in Scripturis non sint; & illas haud secus, quàm Scripturas coli debere. Quòd si Traditiones ab Apostolo Paulo relictæ Christianis; cur non à Petro etiam cæteróque Apostolorum collegio? adeò autem incuriosam putas Ecclesiam, ut interciderit tam grande depositum, & media parte bonorum sit fraudata successio?

Non cumulabo argumenta in causa victrice. Tantùm Joannis verba addam (cap. 21.) *Sunt autem & alia multa, quæ fecit JESUS; quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros.* Putásne ex aliis illis multis, quæ in Evangeliis non scripta sunt, nihil Apostolos, qui Christo convixerant, ad fideles retulisse? certè Paulus (Act. 20.) verbi Domini meminit, quod in Evangelio neutiquam habes. *Oportet suscipere infirmos, ac meminisse verbi Domini, quoniam ipse dixit: beatius est magìs dare, quàm accipere.* Non credis ejusmodi multas voces observâsse Apostolos & olim Christianis tradidisse? an ideo non illæ divinæ, quia non Scripturis exhibitæ.

Nec dicas: nihil saltèm rerum illarum, quas à nobis observari necesse sit, in Scripturis o-
missum.

missum. Repugnat enim Paulus ad Thessal. ùt paulò antè dictum; qui eadem religione servari Traditiones jubet & scriptas & non scriptas. Nihil præterea dubium, multarum Scripturarum, quæ obscuræ sunt, & necessario usui tamen, ab Apostolis traditum esse sensum, qui per manus in Ecclesia conservatus. Nam quis credat, aut Christianorum primarios, cùm Paulo adessent, non ab eo sciscitatos Epistolarum arcanas anxiásque sententias, aut gravatum verò Paulum in tantæ utilitatis disciplinam incumbere? quid porrò ejusmodi Traditione præstantius? denique illud ipsum (ùt suprà monuimus) in Scripturis saltèm deest: Scripturas Christianis ità sufficere, ut Apostolorum, aut Ecclesiæ Traditiones non necessariò sint servandæ.

Quid multis: vos ipsi Sectarii, verbo tenus Traditiones projicitis, revera recipitis. Ecquis enim Scripturas tradidit vobis? quis judicavit, esséntne Scripturæ, esséntne Canonicæ? absque Traditione hoc à vobis sciri non potuit. Nullus est enim in Scripturis sanctis locus, qui singulos Scripturarum libros enumeret. Qui verò litigosi olim erant, ùt Epistola ad Hebræos; Petri secunda; Joannis secunda ac tertia; Jacobi & Judæ Epistolæ; ipsa etiam Apocalypsis, quo modo hanc sui suspicionem excusserunt; quo modo facti sunt sinè dubitatione

tione Canonici? ab ipsis Scripturis non habetis illos libros partem esse Scripturarum. Unde igitur? omnino ab authoritate, judicio, & Traditione Ecclesiæ. Quæ hæc autem insania, ut negetis ex Traditionibus Ecclesiæ metiendam, regendámque nostram fidem, ex quibus ipsas quoque, quæ fidei fundamenta continent, Scripturas metimini? Hoc ipsum nónne ex Traditione est, Evangelia Matthæi aut Marci non supposititia esse; sed eadem, quæ ab illis edita veterum temporum Ecclesia agnovit? Imò unde, nisì ex Traditionibus constat, quatuor Evangelia, quæ habemus, esse legitima: Petri autem quod dicitur Evangelium, atque Thomæ, & aliquot prætereà libros Apostolorum nomine claros, spuria scripta esse, furtóq; in dignitatem tantorum nominum adoptata? Ecce, ùt vel recipiendæ Traditiones sunt, vel & abigendæ Scripturæ, quas sola Traditionum fide agnoscitis.

Nè in solo hoc morer; in Scripturis ubi concessum, nè observes Sabbati diem? Illum tamen non observas. Dominicus dies illi successit. Unde hoc tibi, Sectarie? non, inquam, à Scripturis. Unde igitur? non aliunde, quàm à Traditione Ecclesiæ. Quidam isthìc ex vestris miserrima subtilitate se torquent; jussisse nempe Deum, ut ex diebus septem sanctus sit nobis unus: nihil porrò referre, utrùm Sabbatinus, an

Dominicus, an alius dies, dummodo unus ex ſeptem. Id ex Calvini ſententia, apud quem agitatum diu ferunt, de transferenda ſolemnitate Dominica *in feriam quintam*. At hæc quàm vanæ temeritatis argumenta, atque conſilia! non refert, ais, quis dies, dummodo unus ex ſeptem. Imò maximè refert. Non enim Deus in Decalogo unum ex ſeptem tantùm, ſed expreſsè ſeptimum coli juſſit: & quis ſeptimus eſſet, non reliquit Judæorum arbitrio; ſed prorſus oſtendit, vel ipſis feriis, quibus nec de cœlo Manna cadebat, nec peribat pridiana. Licitúmne Judæis ab ea inſtitutione divertere, ut neglecto illo die primam Sabbati colerent, qui nobis Dominicus dies, vel aliam ullam lucem? nè hoc quidem dicitis. In conceſſo eſt, illum ipſum Deo authore diem, & Judæis, qui Ægypto exceſſerant, & indè eorum poſteris fuiſſe colendum.

Si hanc igitur de obſervando Sabbato Dei legem ad cæremonias retuleris; ſcis legales cæremonias agni ſanguine eſſe deletas. *Cur tu, cùm Chriſtianus ſis, Judaizas?* ſîn *ad mores* præceptũ hoc refers, cur aliter obſervas, quàm Deus inſtituit? Cur dies, quem diſertè juſſus es venerari, tibi eſt in profanis? cur ille, qui ſequitur, à laboribus tibi immunis? in Scripturis nuſquam authoritatem reperies. Legimus Dominico Die Joanni re-

revelata mysteria, (Apoc. 1.) sed non legimus, Dominicum illum diem calcatô Sabbatô debere regnare. Legimus Paulum cum discipulis, *ad frangendum panem* unâ Sabbati convenisse : sed non legimus illum diem ex eversi Sabbati ruina crevisse. *Verte omnes te in facies* : Cur Sabbatum negligas, cur Resurrectionis diem observes, neutiquam habes, nisì ex Traditione & institutione Ecclesiæ. Cur porrò illum diem pleriq; Sectariorum Sabbatum appellatis? Si celebratis, quia *cessavit ab opere suo Deus*; celebrandum ergo Sabbatum, in quo cessavit, non dies Dominicus, in quo incepit operari. Si celebratis, ùt diem Resurrectione Christi dignatum; cur Sabbatum appellatis? Non cessavit hìc Christus, sed fortissimè cum morte pugnavit. At, inquis, cessamus ab opere. Egregia verò causa! quasi dictum in Scripturis Sabbatum, à quiete fidelium. Imò à cessatione Numinis ab Orbe condendo, Exod. 20. *Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua. Septimo autem die Sabbatum Domini tui est, &c. Sex enim diebus fecit Dominus cœlum, & terram, & mare, & omnia, quæ in eis sunt, & requievit in die septimo, idcirco benedixit Dominus diei Sabbati, & sanctificavit eum.*

Qui autem hi ludi, ut Traditiones irrideas; & tamen observes? Ecce enim & aliam, quam in commodum tuum usurpas, suffocatorum nempe & sanguinis esum, quæ duo Christianis

vetita legimus non semel in Scripturis. Audi Apostolos loquentes Christianis Act. 15. *Visum est Spiritui Sancto, & nobis, nihil ultrà imponere vobis oneris, quàm hæc necessaria; ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione.* Et cap. 21. *De his autem, qui crediderunt ex gentibus, nos scripsimus, judicantes, ut abstineant se ab idolis, & sanguine, & suffocato, & fornicatione.* Rem perpende: *Visum est Spiritui Sancto*, visum & Apostolis, *necessarium*, ut à suffocato, & sanguine abstinerent Christiani. Hæc sunt legis novæ decreta, hæc verba Scripturarum, quibus se sanctè teneri senserunt primarum ætatum Christiani. Nec magìs abominata Judæis suilla, quàm Christianis hæ dapes. Ut enim in experimentum religionis his suilla, ità illis ex sanguine esca ab hostibus offerebatur; & utrisque mors potior convivio illo visa. Indè Tertullianus in Apologetico: *Nè animalium quidem sanguinem in epulis esculentis habemus.* Et mox ità gentilibus: *Denique inter tentamenta Christianorum, botulos etiam cruore distentos admovetis, certissimi scilicet licitum esse penes illos, per quod exorbitare eos vultis.* Audis hoc *illicitum* Christianis. Neque putes, hos cibos edere non licuisse publicè, at licuisse privatim. Ante Tertullianum (nempe Antonio Vero regnante) Blandina Christi Martyr, ut crimen dilueret, quo Christiani diffamabantur, quasi pueri carnibus epulari con-

consueti: *Quomodo illi*, inquit, *liberos suos vorent, quibus nè licitum quidem sit sanguinem animalium ratione carentium comedere?* Habes fusè in Epistola Lugdunensis & Viennensis Ecclesiarum, eodem ævo scripta ad Ecclesias Asiæ, Phrygiæque; quæ apud Eusebium descripta est lib. 5. hist. cap. 1. Neque intelligi potest de publico esu, sed de privato. Non enim dicebantur Christiani, pueros coram populo mactare, & his vesci, sed clàm, & privatim inter se; ergo & necessariò intelligenda Blandina, non licuisse Christianis, nè privatim quidem animalium sanguinem in cibis habere.

At, inquies, hæc ità observata nascente adhuc Ecclesia, vel gemente sub furiis Ethnicorum; sed aliam rationem initam, ubi adolevit, & à malis respiravit. Nihil minùs. Duravit sanctio illa etiam sub florente Ecclesia. Gangrense Concilium, Constantini Magni temporibus celebratum, ità habet Can. 2. *Si quis eum, qui carnem, præter sanguinem & idolothytum, & suffocatum, cum pietate, & fide comedit, condemnat, tanquam eò, quòd ea vescatur, spem non habeat, sit anathema.* En, ùt Patres carnium usum in quosdam hæreticos asserturi, illa tamen excipiunt, *sanguinem, idolothytum suffocatum.* Habes & Leonis Philosophi, Imperatoris sanctionem, aliquot postea seculis latam, qua sanguinis esus, tanquā res ex Apostolorum præcepto illicita, casti-

 ga-

gatur. Ea inter Leonis Constitutiones quinquagesima octava est. Et titulus: *Nè ex sanguine cibus conficiatur.* Causa autem, quia ità *à præconibus gratiæ est constitutum.* Vocat deinde hunc cibum *vetitum, detestandum, qui hominem contaminet*: ait *divino mandato prohibitum.* Atrocibus denique pœnis eos plecti vult, qui has dapes aut emerint, aut venales habuerint. Nimis multa. Historiæ expers sit, qui neget compluribus seculis sanguinem pro esu nefando fuisse Christianis. Cur tu ergo, Protestans, cur tu Puritane, hoc vesceris? omnino minori injuria revocâssetis hanc legem, quàm Quadragesimæ jejunia sustulistis. Sed licentiæ scilicet, non disciplinæ studebatur.

Age, inquam, sint aliqui, qui à sanguine & suffocato Christianorum gulam hodie putent arcendam; qui Scripturas consuetudini nostræ opponant; qui eas solas vestro more velint admitti. Quid vobis in eos argumenti? proferetis verba Apostoli, qui 1. Cor. 8. & 10. aliquo casu idolothyta edi permittit. At vobis reponetur, nè illic quidem verbum, de sanguine, & suffocato esse: sed & primos Christianos non ignorâsse Pauli hæc verba; & nihil tamen minùs ex prohibitione, quæ Apostolico Concilio est sancita, Act. 15. credidisse sanguinis & suffocatorum esum esse illicitum. Ipsum quoque Lutherum libro de Conciliis, ità disputare, ut velit

lit vel non teneri nos decretis Conciliorum Ecclesiæ, vel teneri ad abstinentiam illam à suffocato, & sanguine.

Omnino cogemini usu niti, consensúque & Traditione Ecclesiæ, ità Concilium Apostolicum exponentis, ut hæc sanctio ad rationem seculi lata, successores non teneat, & Ecclesiæ quidem illius, quæ Missam admittit, quæ Pontificem pro Capite habet; quæ imagines extruit, quæ Purgatorium credit; quandoquidem illis demum seculis cœperunt Christiani sanguine vesci, quibus ex vestra confessione, jam Missa, jam Pontifex, jam imagines, jam de Purgatorio fides erat ea ipsa, quæ hodie Romæ.

Necessaria ergo Traditio illa Ecclesiæ; necessarium præter Scripturas aliquid, quo asseras tuam fidem. Num tu autem tantus in Ecclesia Imperator, ut dicas: volo in illa, aut illa re Traditiones valere; in cæteris nolo. Imò, Sectarie, legitimæ Traditiones, vel omnes admittendæ, vel omnes respuendæ. Legitimæ, inquam. Nam & has solas admittimus. Quæ illæ sint, quæris? quæ in Ecclesia, vel expressis legibus, vel irreprehenso Pastorum, oviúmque consensu invaluerunt, sive illæ à Christo institutæ, sive ab Apostolis, sive à succedentium seculorum Ecclesia. Quæ à Christo sunt, divinas appellamus; Apostolicas, quæ ab Apostolis; Ecclesiasticas, quæ ab ipsa Ecclesia, in instituen-

dis moribus, exponendísve Scripturis, nunquam errante.

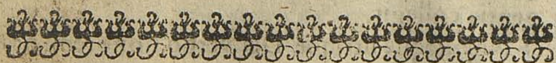
Facessat igitur vestra responsio, ubi argumentis urgemini ab antiquo usu Patrum, & Traditione Ecclesiæ, ideò vos ad illa non teneri, quòd non legantur in Scripto Dei verbo. Nam & Traditiones in Scripturis commendantur, & vos multa servatis, quæ in Scripturis neutiquam insunt; & omni denique ævo receptum est, ut Traditionum, quæ Ecclesiæ placuissent, summa vis esset. & cui parere Christiani tenerentur. Irenæus, antiquissimus Doctor & Martyr, lib. 3. cap. 4. *Et si de aliqua modica quæstione disceptatio esset, nónne oportet in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli conversati sunt, & ab eis de præsenti quæstione sumere, quod certum, & re liquidum est? Quid autem, si neque Apostoli Scripturas quidem tradidissent, nónne oportebat ordinem sequi Traditionis, quem tradiderunt ii, quibus committebant Ecclesias? cui ordinationi assentiunt multæ gentes Barbarorum, eorum, qui in Christum credunt, sinè charactere, vel atramento scriptam habentes per Spiritum in cordibus suis salutem, & veterem Traditionem diligenter custodientes.* Tertullianus de corona militis: *His igitur exemplis renuntiatum erit, posse etiam non scriptam Traditionem in observatione defendi, confirmatam consuetudine, idonea teste probatæ tunc Traditionis, ex perseverantia observationis.* Et Hieronymus ad Lucinium Epist. 28.

vult

vult, ut quisque *præcepta majorum, leges Apostolicas arbitretur.* Omitto in eam rem cæteros Patres, quos jam antè eruditissimorum virorum diligentia collegit.

Nos itaque utrique Dei verbo honorem habemus, vos autem scriptum tantùm laboratis agnoscere. Re ipsa tam scriptum, quàm non scriptum, miro facinore, ex parte sequimini, ex parte damnatis. Nam & totos ex Scripturis libros eraditis, & Traditiones è contrario, quas videmini omnes abigere, haud paucas servavistis. Quid dicam, jam vel ipsas apud vos Scripturas ità vilescere, ut vestris Traditionibus, Catechismis, Confessionibus, quas excuditis, edidísque, secundæ sint? Testis mihi vester Adolphus Venator, Minister Alcmariensis, tractat. de præcipuis doctrinæ controversiis pag. 174. *Vera, optima, certissima, & perfectissima norma totius fidei Christianæ est Confessio Belgica, & Catechismus Heidelbergensis.* Et pag. 175. *Ex verbo Dei non potest vera doctrina purè intelligi, sed solùm ex Confessione & Catechismo.* Et: *verbum Dei non est Christianis tam necessarium ac utile, quàm Confessio, & Catechismus.* Et: *ubi Confessio & Catechismus est, non egemus verbo Dei.* Denique, *Authores Confessionis & Cathechismi fuerunt prudentiores & fideliores pro Ecclesia, quàm Apostoli & Evangelistæ.* O! Sacrilegum os, O! Sectas indignas, quæ facilibus animis, aut educationis vitio illas amantibus, tam

apertis erroribus, tam noxiis, & Domino ad extremum non inultis, imponant.



JOANNIS BARCLAJI
Paræneſis ad Sectarios.
LIBER II.
CAP. I.

De Sacramentis; & ſpeciatim de Sacramento Pœnitentiæ.

NE ulla Eccleſiæ pignora Sectariis inviolata eſſent, Sacramenta omnia, & ſingula vario bello adorſi ſunt. Nobis quoniam potiùs cupidas veri mentes, quàm diſſerendi dulcedine pervicaces alloquimur, breviſſimè pauca quædam, quæ in aperto ſunt, perſtrinxiſſe ſufficerit. Satìs enim, ſi advertant Sectarii ſe errare, & quæ via ad caulas ſit, qua una ſe poſſint ab errore recipere.

De numero igitur Sacramentorum controverſiam faciunt. Septem numerat Eccleſia, illi duntaxat duo, Euchariſtiam, & Baptiſmum. Peto

-to autem, quid per Sacramentum intelligant? an rem, ac veluti tesseram, qua à non Christiano distinguitur Christianus? an aliquid, quo necessariò uti debeat Christianus ad salutem? An denique instrumenta quædam externa, & visibilia signa à Christo instituta, per quæ nobis invisibilem suam gratiam Deus infundat? Si tesseram, qua Christiani distinguantur à cæteris; ergo & fides in Sacramentis numeranda, & spes, & virtutes cæteræ, quotquot Christianis singulares; & si externa quærunt, ire ad fidelium cœtus, omne carnium genus, contra Judæorum morem, edere, Christi nomen suppliciter venerari, Trinitatem publicè adorare; quidquid denique Christiani præter cæteros faciunt, erit nobis Sacramentum. Ità Sacramenta non duo, non septem, sed plurima. Sîn aliquid intelligis necessarium Christiano ad salutem. Baptismum in Sacramentis, Calvinista, quid numeras? cùm ex tua sententia, Christianorum liberi, si ante Baptismum decesserint, nihilo secius cœlo fruantur. Hinc multorum Ministrorum crudelitas, non alio, quàm Dominico die, ídque publicè aqua salutari infantes intingere. Interea si morbo solvuntur, parvi rem ducunt. Quod, quid est aliud, quàm superfluum, certè non necessarium Baptismum asserere, quàm de Sacramento cæremoniam facere? Scio risisse ex Calvinistarum grege aliquot, cùm relatum à Bap-

tiſmo infantem redditura matri obſtetrix, en, jam, diceret: recipe Chriſtianum. Et, ô te fœminam ſimplicem, illi dixêre; cur nunc magìs Chriſti ſit, quàm cùm iſthinc auferretur ad templum? Euchariſtia etiam nec facit Chriſtianum, nec omnibus neceſſaria ad ſalutem. Nam nec eâ infantes paſcuntur, nec impotes mentis; imò nec ùt plurimùm, apud Calviniſtas ægroti, quos prohibet à cœtu publico valetudo. Ergo nihil iſtorum neceſſarium Calviniſtis ad vitam æternam, id eſt, nullum illis eſt Sacramentum, ſi huic Sacramentorum definitioni adhæreas.

Si denique Sacramentum exponas, *ſignum viſibile inviſibilis gratiæ*, *à Chriſto inſtitutum*, Catholica quidem notio erit, ſed vide, an Euchariſtiæ tantùm, Baptiſmóque conveniat? cur non enim & remiſſio peccatorum à Sacerdote conceſſa, tibi ſit Sacramentum? Signum viſibile eſt ipſa actio Sacerdotis; & gratiam indè infundi diſertiſſimè ex Domini verbis habes, Matth. 18. *Amen dico vobis, quæcunq; alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcunque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo.* Et Jo. 20. *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Confirmationem etiam multi ex veſtris non improbant. Rex Sereniſſimus Magnæ Britanniæ, in familiari quadam Epiſtola ad Moli-

linæ-

linæum Parisinæ Synagogæ Ministrum, ei succensuit, quòd Confirmationi maledixisset, quòd Antichristi notis illam annumerâsset. Certè enim, inquit Rex, Liberi quoque mei Confirmatione signati sunt: neque his velim credi inustum Antichristi characterem. At quò illa *Confirmatio?* Frustrà illa, imò & falsa, nisì per eam anima confirmetur; nec confirmari potest, nisì Spiritûs Dei gratia confirmatis accedat: Si accedit, ergo est Sacramentum. Nam & illic est signum externum, & invisibilis gratia indè accipitur.

Jam de extrema Unctione, de Ordine, de Matrimonio, cur potiùs vobis, quàm Ecclesiæ Catholicæ sit credendum? Docet, per hæc mysteria conferri, ac augeri his gratiam, qui ad illa rite accesserint: Scripturæ loca habet, quæ in hunc sensum exponat, habet multorum seculorum authoritatem, viros ingentes, seu integritatem, seu eruditionem spectes; suum denique in decernendo pondus. Vos porrò nec ex Scripturis verbum habetis, quo contrarium constet; nempe nec Matrimonio, nec Sacerdotio, nec extrema Unctione, majorem Dei gratiam merentibus addi. Restat igitur, non ut Scripturis hanc Ecclesiæ sententiam oppugnetis (nam nullæ sint, quibus hoc fiat) sed tantùm, ut dicatis, nec Scripturis rite nos niti, & de verbis disceptetis, quibus docet Ecclesia stabiliri ista

om-

omnia Sacramenta, negetísque ex illis hæc adstrui. Certum, inquam, vos nullas in ista re pro vobis habere Scripturas; & tantùm laborare, ut probetis Ecclesiæ quoque nostræ sententiam non niti Scripturis.

Quis autem tantæ imperitiæ, atque superbiæ, qui vobis modò natis majorem exponendarum Scripturarum authoritatem adscripserit, quàm vetustæ Ecclesiæ, cujus alumni fuerunt, innumeri sanctissimæ vitæ, clarissimæ famæ viri; quos inficias ipsi non itis, cum Romana Ecclesia consensisse? utinam perpendas, Sectarie, sed seriò, nec vi consuetudinis in partes abreptus: nullas Scripturas esse, quæ Sacramenta ad Baptismum, & Eucharistiam revocent, nullas, quæ dicant cætera, quibus hunc honorem Romana habet Ecclesia, non esse Sacramenta. Neque te aliter hìc pugnare, quàm quo modo omnis generis hæreses possint; nempe negando ità exponendas esse Scripturas, ùt exponit Ecclesia.

Sed sunt duo potissimùm Sacramenta, quæ hoc ævo lacessîstis, Pœnitentiam & Eucharistiam. Pœnitentiam ex Sacramentis omnino deletis; Eucharistiæ ità detrahitis, ut plerique jam vestrûm in contumeliam Sacramentarii appellentur. Neque mirer; in *Pœnitentiæ Sacramentalis* excîdium Ministros illos vestros incumbere, qui vos de prædestinatione, de salute, de peccatorum venia securos esse jubent; cui conse-

ſequitur ejuſmodi Pœnitentiam eſſe ſuperfluam. Ergo & in illius infamiam ſpargi placuit maledicta, quæ rem ſanctiſſimam apud ignaros proſcriberent. Diræ hæ contumeliæ, multæ, vulgatæ; ſed ſibi non conſtantes. *Et non erat conveniens teſtimonium illorum.* Nempe jactârunt, licentiam, aditúmque peccandi, hujuſmodi Sacramento Catholicis dari. Quæ enim facilior (inquiunt) ingentibus facinoribus venia, quàm ut culpa ſecreti Sacerdotis auribus comittatur? tantillo remedio peccare quis abnuat? ità voluptates, ità odia, ità omnem peccandi dulcedinem bene emi inclamant: etiam futurorum ſcelerum veniam dari. Rurſus contraria his dicunt, maximéque Calvinus: nihil tetrius, aut acerbius ejuſmodi pœnitentiâ eſſe, hac torqueri, hac lancinari miſeros, dum ad numerum peccata coguntur revocare, dum ipſas cogitationes excutere, dum anxiâ memoriâ à ſe vitæ rationem ſcrupuloſè exigere. Facilis ad hæc maledicta reſponſio.

Tantum abeſt, Sectarie, illex ſit ad peccandum ſancta Confeſſio: ut non alio magìs fræno plerique avocentur à ſcelere. Neque enim illum credit Eccleſia, quem non ex animo delicti pœniteat, indè juvari. Quicquid itaque ad internam, verámque pœnitentiam ipſi exigitis, & nos quoque exigimus: nempe de peccato dolorem, & in poſterum emendationis propoſi-

tum:

tum: ea, inquam, in noſtris exigimus, ſed & aliquid magìs: nempe ut Pœnitens Sacerdoti ſiſtat, culpam aperiat, indulgentiam, cujus à Deo poteſtas Sacerdoti commiſſa eſt, petat. Qua igitur fronte jactetis, Sacramenti iſtius facilitate animos ad peccandum emolliri, cùm à peccatore eadem, quæ vos, & ſinceriùs, & plura deſideret? nisì non grande putabitis, verecundam virginem, ſuperbum hominem, latronem non ſuſpectum, prodere conſciam mentem, & ſponte effari, quod in equuleo fortè negarent.

Fraudis autem inverecundæ eſt, perſuadere vulgò, de futuris ſceleribus *abſolutionem* apud nos dari, ut venia crimen prævertat, & ſis priùs in integrum reſtitutus, quàm de ſtatu decideris. Abſit ab Eccleſia tam feralis ineptia. Nulla apud nos anus tam anguſti judicii, mentíſque conſumptæ, cui hoc ſit perſuaſum, quo pacto à deſtinatis, & quæ in voto adhuc ſunt, flagitiis Sacerdos abſolvat, quem aſſerimus, ac publicè profitemur, nè à præteritis quidem poſſe abſolvere, nisì peccator de illis antè actis verâ pœnitentiâ indoleat, nisì quæ fecit, eſſe infecta ex animo velit?

Medicina igitur peccatori, non peccandi illecebris, Pœnitentiæ Sacramentum. Sed nec illius atrocitatis medicina, quam Calvinus expreſſis ad invidiam verbis finxit. Non torquendis enim ingeniis, ſed levandis, eſt à Deo com-

pa-

parata. Nec cum DEO agimus tanquam solvendo pares, aut tanquam importunus creditor DEUS sit, & in insidiis, unde in miseros capto tempore torvus insiliat. Cum bonis bene agier. Satis est Pœnitenti, ità conscientiæ rationem iniîsse, ùt bonus paterfamilias solet in domesticæ rei cura versari. Post maturam diligentiam, sed non anxiam, si quæ memoriam peccata effugerint (& interdum multa effugiunt) eodem Sacramento eâdem misericordiâ DEI donantur, qua & illa de quibus meminimus. Contumacia enim, negligénsque contemptus, hìc sacrilegii crimen est, non humana fragilitas, cui sanandæ, non damnandæ, quæsitum remedium. Sic utrinque vana, Sectarii, vestra convitia. Neque enim Pœnitentiæ Sacramentum lubrici instar habet, unde in peccandi consuetudinem demittamur: rursúsque non ex eo cruciatus animis inest, quem, ut à populo timeatur, effingitis.

Potestatem verò à Domino Sacerdotibus esse concessam, qua gratiam criminum faciant, ad Pœnitentiam sese sanctè vertentibus, ídque non semel in modum Baptismatis, sed pluries unis ex Scripturis liquidò constat: *quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*; & antiquæ Ecclesiæ usu, quæ Novatianis anathema dixit, quòd flagitia post Baptismum perpetrata nollent Sacerdotum ministerio, & authoritate remitti.

Socrates refert, Lib. 1. cap. 7. in Nicæno Concilio Acesium Novatianæ sectæ Episcopum Imperatori Constantino dixisse, se cum Nicæni Concilii Patribus communicare nolle, quòd contra eorum sententiam crederet eis, qui se post Baptismum *mortali peccato* polluissent, *remissionis spem non à Sacerdotibus, sed à DEO, qui & potest & authoritatem habet peccata remittendi, expectandam.* Animadvertis Sectarie? cum Nicæni Concilii Patribus, primi illius, quo damnatus Arius, quo asserta Christi divinitas, non communicavit Acesius, quia negabat, post Baptismum *remissionem peccatorum à Sacerdote sperandam.* Quod quid est aliud, quàm credidisse contrarium illos Patres, nempe *remissionem peccatorum à Sacerdote esse sperandam.* Et tu hodie Pœnitentiæ Sacramentum, ùt rem novam, ùt commentum hominum, ùt aliquid à veteri disciplina alienum, novus ipse, & vetustatis ignarus contempseris? ac quis credat Sacerdotes *remissionem peccati* concessisse, nisi fatente reo crimen & veniam efflagitante? Sacerdos absolvisset? invitos absolvisset à scelere, quod patratum esse nesciret; absolvisset, quos aut peccâsse ignoraret, aut à peccato resiluisse? absurdum quid; mentitúmque commentum perire volentium. Nihil ergo nunc sancta Ecclesia, nisi quod purissimo, & antiquissimo illo ævo, non dico celebratum, sed jam antiquum.

Dice-

Diceres DEUM liquidis miraculis istud Sacramentum asserere. Nam cui supra rerum humanarum conditionem non sit, inter tot Sacerdotes, quorum aliqui leves, scelerati aliqui, nonnulli facta ad vos secessione Apostatæ, durare inviolatam illius majestatem, ut, quæ privatorum peccata acceperint, aut nunquam aut raro, in vulgus effundant, vix ullum hinc scandalum, ullæ rixæ, ulla infamia? scilicet impiorum Sacerdotum idem DEUS cohibet linguas, ut, quæ à Pœnitentibus acceperint, apud se contineant, qui & Pœnitentium linguas, ut Sacerdotibus pudorem aperiant, laxat.

CAPUT II.

De Sacro-sancto Eucharistiæ Sacramento.

DE Eucharistia nunc paucis agendum, si de tanta re pauca proloqui fas est. Tu Domine, nec relinque nos, quibus Te reliquisti, & Sectariis oculos redde, ut agnoscere audeant tuum munus, quod tantum est, ut illud non supra se modò, sed & supra Te credant. Nam ùt sæpe Judæos, nihil magìs à Christiana fide deterret, quàm quòd in ea omnino credendum sit DEUM vivum, DEUM Abraham, hominem factum, vixisse mortalem, in cruce occubuisse: ità Sectariorum multos nihil magìs offendit istius Sacramenti præstantiâ, dum non sibi persuadeant in hanc benignitatem demisisse se

Christum, ut Sacerdotum manu teneri, & peccatorum ore sumi voluerit, idem hoc corpus, quod olim in cruce distentum, *nunc ad dexteram Patris sedet in gloria.*

Cæterùm nihil in vos præjudicii gravioris, Sectarii, quàm Christianorum tunc consensus in Eucharistiæ fide, cùm hoc sæculo nasci cœpistis, ac deinde grandis inter vos in ipso errore dissensio. An verisimile nullam tunc in Orbe Ecclesiam de Eucharistia rite sensisse? aut putandus Spiritus veritatis esse in vobis, qui pejùs inter vos, quàm nobiscum, de tanta re litigatis? omnibus, inquam, toto Orbe Christianis in ista re idem tunc sensus, Latinis, Græcis, Armenis, Abyssinis, Moscovitis: (Nam paucissimi paucissimi in Bohemia Hussitæ vix pro ullis sint, & ùt hi non in nostris, ità neque in vestris: neque enim cum illis ulli vestrûm omni ex parte in Eucharistiæ fide consentiunt) Conveniebant omnes in eam sententiam, ùt & hodie quoque conveniunt, sub speciebus panis ac vini delitescere realiter Christi corpus ac sanguinem; nihil panis, nihil vini superesse; adorandam itaque Eucharistiam, quandoquidem nulla est in Eucharistia substantia, nisi ipsemet Christus.

Nihil vos tamen, Sectarii, Christianorum ille consensus movit. Resiliîstis ab omnibus Christianis, id est, voluistis esse hæretici. Neque

que instititis unicam viam. Ubi ab Ecclesiæ calle descitum; *ivistis in adinventionibus vestris*: ut scire cupienti, quid de Eucharistia sentiatis, sit longâ primùm historiâ, ac deinde Oedipo opus. Tam multiplex quippe inter vos in hac parte dissensio, ut ad quadraginta, ampliúsque sententiæ numerentur, omnino diversæ, omnino contrariæ. Ac præterea, quid singulæ apud vos sectæ sentiant, non sat exponitis, veriùs dixerim, non sat scitis. Qui ex vobis Lutherum sunt sequuti, fatentur illic realiter contineri Domini corpus, sed non existimant panem indè recedere. Hugonotti, & Protestantes in Anglia, cæteríque Calvinistæ, nihil illic præter panem esse contendunt, quippe sedere à dextris Patris Christum, neque in variis locis posse consistere. Alii alia sentiunt. Sed hæ duæ in vobis sententiæ potissimùm eminent. Ecce autem utraque quàm absurda.

Lutherani dum fatentur Christi corpus *adesse realiter*, negant tamen adorandum. Et ô egregiam rationem! quia, inquiunt, Christus non hoc Sacramentum instituit, ut adoraretur, sed ut pasceret animas nostras. Quidnî & dixerint; Reges & Principes venationi operam dare animi causâ, non ut colantur à civibus: ergo illos errare, qui Regi venanti obviàm facti, eum salutaverint, quo modo par est, Regem? Christus in Cruce erat, *ut salvas faceret*

animas multorum, ferrétque opprobria, quæ nobis debebantur: non ut adoraretur. An ſi illic adfuiſſes, Lutherane, putâſſes eſſe crimen in terram procumbere, pendentem adorare? quæ amentia, ut Chriſtum, ubicunque eſt, non adores, qui ubicunque eſt, DEUS eſt, vitæ tuæ arbiter, animæ judex?

Sed hæc Lutherana ſententia, quæ in Euchariſtia panem agnoſcit, tam Scripturis exploditur, quàm doctrinâ antiquæ Eccleſiæ. Nam ſi illic & panis, & Chriſti corpus eſſet, non diceret Chriſtus, *Hoc eſt corpus meum*; ſed, hic eſt corpus meum. Nec diceret, *panis, quem ego dabo, caro mea eſt*; ſed in pane, quem ego dabo, caro mea eſt. Et niſi nobiſcum credidiſſet Apoſtolorum ævo Eccleſia, ab Euchariſtia ſubſtantiam panis abeſſe, non ſcripſiſſet S. Juſtinus Martyr Euchariſtiam poſt conſecrationis verba *eſſe illius incarnati JESU carnem & ſanguinem*; ſed Euchariſtico pani ac vino poſt conſecrationem accedere carnem illam & ſanguinem: non ſcripſiſſet & Cyrillus Hieroſolymitanus *panem hunc, qui videtur à nobis, non eſſe panem, etiamſi guſtus panem eſſe ſentiat, ſed corpus Chriſti*, quin potiùs docuiſſet, panem illum, qui videtur, eſſe panem, nec in eo guſtum falli, ſed cum pane conjunctum corpus Chriſti.

Nec ſapientiùs Calviniſtæ. Non quidem adeſſe in Sacramento realiter Chriſti corpus; nos

nos tamen illius realiter esse participes. Inepta adeò, & semet evertens opinio, ut nec ipsi se capiant. Age enim, Sectarie, potésne realiter accipere Christi corpus, nisi Christus realiter adsit? atqui vis eum semper in cœlo versari, nec in pluribus simul locis posse consistere. Cùm tu ergo in terris tantùm, ille tantùm in cœlo, quomodo realiter corpus ipsius ad te perveniat? ac cùm momento eodem tu Londini, iste Genevæ communicet, qua arte effeceris, ut realiter Christi corpore uterque pascamini, neque tamen realiter duobus simul locis Christus esse potuerit?

Dixerísne animam tuam pervolare fide in cœlum: illic verè, ac realiter saginari sancto hoc cibo? hoc verò ad argumentum nihil. Nam ùt fide, ùt cogitatione, ùt voluntate, superes astra, & in medio cœlo verseris; tamen *realiter* hæres in terra. Neque ulla tui pars, id est, neque animus, neque corpus, *realiter* in cœlo est, ut illic alimentum accipiat. Num si Romam, si Hierosolymam defixa cogitatione ad animum retuleris, realiter Romæ, realiter Hierosolymis fuisse dicendus es? restat ergo ostendas, quî fieri possit, ut anima tua, quæ realiter non ascendit in cœlum, realiter Christi carne vescatur, nisi Christus verè, ac realiter adsit in terris, & quidem uno tempore multis simul in locis, cùm eodem sæpe momento multi ve-

ſtrûm per Galliam, Angliámque communicent.

At referes, neſcire te modum; paſci te tamen ſcire. Itáne? ſi neſcis quo modo illa fiant, nec ſcis certè, num is modus non ſit tranſubſtantiatio. Cur igitur tantâ in tranſubſtantiationem audaciâ, tanto furore agis? deinde ut neſcias modum; at ſaltèm ſcis ejuſmodi modum eſſe, qui te faciat non cogitatione tantùm ac fide, ſed reipſa, corpori Chriſti contiguum, vel fatendum te non reipſa corpus Chriſti accipere.

Ais enim, te manducare *per fidem*, Dominicam carnem. Quid autem his verbis ſignificas? an fide te tenere ac credere, virtutes à corpore Chriſti, qui in cœlis eſt, animæ tuæ illabi, ut ſic quodammodo cum illo uniaris? atqui hoc non eſt, Sectarie, realiter Chriſti corpus accipere; ſed, ùt ſummum, imaginariè. Nam illa vis, illæque virtutes, quas ais à Chriſto in te profluere, non ſunt utique corpus Chriſti, nihil autem aliud realiter te credis accipere. Sed nec virtutes, opinor, has manducas. Cur igitur, quo eludatis ſententias Patrum, qui teſtantur *re ipſa Chriſti carnem ac ſanguinem ſumi*, hac inani fraude utimini, dicitiſque & vos idem quoque ſentire? sìn dicis, te *per fidem* apprehendere, ac credere corpus Chriſti tibi realiter communicari; refero, fidem illam, vel te judice, falſam eſſe, atque ridiculam; quandoquidem tibi rem,

quæ non est, persuades; cùm ex tua sententia non alibi realiter, quàm in cœlo sit Domini corpus, tu autem non alibi realiter, quàm in terra.

Sed quoniam ad Scripturas provocare soletis, en illas audiamus. Apud Matthæum est, cap. 26. *Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus.* Apud Marcum cap. 14. *Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus.* Apud Lucam cap. 22. *Hoc est corpus m um. Hic est calix novum testamentum in sanguine meo.* Apud Joannem cap. 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Paulus verò 1. Corinth. 11. indignè ad Eucharistiam accedentem, pronuntiat *reum corporis ac sanguinis Domini.* En verba aperta, testimonia non perplexa, non semel repetita. Quibus apertissimè profligati, ad expositionem nempe confugitis; tanquam vestri judicii, vestræ authoritatis sit, ubi libebit, nunc ex Scripturæ verbis absque interprete de lite decernere; (Sæpe enim si aliquid arridere vobis visum, in verbis hæretis, nihil vultis exponi? proclamatis in verbo DEI standum.) nunc ad explicationem provocare, & illam quidem vestram.

Sed ecce; quid nobis objicitis? argumenta, inquis, ex Scripturis. Primum, quòd Eucharistia interdum in Scripturis appelletur *panis & vinum.* Deinde, quod dixit Christus, Joan. 6.

Spiritus est, qui vivificat, caro non prodest quicquam. Verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus, & vita sunt. Denique quòd Christus sit ad dexteram Patris; indè venturus judicare vivos & mortuos. At refero obscuriora illa esse, quàm verba, quæ ex illis vultis exponi, nempe: *Hoc est corpus meum. Caro mea verè est cibus.* Quod hoc autem Philosophiæ genus, per obscurius obscurum exponere: aut veriùs, rei apertæ sensum ex obscura velle colligere? quid verò, si dicamus hæc, quæ objicitis loca, per ea, quæ retulimus, exponenda? quid si negamus vestrûm potiùs esse, quàm nostrûm illa exponere? dubiis argumentis agitis, & in vos ruituris. Neque operosum paucis singula diluisse.

In Scripturis (dicitis) appellatur Eucharistia panis ac vinum. Ergo Scripturæ in Eucharistia agnoscunt verè panem ac vinum. Age, Sectarie, & eo argumento multò in nos pressius ità decerne. Catholici sæpe Eucharistiam inter sermones, inter preces, panem appellant, ergo credunt verum illic panem esse; & non tantùm Domini corpus. Nónne eadem ratio; nónne vis eadem argumenti? num potiùs efficietis Scripturas, cùm Eucharistiam nomine panis ac vini designant, verum in ea panem aut vinum asserere: quàm nos Catholicos, cùm illam iisdem nominibus appellamus.

Liceat

Liceat igitur hoc ipſum argumentum in vos aptare. In Catholica Eccleſia ſæpe Euchariſtiam, panem ac vinum appellamus; neque tamen credimus ullam panis aut vini ſubſtantiam illic eſſe. Ergo ex eo, quòd Scripturæ iisdem utantur nominibus, non colligi poteſt, eas in Euchariſtia verum panem, aut vinum, agnoſcere. Pone præjudicium factionis, Sectarie: quo argumento nos petebas, num non æquiori jure cecideris? nam quòd ſæpe panem appellemus, aut vinum, ità familiare inter nos viventibus, ut ſit inverecundiæ id negare, & neſcire inſcitiæ. Quoties hujus panis non tantummodó eſum, ſed effectum concedi non poſtulamus? quoties, ut is panis non in mortis, ſed gloriæ pignus nobis ſit, à DEO Patre expoſcimus? ſed hæc omnia, per ſimilitudines, per figuras? quæ locutionum genera nec ipſi negatis in Scripturis eſſe frequentia. Ità Bernardus (quem noſtrarum partium eſſe, niſi ex inverecundis, nemo negaverit) Euchariſtiam panem appellat, Serm. 1. Dominicæ 6. poſt Pentecoſten: qui panem in diverſas ſpecies diſtribuens: *Porrò*, inquit, *ſeptimus panis eſt Euchariſtia, quoniam panis*, inquit, *quem ego do, caro mea eſt pro mundi vita.* Panem igitur cum Scripturis nominamus; quòd ùt ex pane animalis homo vivit, ità ex Euchariſtia ſpiritualis (quo ſymbolo ex pane ac vino Euchariſtiam confici Chri-

Christus jussit: & plurimi Patrum, per *panem nostrum quotidianum, aut supersubstantialem*, quem petere edocemur, hoc cœleste alimentum intelligunt,) tum etiam ob figuram ipsam panis: & maximè, quòd antea panis fuit. Sæpe enim, quod jam est, ex eo, quod fuit, appellamus. Et quoties jam à nostrarum partium viris, exemplum audîstis virgæ Aaron (Exod. 7.) quæ versa in colubrum. Certè virga non erat, alioqui fascinatos à DEO Pharaonis oculos diceres, non verò miraculo de sua Majestate admonitos; tunc tamen dicitur virga. Nimirum, quia ex virga mutata in serpentem: *projecerúntque singuli virgas suas, quæ versæ sunt in dracones; sed devoravit virga Aaron virgas eorum.* Sed ne multa in fragile argumentum. Scriptura Eucharistiam panem appellat. Estò. Idem Patres antiqui sæpe fecere, idem & facimus. Cur igitur, cum quibus nos loquimur, credamur non sentire?

Neque validius in nos telum expediunt à Domini verbis: *Spiritus est, qui vivificat; caro non prodest quicquam.* Nam si simpliciter velint intelligi: *Carnem Christi nil prodesse*; quæram ab ipsis, cur igitur dicant in Eucharistia à se sumi Domini corpus? imò cur dixerit Christus: *nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis?* sibíne repugnantem autumant Christum? an non negent

gent semper in Ecclesia fuisse receptum, *Christi carnem prodesse sumentibus?* omnino cogentur distinguere *de modo*, quo sumpta Domini caro prosit, *&* *de modo*, quo non prosit. Nempe Capharnaitas, qui Christum audiebant, finxisse animis pinguem aliquam, indignámque rationem, & omnino carnalem, qua is se manducandum assereret. Ideóque in hunc sensum loquutum esse Christum. Non prodest caro sic sumpta, ut intrà vos cogitatis. Altiori, magísque spirituali, quàm creditis, ratione me tradam, & à vobis sumptus in cibum *vivificabo animas vestras*. Ità de modo sumptionis, non de ipsa simpliciter sumptione, dixit Christus, *caro nîl prodest.* Nunc autem en ô vestrum scilicet argumentum. Dicit Christus carnem hoc modo sumptam, quem Capharnaitæ sibi fingebant, neutiquam profuturam. Ergo non proderit eo modo percepta, quem Catholici volunt. Atqui, probandum antè, Sectarie, nos eadem sentire, quæ Capharnaitæ sensere, nos spiritum, *qui vivificat*, nolle audire. Porrò utrumque falsum. Capharnaitæ nîl altiùs cogitabant (ùt ex Scripturis constat) quàm Christum, ùt alii cibi eduntur, ità Corpus promittere; ut in partes scinderetur, ut saporis carnei esset, sumptus deficeret. Nos, *spirituali*, *&* *vivificanti ratione* sentimus, verè quidem atque realiter, sed spirituali & incomprehensibili modo, in Eucharistia

Christum

Christum adesse, sumi à nobis totum, inviolatum, nunquam deficientem. Sic utrinque consentient Domini verba, tam illa, quibus docet, *Carnem suam verè in cibum dari*; quàm alia, quibus ostendit, si rem carnaliter cum Capharnaitis intelligas, *carnem omnino non prodesse*. Vos autem, si negatis ullo modo prodesse *Domini carnem*, in hæc verba pugnabitis: *nisi manducaveritis carnem, &c.* Sîn aliquo modo, sed non Capharnaitico illo, sumi carnem & dicitis & prodesse; concedemus hoc quidem, sed & addemus in nostra Ecclesia esse sanctum hunc modum. Nec quid in contrarium istæ Scripturæ, aut aliæ ullæ habent.

Aitis denique crebrò Scripturas asserere, Christum in cœlis esse, ac fore, donec in ultimo mundi actu, formidabili Majestate adveniat. Ergo non esse in terris, in Eucharistia, in manibus Sacerdotum. Expedita responsio. Christus in cœlo est, atque erit, magna illa & visibili Majestate usque ad consumationem sæculi. Non videtur à nobis publicè illo splendore, ac ne versatur quidem inter nos obnoxius officiis, quæ revera corpori prosint, qualia olim unguento diffuso Magdalena exhibuit, quorúmque respectu Dominus dixit: *Pauperes semper habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis.* Non de cœlo igitur antè descendet in *gloria majestatis*, quàm omnium seculorum hominibus

minibus ad judicium convocatis. Sed intereſt ſæpenumero rebus noſtris alia ſpecie, alio cultu, pompa minore; adeſt, inquam, ſæpe nobis in terris ipſe, verè, realiter. Paulo Damaſcum eunti in via apparuit, in via loquutus eſt Act. 9.Ità Ananias ad Paulum: *Dominus miſit me JESUS, qui apparuit tibi in via, qua veniebas.* Et Barnabas narravit Apoſtolis: *quomodo* Paulus *in via vidiſſet Dominum, & quia loquutus eſt ei.* Et Act. 23. *Sequenti autem nocte, aſſiſtens ei Dominus, ait: conſtans eſto: ſicut enim teſtificatus es de me in Jeruſalem, ſic te oportet Romæ teſtificari.* Denique Act. 26. *Ego ſum JESUS, quem tu perſequeris. Sed exurge, & ſta ſuper pedes tuos: ad hoc enim apparui tibi, ut conſtituam te miniſtrum, & teſtem eorum, quæ vidiſti, & eorum, quibus apparebo tibi.* Neque Angelum dicas, induiſſe ſpeciem Chriſti, ut Paulo appareret. Nam ut prætercam in Apoſtolorum Actibus ſignatè diſtingui, quando Chriſtus, aut Angelus, Paulo *appareat.* Dubitationem ipſe Paulus exemit, 1. Cor. 15. ubi Chriſti reſurrectionem Corinthiis probaturus, ait eum poſt reſurrectionem viſum Apoſtolis, atque diſcipulis. *Noviſſimè autem omnium*, inquit, *tanquam abortivo viſus eſt & mihi.* At certum eſt viſum hunc Paulo aliquot annis poſt Aſcenſionis diem. Diu enim Perſequutor, non Apoſtolus, Paulus fuit; certum etiam, non Angelum fuiſſe, ſed Chriſtum,

qui

qui ſic Paulo apparuit, cùm fuiſſe eundem illum dicat, qui Petro, & Apoſtolis viſus, ad faciendam reſurrectionis ſuæ fidem. Neque enim Angelum dixeris, ſed Dominum ipſum apparuiſſe Apoſtolis, quadraginta diebus, qui ad Aſcenſionem interceſſerunt à Paſchate. Ludicrum præterea ſit Pauli argumentum; ſi ſic intelligas, procul dubio reſurrexiſſe Chriſtum, quandoquidem Angelum ipſe viderat ſpecie ejus tectum. Adfuit igitur Paulo Chriſtus, adfuit & pluribus Sanctis, *in terra*. In Sacramento etiam nobis adeſt, ſed tectus, ſed creaturæ imagine, atque velis Creatorem celantibus.

Dubitas tamen, & corpus, quod in cœlo eſt, inquis, an & poterit eſſe in terris? omnino, Sectarie. Poteſt Domini Corpus duobus locis eſſe: quòd ſi duobus, quidnî innumeris? nam quid corporibus noſtris obeſt, ne in varia ſimul ſede conſiſtant? nónne naturæ conditio? qui verò naturam ſic condidit, quidnî mutare in alias leges poſſit? hæc eſt humilis diſciplina; hæc Philoſophia Chriſtiana antiquæ Eccleſiæ. Ambroſius Lib. 2. Hexam. cap. 2. *Cùm ſermo ejus ortus naturæ ſit, jure uſurpat dare legem naturæ, qui originem dedit.* Et Lib. 3. Hexam. cap. 2. *Vox autem DEI efficiens naturæ eſt.* Sed hoc fortè non potes ſatìs mente concipere: certè nec DEUM potes; neque ideo minùs eſt DEUS. DEI opera ſi ex tua intelligendi vi metiris, quàm

quàm debilem, quàm obscurum, quàm à te pendentem effinxeris! Pendet ab eo tua intelligendi vis, non illius à tuo intellectu potentia.

Num operosiùs autem, in diversis locis statui unum corpus, quàm duo corpora in eodem; sive, ùt loquuntur Philosophi, quàm *penetrationem dimensionum* dari? Par omnino difficultas. Atqui Christus per ipsum lapidem, *qui erat magnus valde ad ostium monumenti*, redivivum corpus eduxit, id est, dimensionum penetrationem, ubi vellet dari, ostendit. Nam tunc demum revolutus est ab Angelo lapis, cùm ungendo Domino venisset Magdalena, Matth. 28. *Venit Maria Magdalene, & altera Maria videre sepulchrum, & ecce terræmotus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de cœlo, & accedens revolvit lapidem, & sedebat super eum, &c. Respondens autem Angelus dixit mulieribus: nolite timere vos.* Per solidos deinde parietes ad discipulos venit Christus, Joan. 20. *Cùm ergo serò esset die illo, unâ Sabbatorum: & fores essent clausæ, ubi erant discipuli congregati propter metum Judæorum, venit JEsus, & stetit in medio, &c.* Iterum, *venit JEsus januis clausis, & stetit in medio, & dixit &c.*

Nugas hìc, sed indignas, quosdam vestrûm comminisci non puduit, per fenestras forsitan Christum intrâsse, vel per camini descendisse

ſpiracula, forésve ſolviſſe, quæ antea clauſæ e-rant. Impudens dictum,& fallor, an ab hominibus intempeſtivæ dicacitatis famam amantibus, an ſupervacuum, quod tam ſedulò repeti audis, *Cùm fores eſſent clauſæ. Januis clauſis.* Quò hæc verba, niſi ut deſignaret Joannes mirum Chriſti introitum, cui ipſe interfuit? aut cur non adderet feneſtrâ, vel camino, foribúsve laxatis irrupiſſe, qui ſignanter de foribus clauſis? Intrâſſe foribus obſeratis, Sectarie, nihil eſt aliud, quàm intrâſſe præter naturæ leges, per ſolidas fores. Hieroymus adversùs Jovian. lib. 1. *porrò ſic clauſis ingreſſus eſt oſtiis, quod humanorum corporum natura non patitur, ergo Petrum, & Dominum negabimus vera habuiſſe corpora, quia ambulaverunt ſuper aquas, quod contra naturam eſt?* Ambroſ. cap. 24. Lucæ. *Habuit autem admirandi cauſam Thomas, cùm videret clauſis omnibus per invia ſepta corporibus, inoffenſa compage, corpus inſertum. Et ideo mirum, quomodo ſe natura corporea per impenetrabile corpus infuderit, inviſibili aditu, viſibili conſpectu, tangi facilis, difficilis æſtimari.* Ibid. *Etſi Petrus de reſurrectione crediderat, turbari tamen potuit, cùm videret, quòd ſe Dominus cum corpore, in ea, quæ veſtibulis obſeratis, & obſtructis erant ſepta parietibus, improviſus infunderet.*

Neque tantùm cùm reſurgeret Chriſtus, ſed & cùm naſceretur penetrationem dimenſionum de-

dedit, intactis virginitatis claustris è sanctissimæ Matris utero in lucem erumpens. Refert in eam rem insigne sui temporis miraculum Augustinus lib. 22. de Civ. cap. 8. Petroniam, matronam Carthaginensem, nescio, quem annulum à Judæo habuisse, quem in morbi remedium nudo corpori zona præcingente apponeret. Hanc deinde ad S. Stephani Reliquias iter exorsam. Tunc verò zonâ illæsâ, annulum, quem gestabat, decidisse, & ipsum illæsum, ut priùs Christiano miraculo Judaica remedia ab ea submoverentur muliere, quæ *impetrante Martyre sanaretur.* Addit: *Non credunt hoc, qui etiam Dominum JEsum per integra virginalia Matris enixum, & ad discipulos suos ostiis clausis ingressum fuisse non credunt. Sed hoc certè quærant, & si verum invenerint, illa credant. Clarißima fœmina est, nobiliter nata, nobiliter nupta, Carthagine habitat: ampla civitas, ampla persona, rem quærentes latere non sinunt. Martyr certè ipse, quo impetrante illa sanata est, in filium permanentis Virginis credidit, in eum, qui ostiis clausis ad discipulos ingressus est, credidit.*

Hæ sunt igitur de Nativitate, & resurrectione Domini ex Scripturis historiæ; hic illarum historiarum ex veteri Ecclesia sensus, duo corpora, Deo jubente, simul eodem loco posse consistere, sive, ùt loquuntur Philosophi, *penetrationem dimensionum* ex divina potentia dari.

 At-

Atqui certum non minùs in sensus humanos, naturámve pugnare, ità duo corpora invicem inseri posse, quàm unum in pluribus locis sisti. Non par modò utrobique, sed eadem difficultas. Utrumque supra naturæ vires, utrumque infra Dei potentiam agnovit Ecclesia, quæ & Christum penetrâsse parietes, & variis simul locis Sacramento adesse suos semper edocuit.

Sed sunt tria, quæ vos, Sectarii, ægre decoquitis: nomen *Missæ*, Eucharistiam dici *Sacrificium propitiatorium*; ipsam denique de Transubstantiatione doctrinam. Missa adeò invisa vox vobis; ut illam odisse, amoris inter vos sit tessera. At sanctam hanc vocem pro celebratione Eucharistiæ usurpatam doceri fusè posset; nisì compendio, quo cœpi, me tenerem. Mille circiter ac trecenti anni sunt, ex quo vixit Ambrosius, qui Epist. ad Marcellinam: *Missam facere cœpi*, inquit; & mox: *orare in oblatione Deum cœpi, ut subveniret &c.* S. Telesphorus Papa & Martyr, qui per ætatem Joannem Apostolum videre potuerat, jam suo tempore *Missas* agnoscit, & in iis celebrandis multa disponit: & hoc ipsum fatentur Sectarii. Magdeburgenses enim Centur. 2. cap. 10. vitio illi vertunt; *quòd Missas cumulat, & ritum earum auget, atque ad tempus alligat.* En, ùt incauti, dum accusant Telesphorum, Missarum vetustatem agnoscunt: imò & nomen, in ipso Ecclesiæ nascen-

tis exordio. Sed quidquid ſit de nomine, rem ipſam videamus.

Dicimus Euchariſtiæ celebrationem eſſe Sacrificium, verè, propriè propitiatorium. Vos negatis, aut potiùs quidam ex veſtris. Nobis ſaltèm tacitè, eruditiores conſentiunt. Iſ. Caſaubonus paucis ante obitũ menſibus, in Sereniſſimi Britanniarum Regis triclinio erat: ego illi colloquebar, & alios prætereà non Catholicus homo, Aulicus, adhuc hodie in Regis familia, & quem, ſi opus, facillimè indicem. Tunc igitur ùt ſermo inciderat, contigit de Euchariſtia inter nos agi; quam ego dum propugno: Nihil, inquit Caſaubonus, opus eſt, ut labores: ſpontè profiteor, & ex antiquæ Eccleſiæ ritibus conſtare contendo: Euchariſtiam eſſe Sacrificium; nec ſacrificium modò laudis, ùt plurimi noſtrûm volunt, ſed ſacrificium propitiatorium, ſacrificium ἱλαςήριον. Hæc ipſius verba fuêre: ità geminâ linguâ, cujus generis hoc ſacrificium cenſeret, expoſuit. Gaudio ego perfundi; ille alter, qui tertius colloquio aderat, ità ſentientem vehementer mirari; & verò plùs hac voce ſe perculſum aſſerere, quàm *centum Papiſtarum argumentis.* Poteſt ille *veritati teſtimonium perhibere.* Vivit enim, & eſt cum Rege aſſiduus. Catholicus autem adeò nunquam fuit, ut timeri non poſſit, nè ex compoſito, illa fraude nos juvet.

Et Eucharistiæ quidem oblatio adeò crebrò sacrificium à Patribus dicta, ut jam non de nomine Sectarii disputent, sed quid intelligendum hoc nomine. *Negari non potest* (ait Kemnitius) *veteres, quando loquuntur de Celebratione Cœnæ Dominicæ, usurpare vocabula sacrificii, immolationis, oblationis, hostiæ, victimæ: itèm uti verbis offerre, sacrificare, immolare.* Audi porrò vel unum Augustinum, Sectarie. Dices illius ævi Ecclesiam, non usurpâsse hæc verba tanquam tralatitia, & *figuratè sumpta*, sed ea intellexisse proprio, vero, ac usitato sensu: ut Eucharistia sit Sacrificium, verum, propriè dictum, propitiatorium, non modò pro vivis, sed etiam pro defunctis.

Igitur morituram matrem suam ità locutam refert, lib. 9. Confess. cap. 11. *Ponite hoc corpus ubicunque, nihil vos ejus cura conturbet. Tantùm illud vos rogo, ut ad Domini altare memineritis mei, ubi fueritis.* Deinde cap. 13. de eadem. *Non cogitavit corpus suum sumptuosè contegi, &c. Non ista mandavit nobis; sed tantummodo memoriam sui ad altare tuum fieri desideravit, cui nullius diei prætermissione servierat, unde sciret dispensari victimam sanctam, qua deletum est chirographum, quod erat contrarium nobis.* Apertiùs etiam antè cap. 12. *Cùm ecce corpus elatum est, imus, & redimus sinè lacrymis. Nam neque in eis precibus, quas tibi fudimus, cùm offerretur pro ea sacrificium pretii nostri,*

jam

jam juxta sepulchrum posito cadavere, priusquam deponeretur, sicut illic fieri solet; nec in eis precibus ergo flevi, sed toto die graviter occultò mœstus eram &c. Jam audis, Sectarie, non Augustini tantùm matrem, non tantùm Augustinum, sed ipsum illo seculo Ecclesiæ morem, ac sensum. *Cùm offerretur pro ea sacrificium pretii nostri.* Tria hìc habes, Eucharistiæ oblationem *sacrificium esse, propitiatorium* etiam. Nam aut frustrà, aut impiè ab Ecclesia sacrificium Domino offerretur pro mortuis, quod Dominum mortuis propitiare non posset. Denique habes, eo tempore puram adhuc, ùt dicere soletis, Ecclesiam, pro mortuis publico consensu oravisse. Res hinc adeò liquidæ, adeò certæ, ut ingemiscendum sit cæcitati ad ejusmodi lucem caligare volentium.

Jam de Transubstantiatione quid queruntur? an eos nomen offendit? an quod significatur hoc nomine? ajunt commentum esse Papisticum, sub Innocentio III, ortum in Lateranensi Concilio. Nimirum quia illic de Transubstantiatione apertè decernitur. Quæro autem, Sectarie, si hanc nobis Innocentius fidem tradidit, quis tradidit Græcis? Certè enim prorsus illi nobiscum in hac parte conveniunt. An qui communioni nostræ repudium miserunt, qui Pontificum Romanorum nomen odêre, doctrinam ejusmodi, tanti momenti, tam recenter (ùt vultis) à Latinis excogitatam, omnes, omnes a-

pud se admisissent, inviolatam tenuissent? At Transubstantiationis nomen haud habent. Quid tum? at rem, at fidem habent. Credunt enim panem ac vinum post consecrationem desinere esse panem, ac vinum: illícque succedere verum Domini corpus ac sanguinem. Quidnî igitur, quod nunc sentit Romana Ecclesia, & sensisse credenda sit antè, quàm in usu poneretur Transubstantiationis vocabulum; cùm Græci in hunc diem Transubstantiationis vocem non habeant, & nihilo tamen minùs in hac parte Romanis consentiant? Priùs quàm vulgò usurparetur Homousii nomen, an non Sancta Trinitas à Christianis credebatur homousia? Quid ad rem interest, si serò *significativum* aliquod nomen repertum à Theologis, usúque receptum est; modò priùs res eadem in Christiana fide jam fuerit, verbis aliis, alia Phrasi concepta?

Quòd autem ante Innocentii III. ævum de Eucharistia crediderint Christiani, quæ & nos modò, facilè ex illis ostendêre, qui ante Innocentium probati Scriptores. Quinquaginta circiter annis priùs explevit Bernardus mortalitatem, quàm Innocentius III. in Pontificem eveheretur. Quid autem his illius verbis expressius, Sermone in Cœna Domini: *Hæc est verè indulgentia cælestis, hæc est verè cumulata gratia, hæc est verè superexcellens gloria, Sacerdotem Deum suum tenere, & aliis dando porrigere.* Sed nè testimo-

stimonia illa submoveantur à vobis, exceptionibus, ùt plerumque inanibus (nam fingitis incubuisse tunc noctẽ mortalibus, quæ eos in errorem propulerit) repetamus, quæ intemerata vestro quoque judicio secula extiterunt.

S. Augustini sententiam modò protulimus; imò Ecclesiæ mentem & usum ab illo descriptum; Eucharistiam esse victimam, qua deleta sunt nostra peccata; esse Sacrificium; esse propitiationem, quæ Deo pro mortuis offertur. Vis antiquiores Augustinô? S. Justinus Martyr, primo ab Apostolis seculo, Apolog. 2. ad Antoninum Imperatorem. *Quemadmodum per verbum Dei incarnatus JEsus Christus Salvator noster, & carnem, & sanguinem pro salute nostra habuit: sic etiam per preces verbi Dei ab ipso Eucharistiam factam cibum, ex quo sanguis & carnes nostræ per mutationem aluntur, illius incarnatì JEsu & carnem, & sanguinem esse edocti sumus.* S. Hilarius tertii Ecclesiæ seculi vir lib. 8. de Trinitate. *De veritate carnis & sanguinis non est relictus ambigendi locus. Nunc enim & ipsius Domini professione & fide nostra, verè caro est, & verè sanguis.* S. Gregorius Nyssenus ejusdem ætatis in Oratione Catechetica, cap. 37. *Rectè, Dei verbo sanctificatum panem, in Dei verbi corpus credimus immutari.* S. Chrysost. Homil. 52. in Matth. *Qui majus, id est, animam suam pro te posuit, quare dedignabitur suum tibi tradere corpus? Audiamus igitur tam Sacerdotes,*

quàm alii, quàm magna, quàm admirabilis res nobis conceßa est, audiamus, oro, & perhorreſcamus, carnes ſuas nobis tradidit, ſeipſum immolandum propoſuit. Sanctus verò Cyrillus Hieroſolymitanus, Chryſoſtomo ille antiquior, catecheſ. 4. dicit: *ſcire, & pro certißimo habere* Chriſtianum hominem, *panem hunc, qui videtur à nobis, non eſſe panem, etiamſi guſtus panem eſſe ſentiat, ſed eſſe corpus Chriſti: & vinum, quod à nobis conſpicitur, tametſi ſenſui guſtûs vinum eſſe videatur, non tamen vinum, ſed Sanguinem Chriſti eſſe.* Quid multis? Nulla primæ Eccleſiæ ætas, nullus Patrum diſcrepavit. Teſtimonia omnium ſeculorum, atque Scriptorum, illi antea tibi dedêre, quibus hoc argumentum fuſiùs proſequi viſum.

Liceat nunc te affari, ſi quis ſanari exoptas, Sectarie. Unum hoc eſt ex momentis fidei Chriſtianæ graviſſimis. Utrùm in Euchariſtia ſit ipſemet Chriſtus, an tantummodo panis, qui figura ſit Corporis Chriſti. In tanta re, & qua labi ſit certa pernicies, vide, utra pars tutioribus argumentis accincta ſit. Quod ad Scripturas eſt, ſit animi impudentis aſſerere liquidiora, imò æquè liquida, pro vobis verba eſſe, quàm illa pro nobis: *Hoc eſt Corpus meum, hic eſt Sanguis meus. Panis, quem ego dabo, caro mea eſt.* Quædam itaque loca ex ſe perplexa non ſunt; alia autem, quibus interpretatio adhibenda, exponimus, ex hominum certè Majorum, pluriúmque ſen-

ſententia, in quibus ingenium, ſcientia, pietas, inſignia fuêre. Multò denique aptiùs inſtitutioni divinæ, *Hoc eſt Corpus meum.* Jam ſi Eccleſiæ mentem, qualis ab Apoſtolis fuit, inſpicias; ſciri non meliùs illa poſſit, quàm ex Patrum, qui tum vixêre, ſcriptis. Atqui nullus eſt Patrum, qui de Euchariſtia ſcripſerit, quem ipſi non probemus, quem judicem defugiamus. Licèt enim quidam ex illis ſint interdum obſcuris verbis uſi, quibus etiam ad hæreſes veſtras abuti ſtuduiſtis; nemo tamen eorum eſt, qui hoc modo anxiè ſit locutus, cujus alia pro nobis verba non extent, liquida ac aperta. Plurimi verò ità ſcripsêre, ut, cùm ſententiam noſtram aſſerant, nè fingi quidem poſſint, ulla circuitione verborum hæreſi veſtræ faviſſe. Jam ſi ad Chriſtianorum conſenſum reſpicias; in confeſſo eſt, Latinam, Græcámque Eccleſiam, ubique denique per Orbem Chriſtianos, uno ſuffragio in noſtram ſententiam conveniſſe: ut, ſi undequaque argumenta reſpicias, plura à nobis ſint; ſi eruditionem, multò plures doctrinâ inſignes; ſi ſecula, haud dubiè plura: ſi hominum numerum, vos patribus noſtris conferri puduerit.

Ità per omnia inferiores nobis, unâ pertinaciâ reſtatis & vitio incredulæ vanitatis, quæ à vobis prudentia, aut ſapientia appellatur; & tota in ejuſmodi philoſophia eſt, posſítne hoc Deus; an ſit verſimile voluiſſe, quæ illinc incom-

moda

moda nascantur, quàm hoc indignum Majestate Divina; eodem prorsus more, quo Ethnici quæsiêre in Christum, Ariani in Trinitatem. Apage importunæ industriæ curam. Dei opera, cur fiant interdum, agnoveris; quomodo fiant, neutiquam scies. Utar Ambrosii verbis. 2. Hexam. cap. 1. *Quis hæc videns possibilitatem rationis infirmo ingenio rimetur? quæ omnia vis divina incomprehensibilis humanis mentibus, & ineffabilis sermonibus nostris voluntatis suæ authoritate connexuit.*

Si te verò, Sectarie, non movebit nostra consensio, at moveat cæca inter vos pugna; dum divisi in sectas, dum, quid de Sacramento sentiendum, acerbè certatis. Utinam scias, quàm dulce ad altare procumbere, *ubi Angeli* (inquit Chrysostomus Hom. 3. in Epist. ad Ephes.) *hostiam cum tremore suspiciunt*; quàm dulce illic Dominum adorare, qui (Augustini verbis, in Comment. Psalm. 98.) *in ipsa carne hìc ambulavit, & ipsam carnem manducandam nobis ad salutem dedit*; quàm denique omni humana suavitate præstantius, relictis ambagibus fidere Dei verbo, cui tot antea secula sunt assensa; agnoscere esse hoc Domini corpus, quod Dominus suum corpus esse asseruit, & ore carneo carnem Domini idonea humilitate suscipere, ut effectu Sacramenti, & spiritu, qui vivificat, animas nostras alat. Nemo hæc gaudia ante Antichristi tyrannidem à fidelibus tollet, nemo nisi expertus deprehendit.

CAPUT III.

Propugnatur Liberum hominis arbitrium. Ex ſententia Sectariorum ſequi, ut Deus peccati author, imò propriè peccator ſit.

PLures olim Sectarii oppugnârunt plures fidei partes; ſoli iſti hoc ſeculo pene omnes; ſive divinæ iracundiæ fuit, ut infelicitas ſuperiorum ætatum in iſtam conflueret, ſive beneficii locò hanc cautionem dedit, ut & illorum miſeriæ piis lacrymis ingemeremus, & horror eſſet ad eorum fidem accedere, qui in omnibus à nobis abhorrent. Eccleſiam evertunt, in Sacramenta pugnant, Paſtorem inceſſunt maledictis. Traditiones omnes, Scripturarum etiam partem eripi volunt. Ecce autem nobis quoque nos ipſos non relinquunt, liberúmque arbitrium, quo nihil in humana natura præſtantius, inceſſunt injuriis, ùt ſervum, ùt captivum. Ità unâ operâ & hominibus bona adimunt, & in Deum conferunt mala; cujus partes in hominis peccato eas ſtatuunt, ut ipſemet neceſſariò peccati author ſit, & cum peccatoribus peccet.

Longè ab hac impietate Scripturæ, longè Patres: in quibus nihil uſquam frequentius, quàm datam homini optionem ad virtutes aut vitia; ut ideo in culpa ſit, quando peccat, quia potuit non peccare; ideo à crimine inſons Deus, quia hominem nunquam cogit ad crimen.

Sed nec homini solùm in hac parte jus sui, ut liberè peccet; verùm ut & ipsi in bene agendo libertas sit, qua gratiam Dei utique ad omnia bona necessariam, aut repudiet, aut admittat. Hoc adeò ex naturæ lumine, ex Scripturarum, & Ecclesiæ sensu; ut *à tenebris conculcatos* dixeris, quos illa lux fugit. Consensus verò Patrum in eo mirabilis; nec modò illorum, qui ante Pelagii hæresim, sed etiam qui postea floruêre. Ipse Calvinus, in responsione ad Pighium, qui eruditè egerat liberi arbitrii causam, ultrò fatetur, Hilarium, Hieronymum, Chrysostomum, à liberi arbitrii partibus stare. Ità me amet bona mens, ut illorum sanctitatem, atque scientiam Calvino prætulerim. Et his tribus, alios Patres bono jure addere potuisset, si tam verum amâsset, quàm hæresim suam.

Sed jam fortissimè depugnatum in hac arêna est ab egregiis viris. Nos veluti ad spicilegium relicti, quædam ex Scripturis argumenta, ex rationibus etiam, Patribúsque hìc dabimus; ut scias in re adeò liquida deesse nunquam posse argumenta quærentibus. Primum nobis argumentum ex 2. Paralip. cap. 24. *Spiritus itaque Dei induit Zachariam filium Jojadæ Sacerdotem, & stetit in conspectu populi, & dixit eis: Hæc dicit Dominus Deus: quare transgredimini præceptum Domini, quod vobis non proderit, & dereliquistis Dominum, ut derelinqueret vos?* Vides, ùt prius

ùs dereliquerit Deum populus, quàm populum Deus; priúsque ab auxilio ipsi recesserint, quàm ab illis auxilium. Quamdiu verò non recesserat ab illis divinum auxilium, quis dubitat, quin potuerint cum Deo permanere? Cùm ergo permanere potuerint, neque tamen permanserint, liberum arbitrium omnino illis fuit, inclinandi in utram vellent partem.

Adhuc apertius 2. Paralip. cap. 36. *Mittebat autem Dominus Deus Patrum suorum ad illos, per manum nuntiorum suorum, de nocte consurgens, & quotidie commonens: eò quòd parceret populo, & habitaculo suo. At illi subsannabant nuntios Dei, & parvi pendebant sermones ejus, illudebántque Prophetis, donec ascenderet furor Domini in populum ejus, & esset nulla curatio.* Atqui vel his vocibus Prophetarum, cæterísque remediis, quæ tunc Deus Judaicæ perfidiæ adhibebat, ità Judæi poterant uti, ut Deus *illis parceret, & habitaculo suo.* Vel non poterant. Si poterant, nec fecerunt, ecce illam, quam modò propugnamus, libertatem arbitrii. Si non poterant, non inepta modò Scriptura est, sed prorsus à vero exerrat, dum asserit, ideo his illos monitis à Deo oneratos, *ut parceret populo, & habitaculo suo.*

A Paralipomenis ad Isaiam divertamus, cap. 65. *Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona post cogitationes suas.* Quid est, Deum expandere ad in-

incredulos manum, nisì illis ità manum auxilii sui porrigere, ut possint tenere illam manum, & hac ope sustolli de peccatis? cur expandit, nisì ad auxilium? quale autem auxilium, si hi, quibus ferebatur, eo juvari non poterant? aut cur exprobrat non usos auxilio, nisì quia poterant uti? Eadem sententia, Prov. I. *Quia vocavi, & renuistis; extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret.* An is renuere dici potest, Sectarie, qui vocantem non audit, aut qui non potest annuere? aut cur queritur Deus; quòd cùm manum extendisset, nemo aspexerit, nisì quia extenderat, ut aspiceretur? Pergit Dominus apud Isaiam. *Numerabo vos in gladio, & omnes in cæde corruetis; pro eo, quòd vocavi, & non respondistis: locutus sum, & non audîstis: & faciebatis malum in oculis meis, & quæ nolui, elegistis.* At quæ, ô Domine, culpa illorum? aut cur irasceris, hos non tibi respondisse, qui respondere non poterant? cur eos ad majora supplicia destinas, quàm si omnino non vocâsses, omnino non locutus illis esses? Quid erravêre? quid miseri meruêre, si non hoc præstiterunt, quod eos voluisti præstare non posse? An æternis ideo suppliciis hos multabis? *Absit à te, ut rem hanc facias, qui judicas omnem terram, non facies judicium hoc.* Atqui aut id facies, erísque injustus, aut graviter errant Sectarii, qui hoc tuæ Majestati audent affingere. Sed quid liquidius

dius ultimis verbis? *& quæ nolui, elegistis.* Quàm ridiculum, ut dicamur eligere, ad quod necessitate adigimur? num eligit paupertatem, qui dives esse non potest? num tenebras, qui à luce exclusus est? quæ illa Philosophia, ut non libertatis esse, sed coactionis dicatur electio? mendax ergo Scriptura; neque elegêre impii, quæ noluit DEUS, vel alia via erat (nempe mandatorum Domini) quam potuerunt eligere. Electio enim alterius rei respectu dicitur, quam respuas.

Sed jam Christum audite Sectarii, apud Matthæum cap. 25. In postremo mundi actu, in impios sententiam feret, quòd sibi egeno, sitienti, nudo, captivo, nullam opem attulerint. Atqui injusta sententia erit, nisi nudum Christum tegere, esurientem pascere, ægrum visere potuerunt; id est, nisi his operibus collatis in egenos, potuerunt *ab ira ventura & ab arcu declinare.* Responderent tunc impii, non quod responsuros Dominus ait, *Domine quando te vidimus esurientem, &c.* sed potiùs: Domine, scis non potuisse nos facere, quod quereris esse omissum. Tua veriùs culpa est, qui non dedisti posse; quàm nostra, qui non accepimus. Idem est, ac si dicas, ite in ignem æternum, quia cœlum digito non tetigistis, quia lunam in eclipsim deficere passi estis, quia mare continuatis poculis non hausistis.

Nec obscuriùs pro nobis Apostolus 1. Corinth. 10. *Fidelis autem DEUS est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.* Si supra id, quod possumus, non tentamur; ergo ubi peccamus, possumus non peccare. Si possumus non peccare, peccamúsque nihilominus; ergo libertas arbitrii nobis est, qua aut DEO assentiamur, aut Dæmoni. Ait, *ut possitis sustinere.* Atqui nihil dicimur posse, ut vel puero notum, nisi quod sit in nostra potestate; si hoc autem in nostra est potestate, libere, & voluntariè, non ex necessaria ulla determinatione, bene agimus, aut peccamus. Id enim ad quod necessariò determinamur, quis adeò absurdus, qui esse existimet in nostra potestate? nec simpliciter dixit, *ut sustineatis*, sed *ut possitis sustinere.* Illic enim hos ipsos, qui sustinere possunt, posse etiam non sustinere, sed si voluerint labi, disertè pronuntiat. *Itaque, qui se existimat stare, videat, ne cadat.*

Audi jam Ambrosii sensum, quem modestè impudentes, saltèm Luthero, Calvinóque prætulerint, Lib. 1. Hexam. cap. 8. *Et certè in nobis est moderari studia, cohibere iracundiam, coërcere cupiditates: in nobis est etiam indulgere luxuriæ, adolere libidines, inflammare iracundiam, vel inflammanti aurem accommodare, elavari magis superbiâ, effundi in sævitiam, quàm reprimi humilitate,*

litate, diligere mansuetudinem. Pergit paulò pòst, & nos affectuum nostrorum dominos vocat. *Illa cavenda, quæ ex nostra voluntate prodeunt, delicta juventutis, & irrationabiles passiones corporis. Quorum igitur nos sumus Domini, horum principia extrinsecus non requiramus, nec derivemus in alios, sed agnoscamus ea, quæ propriè nostra sunt. Quod enim possumus non facere, si nolumus, hujus electionem mali nobis potiùs debemus, quàm aliis ascribere.*

Hæreticus, ùt hinc constat, Sectarie, iste Ambrosius, aut tu hæreticus: cæca illius ævi Ecclesia, quæ eum ùt orthodoxum laudavit, aut tu cæcus, qui ab illa mente deflexeris. Agnovit eandem arbitrii libertatem, pius apud Augustinum Christianus (Lib. 8. Confess. cap. 6.) qui his verbis se ipse ad monasterium invitabat. *Majórne poterit esse spes nostra in palatio, quàm ut amici Imperatoris simus? & ibi, quid non fragile, plenúmque periculis? & per quot pericula pervenitur ad grandius periculum. Et quamdiu istud erit? amicus autem DEI, si voluero, ecce nunc fio.*

Sed cui sano liceat dubitare de Antiquorum in hac parte sententia, post hæc S. Justini Martyris verba, quæ proferri in vos solent, ex ipsius Apologia, ad Antoninum Imperatorem? *Nisi libero arbitrio genus humanum, & res turpes fugere potest, & pulchras ac bonas sequi, extra causam, culpámque est, eorum, quæ quoquo modo aguntur. Sed*

ipſum libero arbitrio, liberáque voluntate, & rectè facere, & peccare, docemus.

At nos ſcilicet ad Pelagianos Sectarii dicunt accedere: nimis humanæ naturæ tribuere; gratiam DEI habere viliorem. Abſit hoc nefas. Pelagiani volebant Naturæ viribus & ipſa arbitrii libertate, quæ lege exteriori adjuta ſit, vel interiori excitatione tantummodo revelante, præter aliam gratiam DEI ullam, à peccato divertere hominem poſſe, virtutem amplecti, ſanari, juſtificari. Pelagianorum hanc hæreſim contraria hæreſi vos nunc oppugnatis, Sectarii; libertatem arbitrii, quam nimiùm illi extulerant, ità prementes, ut dicatis hominem ex libera electione non peccare, ſed ex violentia corruptæ naturæ, ſimúlque *determinatione divinæ voluntatis*, cui decretum eſt, ut fiat hoc peccatum: cùm quid verò ſinceri à nobis fit, ne in hac quidem parte libero arbitrio locum eſſe; ſed hoc totum ex Gratia Domini promanare, ità moventis, atque impellentis voluntatem, ut ad hoc pium opus *neceſſaria omnino determinatione* ſe applicet. Ità DEO peccata tribuuntur, ità meritum nobis eripitur; & ſtultum ſit de ſceleribus, vitiíſque dolere; cùm, ex illa ſententia, non ſint à malitia & electione mortalium, ſed *à voluntate & diſpoſitione* DEI, qui eadem vi hos ad peccata, hos ad virtutes pellit.

At

At Ecclesia ab his furoribus ità divertit; ut sentiat nihil boni posse nos facere, nihil velle, nisì *speciali auxilio gratiæ DEI*, hæc bona suggerentis, ad hæc opera adjuvantis. Hac sententia Pelagianos in hæreticis refert. Sentit tamen invitari nos à DEO, atque juvari; & ad bona moveri, non cogi; & habere libertatem arbitrii, qua Gratiæ DEI consentire possimus, aut ab ea dissentire: ità ut nec boni aliquid sinè DEO possimus efficere, & cum DEO, qui non cogit, sed invitat, & adjuvat, adhuc possimus non facere. Ità proscribit hæresim vestram; Scripturásque conciliat, quarum illæ, à DEO pendere virtutes, bona opera, recta consilia, prædicant; aliæ verò mortalibus indignantur, qui virtutem repudiârunt, qui vitium elegerunt.

Sed & eadem arbitrii libertate peccare homines censet Ecclesia. Non quòd Naturæ viribus possimus obstare; sed quòd omnibus *sufficiens gratia* DEI adsit, qua si utimur, possimus de *tentationibus* triumphare. Eo modo Scripturæ non pugnabunt, nec secum ipsi Patres; dum nunc ajunt nostrâ culpâ, & electione nos peccare, nunc sinè DEI auxilio non satìs virium voluntati nostræ esse, ut à peccando abstineat. Nam ùt homo innata vi, absque alimento vivere quidem haud potest, & tamen voluntariè mori dicetur, si ad cibum porrigere ma-

num nolet: ità fragilis & corrupta peccato voluntas, non utique per se potest, & absque alimento gratiæ DEI, in vita spirituali perseverare, & à malo, ad quod impellitur, abstinere; sed quoniam potest gratiæ DEI ope peccato resistere; si id non faxit, cur non dicatur suâ culpâ periisse? cur non dicatur potuisse vivere, & mori voluisse? cur non DEUS indignetur suam legem ab homine violatam, qui, ne eam violaret, juvari non voluit?

At quàm ridiculè nos vocatis in Pelagianam infamiam? Pelagium plus justo liberum arbitrium extollentem damnavit antiqua Ecclesia, & in eum Hieronymus illius Ecclesiæ filius editis Libris invectus est. An autem credibile, Hieronymum his in Pelagium Libris nimium libero arbitrio tribuisse, id est, incidisse in hæresim, quam tunc maximè castigabat? ecce autem quid illic censuerit, Procem. in Dial. advers. Pelag. *Breviterque calumniantibus respondemus, qui sua in nos maledicta conferunt, Manichæorum esse hominum damnare naturam, & liberum auferre arbitrium, & adjutorium DEI tollere.* En ùt æquo suffragio, tam vos, qui liberum aufertis arbitrium, quàm Pelagianos proscribit, qui adjutorium DEI tollebant. Deinde Lib. I. *Sic liberum homini servamus arbitrium, ut DEI per singula adjutorium non negemus.* Num non illa, quam nos Catholici propugnamus, sententia?

inde

Indè Lib. 3. *Egóne liberum tollo arbitrium, qui in tota disputatione mea nihil aliud egi, nisì ut Omnipotentiam DEI cum libero arbitrio conservarem?* denique totis his Libris nihil aliud statuit, quàm, quod hodie Roma. At si tunc alia Ecclesiæ fides erat, cur ùt Pelagium, sic & Hieronymum non damnavit? cur à nemine æqualium in eo argumento reprehensus? imò cur laudatus ab omnibus?

Criminum igitur culpam in peccatorem referimus; vos in DEUM; quamquàm, quod re ipsa facitis, verbo negetis. Ut quod ille de parricidio dicebat, indè sciamus difficiliùs excusari sacrilegium, quàm admitti. Sed ô tandem Sectarii, tantum facinus vel patrare erubescite, vel audete agnoscere. Nos quidem profitemur, tam peccatoribus, quàm peccatis ad gloriam suam Dominum uti, qui solus ex malo bonum facit. Pharaonis cum Moyse lucta miraculis causam dedit. Judæorum scelere victima Patri oblata est; & hinc salus fidelibus: inter hæc tamen *DEUS intentator malorum est*, nec in istis aliæ ejus partes, quàm, quòd vel ob illorum mortalium anteacta facinora, vel ob divini judicii dispensationem arcanam ac justam, ità credit, ità gratiæ suæ lumen ab indignis abscondit; ut deinde justè ac meritò suæ fragilitati relicti, in scelera impingant, quæ vitare quidem possint, at nolint; quæq; illis ad dãnationẽ sint, Deo

autem ad probationem bonorum, & ad misericordiæ, aut judicii sui lucem; denique ad humanarum rerum ordinem, qualem ipse prævisâ malorum nequitiâ ab æterno instituit. Itaque indurare dicitur corda, ubi aliam gratiam non concedit, quàm, qua uti potest homo, & qua tamen uti non volet. Justè itaque eo modo peccator obduratus, & DEO volente; & injustè nihilominus peccat, ac DEO nolente.

Vos porrò, Sectarii, longè aliam rationem iniîstis. Creditis DEUM non modò permittere, sed velle peccata: malitiam non ab homine proprio Marte productam; sed habere DEUM authorem: DEUM operari peccatum per hominem; DEUM hominibus, diabolísque *mandare*, ut maleficia concipiant, moliantur, perficiant. DEI ordinatione injectam Adamo, cæterísque deinde mortalibus, peccandi necessitatem; DEUM excitare, impellere, movere, ad peccandum. Horrendas illas voces, & supra barbarorum inhumanitatem feras, ex vestris Antesignanis habemus, Zvinglio, Calvino, atque Beza. Multi tamen ex vestris, quos nunquam penetrare contigerit in illa suorum fœda mysteria, ad has voces exhorrent: neque tamen effecerint aut illas non esse ex suæ sectæ norma; aut indè non sequi DEUM verè ac propriè peccati esse authorem; imò verè, propriéque peccare. Zvinglius Serm. de providentia

cap.

cap. 6. *Unum igitur, atque idem facinus, puta adulterium, aut homicidium, quantum* DEI *est authoris, motoris, impulsoris, opus est, crimen non est: quantum autem hominis est, crimen ac scelus est.* En tibi DEUM, adulterii authorem, motorem, impulsorem: quid restat, nisì ut adulterum, instar Jovis, effingant? minùs vile ducitur agere adulterum, quàm latronem. Addit: *Movet ergo* DEUS *latronem ad occidendum innocentem etiam, ac imparatum ad mortem.* O furiale os! nec mitior in DEUM Calvinus, passim in eandem sententiam infandæ philosophiæ argumenta congessit. Ex tot locis, quibus ipse hoc scelere se astrinxit, satìs erit duos exscribere. Multò plures antè dederunt, quibus hanc blasphemiam prolixè arguere curæ fuit. Igitur Lib. 1. Instit. cap. 17. §. 11. ait *diabolum totámque improborum cohortem, sic omnibus partibus manu* DEI *tanquam fræno cohiberi, ut nec concipere ullum adversùs nos maleficium, nec conceptum moliri, nec ad perpetrandum, si maximè moliantur, digitum movere queant, nisì quantum ille permiserit, imò nisì quantum ille mandârit.* DEUS ergo, Calvine, ex tua sententia flagitia fieri mandat? atqui, ùt naturali ratione lex statuit, *quod, quis mandato facit judicis, dolo facere non videtur, cùm habeat parere necesse.* Idem Calvinus Lib. 3. Instit. cap. 23. §. 11. *Excusabiles peccando haberi volunt reprobi, quia evadere nequeunt peccandi necessitatem:*

præsertim cùm DEI ordinatione sibi injiciatur hujusmodi necessitas; nos verò indè negamus rite excusari, quandoquidem DEI ordinationi, qua se exitio destinatos conqueruntur, sua constet æquitas, nobis quidem incognita, sed illi certissima. Imò quicquid garrias, excusabiles essent illi, Calvine; sed tu blasphemus, tu inexcusabilis, qui scribere ausus, *DEUM mandare Satanæ, improbísque mortalibus, ut flagitia perpetrent. DEI ordinatione injici facinorosis peccandi necessitatem. Peccatores necessitatem peccandi non posse evadere.*

Quæ flagitiis indè libertas? aut cur mortalium ullus studeat, tentationi, aut peccato resistere, si credat peccata omnia ità ex DEI ordinatione pendere, ut, quicunque peccat, non possit non peccare, cùm *à DEO ordinatum* sit, ut peccet; & quicunque non peccat, peccare non possit, cùm *ordinatum* sit, ut non peccet? quò in tentationes remedia? quò fuga peccati? vana illa, si hæc vera. Ordinationi divinæ, quæ necessitatem injicit, totam rem justè homo reliquerit, non suæ curæ, quæ inutilis, & in illam necessitatem pugnare non potest. Cur porrò quis plectatur ob admissum à se facinus, quod DEUS fieri mandaverit, imò ad quod coëgerit? plectetur, inquies, quia hoc facit, non ut obtemperet DEO, sed ut cupiditati inserviat. Itáne? at si id faciat, ut sit DEI voluntati morigerus, an tunc verò non peccabit? sentiat scilicet

licet aliquis Calvinista, se ad furtum, aut aliud scelus impelli, credit DEUM ad hoc facinus impulsorem sibi esse, credit hanc tentationem non solùm DEI permissu, sed & jussu, in illum incumbere. Credit denique se non posse hoc scelus sive admittere, sive effugere, nisì *ex ordinatione DEI*: id est, nisì DEUS *mandet ac necessitatem ei injiciat*, qua hoc scelus, aut admittat aut fugiat. Si igitur secum ipse sic loquatur: DEUS me impellit, ut furer: experiar, utrùm ex ipsius *ordinatione* sit, ut furto me astringam, quandoquidem, *qui DEI ordinationi resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.* Rom. 13. Ac præterea nisì necessitatem mihi injiceret, ut furari jam velim, velle non possem. Denique si mandat hoc furtum à me fieri, fiet omnino, nec possum, imò nec volo, illi obsistere. Si non mandat, quicquid coner, nihil efficiam. In hanc sententiam compositus an peccat Calvinista, si furto se obstringat, si cædibus sæviat, si, in quæcunque impellitur, det se præcipitem? credit à DEO se cogi, ut velit; paret cogenti DEO, & quidem eo animo, ut illi obsequatur.

Præterea, quæ ratio, ut dicatur potiùs homo peccare, esse sceleratus, esse plectendus, cujus voluntate eo modo, quo censetis, utitur DEUS ad alium ferro mactandum, quàm lapis aut murus, cujus pondere utitur etiam DEUS ad hominem obruendum; aut fossa, quæ interceperit

ceperit nocte errantem; aut fera, quæ in viatores invaserit? si, inquam, *voluntati* Dominus *mandat*, ut velit occîdere, cur plus peccet illa voluntas, quàm aut Leo, aut ruinosus paries, aut etiam aconitum, quo quis incautus occîderit? si quidem illa voluntas post ejusmodi DEI *mandatum*, post *ordinationem* DEI, non potest non velle occîdere, nec plùs potest se regere, quàm aut Leo feritatem, aut paries pondus, aut sui veneni vim stirps quæcunque succo funesta. Cur plus igitur illa voluntas peccet, quàm aut aconitum, aut murus, aut Leo? certè ùt homini vitio verti non potest voluntatem à DEO sibi datam; ità nec culpa erit, eàm voluntatem à DEO sic adigi, ut necessariò id velit, quod eam velle vult DEUS.

Ità ex vestra sententia, peccati DEUS author, imò solus peccator est, qui *efficaciter* ad peccandum impellit, qui peccata fieri *mandat*, qui in eo statu voluntatem hominis collocat, ut peccare necessariò velit. Luctuosa res, esse repertos tam blasphemæ ac barbaræ sententiæ viros, inter nominis Christiani cultores; nec Arium, nec Manichæum putem, plus divino honori detraxisse. Nam quid non hæresi ista confudistis, Sectarii? pugnatis in rationis, ac judicii normam, in liquidissima verba Scripturæ, in apertissimas sententias Patrum (plures enim quinquaginta ad hanc nostram de Arbitrii

liber-

libertate sententiam numerantur) denique in veteris & hodiernæ consensum Ecclesiæ. Quæ omnia vultis eludi, primùm pertinaciâ occupati animi, ac misere obloquentis, perplexis deinde aliquot à Scriptura, ac Patribus argumentis; quæ ideo deesse non possunt, quòd in re toties repetita interdum obscuriùs, interdum è re nata angustiùs, laxiúsve loquutos authores oportuit. Ne sic quidem ab obliquarum mentium subtilitate, Scripturísque ac Patribus, in DEUM, in Trinitatem, in Christum argumenta defuerint.

CAPUT IV.

Fidem non sufficere ad salutem. Multipliciter errare Sectarios, dum se de salute certos credunt. Omnia hominum opera non esse peccata. De peccato mortali, & veniali. Absurdissimam impietatem necessariò sequi ex sententia Sectariorum.

EVertere libertatem arbitrii, necessitatíque peccata tribuere, aditus hæresiarchis fuit, unde in omnem pietatem grassarentur. Exploranda ex illis aliqua, quæ indè revera consequuntur, aut quæ de industria consequi illi volunt. Ajunt igitur veram fidem ad salutem sufficere, veros Christianos (quales ipsi sibi videntur) de salute certos esse. Omnium hominum opera esse peccata. Ex rei natura non esse

esse in peccatis discrimen ejusmodi, ut hæc sint venialia, illa mortalia: sed peccata omnia reprobis mortalia, omnia venialia esse electis. Meritoria, & supererogationis opera, commentum esse Papisticum, impium, risu dignum. Inter hæc monstra non tantùm divina lex violatur, sed iminet legum humanarum tristis eversio, & præter pietatis exilium, Orbi quoque abominanda barbaries.

Dicis, Sectarie, fidem sufficere ad salutem. Cur igitur de operibus tam crebrò Scripturæ? an ut illæ decipiant? an & illæ deceptæ sunt? paucissima de multis collegero. Psalm. 61. *Et tibi Domine misericordia, quia tu reddes unicuique juxta opera sua.* Matth. 12. *Omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii.* Matth. 16. *Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cum Angelis suis, & tunc reddet unicuique secundùm opera ejus.* Apocalyp. 14. *Beati mortui, qui in Domino moriuntur, &c. Opera enim illorum sequuntur illos.* Et Matth. 25. De operibus quæsiturum se Dominus, & propter hæc hos se ad cœlum, hos ad inferos missurum pronuntiat.

Legimus quidem, per fidem nos salvari, per fidem justificari, certè; quia *sinè fide impossibile est placere DEO.* Hæc enim est radix, hæc justificationis fundamentum; ùt docuit Concilium Tridentinum, Sess. 6. cap. 8. Sed & præter neces-

necessariam fidem, necessaria utique & alia ad salutem. Vitæ domicilium in corde schola medicorum constituit; necessaria tamen cerebri temperies, jecoris, pulmonísque officium. Ità necessaria Fides, sed illa non sola. *Si habuero* (inquit Paulus 1. Cor. 13.) *omnem fidem, ità ut montes transferam, Charitatem autem non habuero, nihil sum.* En verò, Sectarie, aliquid præterea, quod necessarium ad salutem. Fides, inquit Apostolus, sinè charitate non prodest; Fides, inquiunt Sectarii, ad salutem sola sat est. Alterutra pars errat. Utra sit; quis cordatus possit ambigere?

Num quid præterea Jacobi Apostoli verbis disertius, Epistolæ suæ cap. 2. *Videtis, quoniam ex operibus justificatur homo, & non ex fide tantùm.* Nec dixeris cum Calvino Lib. 3. Instit. cap. 2. & 17. non de vera, sed umbratili fide Jacobum hìc agere: adeò misera declinatio, ut mirer nisì ab absurdis esse probatam. Nam si hìc sermo de non vera, sed umbratili fide, non dixisset Jacobus, *ex operibus justificatur homo, & non ex fide tantùm*; sed potiùs non ex ejusmodi fide ullo modo justificabitur homo, sed ex vera & perfecta. Si hæc, inquam, de qua loquitur, fides, non est ea, quæ aliis necessariis virtutibus conjuncta *justificat*, malè addiderit; *non ex fide tantùm* justificari hominem; dicendum fuerat, ex illa fide nullo modo hominem justificari.

ficari. Finge enim hominem cum ea fide, quam Calvinus hic somniat: addas illi *circumstantias*, ùt loquuntur, quamlibèt pias, nunquam vel judice Calvino efficies, ut hæc fides sit ad justitiam valitura. Ergo ineptè Apostolus partem justificationis in illa fide constituit; vel Calvinus ineptè in exponenda Apostoli mente deceptus est. Sed quem fucum disertissimis verbis faciant: *Videtis, quoniam ex operibus justificatur homo*? certè vel ex operibus homo justificatur, vel non justificatur: si non justificatur, falsa est Jacobi sententia; si justificatur, falsa Lutheri, atque Calvini.

At, inquies, fidem volumus vivam, id est, operibus & charitati conjunctam. At repono, vos nugari; neque hoc quærere. Nam & Lutherus scribit, de Capt. Babyl. cap. de Bapt. fidelem, quicquid agat, perire non posse, dummodo infidelis esse non velit: & nusquam Calvinistæ negaverint, fidem ad salutem sufficere, qua peccata remissa sibi credant, *per sanguinem Christi*. Atqui hæc fides potest haberi sinè bonis operibus, aut vera in DEUM charitate; sed cum fide tantummodo, aut veriùs dicam, præsumptione charitatis Domini in nos.

Sed demus vos per *fidem justificantem* intelligere illam fidem, quæ operibus & charitati conjuncta est. Nihil minùs nugamini, res diversas uno verbo complexi, ut sub ejusmodi con-

fusione

fusione fallatis. Nam ex Paulo habemus, fidem sinè charitate posse consistere : *si habuero omnem fidem, charitatem autem non habuero, &c.* inquit : ac proinde fidem & charitatem diversissimas esse virtutes ; quod & liquidò rursus docet : *Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc ; major autem horum est charitas.* Adeò, ut, cùm fides charitati conjuncta est, non ideo tantùm homo *salvetur*, quòd habeat fidem, sed quòd habeat aliquid præter fidem, & per fidem crediderit, per charitatem amaverit ; ut sit necessaria ad salutem charitas æquè ac fides. Quæ igitur verborum ambages, aut quæ vobis authoritas significationes novas tribuendi vocabulis, ut *fidei* nomine *charitatem* velitis contineri, quæ prorsus à fide diversa est ?

Sed & vulgus hac voce percepta *fidem sufficere, opera meritoria nulla esse*, sensum, quem verba palàm ac verè habent, arripiunt ; inertiæ suæ favent, omne præsidium in fide collocant, opera, ùt inutilia & ex se molesta abjiciunt. Quàm à me hæc verè, sat produnt tristissima inter vos exempla, operum incuria, in fide insana securitas. Neque ex errore populi, sed ex vestra Theologia est illa dementia. Non enim opera (quidquid interdum perplexè loquamini) cum fide postulatis ; sed simpliciter fidem. Nam si peccata omnia (ùt docetis) venialia sunt electis, sequitur vos, qui ex vestra sententia estis e-

lecti, peccare non posse mortaliter. Si non potestis, quantumlibèt malis operibus fœdi sitis, bonis quantumlibèt destituti, sufficiet ad salutem vestra hæc fides. Sed mox fusiùs de tanta vesania.

Nec objiciatis loca Scripturæ, quibus fides videtur *in solidum justificare*; opera autem nihil. Non enim alius illis sensus, quàm opera sinè fide; vel opera, quæ ex sola cognitione legis, liberíque arbitrii viribus sunt; vel opera legis Judaicæ, post Evangelium legitimè promulgatum, ad æternam gloriam non prodesse. At quòd opera cum fide necessariò sint jungenda, crebrò, ùt diximus, Scripturæ proclamant: nec quid in contrarium sententiæ illæ habent, quas ex verbo divino frustrà corraditis. Locuples nobis testis Augustinus, ad ea ipsa verba, quæ ex Apostolo maximè in nos urgetis, Rom. 3. *Arbitramur hominem justificari per fidem sinè operibus legis.* Ità igitur ille, de grat. & lib. arb. cap. 7. *Homines non intelligentes, quod ait ipse Apostolus Paulus: Arbitramur hominem justificari per fidem sinè operibus legis; putaverunt eum dicere: sufficere homini fidem, etiamsi malè vivat, & bona opera non habeat. Quod absit, ut sentiret vas electionis.*

Sed producenda in lucem vestra hæc fides, qua creditis justificari. Ea non est, ut credatis in Deo Trinitatem Personarum, & unitatem essen-

essentiæ; non, ut credatis Symbolum Apostolorum, Symbolum Nicæni Concilii, Symbolum Athanasii. Hæc omnia non sunt vobis fides justificans. Proh pudor! Christianos esse repertos, qui utiliorem aliam fidem esse sentirent. Quæ igitur apud vos salutaris hæc fides? ut quisque vestrûm credat, se electum, se de salute certum, *non imputata sibi peccata, sed imputatam Christi justitiam.* Cum ejusmodi fide non putatis posse perire. Age verò Sectarie, quicunque fidem justificantem habet, an ille justificatur? Justificari non negabis, alioqui non esset fides justificans. Quid porrò prohibeat, Montanistam, Manichæum, Arianum, illam fidem habere? an ideo justus erit? imò, nè à vobis abeam; jam discessistis in sectas, varias quidem, sed quibus omnibus hoc idem *de fide justificante* fundamentum. Num ergo Brunistæ, num Anabaptistæ, ea *fide* in justitiam evadent? si evadent; cur de illis ùt impiis acerbè querimini? si non evadent; quò illa vis fidei justificantis? sed requiri dicetis ad illam justitiam, ut homo in vera fide sit; id est, de Deo, de Christo, de Ecclesia credat, quod credendum Scriptura præscripsit. Si ità est: cur non igitur illa de Deo, de Christo, de Ecclesia fides, dicatur justificans? certè enim, ùt illa (ex vestra sententia) non justificat sinè alia, qua credam me electum, & à Deo amatum; ità nec ista de mei electione fides justificat, sinè

illa, qua de Deo, ac Christo, quæ credenda sunt, credam. Cur igitur justificationem huic fidei tribuitis, & ab illa removetis; nisi quòd Deus nè cautè quidem, & industriè errare vos sinit?

Quæ mens autem in hæc verba scribenti Apostolo? 1. Cor. 9. *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, nè fortè cùm aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.* An fidei ille præco vera fide destitutus? An vos, Sectarii, supra illum sanctitatis eximiæ? Si Lutheranam, aut Calvinisticam fidem sufficere ad salutem sentiebat, quò illa castigatio corporis, & quidem nè reprobus efficeretur? Accedat Paulo Petrus, Epist. 2. cap. 1. *Satagite, ut per bona opera, certam vestram vocationem, & electionem faciatis.* At cur certam faciatis, si jam vobis certa illa, Sectarii? Supervacuum apud prudentes *satagere ut sit*, quod esse jam scitis. Cur scilicet Petrum, cur Paulum audiatis, qui Lutherum aut Calvinum audîstis?

Quòd si *fides justificans* est credere se electum, ubi ergo necessaria illa virtus, quæ *Spes* in Scripturis vocatur? Quid, inquam, speratis, si hoc creditis? cur de medio tollitis hanc virtutem? Neque enim dici possunt Christiani, sperare resurrectionem carnis, aut sperare paratam esse à Deo felicibus vitam æternam. Hæc, qui speret, sit omnino hæreticus: nam certò ac sincerè credenda sunt. Si igitur & de tua quoque salute

lute *in individuo* fidem habes, quò inane ſpei nomen? quàm hanc fruſtrà neceſſariis virtutibus annumeravit Apoſtolus? Referes: illos, qui ex Dei lege hìc vixerint, procul dubio vitæ cœleſtis fore participes; ſi es ergo ejuſmodi, quidnî de ſalute jam certus ſis? Egregiam rationem! Nemo mortalis, de quo idem non ſentias: *Si vixerit ex Dei præſcripto, cœlo donabitur.* Conditio illa, *ſi* lata eſt, quæ nihil conſtituit; ſenſum adjuncta particula, contrarium quidem, ſed æquè verum habet: *Si non vixeris ex Dei præſcripto, tibi in inferno ſedes erit.* Iſaac Caſaubonus in Ep. ad Illuſtr. Card. Peron. obſerv. 1. ſic loquitur: Chriſtiani ſunt *gnari, ſe ante jacta mundi fundamenta prædeſtinatos eſſe, (de electis loquor) ut ſint cohæredes Chriſti, &c.* At, quàm illa perplexa, & undequaque labantia! Sciunt quidem Chriſtiani, electos fore Chriſti hæredes. Hoc è Chriſto & Apoſtolis didicerunt. Sed ſinguli ignorant, num ſint electi: adeò ut falſum ſit, Scripturíſque repugnans, gnaros hos *in individuo* eſſe, de prædeſtinatione ſua ad vitam.

Nec dixeris: certum eſſe te de via, qua graderis; certum igitur & de exitu viæ. Primum enim, quis te de via certum conſtituit? Dicis Lutherane, te certum; atqui præter nos Catholicos, Calviniſtæ errare te dicunt: dicis Calviniſta te certum; atqui præter nos Lutherani & Anabaptiſtæ te hæreticum eſſe non dubitant. Deinde

in recta sis fide, at in rectis moribus, & chastitate fortè non eris, sinè qua, ùt ex Apostolo antè retulimus, ad salutem fides non sufficit. Sed esto, de via sis certus, quod utiq; non es: quæ impudentia, ut certum te dicas, te in ea perseveraturum usque ad mortem? Scripturæ prædicant, testantur, inclamant, multos, qui in salutis viam recepti sunt, ab ea eberrare. Quis de cœlo Angelus nuntiavit, te non fore in erroribus istis, qui multi, qui Deo invisi? primo Reg. cap. 13. dicitur: *Filius unius anni erat Saul, cùm regnare cœpisset.* Atqui vir erat, & ùt ibidem dicitur cap. 10. *Altior universo populo ab humero, & sursum.* Sed filius unius anni dicitur, quia innocens, non secus ac unius anni puer. At ille, qui tot annis Deo placuerat, cujus ad illam ætatem *directæ erant viæ ad custodiendas justificationes Dei*: fœdè postea aberravit, Deo invisus, sceleribus turpis. Dicitur de Joa 4. Reg. cap. 12. *Fecitque Joas rectum coram Domino, cunctis diebus, quibus docuit eum Jojada Sacerdos.* Sed post Jojadæ mortem, *delinitus obsequiis Principum* pessimè egit, 2. Paral. 24. occíditque Zachariam Prophetantem. Apertissimè autem Apostolus ad Galat. 5. *Currebatis bene, quis vos impedivit veritati non obedire?* non igitur regula constans, ut, qui rectè inceperit, & desinat rectè.

Quis denique dubitare jam audeat, post liquidam, post apertam Christi sententiam? ità enim

Matth.

Matth. 10. *Eritis odio omnibus propter nomen meum: qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Et Matth. 24. *refrigescet charitas multorum; qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Quàm hoc frustrà, nè gravius dicam, Christus, si omnes, qui rectè cœperunt, perseverarent? Si non omnes perseverant, ergo aliqui deficiunt: si aliqui deficiunt, quo oraculo prænôsti, Sectarie, te nunquam defecturum?

Abyssus abyssum invocat; quo tueamini fœdum errorem, pejùs errâstis. Negatis ergo illos, qui à Deo, & semita salutis deficiunt, veram fidem ullo tempore habuisse. Numquid autem in Scripturas immanius? *Fecítque Joas rectum coram Domino omnibus diebus, quibus docuit eum Jojada Sacerdos*, & caruit tamen fide? Galatæ, quos *à bono cursu* deflexisse Apostolus scribit, potuerántne *bene currere*, & fidem non habere? sed nihil insignius Christi verbis: *Refrigescet charitas multorum; qui autem perseveraverit in finem, hic salvus erit.* Peto, num illi, quos à charitate abituros, nec perseveraturos Dominus hìc prædicit; cælo potiti essent, si *perseverâssent, nec à charitate abivissent*? Certè non dubium. Alioqui non in eo constitueretur lapsus eorum, quòd non perseveraverint; sed potiùs, quòd non inceperint, neque unquam rectum iter institerint. Ergo fidem veram habebant: nam absq; hac *impossibile est placere Deo*, impossibile cœlo

frui: & si eâ caruissent, nulla *perseverantia* sedem illis in cœlo dedisset. Res etiam sole illustrior.

Quamvìs igitur concederemus, Sectarie, te in vera fide esse, non indè sequeretur non posse te perire. Præterea si multi, qui credebant Deo se charos, qui credebant veram fidem habere, aliquando defecerunt, ex vestra sententia probatum est, eos nunquam fidem veram habuisse: quis in Scripturis locus te certum constituit, nunquam te in ea prolapsurum, in quæ illi prolapsi sunt; ut ex eo tuo lapsu judicari mox possit, frustrà te credidisse, te stare in fide? itaq; si daremus, fidem solam sufficere, & fidem amitti non posse; non ex arte indè colligeres de tua salute te certum, quandoquidem certus esse non potes, te fidem habere; cùm multi, qui revera exciderunt à Christo, non minoribus, quàm tu modò, argumentis credere potuerint in ea se stare.

Velim præterea dicas, an sufficiat ad salutem, implicita illa fides: *Peccata tibi remissa, & imputatam Christi justitiam*; an explicita requiratur: ut nempe post peccatum elicias ejusmodi fidei actum? Si implicita satìs est; ergo ubi in peccatum incideris, absque ullo pœnitentiæ actu, absque ullo dolore de peccato, donatur tibi crimen, quia scilicet fidem illam implicitè, & *habitualiter* habes; *non imputari tibi peccata*. Et hoc cre-

credere, quid eſt aliud, quàm turpiſſimâ involvi blaſphemiâ? quàm Dei juſtitiam habere ludibrio? Sîn requiri hanc explicitè fidem exiſtimas, unde tibi conſtiterit, te poſt peccatum aliquod, priuſquam hac fide juſtificatus ſis, non aliquando moriturum, vel violenta, vel ſubita morte? quòd ſi ſic mori potes, quàm iniquâ, & vanâ ſuperbiâ in electis pro certo te numeras; qui reprobus eſſe potes & cum peccato, abſque juſtitiæ imputatione cedere?

Sed nihil apud vos ſunt tam liquida à Scripturis, ac rationibus argumenta. Vultis errare. Cæcitas eſt, quæ vobis ad Chriſtiani Orbis ſtuporem incubuit, quæ ſolicitudinem de ſalute. pœnitentiam, gehennæ timorem, ùt invisa vocabula, ad nos ſcilicet Papiſtas amandat. Credétne poſteritas auſum ex Sectariis unum ità loqui Sereniſſimo Britanniarum Regi: neſcio, utrùm Virgo Maria ad ſalutem pervenerit, at me perventurum certiſſimè ſcio.

Porrò ſcrutemur, quò hæc monſtra perveniant. Nullus his modus. Ajunt nempe Sectarii, fidem ſolam ſufficere, de fide eſſe ſe certos, ergo & de ſalute. Pergunt: & omnia hominum opera eſſe peccata pronuntiant: ſed peccata omnia Electorum (quales ipſi ſe dicunt) venialia eſſe. Ad quam licentiam hæc ſpectent, ipſa res prodit. Lutherus in aſſert. art. 32. ſcribit, *opus bonum optimè factum, veniale peccatum*

esse secundùm misericordiam Dei; *sed mortale peccatum secundùm judicium Dei.* In illud hodie Sectarii consentiunt, *omne hominis opus esse peccatum.* At hæc crudelis opinio, quæ innato hominibus sensu satìs arguitur, in Scripturas etiam pugnat. Ut enim misericors Deus sit,& veniam peccatis indulgeat; ità nunquam peccatis delectatur. Atqui se multis hominum operibus delectatum asseruit. Ergo illa opera peccata non erant. Gen. 8. ubi de Sacrificio Noës, *odoratúsque est Dominus odorem suavitatis.* At quæ in peccato suavitas? certè enim Noës opus,non victimarum nidorem odoratus est Deus. Itèm Genes. 22. ad Abraham: *Quia fecisti hanc rem,& non pepercisti filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi.* Dixerísne Sectarie, hoc opus fuisse peccatum, quod tantopere placuit Deo? Nihil frequentius in Scripturis,quàm *fecit rectum coram Domino*; *fecit rectum in oculis Domini*; *studiosè egisti,quod rectum erat, & placebat in oculis meis*; *placuit sermo coram Domino.* An rectum coram Domino est peccatum? an in oculis Domini placet? sed & cœlum peccati præmium erit, si omnia opera sunt peccata. Non enim in fidei tantùm, sed operum quoque mercedem, Christus cœlum electis adjudicabit. Disertè hoc ait Matth. 25. Et Psalmista, *reddes unicuique juxta opera ejus.* Et Joan.in Apocal. *Beati mortui, qui in Domino moriuntur, &c. opera enim illorum se-*

ſequuntur illos. Sed & Evangelium prædicare, & martyrium patienter tolerare, peccatum dicendum eſt, ſi omnia opera ſunt peccata; imò ex Juſtitia Dei (ſi Sectariis eſt credendum) hæc opera ſunt peccata mortalia, & per hoc non cœlo, ſed inferis digna. Vanum ſit in abſurdiſſimas nugas plura dixiſſe.

At omnia opera, peccata utique ſint, an non ſint, inquies; Electorum nîl intereſt (quales Sectarii eſſe ſe credunt) quandoquidem omnia eorum peccata ſunt *venialia*, omnia reproborum *mortalia.* Imò intereſt multum, ad gloriam Dei, ad ſtimulos bene vivendi. Nam ſi quædam ſint opera, quæ peccati ſordibus non ſint infecta, majori ſtudio, atque curæ res erit bonæ mentis mortalibus, ut ad recta ſe applicent, & peccata declinent, quàm ſi adeò omnia opera ſunt peccata, ut quicquid egerint, peccent. Sed eſt præterea pernicioſiſſimi erroris ſententia. omnia electorum peccata venialia, omnia reproborum mortalia eſſe. Et commentum facili diſtinctione dilueris. Si venialia appellas, quæ morte quidem digna, tamen veniam conſequentur, certum quidem omnia Electorum peccata, etiam quæ graviſſima, in hanc ſortem, noménque ventura. Sed è contrario falſum omnia reproborum eſſe mortalia: neque enim *damnabuntur* ob verbum otioſum, vel negligentiam levem, vel aliam culpam ex illis, quas *veniales*

vo-

vocat Ecclesia. Sed non ille est Sectariorum sensus. Volunt igitur non esse in peccatis discrimen ejusmodi, ex natura ipsorum peccatorum; ut mortalia aliqua & inferis digna; alia venialia, & temporali pœna luenda sint. Sed ex genere suo, peccata omnia esse mortalia; ubi autem indulgere vult Deus, venialia omnia esse: ideóque quidquid agant Electi, non plùs, quàm venialiter peccare; quidquid præscii agant, in mortali culpa esse. Quid hoc autem, nisì cœlum inferis permiscere, nisì audaciam peccandi facere omnis sortis sectariis? Cùm nimirũ intelligant, aliqua esse peccata, à quibus non abest humana fragilitas, rursúsque doceantur se electos, ideóq; sua peccata unius generis esse (venialia nẽpe) imò quidquid egerint, venialiter se peccare, & mortaliter peccare non posse; cur magnopere illis curæ sit, quomodo, aut quid peccent?

Ecclesia verò Catholica in *peccatis*, ità distinguit, ut, quæ contra divinam legem sunt, ea dicantur mortalia, ea sint inferorum ignibus digna. Quæ autem leviora, & magìs præter Dei voluntatem, quàm contra illam facta, venialia appellẽtur, *peccata* haud dubiè, quoniam à norma deflectunt, & plecti merentur; sed venialia, quia non perpetuâ irâ Domini digna, sed veniam post aliquod supplicium acceptura. Unde hæc nobis distinctio, si quæris; à ratione à Scripturis, &

& à Patribus, ab authoritate Eccleſiæ. Nam quis ſani judicii putet verbum otioſum ab homine pio prolatum, ab homine Deum amante, æternis ignibus, æternâ Dei irâ plectendum? Cœleſtis miſericordiæ ſit gnarus, qui adeò trucem Deum effinxerit. Peccatum tamen eſt, & Chriſto judice, *ratio de eo reddenda eſt.* In odio præterea, in ambitu, cæteríſque ſceleribus, cùm ſtimulos admovet caro, mundus, aut dæmon, quidnî poſſimus non conſentire quidem omnino, ſed negligentiùs tamen illos, frigidiúſque repellere? atqui negligentiam illam ac frigus, ſi nullo modo peccatum eſſe dixeris, erres: ſîn capitale hoc putes, & eadem æternitate pœnæ dignum, qua fuiſſet abſolutus in hæc, quæ ſuggerebantur, mala conſenſus, ineptè quoque erres. Hoc ipſa ratione, hoc natura dictante accipimus. Ejuſmodi porrò ſunt ea peccata, quæ venialia appellamus, verbere digna, non morte, caſtigatione Domini, non inimicitiis vindicanda.

Et is omnino Scripturarum eſt ſenſus, quæ nunc omnibus hominibus ineſſe peccata aſſerunt, nunc aliquos juſtos vocant. Nimirum, quia venialia illa, peccata quidem ſunt, ſed nec à gratia Dei excludunt, nec juſtitiam ad ſalutem neceſſariam tollunt. Et verba otioſa, peccatis eædem Scripturæ annumerant, non quòd inferis digna, ſed flagello leviori: ùt eleganter Hieronymus

nymus docet, adverſ. Jovin. Lib. 2. *ſunt peccata levia, ſunt gravia. Aliud eſt decem millia debere, aliud quadrantem. Et de otioſo quidem verbo, & adulterio, rei tenebimur: ſed non eſt idem ſuffundi, & torqueri; erubeſcere, & longo tempore cruciari.*

Neque res tantùm, ſed & verba, ex priſcæ Eccleſiæ diſciplina. Meminit de mortali & veniali peccato Ambroſius, Comment. in cap. 9. Lucæ: *Si peccatum mortale commiſeris*, inquit, *portas mortis intrâſti.* Sententia prorſus noſtra: & ex Ambroſii ergo mente, peccata ſunt aliqua non mortalia, quæque non ducant ad inferi portas. Idem in 24. Lucæ. *Ergo veniabilis error mulieris, quæ licèt dubitare non debuit Chriſti corpus per gloriam reſurrectionis aſſumptum, doceri tamen geſtit à Chriſto.* De ejuſmodi peccatis Auguſtinus in Enchirid. cap. 71. *De quotidianis autem, levibus, brevibúſque peccatis, ſinè quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium ſatisfacit.* Quid, quòd Novatiani, qui remiſſionem peccatorum à Sacerdotibus expectari nolebant, non de omnibus peccatis loquebantur, ſed de peccato tantùm ejuſmodi, *quod Sacroſanctæ Scripturæ peccatum ad mortem appellant?* ùt Socrates refert lib. Hiſt. 1. cap. 7. Atqui nunquã Eccleſia Novatianos erroris redarguit, quòd ejusmodi in peccatis diſcrimen ſtatuerent; ſed tantùm quòd aliqua omnino peccata à jurisdictione Sacerdotis exciperent.

Ab

Ab ipsis denique Sectariis peto, num peccata aliqua esse credant, in quæ prolabi possint, absque, quòd fidem illam suam justificantem amittant? Id verò non negabunt. Alioqui cùm omnia opera credant esse peccata, sequeretur, statim, ac aliquod opus edunt, eos à fide excidere. Rursus ab iis quæro: num & peccata sint aliqua ejus generis, ut homo non possit, & ea & illam fidem simul habere; idest, quæ expellant, aut destruant fidem? si nulla sunt; sequitur ipsos (ajunt enim sibi fidem inesse, eámque sufficere) liberè ac impunè inter adulteria posse, inter cædes, inter furta versari. Si sunt aliqua; ergo fatentur ex ipsa natura peccatorum esse quædam venialia, quæ nec fidem destruant, nec obstruant cœlum; *mortalia alia*, quæ (ex eorum sententia) à fide & gratia Dei excludant.

Nolunt tamen hæc audire Sectarii, & potiùs peccandi libertatem, quàm peccatorum distinctionem admittunt; adeò ut Lutherus, (ùt antè jam diximus) fidelem hominem neget, etiamsi maximè velit, posse perire; nisì velit *non credere*. Vide autem, quod ex istarum hæreseon impietate consequitur. Electis omnia peccata sunt venialia. Sectarii isti certi sunt, se esse electos. Ergo illis omnia peccata sunt venialia; id est, quicquid peccent, non possunt à salute excidere. Quid dirius ulla unquam impietas invenit?

Nec

Nec reponas, Sectarie, abhorrére te à tam infami licentia. Scio, quàm multi inter vos indolis sanioris; quàm multi ignorent, aut horreant ad hæc ipsa suæ sectæ deliria. Sed vel invitos tamen polluent sceleratæ sententiæ, nisì ab ea religione recediris, ex cujus disciplina necessariò consequuntur. Nam ut dicas, tibi peccandi indulgentiam non placere; at fatendum est, vel te certum de salute non esse (id est te à Protestantibus tam Lutheranis, quàm Calvinistis dissentire) vel esse saltèm certum nunquam in gravia peccata te esse lapsurum, qua de re non Moyses certus fuit, non David, non Petrus Apostolus, ùt probavit eventus. Vel denique quamvìs gravibus flagitiis impliceris, nihil hoc de salutis certitudine delibaturum: quæ feralis opinio, & corrumpendo populo nata, omnis impietatis culmen profana immanitate constituit.

CAPUT V.

De Operibus Supererogationis. De piis operibus ab Ecclesia præceptis: ac præsertim de quadragesimali Jejunio.

IN Psalmis est: *Diverte à malo, & fac bonum.* In hujus seculi hæresi, nec necesse à malo divertere: cùm de electione certi sint, ac proinde de venia; nec bonis operibus insudare: cùm non ex operibus, sed ex sola fide electi *justifi-*

stificentur. Nolunt igitur ulla opera *meritoria* appellari; negant etiam *Supererogationis* nomen actibus ullis nostris, sinè grandi in DEUM injuria tribui posse. Non opus hic multis, cùm se istæ hæreses sua absurditate conficiant.

Sentit igitur sancta Ecclesia debere hominem, & divinæ gratiæ ope posse, legem sanctam ità implere, ut delicto mortali sese nunquam inficiat; & quamquàm obeundis his mandatis dicere debeat, *quod debui facere, feci;* ex promisso tamen Christi ac veluti pacto in justi officii præmia cœlum exspectet. Præterea sentit Ecclrsia, opera aliqua esse, quæ non imperet DEUS, sed suadeat; quæ omissa non nocent, & prosunt admissa. Et hæc opera, *Supererogationis* appellamus, quia in pietatis officia libere erogamus aliquid *super* ac *præter* hoc, ad quod lege adigimur. Rident illa Sectarii. Nam quod opus meritorium putent, qui opera omnia esse peccata asseverant? quid supererogare hominem posse, cui liberum arbitrium detrahi volunt?

Sed patiantur sequestrum inter nos Christum; aut veriùs quæsitorem. Audiant distinguentem inter opera imperata, ac libera. Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi.* Et, *si vis esse perfectus.* Ut ad vitam ingrediamur, edicit, ut *mandata serventur*; ad perfectionem consulit, *omnia vendere, ipsum sequi.* Ergo sunt opera aliqua

DEO grata, ad quæ tamen nulla lege, aut præcepto adigimur; quandoquidem absque his ad vitam ingressus nobis patet. At quis neget, quò DEO erimus in terris gratiores, eò & futuros provectiores in cœlis? *Beati mortui, qui in Domino moriuntur, &c. Opera enim eorum sequuntur eos.* Ibidem Christus docet, esse quosdam Eunuchos, *qui se castraverunt propter regnum cœlorum*: & addit; *qui potest capere, capiat.* Eadem Apostoli sententia est 1. Corinth. 7. *Qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit: & qui non jungit, meliùs facit.* At quàm frustrà, ut de re grandi diceret Christus, *qui potest capere, capiat?* quàm frustrà Apostolus, *qui non jungit, meliùs facit?* nisì hoc plùs DEO placeret; nisì in cœlo constitueretur amplior merces eo modo in terra viventibus?

Quidam hæc argumenta sic volunt eludi, ut dicant, ex Christi & Apostolorum seculo metienda illa Christi consilia. Tunc quippe consultum Christianis, ut omnia venderent, & à nuptiis abstinerent; posterioribus seculis mutata rerum sorte, vana hæc esse. At ùt falsa illa solutio, ità prorsus ridicula; cùm hoc loco non quæramus, utrùm illa ipsa consilia etiamnum hoc ævo perdurent; sed utrùm sint aliqua supererogationis opera, id est, quæ non implere necesse sit, & eos tamen, qui illa impleverint, gratiores DEO efficiant. Id sic es-

se,

se, ex Scripturis liquidò constat, in quibus ejusmodi opera commendari videmus, ùt ad pietatem, perfectionémque valentia, quæ non necessaria quidem sint, sed salubria tamen, Deóque pergrata. Audi porrò, quis de ea re Hieronymi sensus, in Epistolam ad Philemonem. *Si autem Philemon hæc ad hominis præceptum facit, quanto magìs faciet ob dilectionem DEI? unde meritò Apostoli voce laudatur, quòd mandata ejus opere prævertat, & possit dicere: voluntaria oris mei complaceant tibi Domine, plúsque faciens, quàm præceptum est, vincat eos, qui tantummodo imperata fecerunt, & jubentur dicere: Servi inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. Virginitas quoque propterea majori præmio coronatur, quia præceptum Domini non habet, & ultra imperata se tendit.* Eadem est Augustini sententia ad Hilarium, contra Pelagianos, & Manichæos, Epist. 79. *Magister bonus mandata legis ab ista excellentiore perfectione distinxit. Ibi enim dixit: si vis venire ad vitam, serva mandata; hìc autem: si vis perfectus esse, vade, vende omnia, quæ habes, &c.*

Aut putas, in re tanta si errâsset Augustinus, si errâsset Hieronymus, non Ecclesiam præstò futuram, qua aut corrigeretur, aut contumax damnaretur? credísne laturum impunè Ambrosium, cùm tam multus de *merito* esset? In cap. 5. Lucæ: *Jejunant hi, quibus abest Christus, quíque bonorum meritorum copiis egent.* Epist.

14. *Vitam istam corporis potes eripere, meritum non potes extinguere.* Neque figuratè, aut impropriè usurpatum hoc *meriti* nomen. Aug. Lib.9.Confess. Cap. 13. *Quisquis autem, ô* DEUS*! tibi enumerat vera merita sua, quid tibi enumerat, nisì munera tua?* En verò, Sectarie, esse quidem ex munere DEI, ut merita habeamus (nam quid boni, nisì illius gratia sit in nobis?) esse tamen *merita* illa, & merita quidem *vera*. Plura ex Patribus non refero. Seu Græci, seu Latini fuerint, plena his eorum volumina.

Quòd si neque Scripturis, neque Patribus, manus das, at ùt homo es, saltèm in consilium adhibe rationem. Oratio, & Eleemosyna commendantur à Domino. Hoc tu non negas. Post assuetas igitur preces, aliquis orationis locum repetat, & diutiùs DEO vacet. Peto à te, quale hoc opus; bonum, an malum? non audebis malum dicere. Bonum sit ergo. At cujus bonitatis? necessariæ ad salutem? neque hoc dixeris. Nullo enim DEI præcepto ad illud homo iste adigebatur. Ergo *supererogationis* opus est; & quoniam bonum præmio non carebit; eleemosynis, quas constituisti erogare, defunctus sis. Occurrat deinde egenus, non in illa suprema egestate, cui omnes tenemur sublevandæ, sed ùt quotidie mendicos aspicimus; non necesse ad salutem, ut huic sis munificus. Nam ut habet Apostolus 2. Cor.9.

con-

conferat eleemoſynas *unusquisque prout, deſtinavit in corde ſuo, non ex triſtitia, aut ex neceſſitate.* Si tamen *ſeminare in benedictionibus* volueris, & illi porrexeris ſtipem, nónne pietatis hoc fuerit? aut nunquid mercede carebit apud Dominum, qui etiam *calici aquæ frigidæ* mercedem conſtituit Matth. 10. Atqui nihil aliud intelligit Sacroſancta Eccleſia per ſupererogationis opera, in quæ ſævâ & effuſâ audaciâ ſoletis iraſci.

Duæ ſunt autem, præter expreſſa de præcepto, apud Catholicos bonorum operum claſſes. Prima eſt rerum, quas ex præcepto obſervandas Eccleſia Chriſtianis impoſuit; ùt eſt quadrageſimale jejunium, certorum dierum abſtinentia, feriarum feſtivitas. Alia laudat, non urget Eccleſia; monet, hortatur, non cogit, non adigit. In ſecunda hac claſſe, religioſa vota ſunt, Caſtitas, Obedientia, ac Paupertas; macerandæ carnis artes, jejunia, flagella, cilicium, alendi ſpiritûs ratio, multa eleemoſyna, frequens Oratio, frequens Communio, abdicatio voluptatum; & quæ cætera vel pietas invenit, vel ſuggeruntur ex tempore, ſorte. Primam claſſem ſupererogationis non dixeris, cùm ad illam Eccleſiaſtica lege cogamur. Illi tamen propugnandæ ideo locum hunc feci; quòd à Sectariis uno contemptu rideantur, tam quæ laudat, quàm, quæ jubet Eccleſia, in ſeveritatis diſciplinam, præter illa, quæ diſertè Scri-

pturæ præcipiunt. Ac quòd præterea Ecclesiæ ea mens fuerit in ferendis his legibus, ut, si ignaviâ solutiChristiani à bonorum operum austeritate recederent, at pro fræno aliqua essent, ad quæ saltèm tenerentur. In iis, quia nihil jejunio quadragesimali celebrius, de illo potissimùm videamus.

Quadragesimale jejunium ab Ecclesiæ primordio institutum, adeò sanctum antiquis, ac celebre fuit, ut ne hæreticorum vanitas, quem illi authorem faciat, aut in quod seculum referat ejus ortum, adhuc satìs deliberârit. Sed utcunque sentire tandem velint, à te percunctor, quisquis voles judicio, non affectu, rem metiri. Sectarie, utrùm putes Calvinum, aut Lutherum, aut te ipsum hanc rem scire peritiùs, quàm S. Hieronymum, antiquissimum ipsum, & ulterioris antiquitatis maximè curiosum. Atqui sic ille, ad Marcellam, advers. Montanum hæret. Epist. 54. *Nos unam Quadragesimam secundùm traditionem Apostolorum, toto anno, tempore nobis congruo jejunamus: illi*, Montanistæ, *tres in anno faciunt quadragesimas, quasi tres passi sint Salvatores. Non quòd & per totum annum, exceptâ Pentecoste, jejunare non liceat; sed quòd aliud necessitate, aliud voluntate munus offerre.*

Iterum ad Sectarios provoco, in quibus judicium non omnino deleverit suarum partium

tium amor. Satis hic locus, ut ipsi se damnent. Quippe non suos, sed Ecclesiæ sensus, quales ætate sua fuerint, exponit Hieronymus. De discrimine enim agit, quod inter Montanistas, atque Catholicos. Illi plures Quadragesimas imperabant; at unicam ab Ecclesia præcipi, ità ut necessariò observanda sit, Hieronymus docet. Quòd si errant Montanistæ hæretici, quia plures Quadragesimas imponebant; nónne & hæreticus Hieronymus, qui vel unam ab Ecclesia impositam, & necessariò observandam asseruit; si revera res ità non habet, nec Quadragesima est ab Ecclesia legitimè instituta, & ex necessitate præcepti observanda fidelibus? at quis illius ævi propterea Hieronymum accusavit? ísne nesciret, quid suo seculo sentiret Ecclesia? an prolixè & impudenter mentitum existimes? jejunii Quadragesimalis originem ad Apostolos refert, observationem ad necessitatem. Et tu novitie, tu incredule, hanc illius Ecclesiæ mentem spernas, hanc rideas & violes legem? æquævus Hieronymo Ambrosius, ecce quid senserit, Serm. in Quadrag. Dominic. Prim. *Sicut reliquo anno jejunare præmium est, ità in Quadragesima non jejunare peccatum est. Illa enim voluntaria sunt jejunia, ista necessaria: illa de arbitrio veniunt, ista de lege: ad illa invitamur, ad ista compellimur.* I nunc Sectarie, & perplexè philosophare, primùm, an aliquid possit im-

perare Ecclesia ; tum, an Quadragesimæ jejunium imperârit. Respondebit Hieronymus, respondebit Ambrosius, ità Christianos suo seculo credidisse, ità à Patribus accepisse : nempe ex necessitate salutis observandas Ecclesiæ leges, & in illis legibus esse, ut Quadragesimæ tempore jejunent Christiani. Neque hi tantùm Patres, sed & cæteri omnes, sed & multa Concilia, quæ, ut intrà compendium me teneam, jam ab aliis exscripta omiserim. Addam unam Augustini sententiam Serm. 62. de Tempor. *Aliis diebus jejunare remedium est, aut præmium ; in Quadragesima non jejunare peccatum est.*

At verò, Sectarii hac ætate, quàm longè ubique ab illa sententia? abstinentiam hanc rident ; nos infamant hæreseos, quasi impuros cibos Judaico more dicamus ; aut ludicræ simplicitatis homines rident, quòd Ecclesiæ leges obnoxiis cervicibus ferre velimus. A ratione, à Scripturis, Quadragesimam conantur evertere ; sed multò vehementiùs ipso usu oppugnant. Quippe in pietate illis est tunc carnibus vesci : ad superstitionem revocant nostrum morem, id est, Apostolicæ morem Ecclesiæ. Pauci inter illos modestiæ suæ imputant, non offendere tunc carnium esu Catholicorum oculos, cum quibus mixti degunt. Alii ad religionis utilitatem eo tempore gregibus & armentis parci volunt. Sed quod ad rei summam est,

nec

nec se ad illa jejunia, nec Christianorum ullos teneri existimant. Et inter hos mores, se cum antiqua Ecclesia consentire jactitant, & in ea fide esse, qua Patres antiqui? ô larvæ, & in fraudem inductorum insania!

Jactant tamen Angli Ministri (nam quid Ministros pudeat?) apud se Quadragesimam observari; feriam quoque sextam, & Sabbatum. Ea arte si quis eos hæreseos & impietatis arguerit, quòd jejunia jam ab ipso Apostolorum ævo decreta resciderint, negant se eam partem Ecclesiasticæ abjecisse disciplinæ. Ità externis persuadent se religiosè colere, quæ fœdè profanant. Primùm enim, quod ad quatuor Quadragesimæ primos dies, publicè, atque absque discrimine, carnes in omnibus macellis venales sunt. Postea, ad politicum Regni bonum, interdictum bubulam, ovillámque prostare. Sed gallinaceum omne genus, columbásque, atque cuniculos, & diversi generis aves, impunè, libere, publicè, vendunt, comparant, edunt. Id verò vocatis jejunium? an indicta Quadragesima pauperibus tantùm, quorum census ad ejusmodi delicias non pertingat? sed & hominibus fortunæ minoris bubula sale condita fastidium piscium, ùt plurimùm, levat. Quòd si qui inter illos à carnibus abstinent, at certè jejunare tot dies illis adeò extra usum, ut ex aliquot Protestantium millibus vix hoc unum im-

plere crediderim. Qui hi ludi? *usquequo claudicatis in duas partes*? si quadragesimale jejunium jam ab antiqua Ecclesia, antiquísque Conciliis, indictum legitimè & à Christianis receptum est, cur id porrò violatis, cur temerariâ gulâ polluitis? si creditis esse has nugas; cur quotidianis sermonibus, cur editis libris falsò jactatis, vos Quadragesimæ esse cultores?

Jam autem toto anno feriam sextam, quæ dies Veneris appellatur, quanto contemptu profanant omnium carnium esu? tam libere in Anglia illo die, in diversoriis, domibúsve privatis, tostas carnes, elixásque aspicias, quàm si Judæi, aut Turcæ provinciam obtinerent: imò hilariùs convivia non exercent, omni dapum luxuriâ, quàm ejusmodi luce, & proh pudor! in ipsa Parasceve, testis sum, eo more agitata convivia. Et ea quidem omnia Londini licenter, sed multò licentiùs in oppidis, urbibúsque cæteris ubique in Anglia.

Hoc ignorare crediderim Serenissimum Regem; & id ipsum fortè legenti, pessimi adulatores astabunt, qui rideant, qui mendacii istam chartam mendacissimi ipsi insimulent. Nam quoties Principi tanto commentitia, atque inania, ipsius bonitate freti objiciunt? quòd si fortè de hac impunitate vescendi, quam hic cum gemitu arguo, quasi de calumnia ridebunt, audiat me absentem Magnus Rex, nec ullam

ullam infamiam, aut etiam supplicia deprecantem, si aliquid supra verum perscripserim. Plus decennio illic vixi, *quæ vidimus, ea testamur, ac loquimur.* Scio aliquos ab hac gula refugere. Adhuc auribus meis insonat vox doctissimi eorum, quos Episcopos vocant (ex hac nota hominem facilè nôris) qui inter privata colloquia, nulli se Catholicorum cedere in observanda Quadragesima, cætérisque jejuniis asseveravit. At *quid inter tantos* hi pauci? è plurimis millibus unus hic erit. Et hìc de licentia publica loquor, qua in diversoriis, civiúmque ædibus, vix aliquid de culinæ apparatu feriâ sextâ mutari aspicias: nisi quòd in plerisque domibus eo die, quo sumptibus parcant, incœnatam familiam cubitum mittunt, ex antiquissimo more, quo illic ea feria jejunio transigebatur. Quod ut parcendis jam sumptibus fieri scias, vidi ego, his oculis, inquam, vidi, heros carnibus saturari, dum hoc interim jejunio familia maceraretur.

Pudet hos tamen, quod res est confiteri, se lubrico gulæ, & difficultate jejunii, à Quadragesimæ observatione esse repulsos. Ajunt itaque, idque cum fastu, in Quadragesima nostro more jejunare, facilem quidem rem, sed superstitiosam, aut nugarum plenam esse. Ità videri ambiunt ab observandis jejuniis, non difficultate, sed ratione esse abducti. Ex Angliæ

pseudo

pseudo-episcopis unum, festis Christi Natalibus, quo potissimùm tempore solet Anglia ventri vacare, in aula splendidè epulatum, vidi pleno abdomine ridiculam de hac Quadragesimali pœnitentia ferre sententiam. Is enim, ùt in Regiis interdum fit, vix ante vesperam de prandio surgens, cùm ad Regem circa noctem rediîsset, fortè fuit, ut de Quadragesima mentio incideret; ac tum ille: quid, inquit, cum Quadragesima sua, ô Rex, Papistæ isti volunt? quid in eo arduum? quid severum? certè ego nec herì cœnavi, nec cœnaturus sum hodie, ac fortasse nec cras cœnavero. Ubi verò ad hæc verba Democritus? tu, mi vir, tu epulis satur, tu ventre distento prandii escas necdum vesperi decoxisti. Ità uno, aut altero forsitan die à serotino pastu stomachus horret, & ideo credas magni momenti rem non esse, quadraginta diebus à carnibus, ab ovis, à cœna abstinere? nec stomachi rationem habere, sed præcepti; nec eligere dies, sed præscriptos, sed continuatos accipere? neque tamen de onere querimur. *Suave est Christi jugum.* Sed illa suavitas, atque facilitas, potiùs ab ope cœlesti est, quàm, quòd ipsa res ardua per se non sit. *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore DEI.*

Dicant porrò hi in Britañica aula Ministri, qui totâ Quadragesimâ, qui omnibus feriis, carnium esu vescuntur, cibis nempe de regia mensa

ſa ſublatis: credúntne, ſi Conſtantini, ſi Theodoſii tempore, ex Epiſcopis aut Sacerdotibus aliquos eadem licentia fregiſſet, non hos ſtatim excommunicationis gladio intemperantiæ pœnas fuiſſe daturos? ſi hoc negant, ùt in fide perverſi ſunt, ità in hiſtoria ignaros eſſe oporteat. Nec cautio profuiſſet cujusdam ex iſtis ridicula, qui feriâ ſextâ coqui carnes apud ſe quidem non vult; ſed piſtoria opera, quæ in multos dies ſervantur, aut frigidas à pridiana cœna epulas, inferri menſæ ſinit; quaſi coquis inducias Eccleſia, non abſtinentiam ventri indixerit. O inſana commenta hæreſeos!

De cæteris, quæ ab Eccleſia imperantur, eadem eſt ratio. Nam ſi Quadrageſimam potuit nobis imponere: quidnî & cætera? ſi non Eccleſiæ eſt parendum, erraverunt omnium ætatum Chriſtiani. Si parendum, nihil ſupereſt, nisì ut quæramus, quid imperet.

Jam verò de altera bonorum operum claſſe dicendum eſt; quæ ab Eccleſia laudantur, non jubentur.

CAPUT VI.

De Religioſa Monachorum diſciplina. De Cælibatu. De cæteris modis, quibus Catholici carnem domitant. Quàm multum in iis evertendis Sectarii peccent.

Catho-

CAtholicorum pietas *ultra imperata se tendens*, ùt Hieronymus ait, spontaneâ disciplinâ cupiditates animi, aut corporis licentiam frangit. Hinc Monachorum vota omni Ecclesiæ ævo laudata, hinc privatorum studia, DEI iram, jejunio, cœlibatu, cilicio deprecantium. Hæc omnia non placent Sectariis; sive quò in Monasteriorum bona invadant, sive ut omni austeritate detersa, *animales homines* faciliori arte devinciant. Dicant porrò, quid in Monachis, quid in Religiosis, tam acriter illos offenderit. An mores, an fides, an institutio denique ipsa, genúsque vivendi? si dixerint, mores; ut fateamur aliquos non ex præscripto vixisse; at quot erant intemeratæ vitæ, quorum monasteria solo æquârunt, corpora in exilium, aut crucem egerunt? Carthusianos numerem? an Francisci de Paula discipulos? imò ex omnibus Ordinibus viri probati, viri sanctitate clarissimi. Si dicent: *fidem* in illis displicuisse, non propterea purgaverint sacrilegii crimen. Esto enim, mores ac fides displicuerint. At cur Monasteria everterunt, ac non potiùs immissis hominibus, quos moribus, ac fide purgata crederent, in melius restituerunt? DEI consilio factum, ne hodie hæretici, vel ipsa specie, in severam disciplinam se traderent; adeò ut vel illis fatendum sit, deesse inter ipsos, qui hac selectiori vita sint digni (quales nullis antea se-

culis

culis in Ecclesia defuerunt) vel certè se non modò moribus, fideíque Religiosorum, qui inter nos hodie vivunt; sed & ipsi religiosæ vitæ esse iratos. Religiosam porrò vitam, monasticam, eremiticam ità celebrant prisci Patres, ità commendant antiqua Concilia, ut vel hoc ipso certum sit ab illorum Conciliorum, Patrúmque sententia deflexisse Sectarios.

At, quàm frigidè Sectarii se excusant! ajunt supervacua ista nunc esse. Quippe flagranti tyrannorum sævitia fugisse in deserta Christianos: & hinc Monachis, Eremitísque esse originem. Nunc in Ecclesiæ pace, quid opus ejusmodi secessione? imò Sectarie, quid hìc opus vestrâ censurâ, quæ aut ignoratione constat, aut fraude? non enim dubium, Christianorum aliquos metu tyrannidis deserta incoluisse: sed & certum, plerosque Monachorum Authores ac Patres, nullo metu, sed tantùm, ut DEO sinceriùs fruerentur, abdicatis mundi curis ad vitam ejusmodi secessisse: ideóque placidissimis Ecclesiæ rebus, aucti sub Constantino olim, cæterísque Orthodoxis Principibus, Monachorum hi cœtus, & ab Ecclesia probati, à Patribus commendati. Celebris S. Basilii Magni Epistola, qua S. Gregorium Theologum ad Eremum invitat: num causam secedendi designat in tyrannorum sævitia, in persecutionis periculis? nihil minus.

Aliæ

Aliæ illi causæ; fugere mundi illecebras, tumultum negotiorum, domesticæ rei curam.

Sed quoniam hi nostri Novatores Augustinum venerari se jactitant; is magnus mihi author, quid de Religiosa ac Monastica vita censendum sit. Passim quidem, de Monachorum sanctitate ac laudibus; sed eximiè Lib. de morib. Eccles. Catholic. cap. 31. Ibi Monachos vocat, *perfectos Christianos*, ibi eorum instituta, ac vitam laudibus in cœlum attollit. Atqui tunc nulla erat Tyrannorum in Christianos crudelitas. Plures tunc, quàm hodie, Orthodoxæ in Orbe Ecclesiæ. Christianorum Oriens, Christianorum Occidens erat. Nec dixeris, veteres fortasse tunc Monachos, qui in solitudine consenuissent, necessitatem, quæ sub tyrannis fuerat, tandem mutavisse in naturam; & in ejusmodi vita spotè mansisse, quam coacti essent ordiri. Non enim tantùm Monachos suo ævo restare, sed augeri perscribit Augustinus, signantérque *eorum multitudinem per totum Orbem in dies magìs, magísque diffundi.*

Audis, Sectarie? *diffundebantur* Augustini seculo monasteria, & diffundi lætabatur Augustinus (nam hoc refert gratulabundus Ecclesiæ) numeróque hominum ità increscere, ut in aliquibus *tria Monachorum millia essent*, in aliis etiam plura: & disertè *per totum Orbem diffundi*. Non enim in solitudine tantùm, sed in ipsis Provinciarum

ciarum visceribus, in media celebritate hominum, monasteria tunc extructa. Mediolanum in Italia, in Gallia Treviros, Imperatorum aulâ tunc haud rarò nobilitatas urbes, sub ipsa mœnia, monasteria habuisse idem ostendit, Lib. 8. Confess. cap. 6. jámque eo tempore Monachos vocitatos esse *fratres.* Nam de Mediolanensi monasterio: *& erat*, inquit, *Monasterium Mediolani, plenum bonis fratribus, extra urbis mœnia, sub Ambrosio nutritore.* Quid putas, Sectarie? an illi Monachi, ut laterent, ac *persecutionem* fugerent, conveniebant publicè, in pacatis, in clarissimis urbibus, in mortalium summa frequentia? an desertum Mediolani erat? an magistratuum oculos fugiebant, qui sub ipsa mœnia, domo adextructa, publicè ab Episcopo alimenta expectabant? si mos ille monasteriorum pius ac sanctus; vos impii, vos profani, qui bellum huic disciplinæ indicitis. Sîn hoc malum; aut certè superfluum, quàm erat negligentia Christianorum grandis; parum dico; quantum crimen Ecclesiæ, quæ id patiebatur, imò fovebat, imò laudabat? & est tamen illa Ecclesia, quam Calvinus carpere erubescit, nempe quam intra quatuor prima secula matrem suam Christiani crediderunt. Neque parum, si sani vos estis, Augustinus insaniît, qui hos homines, atque vitam impensè laudavit: adeò ut de duobus Aulicis ad Monasticam disci-

plinam subito fervore tendentibus dicat, Lib. 8. Confess. Cap. 6. *Et ambo jam tui, Christe, ædificabant turrim sumptu idoneo relinquendi omnia sua, & sequendi te.* Vides, ex Augustini sententia, illos, qui nec persecutione urgente, nec turbatis Ecclesiæ temporibus, sese bonis exuerint, monasteriúmque petierint, in illis numerari, qui cum Petro dicere possunt: *Ecce nos reliquimus omnia & sequuti sumus te*, Matth. 19.

Neque ea ætate Monachi tantùm; sed etiam Moniales. Narrat hoc Augustinus illo Cap. 31. de morib. Eccl. Catholic. qui vitâ Monachorum fusè descriptâ, sic addit: *Hæc est etiam vita fœminarum, DEO solicitè, castêque servientium, quæ habitaculis segregatæ, ac remotæ à viris, quàm longissime decet, pie tantùm illis charitate junguntur, & imitatione virtutis: ad quas juvenum nullus accessus est, neque ipsorum quamvìs gravissimorum, & probatissimorum senum, nisì usque ad vestibulum, necessaria præbendi, quibus indigent, gratiá, &c.* Subjungit hæc deinde in Monachorum, & Monialium laudem. *Hos mores, hanc vitam, hunc ordinem, hoc institutum, si laudare velim, neque dignè valeo, & vereor, ne judicare videar per seipsum tantummodo expositum placere non posse, si super narrationis simplicitatem, cothurnum etiam laudatoris addendum putavero.*

Supervacui plures in re liquida testes. Nihil enim frequentius in Ambrosio, Hieronymo,

mo, Baſilio, Chryſoſtomo, ac reliquis Patrum libris, quàm Monachorum meminiſſe, & eos celebrare. Et Monachi quidem ùt nunc, ità etiam illo ævo, à cæteris Chriſtianis longè victu diverſi, adeò, ut plerique, & in Palæſtina maximè, (ùt refert ibidem Auguſtinus) *à carnibus ac vino* abſtinerent: plures ſe in unius diſciplinam traderent; paupertati ſtuderent. Prolixè hoc plurimi Patres; ac ne ab Auguſtino abeas, is fusè hæc omnia, capite illo 31. de morib. Eccl. Cathol. Neque minùs Hieronymus, tum paſſim, tum egregiè in vita Hilarionis, ubi in Monaſticæ vitæ laudem effunditur.

Ac ùt diverſus à ſecularibus victus, ità & veſtis. Nam & *cucullam*, quam hodie in Monachis tanta intemperie rident hæretici, ſuo jam ſeculo in Monachis agnovit Hieronymus; qui ſignanter in extrema Hilarionis vita de ipſius *cuculla* meminit. Atqui vixit Hilarion plùs mille trecentis ante nos annis. Verba ſunt, *Heſychius, corpus Hilarionis, Cypro Majomam deferens, totis Monachorum & oppidorum turbis proſequentibus, in antiquo Monaſterio condidit, illæsâ tunicâ, cucullâ, & palliolo, & toto corpore, quaſi adhuc viveret, integro, tantiſque fragrante odoribus, ut delibutum unguentis crederetur.*

Dicant ergo Sectarii, quo ævo non ampliùs licuerit, aut decuerit, Monachos eſſe. Vivebant, nec modò ferebantur, ſed in pretio erant,

rant, purâ adhuc, ùt vocatis, Ecclesiâ, sub Basilio, Hieronymo, Augustino. Ab ea ætate scitis nullum ævum vacavisse à Monachis. Cur nunc ejusmodi disciplinâ Ecclesiã vultis orbari, quæ tot sæculis floruit, tantos authores, tot laudatores habet? præsertim cùm, quæ in illis potissimùm carpitis, nempe à cibis aliquot abstinentiam, sanctúmque cælibatum, ea in primis ab antiqua commendentur Ecclesia. Ab Augustino suprà retulimus, Palæstinæ Monachos tam vino, quàm carnibus abstinuisse. Addit ante vesperam nihil solitos degustare. Hilarionem Hieronymus narrat solis frugibus fuisse contentum, & in miram abstinentiam Monachos instituisse. De Antonio, eúmque sequutis non inferiora in Antonii vita Athanasius refert. Nec reponant Sectarii, hoc sibi in monasteriis displicere, quòd astringantur Monachi votis; & qui indè recedunt, censeantur Apostatæ. Id enim & illo puro Augustini ævo obtinuit. Ità ille in Ps. 75. *Nemo positus in monasterio frater dicat, recedo de monasterio; neque enim soli, qui sunt in monasterio, perventuri sunt ad regnum cœlorum; & illi, qui ibi non sunt, ad DEUM non pertinent. Respondetur ei; sed illi non voverunt; tu vovisti.*

Sed ne nihil in Monachos, & Catholicorum jejunia, Sectarii dicant, ajunt esse flagitium *à cibis* religiosè abstinere; quandoquidem, *quod per*

per os intrat, non coinquinat hominem. Vel ignarorum est illa objectio, vel ignorare volentium. Neque enim ciborum ullum genus ùt impurum, aut illicitum, refugiunt Christiani. Sciunt animalia omnia, fruges omnes, olera, fructus, in usum ac cibum concessa mortalibus. Sed ùt DEUS his uti concessit, ità non jussit. Qui non crediderit cibis omnibus vesci licere, ille peccat; non autem, qui non omnibus vesci ipse voluerit. Nec si medicus imperet ægro ad corporis bonum, à cibo abstinere, ideo cibum damnet. Nec si velim, aut jubear, ad commodum animæ, frugali, aut inopi mensa vesci, ideo in cibis, aut esu, vitium constituam, sed potiùs in me. Nam cibo, quem ex se bonum scio, non utor, vel in meorum criminum pœnam, ut scilicet *ea bonitate*, & delectatione, me privem: vel in metum; ne nempe eam epularum *bonitatem* malitia lascivientis carnis meæ corrumpat. Et hæc causa; ut vel Ecclesia ab aliquot cibis abstinentiam interdum indicat, ad castam ac publicam disciplinam; vel homines ipsi privati sibi spontè abstinentiæ leges eâ modestiâ statuant, ut, *qui non manducat, manducantem non judicet*, Rom. 14.

Et his quidem, qui in hanc abstinentiam, atque jejunia, privata pietate se dederint, libertas est ab ea austeritate recedere, nisi se huic pœnitentiæ generi voto emisso addixerint. Tunc

enim, quæ libertatis res antea erat, necessitatis fit, religione vovendi. *Vovete, & reddite Domino DEO vestro.* Psalm. 75. Igitur contra interdictum Ecclesiæ, aut voti rationem, cibis utentes, non ciborum vitio polluuntur, sed intemperanti licentia, qua aut à præcepto Ecclesiæ, aut à voto recesserint. Nisi fortè ex suilla existimas maculari potuisse animas Judæorum, ac non potiùs ex violata DEI lege, esu suillæ.

De castitatis voto, quod in Monachis carpunt hæretici, jam egimus suprà (Lib. 1. cap. 2.) Illud enim non licitum modò, sed sanctum, & à quo sinè sacrilegio resiliri non possit, docuit omnis ævi Ecclesia. Neque existimes tantùm Monachorum numerum in eo candore durare non posse. Monachorum pene immensos greges sua ætate floruisse testis est Augustinus, Lib. de morib. Eccles. Cathol. Et hos ait, *contemptis, atque desertis mundi hujus illecebris, in communem vitam, castissimam, sanctissimámque congregari.* Hodie numerum superant eodem vitæ candore eximii: ut, si qui inter illos fœdè lasciviunt, segnitiei primùm suæ, móxque vecordiæ imputare debeant crimen; non Ecclesiæ, non naturæ, non voto. Sed hoc non capitis nempe Sectarii, nec cogere vos ipsos assueti, & ignari, quas suggerat DEUS vires sincerè pietatē amantibus.

At putatis injuriam, tot homines continentiæ voto aſtringi. Cur autem? an quòd ipſimet nolunt? atqui ad ejusmodi votum nemo compellitur. An quòd non poſſunt? illud verò ridiculum; ut non poſſint animæ, quæ ſe DEO dediderint, quod in omnibus familiis filias veſtras facere vultis. Certè enim ad nuptiarum tempus continentiam præſcribitis. Num autem, quod præſcribitis, exequi illæ poſſunt? ſi non poſſunt, fruſtrà jubetis, fruſtrà ſævitis, ubi vos inopinò avos fecerunt. Si poſſunt, peto, quamdiu poſſint? multis enim non maturè proci ſunt; multæ vigeſimo, multæ triceſimo ætatis anno innuptæ, haud paucæ diutiùs absque conjuge conſeneſcunt. Quòd ſi illæ ad tantum ætatis virgines eſſe, & decoquere innoxiè primorum annorum cupiditates poſſunt, & hoc non ſuo quidem conſilio, aut in voluptates obſtinatione ac pugnâ, ſed ſolâ fortunâ, parentum arbitrio, nunquid & diutiùs potuiſſent, ſi necdum ipſis maritus contigiſſet? quid ſi expectandum fuiſſet biennium? quid ſi triennium, quid ſi de conditionibus non conveniſſet inter patrem ac ſponſum? quæ porrò amentia, ut innumeras virgines credas maximam vitæ partem, & maximè ignibus carnis infeſtam, intemerato flore poſſe tranſigere, non cohibitas clauſtris, non per aſſidua jejunia corpus exhaurientes, ſed inter medios ſeculi fluctus,

ctus, in aſſiduis humanæ fragilitatis periculis; viros autem, ac puellas, DEO integrum animum atque corpus offerre volentes, inter aſſiduas preces, vitæque ſeveritatem, non hoc ipſum omni vita poſſe præſtare. Conſuetudine conſtat hæc virtus: multóque plus operis à libidine revocari, quàm non omnino ad illam deſcendere.

Neque ſoli Monachi cælibes; ſed & ſacris initiati Ordinibus; ut, quàm maximâ poteſt, inter homines puritate, puriſſima peragantur myſteria. Et *ſupererogationis* quidem eſt, ad monaſticæ vitæ profeſſionem aut ſacerdotium accedere; ſed præcepti, ubi ad ea acceſſeris, voto parere. Ità à priſca inſtitutum Eccleſia; ità priſcæ Eccleſiæ ſucceſſores obſervamus. Negant tamen Sectarii, vetuſtis temporibus conjugio Presbyteris interdictum. Audent quidam ad Gregorium VII. Calliſtúmque II. rem referre; id eſt, ad annum circiter milleſimum atque centeſimum: quaſi hi primi mulieres à contubernio Clericorum amoverint. Tuentur ſe conſuetudine Græcæ Eccleſiæ, in qua conjugio Sacerdotes non abſtinent. At refero, ne in Græca quidem Eccleſia tantam eſſe, ac iſti prædicant, conjugii libertatem. Nam qui in ſecundis nuptiis vivit, huic Sacerdotio interdictum; qui priùs Sacerdos fuerit, quàm maritus, ei ad nuptias provocare non licitum; cui

Sacer-

Sacerdoti uxor obierit, is aliam matremfamilias domum ducere prohibetur. Sed nec olim ea libertas fuit, quam hodie isti usurpant, ut, qui maritus est, Sacerdos fieri possit, nec ab uxoris toro recedere. Viguit antiquissimis temporibus cælibatus, multis ante Gregorium seculis, multis ante Callistum. Arelatensi Concilio, quod mille ducentis annis præcessit hanc ætatem, Can. I. dicitur; *Assumi aliquem ad Sacerdotium non posse in vinculo conjugii constitutum, nisi fuerit promissa conversio.* Est autem illa *conversio*, continentia ab uxore; & conversio quidem non mali in bonum (absit enim, ut de conjugio malè senserint Patres) sed boni in melius; conversio denique à temporali matrimonio ad spirituale conjugium. Epiphanius, Hæresi 59. scribit, iis locis, ubi sincerè Canones vigent, non Hypodiaconum, non Diaconum, non Presbyterum, Episcopúmve constitui, qui cum uxore vivat, sed aut illum, qui uxorem omnino non habuit, vel saltèm jam non habet. Hieronymus, Lib. I. in Jovinianum. *Sed & ipsa Episcopalis electio mecum facit. Non enim dicit* Apostolus: *eligatur Episcopus, qui unam ducat uxorem, & filios faciat: sed qui unam habuerit uxorem; & filios in omni subditos disciplina. Certè confiteris, non posse esse Episcopum, qui in Episcopatu filios faciat. Alioquin, si deprehensus fuerit, non quasi vir tenebitur, sed quasi adulter damnabitur,*

Non nuptias ergo damnamus, non à cibis abhorremus. Sed ab antiquæ disciplina Ecclesiæ, jejunio statos dies peragimus, homines non alios ad Sacrorum Ordinum dignitatem admittimus, quàm vacuos conjugii curis. Vota, quæ Religiosi, ac Monachi ultro fundunt, inviolabilia esse jubemus. Vos, ô nefas! cuncta confunditis. *Vota, quæ distinxerunt labia Sacerdotis ac Monachi*, apud vos non temere modò, sed cum plausu violantur. Præcepta Ecclesiæ, quæ antiquissimi Patres rata esse scripserunt, quæ jam à primis seculis credidêre Christiani absque peccato non posse calcari, nihil dissimulato fastu projicitis.

Sed & alia severitatis *opera* passim cernas in usu fidelium: frequentiora nempe jejunia, orandi, Deóque vacandi sedulitatem, cilicii durum tegmen, spontè verbera, crebrò vigilias; ac quod maximè cupiditatibus frangendis est, quicquid avidissimè animus expetit, hoc illi negare, ut parere discat, ac flecti. Scio hæc omnia cum delectu usurpanda; immodici fervoris Christianum, posse interdum stupore digniora, quàm laude præstare. At nec vinum damnaveris, quamquàm eo nonnulli abutuntur ad crapulam; nec pecuniæ usum, quæ interdum amore sui captos à frugalitate in avaritiam deducit. Non à trunco exscindendæ res bonæ, sed quæ in ramis fortè luxuriant. Sed

neque

neque delicato corpori eſt credendum, quod ſæpius abit à juſta diſciplina, quàm animus ad nimiam ſeveritatem.

At auſteritatis hos cultus ludicros aut ſupervacuos forſitan tibi finges. Nam quid tantum peccavi, inquies, quod debeat tam accerbè vindicari? cur me conceſſis deliciis orbaverim? cur in mala, quæ fas eſt declinare, ſpontè irruerim? imò quantum peccaveris, Sectarie, forſan ignoras; etiam ut tuos in fide errores omiſerim. Dicant omnes cum Pſalmiſta: *Ab occultis meis munda me Domine.* Et cum Eccleſiaſtico: *De propitiato peccato noli eſſe ſinè metu.* Sed hæc etiam ipſa, quorum tibi es conſcius; an tantilla exiſtimes, ut pigendum ſit ea diligenter eluere? nunquam virginem, aut matronam, aſpexiſti *ad concupiſcendum eam?* Nunquam proximi tui crimen, quod latebat, ad amicos invidioſa, aut temeraria garrulitate retuliſti? nunquam invidia, nunquam odium, in te locum invenit? nunquam iratus fratrem tuum fatui appellatione læſiſti, & per hoc *ignis gehennam* meruiſti? O te Angelum, ſi hæc, cæteráque delicta, quæ mortem animæ afferunt, mirabili cautione effugeris! ſin in aliquod lapſus es aliquando Sectarie (& ne dubites, quin in multa ſis lapſus) nihil nimium ages, etiamſi auſteram, longámque medicinam huic morbo quæſieris! ſanctiores denique, ac prudentiores,

res, quàm tu ſis, viri, omni pœnitentiæ genere & animum exercuerunt & corpus, ut pudendum ſit potiùs, quòd tu homuncio minus his præſtes, quàm ſuperbè credendum, nimis te tibi vilem, ſi te aliqua ſeveritate domites. Auguſtinum hìc referam, an Baſilium, an Hieronymum, an alium ex antiquis, quorum omnis propemodum vita ſupplicium fuit? quorum hiſtoriam ab æqualibus ſcriptam noſtra ignavia timet agnoſcere? Antonius, Hilarion, Simeon, te dederint in ruborem, ſi in eorum integritatem, & vivendi morem inſpexeris. Res fidem ſuperaret, nisì tantis ſub teſtibus, & Athanaſius de Antonio ſcripſiſſet, & de Hilarione Hieronymus, & de Simeone pene, quotquot hiſtoriam Eccleſiaſticam texuêre. Recentiora non tango, ne ſanctiſſima exempla præjudicio ſeculorum, quæ tibi non placent, contempſeris.

Ajunt autem quidam ex veſtris, inertiæ ſuæ faventes, riſurum hæc opera DEUM, & faſtidiosè mortales, *quis hæc de eorum manibus requiſierit?* rogaturum. Væ ſcilicet ſeculis primis, quæ vos non tulêre, Sectarii, ut de hoc tot Patres moneretis, tot hominum greges, hos in deſertis, hos in urbibus, illos in ſeculo, illos in Clero, omni ſeveritatis genere eò corpori ſuo plura negantes, quò animæ meliùs voluêre. Haud dubiè interrogabit ea ratione, qua dicitis, Chriſtus, & non illos, qui ſuſcepto officio functi, aut
pietate

pietate admoniti, hic in se peccata ulti sunt, ne illic plecterentur; sed fœdos Apostatas, qui à Sacerdotio, aut Monasterio ad vos digressi sunt, & *irita vota fecerunt*, incestu polluti, quod matrimonium vocant, & cæteris rebus, quarum abstinentiam antè promiserant. Ut Apostolus Petrus olim Ananiæ: *nónne ager manens tibi manebat, & venundatum in tua erat potestate? Non es mentitus hominibus, sed* DEO. Ità Dominus ad illos sacræ militiæ desertores. Nónne jus matrimonii, nónne copia vobis erat? nónne communi lege cibis omnibus absque delectu vesci; & vestro arbitrio vivere potuistis? quis vos adegit, ut voto concepto vestra corpora consecraretis? quis, ut in alterius potestatem concederetis? ut promitteretis, mihi per quotidiani pensi orationes loqui? *in manu vestra eratis*, soluti, liberi; at posteaquam illa vovistis, quæ audacia, quod sacrilegium fuit, me meo jure fraudare? non estis mentiti hominibus, sed DEO. Procul à me operarii iniquitatis.

Neque verò inter illa severitatis genera, inter coërcitæ mentis, carnísve disciplinam, odimus corpus nostrum, aut DEUM effingimus naturæ nostræ hostem. Non hæc amat corporibus animísve indicta supplicia, nisì cùm aut sunt verè dolentis de peccato animi, & DEUM à se læsum in se etiam vindicantis; aut melioris in posterum vitæ quæsita auxilia. Hoc apud

Isaiam

Isaiam fusè testatur, Cap. 58. Sed est eximia ipsius benignitas, qui peccatoribus placari assuevit, levissimâ mulctâ contentus. In eum modum indulget Ninivitis; in eum modum Sancti Prophetæ à se ac populo, divinam ultionem avertunt.

Sed & ingens præterea istiusmodi severitatis utilitas. Eâ nempe eruimus animum terræ hærentem, & subindè ad DEI memoriam redimus, *cujus nimia in prosperis oblivio est.* Ità excitamur à deliciarum, & voluptatum somno, per quem Dæmon, ùt plurimùm irrepit. Tum domitam carnem, & cum illa voluptatem, habemus in vinculis. Illam ad obsequium assuefacimus, hanc ad rectum imperium. Sic stamus in procinctu, sic hostem expectamus, si quid molle persuaserit, non impetraturum ab illis, qui sibi ipsis solent rigida imperare. Ac deinde stimulis ultro quietem, & bona terrarum acri mixtura rumpentibus, paulatim *morimur mundo*, adigimúrque ad thesaurum in cœlis collocandum, illúcque transmittendum jam nunc animum, qui à thesauro suo abesse non potest. Cui in tantum præmium laborare ægre erit, is indignus labore tam fœcundo, forsitan in grandioribus, atque sterilibus ad illum suspirabit.

At nec credas non hìc plura, quàm reliqueris, à DEO rependi, cœlesti dulcedine, internóque colloquio, & in eos dispensatâ uberiùs

Ange-

Angelorum lætitiâ, qui á brutis magìs abſceſſerint. Quisquis aliquid pro Chriſto reliquerit, *accipiet centies tantùm nunc in tempore hoc, & in ſeculo futuro vitam æternam*, Marc. 10. Et experimento compertum eſt, ſolida in DEO ſolatia tunc maximè inſinuari, cùm à voluptatibus abſumus, & inter mortalium bonorum dulcedinem expirare.

CAPUT VII.

De interceſſione Sanctorum. De Veneratione Reliquiarum. De miraculis.

UNa eſt, eadémque DEI Eccleſia, & quæ in cœlo victoriæ bonis incumbit; & quæ adhuc in terris jactatur mundi æſtu; & quæ denique ſoluta periculis, at nondum ſuppliciis, purgantibus pœnis eluitur. In charitate autem eſt tota, cùm ſit in DEO. Et charitatis eſt, ut inferiores de ſublimiorum bono gaudeant; ſublimiores inferioribus, qua poſſunt, ope adſint. Nos itaque fratribus noſtris, qui jam in cœlo, quem licet, cultum habemus, ab iisque viciſſim ſuffragii opem petimus, & ſæpe ſentimus. Iis autem, qui adeſſe ſibi non poſſunt, in purgatorii carcerem miſſi, opem ferimus, precibus apud communem Patrem fuſis, cui hæc fratrum placet in ipſo, & inter ſe neceſſitudo. Sed hos nexus volunt abſcindi Sectarii, Sanctos ſua curare gaudia ajunt, certè ſupplicum votis nec

patere

patere nec lacessi. Ac præterea quantum opis ab eorum suffragiis expectamus, tantum nos Christo adimere. Cæterùm supplicia nulla esse, qualia cum antiquissimis Patribus credimus, quibus Electi, sed nondum ad amussim candidi, post mortem defæcantur. Paucis hæc omnia in illos asserenda.

Morem habet ab antiquissimis seculis Orthodoxa Ecclesia, ut beatos Spiritus, & Martyres sanctos, ac quos præterea miraculorum majestate constiterit cœlo, ac DEO frui, pro nobis ad Dominum orare efflagitet. Quid hìc damnatis, Sectarii? hoc, inquitis, Scripturæ non vos docent. Si reponam, nec Scripturas hoc vetare, quò ultrà tendetis? quidnî potiùs credam, rem licere, quæ non Scripturis prohibetur, & ab Ecclesia usurpatur; quàm vetari, quia expressè Scripturis non jubetur. Sed neque curamus hac excusatione nos tegere. Scripturis enim înitimur, quibus passim mutua oratio inter fideles præcipitur, quibus passim viri sancti orationes fratrum efflagitant. Ità, inquies; sed vivi, & vivorum. Da porrò hoc discrimen in Scripturis, Sectarie, & causâ ceciderim, ut fas sit viri sancti & viventis precibus pacem Numinis exorare, mortui nefas. Imò mortuus erat Moyses, Samuélque, cùm DEUS indicaret solitos illos orare pro Judæis, Hierem. 15. Mortuus Hieremias, cùm revelatum

est Judæ, illum assiduè pro populo, ac templo orare 2. Machab. 15.

At inquies, *mediator* unus est Christus inter DEUM & homines, quid tot mediatores, tot pro nobis oratores effingitis? vix ullum pinguioris Minervæ argumentum: ut sit mirum, quòd hoc toties velitis audiri. Unus est Christus, quo *mediante* data est salus, qui Patri æterno reconciliavit mortalitatem. Sed *mediatores intercessionis* (quales nos sanctos esse statuimus) ne ipsi negatis tot esse, quot fideles existunt. Nónne enim unus alterius preces exposcitis? & nónne is, cujus vota optantur, ità vobis mediator, ac Sancti sunt nobis? quid igitur inclamatis injuriam Christo fieri? quid merita Christi censeri à nobis invalida? eò res redit, num, cujus licuit intercessionem petere adhuc viventis in mundo, preces ejusdem peti possint jam victoris in cœlo. Hæc est scilicet grandis injuria, qua Christum afficimus, hæc nostra impietas, nostra *de Christi Passione* oblivio.

Sed referes; non audiri à Sanctis supplices, non videri: supervacuum procul absentibus esse sermonem. Si hoc esset, Sectarie, superflui fortè laboris, non tamen impietatis accusarentur Catholici, qui orari quidem dignis ferremus has preces, sed frustrà; cùm illi orari se nescirent. At contrarium ex Scripturis habemus, & Patribus, & usu Ecclesiæ. Hierem. 15.

Si ſteterint, inquit Dominus, *Moyſes*, *& Samuel coram me*, *non eſt anima mea ad populum iſtum.* Quàm autem hoc fruſtrà, niſi tunc ſæpe Moyſes & Samuel coram illo ſtetiſſent, & ex rerum ac temporum ſorte pro Judæis interpellare aſſueviſſent? omitto, quod liquidiſſimis verbis dicitur 2. Machab. Cap. 15. Hieremiam ac Oniam, mortuos tunc utique viros, *orare pro omni populo Judæorum.* Et tota Apocalypſi refertur Angelos, atque Sanctos in iſta terreſtria DEI virtute inſpicere. Sed & Raphael, cùm aſſiſteret DEO (Tob. 12.) orationes Tobiæ Domino offerebat; ergo & eas procul dubio audiebat.

Num denique plus in hac re te ſapere credas, quàm venerandæ antiquitatis Eccleſiam? en morem, ac doctrinam illius, Ambroſii, & Auguſtini ævo. Ambroſius Lib. de Viduis: *Obſecrandi ſunt Angeli, qui nobis ad præſidium dati ſunt. Martyres obſecrandi, quorum videmur nobis quoddam corporis pignore patrocinium vendicare. Poſſunt pro peccatis rogare noſtris, qui proprio ſanguine etiam, ſi quæ habuerunt, peccata laverunt. Iſti enim ſunt* DEI *Martyres, noſtri præſules, ſpeculatores vitæ, actuúmque noſtrorum. Non erubeſcamus eos interceſſores noſtræ infirmitatis adhibere, quia ipſi infirmitatem corporis, etiam, cùm vincerent, cognoverunt.* Auguſtinus, de cura pro mortuis Cap. 4. *Cùm itaque recolit animus, ubi ſepultum ſit chariſſimi corpus, & occurrit locus nomine Marty-*

ris

rís venerabilis, eidem Martyri animam dilectam commendat recordantis & precantis affectus, qui cùm defunctis à fidelibus chariſſimis exhibetur, eum prodeſſe non dubium eſt iis, qui, cùm in corpore viverent, talia ſibi poſt hanc vitam prodeſſe meruerunt. Nulla hìc exclamatio, nulla apoſtrophe. Sincerè, apertè hi Patres ſuos, & Eccleſiæ ſenſus exponunt.

Sereniſſimi Britanniarum Regis *Eleemoſynarium* hìc alloqui lubet. Illi Rex credit, alii multi credunt: & toties in culpa eſt, quoties alios in culpa eſſe facit. Videat porrò, quanto errore negaverit, Auguſtino placere, ut Martyres invocentur. In reſponſ. ad Apolog. Illuſtriſſ. Card. Bellarmini Cap. I. ſic loquitur: *Auguſtino autem aſſentimur convenienter honorandum corpus Proto-Martyris, poſtquam ad illud miracula quædam DEO viſum operari. Sed ea tamen miracula per invocationem Sanctorum operatum eſſe, id Cardinalis adjecit de ſuo. Nam Auguſtino Martyres non invocantur.* Imò invocantur Martyres Auguſtino; niſi ipſi Auguſtino non credimus. Nam quid illâ ſententiâ apertius: *non dubium eſſe, quin defunctis proſit affectus fidelium, cùm eorum animas commendant Martyribus.* Quid Regi, quid tibi aliud perſuades? invoco Martyres, quos non vis invocari; invoco lubens ac veneror, ut à Domino tibi hanc impetrent, quam reſpuis, fidem; nec antè ſuprema caligo oculos tuos ve-

let, quàm in Ecclesiæ luce Sectarum tenebras ejurâris.

Sed jubemur in Scripturis ire ad DEUM, cur igitur eamus ad Sanctos? o recentem sapientiam! an hoc ipsum ignoravit Ecclesia? an nescierunt Patres? imò monemur orationibus bonorum nos maximè posse juvari; & cùm imus ad Sanctos, imus ad DEUM. Absit enim, aliquid à Sanctis expectemus, nisì, quod ipsi pro nobis impetrârint à Domino. Ex se nîl possunt. Ab iis nihil petimus, nisì suffragia. Sed quidnî impetrabilior ad DEUM orator sit Petrus, & Paulus, vitæ candore inclyti, & purpurâ mortis, quàm aut tu, aut ego, homuncio, peccatis quotidie novis reus?

Quid de Angelo dicam, quem unicuique DEUS custodem apposuit? tanti roboris comitem, tanti splendoris, insalutatum velis? huic non te spontè commendes, cui es à DEO commendatus? sed ejusmodi scilicet Spiritus nobis adesse, quidam ex vobis negant, quidam ignorant. Vidi ego provectæ ætatis Sectarium, acrem illum, & in nos quotidianis studiis æstuantem, qui negaret unquam se antea inaudîsse, *Papistis* persuasum, Angelum esse aliquem destinatum ad custodiam singulorum. Necdubium, inquit, quin commento ejusmodi sit origo, à domesticis diis, laribúsque gentilium. Abstine maledicta, Sectarie. Ex Scripturis illa fi-

des,

des, non gentium nugis. Nam & populis, atque provinciis, Angelos ſuos eſſe, qui res earum curent, habes in Daniele, Cap. 10. ubi & *Michaël* dicitur Princeps populi Judæorum; & Angelus alius Princeps eſſe Perſarum, aliúsque Græcorum. Et ſingulis hominibus ejusmodi ſpiritus dari docemur apud Matth. Cap. 18. *Videte, ne contemnatis unum ex his puſillis: dico enim vobis, quia Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem Patris mei, qui in cœlis eſt.* In quem locum Hieronymus, Comment. in Matth. *Magna dignitas animarum, ut unaquæque habeat ab ortu nativitatis in cuſtodiam ſuî Angelum delegatum.* Idem, de obitu Paulæ: *Teſtor JESUM, & Sanctos ejus, ipsúmque proprium Angelum, qui cuſtos fuit, & comes admirabilis fœminæ, me nihil in gratiam, nihil more blandientium loqui.*

Sed de veneratione, cultúque querimini, quem Sanctis adhibèmus: quia, inquitis, ſolus DEUS adorandus: & Paulus ad Coloſſ 2. prohibet ſeduci Chriſtianos, *in humilitate, & religione Angelorum.* Angelus denique, qui Apocalypſis viſionem Joanni monſtrabat, ſe ab eo adorari non tulit. Hæc, Sectarii, in ore veſtro frequentia, ſæpe quoque à noſtris ſoluta ſunt. *Adorare*, dubiæ ſignificationis verbum eſt. Quædam adoratio debita ſoli DEO; hac qui hominem, qui Angelum, qui Sanctum impertiat, nunquam idololatriæ crimen effugerit.

rit, Alia adoratio, cultus est minoris ad majorem, quem tamen neque DEUM censeas, neque eo nomine venereris. Hac Principes, Reges, Angeli, Sancti omnes, pro gradu, ac dignitate colendi sunt; hi, ùt DEI imagines in terris; illi, ùt DEI in cœlo domestici. Et ne dubites *adorandi* vocabulum etiam ad honores, qui deferri creaturis legitimè possunt, traductum in Scripturis, de Abrahamo habes, Genes. 23. *Surrexit Abraham, & adoravit populum terræ, filios videlicet Heth.* De Nathan Propheta dicitur 3. Reg. Cap. 1. *Cúmque intrâsset in conspectu Regis, & adorâsset eum pronus in terram.*

Ad Apostoli verba, *humilitatem & religionem Angelorum* prohibentis, pridem respondit Chrysostomus, Hom. 7. in Epist. ad Coloss. illic hæresim prohiberi, Angelos in diis minoribus referentem: quasi per illos oporteat, non per Christum, reconciliari, & ad Patrem accedere. Quæ hæresis Simoni illi Mago ab antiquis ascripta est.

Nec segniùs argumento, quod ex Apocacalypsi habetis, respondit Augustinus: Quæst. 61. in Genes. ex majestate verborum, quibus Angelus ille usus, (Nam & ex persona Christi dixerat, Cap. 1. *Ego sum primus & novissimus, &c.*) existimâsse Joannem, sibi Christum, non Angelum loqui. Angelum igitur vetuisse, ne Joannes honorem debitum Christo, sibi defer-

deferret. Exponunt alii, & ipsi sumi viri, non errâsse Joannem Angelum adorando: sed Angelum noluisse hunc honorem sibi haberi à Joanne, qui Apostolus, qui Propheta, qui Christo charissimus, ut utrinque sancta humilitas fuerit, & deferentis & recusantis cultum. Id verò & probare facile, nec arduum credi. An enim Joannes ignorabat, unum DEUM, & non Angelum adorandum cultu latriæ? an ignorabat, qua veneratione Angeli prosequendi? Christi Apostolus, à Christo amatus, qui supra pectus Domini in cœna postrema ipsius divinitatis mysteria est edoctus, cui Mater Domini in Matrem commendata, qui eo tempore, quo illi in Pathmo Apocalypseos revelata mysteria, sexaginta & ampliùs annis per Orbem Evangelium prædicârat? putásne ante id temporis nescîsse Christianos, an, aut qua ratione colendi Angeli essent; aut hoc ipsum nesciisse Apostolum, cui credebant Christiani, docenti, loquenti, Evangelium perscribenti?

Si itaque cultum latriæ Angelo Joannes deferebat, procul dubio non Angelum esse, sed Dominum esse credebat. Sîn Angelum esse cognoverat, sanè nec cultum latriæ impendebat, & fas est Angelos eo cultu prosequi, quo tunc ille prosequutus. Sit enim ridiculum, si dicas non antea Dominum revelâsse Christianis, quis Angelis honos habendus, quàm tem-

pore illo demum, cùm jam martyrio sublati omnes Apostoli, uno Joanne superstite. Sed quod absurdissimum est, demus, Joannem Apostolum ignorâsse, quod nullum Christianorum eo tempore ignorâsse oportuit, nempe quæ veneratio Angelis exhibenda; at satìs fuisset illum saltèm de ea re semel edoceri ab Angelo. Atqui iteratò idem aggressus est. Nam cùm adoraturus procumberet, cap. 19. recusavit his verbis Angelus: *Vide, ne feceris, conservus tuus sum.* Nihil minùs cap. 22. ad eum adorandum rursus Joannes procubuit, & eadem ab Angelo verba audivit. Adeóne Joannes legis Christi nescius erat? adeóne quod paulò antè ab Angelo didicerat, credas oblitum? imò iterata hæc Joannis demissio ad Angeli pedes (quæcunque Angelo causa fuerit hanc observantiam recusandi) satìs ostendit, Domino non ingratam in ipsius nuntios, amicósque venerationis pietatem.

Nos itaque cum Ecclesia, atque Psalmista, concinimus: *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui DEUS.* Felicitatem eorum admiramur, opem exposcimus. Tu verò Sectarie, si tibi Martyr sanctus, aut ex Prophetarum ordine, vel Angelorum choris aliquis, obviàm esset, si illum videres, si illi loquereris, qui vultus, quæ verba, aut gestus tibi essent? nam ùt neges eos jam occursus obvenire, at nunquam nega-

veris,

veris, si DEUS voluerit, posse contingere. Num tu cum ejusmodi spiritu, ùt cum pari ageres? an illi potiùs honorem haberes, id est, quo sensu hìc loquimur, *adorares*? certè enim, qui humana magnitudine sæpe percelleris, istud fastigium omni mortalitatis honore sublimius non posses non colere. Cur igitur non liceat honorem illis habere, quos etsi non videmus, at esse tamen scimus, & esse felices, DEO junctos, DEI amicos, in tutissima immortalitate triumphantes. Cur nefas sit eo in illos, quos non videmus, animo esse, quo fas sit in illos, quos videmus!

Nec animabus modò felicium detrahi cultum vultis, sed & eorum corporibus bellum indicitis. Horreo eloqui, quot Sanctorum Reliquias vento, flumini, igni dederitis; quoties veluti in ludibrium membra servata, de auro, de gemmis, quibus condita erant, ad contumelias eruistis. Ingemiscet de jactura posteritas; nos erubescimus ad seculi nostri labem. Nam quò illa impietas, nisì quòd Dæmones, qui hæresim excitârunt, Reliquiarum sanctitatem, ad quas sæpe vexati sunt, non minùs odere, quàm Antiochenus Apollo Babylæ Martyris ossa, in quorum vicinia oracula edere vetabatur?

Audio, quid dicatis; non potuisse compesci idololatriam nostram, nisì ruinâ eorum, quæ à nobis colebantur. Videamus quæ hæc ido-

lolatria fuerit, tam trifti remedio refecanda, aut quid à nobis in Reliquiarum cultum, fupra antiquiffimæ morem Ecclefiæ. Sanctorum Reliquiæ fi à fede aliqua deferuntur in aliam, Pfalmis, ac canticis compita celebramus; res peragitur concurfu populi, veneratione cernentium. Sudaria noftra, ac veftes, fedula pietate applicamus, ad vafa, vel feretrum, quo fancta hæc offa jacent, quo ad nos permanet infinuata falubritas. Eorum corpora, atque offa, in partes dividimus, ut plures fint felicitatis, opífque participes. Eas Reliquias templis, & fub altaribus condimus, ex quibus facrofancta victima difpenfatur; vel pretiofo metallo, gemmifque concredimus. Ad eas fæpe imus, DEUM exoraturi per hæc pignora fuorum amicorum, vel ipfis etiam loquuturi, quorum membra afpicimus. Procumbimus, deofculamur hunc pulverem, qui olim DEO fervivit, & aliquando *refurget*, *immutabitur*, cum Chrifto regnabit. Credimus ad fancta hæc corpora horrere dæmones, & urgeri, interdúmque miraculis à DEO afferi, tam hanc noftram pietatem, quàm honorem Reliquiarum. Fufiùs illos cultus expofui, ut fcires, Sectarie, non pudere Chriftianos profeffionis fuæ. Præ nobis ferimus ea apud nos fieri, ea folicitè obfervari. Quæ fi omnia ad amuffim primis Ecclefiæ feculis ufurpata monftrabimus; quid reftat,

ſtat, niſi ut tibi pro monſtro ſit, te adeò hæreſi faſcinatum, ut hancpiam majorum diſciplinam in monſtris numerares?

Quanto honore delatæ ab antiquis Reliquiæ, diſce à Socrate, Lib. 3. Cap. 16. Theodoreto, Lib. 3. Cap. 9. Sozomeno Lib. 5. cap. 18. Illic leges concurriſſe Chriſtianos, cùm eſſent, Juliano Apoſtata imperante, S. Babylæ oſſa à Daphne ſuburbio Antiochiam deferenda; & loculum transtuliſſe, *unà cum mulieribus ac pueris, exultantes gaudio, pſalmóſque canentes.* Imò, *omnes ad unum antecedentes ſaltare cœpiſſe*; & adfuiſſe quidem pompæ, *viros & mulieres, juvenes & virgines, ſenes & pueros.* Scribit Evagrius, Lib. 1. cap. 16. S. Ignatii oſſa Theodoſii Magni juſſu, ſummo honore Antiochiam eſſe translata: *Qua de cauſa*, inquit, *feſtum celebre, & lætitiæ communis ad noſtram uſque ætatem peragitur.* Vide, quàm grandis veneratio, quàmque probata, cujus annuam memoriam coli placuerit. Habes apud Hieronym. (adverſ. Vigilant.) ſuo ævo oſſa Prophetæ Samuelis è Palæſtina Conſtantinopolim juſſu Arcadii delata. *Illas reliquias*, inquit, *omnes Epiſcopi in ſerico, & vaſe aureo portaverunt.* Addit, *omnium Eccleſiarum populos occurriſſe ſanctis Reliquiis, & tantâ lætitiâ quaſi præſentem, viventémque Prophetam cernerent, ſuſcepiſſe; ut de Palæſtina uſque Chalcedonem jungerentur populorum examina, &*

in

in Christi laudem una voce resonarent. Sancti verò Chrysostomi ossa, tricesimo quinto, postquam obierat, anno, Constantinopolim Theodosii junioris jussu translata, quo cultu excepta sint, habes apud illius seculi virum, Theodoretum Eccles. Hist. Lib. 5. cap. 36. *Fidelis hominum cœtus*, inquit, *pelagus navigiorum multitudine velut continentem efficiens, Bosphori ostium ad Propontidem situm luminaribus cooperuère.*

Nec dixeris hunc fuisse veluti sepulturæ honorem, qui Sanctis eo modo habebatur; neque delatas illo ævo Reliquias, nisi de uno monumento ad aliud. Imò Sectarie, declinandis periculis, & invocando solemniùs DEO, sacra hæc pignora de templis producebantur; etiam interdum ad castra. Narrat Evagrius, Lib. 1. cap. 13. Vidisse se S. Simeonis Monachi caput, ad Philippicum Imperatoris generum missum, cùm is efflgitaret, *utì Sanctorum reliquiæ, quò tutiùs in Oriente expeditiones militares faceret, ad ipsum mitterentur.* Et hinc habes, neque novum, neque Sanctis injurium, si eorum Reliquiæ dividuntur in partes pluribus suffecturæ. Neque enim is Simeon capite truncato decesserat: sed naturali morte defunctus, non à Christianis indignè laceratur, sed cum honore ac pietate dividitur. In Augustino præterea legis (de Civit. DEI Lib. 22. cap. 8.) pluribus in Africa locis S. Stephani reliquias fuisse dispersas, ad a-

quas

quas Tibilitanas, in Castello Synicensi, Calamæ, Auduri, Usali, Hippone: & cultas ubique, & ubique ad illas patrata miracula, *per Martyrem, opitulatione Martyris, Martyre impetrante*: hæc verba sunt Augustini.

De tanto consensu Majorum in observandis Reliquiis, cùm fortè ageretur, vir Princeps, sed heu! Sectarius, non solvere, sed carptim eludere argumentum sic voluit, ut diceret, fuisse hæc quædam idololatriæ paulò antè defunctæ vestigia, quibus tunc annuebant Episcopi, ne per omnia populi ingenio viderentur obstare. O! quisquis es, agnosce hæreseos vitium, quæ sui patronos in hæc adsurda cogit. Si hoc enim ex idololatriæ vitio, non ex Christiana virtute; cur ipsi Episcopi non id modò ferebant in populo, sed ità populum imbuebant, sed hoc etiam in pietatis parte ponebant? cur in DEUM, ùt authorem, referebant ejusmodi venerationis ritus, atque solemnia? cur hæc etiam DEUS miraculis asserebat? audi enim non indoctum, non ineptum, sed magnum Augustinum, Lib. 9. Confess. cap. 7. *Tunc memorato Antistiti tuo*, S. Ambrosio, *per visum aperuisti, quo loco laterent Martyrum corpora Protasii, & Gervasii, quæ per tot annos incorrupta in thesauro secreti tui recondideras, unde opportunè promeres ad coërcendam rabiem fœmineam, sed regiam* (nempe Justinæ Augustæ, Valentiani Ma-

tris, quæ Ariana, & infesta Catholicis.) *Cùm enim propalata & effossa digno cum honore transferentur ad Ambrosianam Basilicam, non solùm, quos immundi vexabant spiritus, confessis eisdem dæmonibus sanabantur, verùm etiam quidam plures annos cæcus, civis, civitatíque notissimus, cùm populi tumultuantis causam quæsiisset, atque audisset, exiluit, eóque se ut duceret, suum ducem rogavit. Quò perductus, impetravit admitti, ut sudario tangeret feretrum pretiosæ in conspectu tuo mortis Sanctorum tuorum. Quod ubi fecit, atque admovit oculis, confestim aperti sunt.* Idem Lib. 22. de Civit. DEI cap. 8. *Ad aquas Tibilitanas Episcopo afferente Projecto Reliquias Martyris gloriosissimi Stephani, ad ejus memoriam veniebat magnæ multitudinis concursus. Ibi cœca mulier, ut ad Episcopum portantem pignora sacra duceretur, oravit: flores, quos ferebat, dedit; recepit, oculis admovit, potinus vidit. Stupentibus, qui aderant, præibat exultans, viam carpens, & viæ ducem ulteriùs non requirens.*

Ibidem omnino ingentia, sibíque, ùt ait, notissima refert, diversis in locis, ad Reliquias S. Stephani patrata miracula; inter cætera, excitatos quinque à mortuis, cùm vel ipsimet delati ad Reliquias essent, vel vestes eorum, post Reliquiarum contactum, jam ad mortuos dominos applicarentur.

Quo sibilo eas historias stylo eodem, eadem ratione relatas, exciperetis Sectarii, si aliquem

liquem iſtius ſeculi authorem haberent, qui nunc ad illas erubeſcitis veneratione tanti authoris? collige mentem, Sectarie, vides non ex idololatriæ uſu, ſed DEO jubente, elata Martyrum oſſa. Vides non licitum modò, ſed pium, veſtes, aut ſudaria ſanctis applicare corporibus, & opem ex illo contactu tam expectare, quàm poſcere. Vides denique hæc omnia, ùt recta, ùt ſincera, approbata miraculis.

Reliquias autem, vel ſub Altaribus condimus, vel ornatâ ciſtâ reponimus, utrumque ex uſu antiquo. Hieronymus, in Vigilantium: *Malè facit ergo Romanus Epiſcopus, qui ſuper mortuorum hominum Petri & Pauli, ſecundùm nos oſſa veneranda, ſecundùm te utilem pulviſculum, offert Domino ſacrificia?* ibid. de Vigilantio. *Dolet Martyrum Reliquias pretioſo operiri velamine, & non vel pannis, vel cilicio colligari.*

Ad Reliquiarum etiam locum pergimus, DEUM exoraturi, vel Sanctis loquuturi, demiſsíque ſepulchris oſculum damus. Ea etiam ex inſtitutione antiqua. Nam & Hieronymus Vigilantium vocat, *portentum in terras ultimas deportandum*, quòd ſcribere auſus eſſet: *Ergo cineres ſuos amant animæ Martyrum, & circumvolant eos, ſempérque præſentes ſunt, ne fortè, ſi aliquis precator advenerit, abſentem audire non poſſint?* at quis credat aut Vigilantium iſta ſcriptu-

rum, nisi tunc Christianis in more fuisset, Martyribus apud suas Reliquias supplicare; aut Vigilantio, quòd hunc morem vellicaret, doctissimum Hieronymum tam acriter iri offensum, nisi hoc piè ad Domini cultum, à Christianis factitatum, & ab Ecclesia approbatum, ipse in Ecclesia institutus, & vetustatis scientissimus rite novisset. Idem in vita Hilarionis, de quadam Constantia, quam *Sanctissimam fœminam* vocat: *Erat solita pervigiles in sepulchro ejus*, Hilarionis, *noctes ducere, & quasi cum præsente ad adjuvundas orationes suas sermocinari.* Et Augustinus Lib. 22. de Civit. DEI cap. 8. Pauladiam quandam narrat, à fœdissimo morbo sanatam ingenti miraculo, quæ, inquit, *ad Sanctum Martyrem* Stephanum *orare perrexerat.*

Credimus denique ad Reliquiarum viciniam, dæmones angi, torqueri. Neque nos ideo simplices, ac credulos voces. Nobis ad hoc magistra Ecclesia, & vetustissimi Patres authores sunt. Hieronymus in Vigilant. *Sacrilegus fuit Constantinus Imperator, qui sanctas Reliquias Andreæ, Lucæ, & Timothei transtulit Constantinopolim, apud quas Dæmones rugiunt?* insignis apud Augustinum locus est, Epist. 137. ad Clerum, & plebem Ecclesiæ Hipponensis: quem in tui gratiam, Sectarie, hìc exscribo. *Ubique quidem DEUS est, & nullo continetur vel includitur loco, qui condidit omnia, & eum à veris adoratori-*

bus

bus in spiritu & veritate oportet adorari, ut in occulto exaudiens, in occulto etiam justificet, & coronet. Verumtamen ad ista, quæ visibiliter hominibus nota sunt, quis potest ejus consilium perscrutari, quare in aliis locis hæc miracula fiant, in aliis non fiant? multis enim nota est sanctitas loci, ubi beati Felicis Nolensis corpus conditum est, quò volui, ut pergerent (nempe Bonifacius Presbyter fœdi criminis arcessitus, cum suo delatore) *quia indè nobis faciliùs, fideliúsque scribi potest, quicquid in eorum aliquo fuerit propalatum. Nam & nos novimus Mediolani apud memoriam Sanctorum, ubi mirabiliter & terribiliter dæmones confitentur, furem quendam, qui ad eum locum venerat, ut falsum jurando deciperet, compulsum fuisse confiteri furtum, & quod abstulerat, reddere.*

Satìs asserta re tantis viris, tam veteri usu ac fide, desino in Gennadii Massiliensis sententia, quam inter Ecclesiastica Dogmata ipse sic tradit, Lib. de Ecclesiast. Dogmat. cap. 73. *Sanctorum corpora, & præcipuè beatorum Martyrum Reliquias, ac si Christi membra, sincerissimè honoranda, & basilicas eorum nominibus appellatas, velut loca sancta divino cultui mancipata, affectu piissimo, & devotione fidelissima adeundas credimus. Si quis contra hanc sententiam venerit, non Christianus, sed Eunomianus, & Vigilantianus creditur.* Nónne verò, Sectarie, si in hoc seculum incidisset Gennadius, Eunomianis, & Vigilantianis vos

adderet, diceretque *non Christianus, sed Puritanus creditur, aut Protestans?*

Dum pro uno agimus, ùt res connexæ sunt, & pro alio peroramus. Quippe miraculis fidem detrahitis: aitísque ea in nascenti Ecclesia crebra, nunc inveterata fide cessâsse. Atqui, Sectarie, jam per Orbem sparsa fides, jam recepta, ac etiam inveterata, Augustini ævo erat: jam desierat miraculorum illa frequentia, quibus Apostolorum ævo Ecclesiæ fundamenta creverunt; & miracula tamen, sua ætate agnoscit, ùt vides, maximéque ad Sanctorum Reliquias; neque his tantùm locis, quæ antè exscripsimus: sed & alibi sæpe, Lib. 1. Retract. cap. 13. *Itèm*, inquit, *quod dixi*, Lib. de vera Religione: *Nec miracula ista in nostra tempora durare permissa sunt, ne anima semper visibilia quæreret, & eorum consuetudine frigesceret genus humanum, quorum novitate flagravit. Verum est quidem: non enim nunc usque, cùm manus imponitur Baptizatis, sic accipiunt Spiritum Sanctum, ut loquantur linguis omnium gentium: aut nunc usque ad umbram transeuntium prædicatorum Christi sanantur infirmi; & si qua talia tunc facta sunt, quæ postea cessâsse manifestum est. Sed non sic accipiendum est, quod dixi, ut nunc in Christi nomine fieri miracula nulla credantur. Nam ego ipse, quando istum ipsum librum scripsi, ad Mediolanensium corpora Martyrum in eadem civitate cæcum illuminatum fuisse*

fuisse jam noveram, & alia nonnulla; qualia tam multa etiam istis temporibus fiunt, ut nec omnia cognoscere, nec ea, quæ cognoscimus, enumerare possimus. Eodem Lib. cap. 14. *Alio loco,* inquit, *cùm miracula commemorâssem, quæ Dominus JESUS fecit, cùm hic esset in carne, adjunxi, dicens: cur, inquietis, ista modò non fiunt? atque respondi; quia non moverent, nisi mira essent; si autem solita essent, mira non essent. Hoc autem dixi, quia non tanta, nec omnia modò: non quia nulla fiunt etiam modò.*

Prolixè etiam miracula sui ævi diffudit, toto capite octavo Lib. 22. de Civit. DEI. Quæ illic, ac quanta miracula! quàm etiam multa! & illa quidem certa, clara, suâ memoriâ patrata, quibus ipse etiam ùt plurimùm testis. Nec omnia, quæ tunc contigisse cognoverat, mandavit literis, multitudine eorum propemodum victus. Ait enim: *Urget hujus operis implendi promissio, ut non hìc possim omnia commemorare, quæ scio; & procul dubio plerique nostrorum, cùm hæc legent, dolebunt me tam multa prætermisisse, quæ utique mecum sciunt. Quos jam nunc, ut ignoscant, rogo: & cogitent, quàm prolixi laboris sit, facere, quod me hìc non facere suscepti operis necessitas cogit. Si enim miracula sanitatum, ut alia taceam, modò velim scribere, quæ per hunc Martyrem, id est, gloriosissimum Stephanum, facta sunt in colonia Calamen-*

lamensi, & in nostra, plurimi conficiendi sunt libri; nec tamen omnia colligi poterunt.

Cur igitur nostra hæc ætas censeatur destituta miraculis? quis tunc miraculorum usus, qui non in hanc ætatem cadat? quæ Scripturæ, quæ DEI sententia, hæc opera DEI à seculo nostro arcet? si frequentia, ac ut dicam, quotidiana miracula, quibus exordium Ecclesiæ asserebatur, spectes, jam ante Augustini ætatem (ùt fatetur) desierant; sint rariora, sed tamen explorata, neque illius seculo defuerunt, neque nostram ætatem destituunt. Sed quidni miracula de mortalium animis, oculísque, velitis auferri, quibus vestra causa opprimitur? cùm inter vos nulla fiant, nisì quibus vos in errore esse discatis; cùm Sanctis Reliquiis sitis hostes, ad quas sæpenumero ejusmodi supra naturam opera Christus edit; cùm denique, quot inter nos existunt miracula, tot sint DEI tonitrua vestram hæresim profligantis.

CAPUT VIII.

De imaginibus. De signo Crucis. De Purgatorio.

IMagines, atque Cruces, vix clementiùs quàm Reliquias aspexistis; nisì quòd privato cultui, & artificum industriæ indulgentes, eas pietati maluistis subduci, quàm oculis; validissimum, ùt putatis, in nos telum est, à secundo

cundo præcepto Decalogi, Exod. 20. *Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in cœlo desuper, & quæ in terra deorsum, nec eorum, quæ sunt in aquis sub terra. Non adorabis ea, neque coles: ego sum Dominus tuus fortis, &c.* Illis verbis succlamare amatis voce victorum. At è contrario facilè, quis evincat, vel eodem sacrilegio vos teneri, quod in nos effingitis, vel neque nos omnino peccare. Ità enim exponimus, ut non simpliciter prohibeantur imagines, sed prohibeantur *adorari ùt dii.* Si fatemini nos hæc rite exponere, certè culpâ vacamus. Sin aitis, non modò vetari adorari imagines, sed fieri etiam ac servari, non soli peccamus, sed & criminis socios vos habemus, qui picturas, qui statuas, domi habetis, ac etiam in templis illis vestris interdum. Cur igitur tanti clamores, vel in nullo nostro errore, vel in pari vobiscum?

Imò, inquies, adoratis imagines. Non facimus, Sectarie ea ratione, quæ illo Exodi loco statuitur. Illic enim de adoratione sermo, quæ debita soli DEO. Nam proximè illa verba præcedunt: *Non habebis DEOS alienos coram me.* In eodem postea capite repetitur cautio illa. *Non facietis Deos argenteos, nec Deos aureos facietis vobis.* Et ipse Calvinus Lib. V. Instit. cap. 11. fatetur hæc verba, *non facies tibi sculptile, &c.* exponi per ista sequentia, *non*

facietis Deos argenteos, &c. Non adorare igitur sculptile, idem illic, ac sculptile pro DEO non ducere. At *adorare* in alios sensus in Scripturis quoque sumi, jam antè probavimus; ut eo nomine non aliud, quàm *veneratio* designetur.

Quæ hæc autem impia scilicet adoratio, qua imagines impertimur, Sectarii? an quòd apud illas oramus? ità est. Sed non illas oramus. Apud imagines, inquam, oramus; sed non imagines. Scimus illas inanimes, visu, auditu, omni sensu carere. Sed iis loquimur, quorum sunt imagines. Quòd si Sanctum, si pium est (ùt ex veteris consensu Ecclesiæ paulò antè docuimus) apud Sanctorum Reliquias, id est, illorum corporum partem sanctos orare, & quasi cum præsentibus loqui; quidnî & apud illorum imagines, quæ aliquam eorum speciem oculis nostris subjicientes, mentes etiam ad illos advertunt? certè enim illæ Reliquiæ non sunt ipsimet Sancti: sunt mutæ, sunt pulvis, & quantum ad sensus, nihil habent supra imagines.

At nos, dices, & ipsas imagines veneramur. Duplex est veneratio, quæ circa imagines adhibetur, Sectarie: pia utraque, atque sancta. Una, cùm in illis ea colimus, quorum sunt imagines: ùt si ad Petri, Paulíve imaginem, capite nudato procumbens, revera imagini hunc honorem non habeam, sed ipsi Apostolo. At

tunc

tunc non propriè *honoratur* imago; sed in imagine illa res, cujus imago est & cujus nobis memoria per imaginem admovetur. Et hoc verò licere, nemo Sectarius neget, qui non à mente prorsus exciderit. Nam sit tibi, Sectarie, vel Regis imago, vel patris, addo etiam vel tui Calvini: si veneratione motus illius, quem imago tibi refert, quamvìs absentis, in osculum irruas, vel salutationem, vel ejusmodi alium cultum, quem præsenti deferres, tuo affectu hunc animum, atque gestus, non ad imaginem, sed ad imaginis exemplar transmittente, an te peccare, an potiùs eximiè amare, existimes? si homo es, si ratione uteris, nunquam ideò te damnabis. Cur igitur ad Sanctorum imagines hoc mihi non liceat, quod tibi ad imagines alias, & sæpe profanas?

Alia est veneratio, quam imaginibus ipsis habemus, eò quòd sint Sanctorum Imagines, sed illa multò inferior, nec ejusmodi, quæ habetur naturæ alicui intelligenti, & utenti ratione. Sed tantùm, ùt Bibliorum volumina, quamvìs chartâ & atramento constantia, ideò osculamur, ideò habemus in honore, quia illic descripta lex Domini, descriptum Dei verbum: útque res cæteras sacras, verbi gratiâ, altaria calicésque, venerata est omnis antiquitas, quia sunt Christi altaria, quia in illis calicibus consecratur Domini Sanguis: sic & sua

eſt veneratio imaginibus, ſtatuíſque Sanctorum, quia rem ſanctam referunt, & ſunt Sanctorum honori deſtinatæ, ac per hoc Dei, qui Sanctos ſanctificat, & propter quem Sancti coluntur. Ipſas, inquam, Sanctorum imagines veneramur, quia ſunt Sanctorum imagines; ideóque honor ille tranſit ad Sanctos. Sancti verò cùm non alia ratione colantur, quàm quòd ſint Dei Servi, cultus ille refertur in Deum. Num hìc ergo ulla ſuperſtitio, ulla impietas venerari imagines, non ùt aliquid ſentientes, aut à quibus aliquis noſtrûm opem expectet; ſed tantùm ùt res quaſdam Dei cultui mancipatas, & quodammodo Deo ſacratas?

Sed nugantur quidam inter vos, Sectarie; non quidem in Scholis, aut ubi peritorum argumentis urgemur ad eam, quam retuli, ſententiam de imaginum cultu modeſtè diſſerere; at populum privatis colloquiis, concionibus, uſu, adeò aliter imbuere, ut apud nos vulgus credat, divinitatem aliquam, aut vim ſaltèm, ac poteſtatem grandem, imaginibus ipſis ineſſe. Eo modo reviviſcere idololatriam jactatis, falli homines, templa atque Eccleſiam ſacrilegio contaminari. Ad hæc omnia breviter reſpondemus, eſſe maledicta ignarorum diſciplinæ Catholicæ; & vix adeò excordem apud nos ullum eſſe, qui imaginibus honorem exhibeat, niſi

nisi quem modò descripsimus. Hoc natura nos docet, hoc institutio, hoc religio. Experientiâ constat ista defensio. Nam quis unquam in Catholicis putavit crimen esse, aut imaginem, aut statuam frangere, lignúmve ejusmodi, aut marmor, aut chartam, convertere in alios usus, aut in aliam formam metalla conflare? modò neq; ex imaginum despectu hoc fiat; neque materiam, quæcunque illa sit, spectes ea ratione, qua in imaginem formata est, sed qua usui tuo apta, dominio mancipata, subjecta imperio? Cùm hic usus inter nos obtineat, & populi consuetudine constet usus, omnino conficitur, populum nihil tale de imaginibus credere, quale putatis, aut fingitis; & inania illa esse, quæ jactantur inter vos de arcana, & recondita institutione Ecclesiæ, quasi aliter sentiat, aut loquatur, cùm vobiscum disputat, quàm cùm suæ plebeculæ præcipit, quid in hac re credendum sit.

Qui igitur Sanctorum imagines, eò quòd tales sint, aut eò quòd fideles apud illas his supplicent, quorum sunt imagines, aut eò denique, quòd, quia sunt Sanctorum imagines, sint in honore; violare aggreditur, is est hæreticus, illi anathema. Qui verò easdem imagines, non quòd sint imagines, frangit; sed quòd eam rem, quæ est sua, & cui inscripta aut sculpta imago est, ipsi in alios usus verti placuerit:

cuerit; is nec impius censetur à nobis, nec ùt novator audit. Nam ùt Athanasius omnino rectissimè (Quæst. 16. ad Antioch.) non materiam colimus, sed figuram. Tolle formam Crucis à Cruce, imaginis ab imagine, tolles & Christiani cultum ab illa materia; cúmque hoc ipsum in populi more sit, certò efficitur, neque pro idolis plebi nostræ esse imagines, neque vos veris criminibus, sed commentis inanibus illam sanctam Ecclesiæ differe sententiam.

Cruci Dominicæ, unà cum imaginibus, exitium quæsîstis; quidam ex vobis palàm, per cuniculos alii: longè utrique à priscorum pietate. Igitur quidam ex vobis, editis quoque libris, nihil luctuosius, nihil magìs detestandum signo Crucis asseruêre. Nefarius in Anglia Minister ante octo circiter annos, hoc ipsum molitus est. Et quamquàm Serenissimo Regi displicuit tantum nefas, satìs est tamen ad vestrarum sectarum infamiam, & hominem illum ex Anglia profugum, & alios, à quibus eadem impietas procurata, invenisse alibi inter vos Sectarios locum, ubi impunè, quid dico impunè? ubi securè, & ad paria scelera degere possent. Modestiores alli sibi videntur, quia abstinent scripto, qui spernere signum Crucis fastidiosè malunt, quàm acerbè proscribere; in hoc tamen impudentes, quòd vulgato & populari jam inter eos argumento,

nos

nos rogant, num in Familiæ nostræ insignia adoptari vellemus patibulum, si in eo parens noster, aut avus expirâsset. Hæc plerumque est Puritanorum, sive Hugonottorum blasphemia. Iis denique alii mitiores, largiter tamen peccant. Nam concedunt, sive Crucem, sive signum illius, in Christianorum oculis, animísve ideo esse debere, quòd in ea victor Christus de peccato ac morte triumphârit; ut per illius imaginem redeamus in beneficij accepti memoriam, testemúrque non pudendam Christi mortem Christianis nobis esse. Et hactenus quidem piè, sed addunt; superstitiosarum mentium esse ludibria, ut credamus ad hoc signum dæmones exhorrere, & sæpe fugari: vel pericula sive corporibus immineant, sive animis, eâ Christianorum armaturâ, vinci non raro, ac discuti. Nolunt denique venerationem Cruci deberi, tanquam instrumento redemptionis nostræ innoxio, & præsenti plerumque malorum nostrorum medicinæ. Hos ultimos aggredi satìs erit. Nam si errant, vincuntúrque, quantò magìs deteriores illi causâ ceciderint, quos in ulteriorem impietatem mala mens fœdè deduxit?

Crucem Domini, duplici modo intelligas: vel ipsum hoc lignum, quo Christus affixus est, vel figuram illius. Ipsam Crucem, pretiosissimis Reliquijs annumeravit Ecclesia; nec

Ecclesia

Ecclesia tantùm ævi istius, sed illa antiqua, in qua Ambrosius vixit, in qua cæteri illi, quos & pios & eruditos fuisse fatemini. Prodidêre Helenam divinitùs monitam, ut hanc Crucem effoderet. Id apertè Eusebius in Chronico, quod Latinum fecit Hieronymus. Jam verò repertam eo honore coluêre, ut teste Chrysostomo (Homil. quòd Christus sit Deus) particulis ex ea auro inclusis, se Christiani ornari, atque servari, *meritò* arbitrarentur.

Alia ratione Crucem accipias, pro signo ipso Crucis, seu sculptum sit, seu picturæ lineis ductum, seu denique ipsa manu, de more Christiano, ad corpora nostra formatum. Hanc pretiosam imaginem, hoc Christianorum insigne, in fronte, in pectore, in corpore toto, manu ducere, adeò frequens antiquis, ut ignari sit de hoc more ambigere. Tertullianus testis, Lib. De Corona militis. *Ad omnem progressum, atque promotum, ad omnem aditum, & exitum, ad vestitum, ad calceatum, ad lavacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia; quocunque nos conversatio exercet, frontem Crucis signaculo terimus.* Hieronymus ad Demetriadem. *Claudas cubiculum pectoris, crebro signaculo crucis munias frontem tuam.* Plures omitto: nam qui non Patres de Christiano hoc more? Videndum potiùs, quæ hujus moris utilitas, ex fide antiquorum. Quatuor, inter multos, ad eam

rem

rem mihi duces; duo Latini, totidem Græci: Hieronymus, Augustinus, Athanasius, Gregorius Nazianzenus. Ex iis & aliis præterea multis habemus, credidisse Christianos valere apprimè sacrum hoc signum contra dæmones, spectra, magorum vim, prodigia, ingruentes etiam clades, morborúmve sævitiam. Et Deum arcana virtute, quam ei signo addit, Christianorum fidei sæpissimè annuisse.

Refert Hieronymus, in vita Hilarionis, in ingenti terræ motu, qui post Juliani mortem accidit, egressa suos terminos maria, cùm plurimis locis, tum maximè Epidauri exitium esse minata: Epidauritanos autem ad Hilarionem venisse, *& quasi ad prælium proficiscentes posuisse eum in litore. Qui cùm tria crucis signa pinxisset in sabulo, manúsque contrà tenderet, incredibile dictu est, in quantam altitudinem intumescens mare ante eum steterit, ac diu fremens, & quasi ad obicem indignans, paulatim in semetipsum relapsum sit. Hoc Epidaurus, & omnis illa regio usque hodie prædicat; matrésque docent liberos suos, ad memoriam in posteros transmittendam.* Augustinus Lib. 22. De Civit. Dei Cap. 8. narrat, Innocentiam quandam Matronam Carthaginensem, cùm immedicabili morbo sinum illi cancer perederet, signo Crucis esse curatam. *Admonetur*, inquit, *in somnis appropinquante Pascha, ut in parte fæminarum observanti ad baptisterium, quæcun-*

qu

que illi baptizata primitus occurisset, signaret ei locum signo Crucis Christi, fecit, & confestim sanitas sequuta est. Etiam tunc Christiani credebant (scilicet sæpè experti) contra *incantationes* ac dæmones, signo Crucis miram vim esse. Unde Athanasius Lib. De Incarnat. Verb. *Signo Crucis*, inquit, *magica omnia compescuntur.*

Exemplum est; sed illud illustre, & quod nulla exceptione submoveas, apud Gregorium Nazianzenum Orat. I. in Julianum. Refert Apostatam Imperatorem, cùm magicæ arti operam daret, à veneficis deductum in abditas sedes, ut mysteria illic peragerent tenebris digna. Illic verò cùm umbris, & adventantium spectrorum tumultu terreretur, memorem adhuc Christianæ, quam nuper reliquerat, disciplinæ, signo Crucis sese armâsse. Abscessisse subitò spectra, quievisse tumultum; neque tunc impios illos potuisse res suas, tanta virtute turbatas, instaurare. Si historiæ fidem solicitas; an te putes audiendum, Sectarie, qui post mille ducentos & ampliùs annos, rei controversiam moveas, quam vir sanctus ac prudens, sua ætate gestam nemine æqualium repugnante asseruit. Sed esto. Mentitus sit in re tanta, proh nefas! Sanctus ille Nazianzenus; aut si te mitiorem homini tanto præbes, fuerit famâ deceptus; nihil tamen in Crucem effeceris, Scribit enim, Julianum hoc in dæmones

nes remedio uſum de more Chriſtiano, virtutis memorem, quam ineſſe ſigno Crucis in Eccleſia antè didicerat. Si confictam igitur hiſtoriam demus, nihil minùs hinc habeas, ità tunc inſtitutos in Eccleſia Chriſtianos, ut crederent ſigno Crucis muniri hominem, in veneficia, in ſpectra, in dæmones. Alioqui non ſcripſiſſet Nazianzenus, Julianum ità in Eccleſia fuiſſe edoctum: eúmque Chriſtiano remedio uſum, quamquàm non ampliùs Chriſtianum. Ridicula fuiſſet hiſtoria, aut ſi fabulam velis, minùs illa ex arte contexta: nam à coætaneis Nazianzenus audîſſet falſum eſſe uſurpatum hoc à Juliano ex Chriſtiano more in ſpectra remedium, quandoquidem moris Chriſtiani non erat, illo uti remedio.

Non ergo auferetis hanc à nobis hæreditatem, Sectarij. Crucis ſcuto Eccleſiæ filii adornamur, Crucis ſcuto contegimur: hinc nobis in Spiritualia ac temporalia mala ſæpe remedium. Nec exiſtimamus tamen certos, & ubique effectus hinc ſequi. Scimus Deum, qui inſtituit, ut illa vis Cruci eſſet, ex conditione hominum, temporum, rerum, ex ſuæ denique Majeſtatis prudentia, hæc cuncta diſpenſare. Satìs nobis hoc nôſſe, *ex rei natura* ingens eſſe munimentum ſeſe eâ ſignantibus; hinc apertam ſæpe utilitatem promanare, ac etiam ſæpe occultam. Scimus dæmonibus terrori

esse Crucem, & tamen interdum ad gloriam Dei fieri, ut, cùm ad eam horreant, non illico tamen & fugiant. Nec de Cruce tantùm hoc dixeris; sed & aliis Christi signis, ùt egregiè Augustin. Lib. 83. Quæst. q. 79. *Nec mirum est, quòd hæc signa valent*, inquit, *cùm à bonis Christianis adhibentur, quando etiam, cùm usurpantur ab extraneis, qui omnino suum nomen ad istam militiam non dederunt, propter honorem tamen excellentissimi Imperatoris valent, &c. Cùm autem non cedunt his signis hujusmodi potestates, Deus ipse prohibet occultis modis, cùm id justum atque utile judicat. Nam nullo modo ulli spiritus audent hæc signa contemnere. Contremiscunt hæc, ubicunque illa prospexerint.*

Cæterùm non minori facinore, quàm quo à Sanctis cultum, & à nobis nostra arma detrahitis, opem adimi vultis animabus fidelium. Deridiculo vobis sumus, dum de illorum suppliciis gemimus, dum pro illis Dei pacem exposcimus. At quàm ipsi ridiculè in hoc supercilium assurgatis, novi Censores, ex Luthero, Calvinóque jam discite. Nam *in Disputatione Lipsica*, hæc Lutheri verba sunt: *Ego qui credo fortiter, imò ausim dicere, scio Purgatorium esse, facilè persuadeor in Scripturis de eo fieri mentionem.* Quis deinde Angelus, quæ extasis, quæ tuba de cœlo, hanc fidem illius, imò scientiam, ità delevit? ut signifer vobis esset contra illam

scien-

ſcientiam, atque fidem euntibus! Sed audite Calvinum Lib. 3. Inſt. Cap. 5. §. 10. *Ante mille, & trecentos annos*, inquit, *uſu receptum fuit, ut precationes fierent pro defunctis.* Et paulò pòſt: *Sed omnes, fateor, in errorem abrepti fuerunt.* Quid his verbis inſignius ad defenſionem Eccleſiæ, Calviníque infamiam? *Ante mille & trecentos annos*, inquit. At quamdiu ante illos mille trecentos annos? Quando, inquam, mos ille exorſus *orandi pro defunctis*? à quo incepit? quando incepit? in qua Eccleſia? an nemo puriſſimo illo ævo ſerpenti errori refragatus? Certè *ante mille & trecentos annos* incepit, nimirum à naſcentis Eccleſiæ cunis, & Apoſtolica fide. Quot autem ſecula Eccleſiæ illuxerant, cùm confeſſione Calvini jam *receptum uſu erat*, orare pro mortuis? Omnino vix duo: plures enim ſexaginta annis ſunt, ex quo ille hoc ſcripſit. Quòd ſi illa ſuffragia, publico Orthodoxæ Eccleſiæ uſu recepta tunc erant, num dubites hoc fuiſſe ex Orthodoxa, & Apoſtolica diſciplina? cùm tunc nihil antiquius Paſtoribus eſſet, quàm ſuperflua reſecare, ſuperſtitionibus bellum indicere. Sin aliquo privatorum errore inſinuatus mos; iterum petam: quinam illi privati fuerunt? ubi cœpêre? quando cœpêre? An nemo ex tot Antiſtitibus, ex tot Martyribus, veſtro ſpiritu actus eſt, qui ſe opponeret,

ret, qui *rem ad Scripturas exploraret*, & censoriâ notâ percelleret? *Sed omnes, fateor*, inquit, *in errorem abrepti fuerunt*. O! te superbiâ amentem, qui illi *omnes*, qui in errorem abrepti? certè qui ab ea tempestate vixerunt, nempe qui sub Severo, Maximiano, Decio, Valeriano, Galieno, Aureliano, Diocletiano, & Maximiano sanguinem pro Christo dedêre; ut omittam Ecclesiæ Lumina, quæ deinde floruerunt.

En porrò, ùt demum excutitis larvam, quâ populo soletis imponere; fingitísque ad Ecclesiæ *puritatem*, qualis primis quatuor seculis fuit, vestris studiis provocari. Nam oratio pro defunctis illis seculis, teste Calvino *usu recepta fuit*. Non, inquam, uno tantùm, aut altero patrono afferta; sed, *usu recepta*. Cur vos igitur eam ausi respuere, si ex illorum seculorum lege jam vivitis? Referetis; vos in seculis demum ea probare, quæ cum Scripturis conveniunt. Quem verò post hanc vocem ludificationis vestræ non pigeat? Num enim & non aliis idem seculis apud vos honos erit; Num, inquam, quicquid posteriores etiam ætates usurpârunt, quod Scripturis consentiat, probare non vultis? Imò quod Judæi, quod Turcæ, ex norma Scripturarum, aut colunt, aut faciunt, an vos colere, ac facere, profiteri pigue-

guerit ? Quæ ergo illorum prærogativa seculorum, quibus honorem vos habere simulatis, si & illa examini vestro obnoxia ; nec scire sufficiat, quid tunc Christiani crediderint, sed & quærere restet ; an rite ac sanctè crediderint ? Ac quid absurdius, aut recto ingenio magìs adversum ; quàm primis seculis nesciîsse Christianos quomodo exponendæ Scripturæ, quid jusserit Christus, quid Apostoli commendârint: vos autem hæc nunc demum omnia rite cognoscere ?

Hoc igitur habe, Sectarie ; ex confessione Calvini, ante annum à Christi morte ducentesimum, *usu receptum fuit*, ut Christiani orarent pro mortuis. Nec dicere potest, quamdiu ante hos annos usus ille receptus, aut quis illum receperit, aut quis induxerit. Utri igitur errant ? an vos, qui hunc morem, ùt inutilem, imò superstitiosum, abjicitis ; an nos, qui rem vetustissimam probamus, & à viris sanctissimis usurpatam, & cujus originem nemo magìs novitiam possit arguere, quàm rerum cæterarum, quas ab Apostolis traditas esse cognoscimus ? Præsertim cùm non modò Christiani orarent pro mortuis, sed & illos, qui orandum abnuerent, in hæreticis numerarent. Ità Epiphanius, Augustinus, & cæteri Patres inter Aërii hæreses referunt, quòd pro mortuis nollet orari.

Sed, inquies, quæ Scripturæ hoc docent ? Pete illud, Sectarie, ab antiquis Christianis, quibus non minùs, quàm tibi charæ Scripturæ, non magìs ignotæ ; quibus præterea multò, quàm nobis notior Apostolorum traditio, quam Scripturarum vim habere, nisi hæreticus nemo negaverit. Sed nec istam rem Scripturæ deficiunt. Ut plura omittam, quæ à Catholicis Doctoribus in istam rem colliguntur : testis mihi August. hoc ipsum ex Scriptura asserens, Lib. de cura pro mortuis, Cap. 2. *In Machabæorum Libro legimus oblatum pro mortuis sacrificium : sed & si nusquam in Scripturis veteribus omnino legeretur, non parva est universæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret, authoritas, ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino DEO ad ejus altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio mortuorum.* Duo hìc habes, Sectarie ; & Machabæorum libros, ità in Scripturis ab Augustino esse relatos, ut ex illis crederet fidei partes statui posse (sed de hoc, nos fusiùs Lib. 1. Cap. 12.) & universam Ecclesiam in hæc pro mortuis suffragia consensisse. Quæ autem Augustino *universa Ecclesia*, nisì Orthodoxa, atque Catholica ?

Sed & ille pro patre & matre oravit, & ut orarent alii, enixè concupiit, ùt fusiùs disseruimus (hoc Lib. Cap. 1.) Nec aliter huic rei respon-

responsum à Calvino, quàm commento impudentis audaciæ, Lib. 3. Inst. Cap. V. *Quòd autem oravit* Augustinus *pro matre, id fecit, quia anile votum matris non examinavit ad Scripturas, & privato quodam affectu omnibus probari voluit.* Imò, Calvine, nihil matrem optâsse August. ostendit, præter id, quod tunc in *universæ Ecclesiæ* usu. Sacrificium corporis Christi statim pro ea oblatum est, ex Ecclesiæ more, non ab ipso Augustino, sed Clero Ostiensi; preces pro ea fusæ, non à filio tantùm, sed à cœtu fidelium & his verbis, quæ modò exscripsimus, testis est Augustinus, non sua tantùm, aut patris, aut matris *authoritate*, nixa pro defunctis suffragia, sed *Ecclesiæ universæ consuetudine.* Dicas igitur, quâ impudentiâ es, non de uno Augustino, sed *de Ecclesia universa*, atque Catholica, quæ Augustini ævo fuit, eam *non examinâsse ad Scripturas*, hunc morem orandi pro mortuis.

Pluribus agi non decet, in re clarissima. Quamquàm enim Patres interdum, & ipse etiam Augustinus, quæsiverint, ad quæ peccata sit, quibúsve suppliciis, purgatorium constitutum; nemo tamen purgatorium negat; imò rarus, qui disertè non asserat. Duos ex pluribus Augustino addiderim; Chrysostomum, atque Ambrosium. Chrysostomus, Homil. 41.

in 1. ad Corinth. *Juvetur mortuus non lachrymis, sed precibus, supplicationibus, eleemosynis.* Ambrosius ad Faustinum de obitu sororis: *Itaque non tam deplorandam, quàm sequendam orationibus reor, nec mœstificandam lachrymis tuis, sed magìs oblationibus animam ejus DEO commendandam.*

Sed quoniam plerique ex vestris ipsa consuetudine purgatorium rident, aut negant; ignari revera, quid de purgatorio sentiamus; rem totam compendio edisseri non absurdum. Purgatorium igitur, ex doctrina Ecclesiæ, locus est, in quo animæ temporariâ pœná plectantur, quæ in obitu nec mortali culpa graves sunt, nec adeò defæcatæ, ut confestim ad conspectum Domini possint admitti. Non animabus illic locus, quæ cum corporibus excederent, à DEI gratia, & amore erant exclusæ. Iis sola, atque perpetua in inferis sedes. Eluuntur itaque purgatoriis pœnis, primùm culpæ veniales, in quibus absque pœnitentia Christianus decesserit. Nam & aliæ à DEI amore, ac gratia hominem non excludunt, ideóque nec luendæ inferi igne, rursúsque suis pœnis sunt plectendæ, quia quamvìs veniales, attamen culpæ sunt, & *nihil coinquinatum intrabit in regnum cœlorum.* Apoc. 21. Præter culpas veniales, pœnæ grandiorum criminum illic quo-

quoque solvuntur, cùm pœnitentia peccatorum ejusmodi fuit, ut misericors Deus iram quidem æternam averterit, sed ùt & justus Judex est, temporalibus pœnis exerceri peccatorem decreverit. Pœnam enim non utique semper cum culpa donari in Scripturis sæpe docemur. Quis putet non *remissam* Moysi culpam, quòd *ad aquas contradictionis* dubitârit? Fuit tamen illi in mulctam, *nè ad terram promissionis intraret*; ùt dicitur Num. 20. & 27. adulterii, & homicidii culpam, diluit pœnitens David, statímque ad eum Propheta Nathan 2. Reg. 12. *Dominus quoque transtulit peccatum tuum: non morieris.* Sed addidit: *Verumtamen quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius, qui natus est tibi, morte morietur.*

Animas porrò in purgatorio constitutas, neque posse peccare, neque mereri, credit Ecclesia. Amant Deum, certæ sunt de salute. Suffragiis viventium, & maximè incruentæ victimæ oblatione adjuvantur. Hæc est de purgatorio fides Ecclesiæ. Hinc Patribus, atque nobis, orandi pro mortuis sancta sedulitas, & Domino grata, cui preces offeruntur, & utilis animabus, pro quibus supplicamus.

Hæc strictim à nobis de præcipuis inter nos, atque Sectarios momentis. Tu Domine, qui mortem peccatoris non amas, qui Christia-

Christianorum vitam intrà limina Ecclesiæ conclusisti, aperi illorum oculos, ut fecisti Syrorum in Elisæi securitatem errantium. Videant se in media Samaria esse, inter hostes, sub gladio tuo. Qui sinè te peccaverunt, hos sinè te pœnitere non poterit. Sed omnibus clementia tua adest. Fac, videant, quam porrigis manum, fac, teneant. Delectent Angelos, téque Pastorem, receptæ ab erroribus oves.

Misericordia Domini super omnia opera ejus.

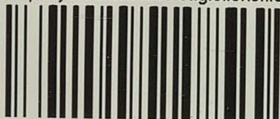
Tibi Gloria, summe DEUS.

Pax supra Israël.

FINIS.






Depozyt w Bibliotece Jagiellońskiej
02605

